

~~15,665.~~

Wf. 1400.

sidr0011678

Biblioteka Jagiellońska

Wf 1400 a, b

Laritz 22

DE RVSSORVM MOSCOVITARVM ET TARTARORVM

RELIGIONE,
SACRIFICIIS,
NUPTIARVM, } RITV.
FVNERVM,

*E DIVERSIS SCRIPTORIBVS, QVORVM NO-
mina versa pagina indicat.*

His in fine quædam sunt adiecta, de Liuonia pacisq̃ue conditio-
nibus, & pace confecta hoc anno, inter Serenissimum Re-
gem Poloniæ & Magnum Ducem Moscouiæ

Nunc primum in lucem edita, cum indice copiosissimo.

✠ B & D ✠

Spiræ libera Civitate Veterum Nemetum excudebat
Barnardus D'albinus, Anno
M. D. LXXXII.

Contenta huius libri, & nomina authorum.

1. Colloquium de religione Magni Ducis Moschorum cum Rohita ministro Ecclesie fratrum Bohemorum, quos mali Picardos vocant.
2. Huiusce colloquij literis mandati ab eodem Duce Refutatio.
3. Lasicyj Poloni, vera religionis Apologia falsa confutatio.
4. Ioannis Fabri religionis Mosconitica descriptio, seu laudatio.
5. Sacrami libellus quo 40. errores Moscorum, sine Russorum, & 12 secessiones Græcorum à Romana Ecclesia ostenduntur.
6. Appendix Scarga Iesuita de iisdem Russorum erroribus, & causis, propter quas Græci à Romana Ecclesia defecerunt.
7. Alexandri Guagnini Veromensis, Equitis aurati, de religione Mosconitarum, omniumq; Ruthenorum.
8. Narratio de Russorum, & Tartarorum Religione, ritibus nuptiarum, funerum, Victu, Vestitu, & moribus ad D. Davidem Chytraum, recens, scripta.
9. Alia eiusdem argumenti, de religione, & Sacrificijs Veterum Borussorum, ad Georgium Sabinum olim missa.
10. Quædam de Liuania, & conditiones pacis, composita inter Sereniss. Stephanum regem Polonia, & Io. Basiliadem Ducem Moscouia.
11. Oratio Christophori Warscuicij ad Sereniss. Stephanum Regem Polonia, qua gratulatur de pace confecta cu Ioanne Magno Moscorum Duce ad Zapolciam XV. Ianuarij.

ILLVSTRI DOMINO
D. IOHANNI HLEBOVITZ,
MINSCENSI CASTELLANO MAGNI
Ducatus Lituanie thesaurario, Onixtinenſi & Radofcouienſi Capitaneo: Dambrowni, Ilæ, Zaſlauiæ, Wieſcouieſij,
ac Keblouij Domino hæreditario, Senatori digniſſimo: Iohannes Laſitzki perpetuam felicitatem à Deo
precatur.

Ditutum me è tenebris in lucem, theologiam Moscouiticam, Hlebouici heros magnanime, multa impellebant, vt tam nouo operi, illustre nomen tuum, & honoris & tutelæ causa præponerem. Primum autem obtinet locum amor in te magnus theologiæ purioris, hoc tandem seculo Diuina voluntate in Europa patefactæ. Deindè haud vulgaris tua erga me beneuolentia, atq; beneficentia, ne tot annorū in Lituaniam Remp. merita, sempiterna laude digna commemorem inſuper, fundis tuis peramplis: noxia cum Moſcis vicinitas & cum illo ſyncere ſenatore, Iohanne Kroſtoſkio mei dum vixit amante, contracta affinitas. Quæ ſingula, cum ſint per ſe magna, nolo maiora

PRAEFATIO.

facere oratione mea. Nec illud nunc multis attingam, quibus te cum mandatis, idem Moscorum princeps, cuius est hæc Theologia, in patriam remisit: postq; vi captus ab eo, altero anni 1563. mense, in arce Polocensi, iam cum omni suo territorio à vobis recepta, aliquot numum aureum millibus, vitam libertatemq; redemisti. Quorum mandatorum isthæc summa erat, vt ipsi regnum apud nos si fortè prior fatis cōcederet Rex Sigismūdu Augustus, q; maximè posses paratas & matrimonium cum Anna regia sorore conciliares. At homo immanis vtroq; excidit Deo vt regnum, ira virginem regiam seruante Stephano Bathorio à Szomlio Hungaro meliori, prudentiori felicioriq; ipsomet quoq; Mosco, nunc id sentiente & fatente, licet inuitissimo. Porro, quæ fuerit huius scripti, quod tibi dō dedicoq; ratio, id tu quidem non nescis, sed alij multi ignorant. Etenim anno redempti orbis 1569. quo est facta Lublini in comitijs Lituaniae vestrae magnæ, cum regno Poloniae atctissima atq; perpetua consotiatio (vnionem vulgus vocat) ablegati in Moscouiam induciarum gratia, à rege nostro, & duce vestro Sigismundo Augusto Jagello- nide, 7. die Iulij, 1572. mortuo, viri honoratissimi tam Se- natorij q; equestris ordinis, Io. Kroloskius Voiuoda Wla- dislauiensis focer tuus, Mosco ob sapientiam & animi can- dorem in primis carus Raphael Lescinkius, Radziçouinsis prædiues præfectus: ac totidem Litvani, Nicolaus Tal- uosius Castellanus Minscësis (cuius te hac in dignitate vir- tus tua, successorem fecit) & Andreas Iuanouicius, cum magno & splendido comitatu: vsi sunt in sacris concioni- bus opera Iohannis Rohitæ Litomissensis, ministri Eccle- siae fratrum Bohemorum maiorem Poloniam ab anno

1548.

PRAEFATIO.

1548. quo sunt Bohemia à Ferdinando rege ob religionem eiectione incolentium. Quod vt gentis illius Dux intellexit in colloquium cum ministro venit: idemq; conscriptu ha- bere voluit, vtrumq; factum. homine terribili subinde animos Rohitæ addēte, vt ad omnia interrogata intrepide responderet. Metus enim cunctis iniectus non mediocris erat propterea q; certis inclusi septis, quæ transgredi non li- cebat veluti captiui, dies & noctes seruabantur: illi abundè omnia ad victum, è fisco principis suppeditabantur, ac Moscus quidē nostrates iure gentium violato tunc terruit quosdā etiā pro sua barbarie ignominia affecit, & malè tra- ctauit, verū multo magis terrori ipsi fuerūt. Vere anni in se- quētis opinor ex cōposito, Tartari Præcopēs, cū igni, fer- ro, rapinis magna regionis eius parte vastata, & 40. milibus hominum ductore Bielscio secū cōgressorū fasis multisq; ab actis, Moscouiam quoq; urbē, gentis caput diripuerunt, & arce excepta concremarunt. Quoniam verò contrari- um scriptum, datum Rohitæ eo consilio videbatur, ne nos, qui Lutheriani cognominamur, qualis esset Mosco- rum religio ignoraremus: dedi operam Lutherum in eo imitatus, qui pro veritate Euangelica ab hinc annos duos & sexaginta, aduersus Henricum 8. Anglorum Regem imperterritio animo scripsit vt vtrumq; ad eosdem cum fæ- nore rediret. Quod quidem legati, cum inducijs trienali- bus, hoste decennales expetente reuersi ita sparserunt vt & ad me peruenerit. Hoc tu linguae peritus Latinae eius- modi sit quantum per negotia licebit cognosces ac si quod vellem placebit, ad finitimos tuos perferri curabis, facilis enim nunc est cuius, vt tute isthic vides in Moscouiam aditus. Grassatur iam diu in ea regius miles, vrbes, oppida,

A 3

PRAEFATIO

pagos comburit, arces expugnat, incolas sacra-
 enti regi addicit timente in acie prodire & manu conferta rem
 agere, quondam nimium glorioso tyranno nunquam an-
 tehac quod sciam auditum regis Poloniae, & (si Vitoldum
 vestrum à Tamberlane illo profligatum excipias) ducis Li-
 tuaniae exercitus sexaginta amplius milliaria Germanicis
 longiora, à finibus Lituanicis progressos in Moscouiam
 esse Scythasq; & Turcas tantopere vt nunc terruisse. quin
 auctorem habeo senatorem quendam, nuper ex castris
 reuersum, q ait nostros traiecto Tanai Illustri & generoso
 Duce Christophoro Radzuilo Trocensi Castellano & co-
 piarum Lituanicarum praefecto iam Asiam attigisse. adeo
 prosperè Rex noster Stephanus, Deo vindice iniuriae con-
 tumeliam mali tunc acceptorū antecessoris sui legatorum
 vlscissitur tribus iam annis olim amissa recuperat fines Im-
 perij sui, & Lituaniae vestrae tot mala à Moscis ppeffa, ma-
 gis ac magis dilatat, Liunioniam violenter occupatam, dura
 seruitute eximit. Quem tu, pro tua erga pium pietate,
 anno 1580. digno tanto rege conuiuio Radoscouicijs
 excepisti, familiam quoque maiestatis ipsius, muneribus
 expluisti, & ascriptis sumtibus tuis copijs eius sexaginta
 millia selectissimorum virorum superantibus, trecentis
 equitibus, quinquaginta verò peditibus, ipsemet quoque
 cum alijs proceribus, (quos inter haud postremi, Ioannes
 Kissca Samagitiae praefectus, & Alexander Pronski, Regi à
 mensa) euntem in bellum prosequutus es, vnde hosti tan-
 tus incussus est timor, vt ad Papam Romanum, licet sibi, vt
 hinc cognosces subinuissum, supplex confugerit, modo au-
 thoritate ipsius, quam summam esse in Europa non igno-
 rat, eo citius pax componeretur. At nondum huius ad Re-
 gem

PRAEFATIO.

gē peruenerat legatus in Moscouiā post ire iussus, cū tyrā-
 n^o belli sibi grauis tēdio, tota pmodū Liunia (etsi om-
 nia fallaciter) regi caderet. Ceterū vos Imperatore Iohan-
 ne Zamoiscio prudētissimo ac Regi carissimo regni Can-
 cellario, Moscos manus ab alieno cohibere, armis docete:
 nos dediti literis, mendacium calamis oppugnabimus, ve-
 ritatem defendemus. Quod reliquum est, faxit Deus, vt
 & victor (iam enim nuncij certi de Liunia nobis conce-
 sa afferuntur) & saluus cum inclyto Rege, cui Lasici-
 us notus, domum reuersus, diuturna voluptate
 ex filijs bene educatis, vna cum Cathari-
 na coniuge lectissima fruaris, tuaq;
 à Moscis aliquando recuperes.

Cracouiae, mēse Februa-
 rio. Anno vltimi
 temporis 1582.

* *

A 4

1

QVAESTIONES THEOLOGICAE IOHANNIS BASILII, MAGNI DUCIS MOSCORVM, AD QVAS IO. ROHITAM, MINISTRVM CHRISTI, IN CONSPECTU magnificorum Legatorum, SIGISMVNDI Augusti, Serenissimi Regis Poloniae, & Magni Ducis Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Kioviae, Voliniae, Podlaskiae, Livoniae, in vrbe Moscuua, ineunte, Anno 1570. respondere iussit.

PRIMA.

Q Vis tu es? *Responsio. Sum Minister atq; concionator Ecclesiae Christi.*

SECVNDA.

Quid ergò tuos auditores doces? *R. Id vt firmo assensu amplectantur vniuersam Doctrinam, Prophetice atque Apostolicis monumentis comprehensam, & miraculorum testimonijs obsignatam, cuius summa Decalogo, Symbolo Apostolorum, Precatione Dominica, Baptismo & Cæna Domini, duobus Sacramentis, ac doctrina de officiis vniuscuiusq; Christiani continetur.*

Summa doctrinae Evangelicae.

THEOLOGIA TERTIA.

Iustificatio. Quod est fidei vestrae, de hominis apud Deum iustificatione fundamentum? R. Primum doceo, ut se quilibet meritum esse pœnas æternas, propter delictum primorum suorum progenitorum agnoscat: quo se nemo ipse liberare, nec pro illis ullis benefactis creatori suo satisfacere potest. Post hæc, conscientia, multitudine peccatorum cognitorum consternata, doloreq; obmajestatem Divinam offensam affecta, monstro cum Iohanne Baptista, Agnum illum ac Filium Dei Iesum Christum, peccata mundi tollentem, & omnium ipsi fidentium iustitiam. Qui quidem salutis nostræ causa, conceptus est Spiritu S. natus Maria Virgine, passus mortuusq; propter peccata hominum: deinde tertio die, nos iustificaturus resurrexit, ac Cælo conscenso, ad dexteram Dei Patris confedit, deprecator atque Mediator noster: venturus illinc iudicatu viuos & mortuos, de quo hæc Apostolus 1. ad Timoth. 2. *Homo dicitur à Deo, propter Iesum Christum.* Unus est Deus, unus Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Necessè est autem, ut homo credat, se à Deo Patre celesti, propter meritum huius solius Filij ipsius, recipi in gratiam: peccataq; sua, non ob ulla pia opera, quibus nullus unquam coram Deo iustus fuit, sed gratuito condonari, iustitiam sibi fide in Christum obvenire. Omnem enim scripturam sanctam testari, nos propter solum Christum, à peccatis absolui postmodum vita hæc transacta, æternum cum eodem degere.

QUARTA.

Cur erit iudicium. Si sola gratia Divina salvi fiunt homines, cur eos Christus secundum opera ipsorum iudicaturus est? R. Fides latet in corde, at fructus eius, hoc est, bona opera, incurrunt in oculo omnium. Porro cum in publico iudicio opus sit probationibus manifestis: fiet ut illo supremo die iudicetur, arbor ex suis, siue bonis, siue malis fructibus. Video autem Potentissimæ Princeps, nos apud

MOSCOVITICA.

apud te ab aduersarijs nostris deferri, quasi homines ab agendis operibus bonis abduceremus, dum eos sola misericordia Divina per fiduciam in Iesum Christum, iustos fieri docemus. At verò ego hic coram Deo, Angelisq; stans eius profiteor, ac tibi confirmo, nos sentire & docere, hominem Christianum, sanguine Iesu purgatu, Deoq; reconciliatu, non amplius pravis cupiditatibus frenum laxare nec freum hac misericordia, regnum peccati, confirmare in se debere. Sed totum vite curriculum, ita transigere oportere, ut seruiat Deo omni sanctitate, iustitia, veritate. Etenim fides absq; operibus bonis, teste Iacobo Apostolo, mortua est, nō prodest, non est saluti homini, iustitie fidei, iustitiam piarum actionum accedere necesse est.

Fides mortua non prodest.

Ceterum opera, quibus Deus à reconciliatis honore afficitur, aimus esse, nō illa, quæ ratio excogitat humana: sed quæ sunt præcepta lege Divina: tam decalogo, quam illis Christi dictis, Diliges Dominum tuum toto corde, & proximum tuum, uti te ipsum, summatim comprehensa. De operibus verò, extra normam verbi Divini inuentis, illud idem, quod & Christus, Matthæi Cap. 15. dicimus: frustra me colunt, docentes doctrinas, & mādāta hominum: at quæ à fiducia in Iesum Christum, auctore Spiritu Divino proficiuntur: hæc tantopere placere Deo credimus, ut eatam hæc in vita, quam in futura remuneretur. Idcirco omnes hypocritas, qui sub prætextu nominis Christiani flagitiosè vivunt, neg, ullam morum emendationem faciunt, gratia Dei excidere aimus, à sacramentis arcemus, nec condonari illis peccata, testari possumus. De quibus hæc Paulus 1. Cor. 6. An ignoratis, inquit, iniquos non esse regnum Dei possessuras? neg, scortatores, neg, adulteri, nec ij qui concubunt cum masculis, neg, idolorum cultores fures, avari, ebriosi, maledici, rapaces, molles, Regni Dei heredes erunt.

Opera humana.

Augustinus.

THEOLOGIA
QVINTA.

Quam tu Religionem profiteris: eam opinor, quam & Martinus Luther, qui defecit ab antiqua, Christiana & Catholica Ecclesia, quo tamen vos in fide vestra nitimini.

R. Nos fundamentum religionis, in solo Christo, & Evangelio eius, velut in petra firmissima statuimus. Verumtamen, si vel Lutherus, vel quispiam alius, doctrinam suam, verbo Dei congruentem esse, nobis probet: non secus illam, quam ipsam verbum Divinum admittimus. Sin ei repugnantia doceat, is, ut Apostolus prescripsit, anathema nobis est. Porro, num vestra Russica Religio, sit per omnia scriptis Divinis consentanea, nolo in presentia decernere. Deum toto pectore oro, ut ubiuis gentium, adeoque hac in tua ditione, omnia ita agat, ut ea sint salutis populo Christiano. Nos Ec-

Ecclesia
Catholica.

clesiam Catholicam, nec loco, nec genti uni alligamus. Est enim hic cætus, per univrsam orbem dispersus, eorum qui in nomine Patris, Filij Spiritusq; Sancti baptizati, ex Evangelio viuunt. Ab hac Ecclesia, nos nequaquam deficimus: sed à Latina, cuius caput est papa Romanus. Ideo quod ipse prior cum suis desciverit, à disciplina, institutis, atq; exemplis tam Christi quam Apostolorum, cuius tamen facti, nemini placide, uti conveniret, rationem reddit: non seipse corrigit, nec corrigi à quoquam, docerine patitur, quin imò omni violentia, errores suos & facta omnia defendit. Principatum hac in Ecclesia, summa contentione appetit. Ac cum Græca olim iugo se illius subtraheret, idemq; quod & nos ab eo reposceret, percussa est ab ipso anathemate. Unde natum id, quod etiam hodie videmus, inter has duas dissidium: factumq; est ut hac Romana, & Romana huic sic schismatica atq; hæretica.

S E X T A.

Quandoquidem vos à veteri Ecclesia seiunxistis: age dic, à quo Luther, atq; tu ipse, cum cæteris, vocati ad mu-

nus

MOSCOVITICA.

nus Ecclesiasticum estis? Quomodo enim prædicabunt, scribit Apostolus, nisi mittantur? ad hoc, neque vllis miraculis, de quibus Christus ad Apostolos, dogmata vestra confirmatis.

R. Testis est Paulus, Christum cælo consensu, dare dona hominibus, ita ut alios faciat Apostolos, alios Prophetas, alios Evangelistas, alios Pastores, & Doctores, ad adificationem sui corporis, siue Ecclesia Ephes. 4. Quapropter cum vel Lutherus, vel alii ministri Ecclesia Evangelium purè tradunt, juxta & Sacramenta à Christo instituta, fideliter administrat: hi nostra opinione, veri sunt servi Iesu Christi, salutis humana causa, à Deo excitati, et Doctores populo missi. Nam nos, quemadmodum dixi, nec Ecclesiam Catholicam, nec auctoritatem inaugurandi ministros Ecclesiasticos, soli capiti Romano tribuimus. quippe persuasi, Deum semper, et ubiuis locorum habuisse, atq; etiamnum habere electos, voci sua obsequentes, & Christum, unicum salutis sue caput agnoscetes. Qui in nomine Christi coacti, potestatem habent, legendi ministros verbi & Sacramentorum. Habet, inquam, Deus, ejusmodi homines, quamvis nonnunquam mundo ignotos, & numero paucos: usq; eò, ut ne Elia quidem Propheta olim notus fuisset, nisi oraculo admonitus, illud audisset: Reliqui mihi septem millia hominum, Baalo genua sua minime flectentium. Rom. 11. Ad me quod attinet, facile id pius probare possum, me prius in vita, moribus, & doctrina benè exploratum secundum & exempla & præcepta Apostolorum, à senioribus Ecclesia, in nomine Christi congregata electum, missumq; ad id esse, ut penitentiam & Christum prædicem crucifixum: in cuius nomine, offertur hominibus peccatorum remissio. Gala. 6. Luca 24. Cæterum, qui hunc in Ecclesia ordinem frande, potentia, Simonia aliisve artibus consequuntur: eos, Petrum Apostolum imitati, exsecramur. is

Veri mi-
nistri.

Ordina-
tio illorum

miracula. enim Simoni mago, idem precio ambienti dixit Acto. 8. Pecunia tua, tecum una percat. Facultatem edendorum miraculorum, datum esse à Christo Apostolis non nescimus. quippe quod initio, Doctrinam Evangelicam confirmari ejusmodi prodigijs necesse fuerit, quæ posteriori tempore edi desierunt: nec nos hodie illa facere opus est, ut qui non novâ quæpiam dogmata, sed à Christo & Apostolis tradita, mirandusq; testimoniis obsignata, postea verò injuria temporis quasi sepulta, Christianis in lucem rursus proferimus.

SEPTIMA.

Ieiunia duplicia. Quid sentis de ieiunijs Christianis, quæ vestros minime observare intellexi? R. Primum spirituale ieiunium, omnibus diligenter commendamus. de quo illud Esaia 58. Nonne hoc est, à me electum ieiunium, ut dissolvatis nexum improbitatis, solvatis fascēs graves, & dimittas conquassatos ut sint liberi, omnesq; lorum disrumpatis? Nonne ut frangas esuriēti panem tuum, & pauperes ejectos introduces in domum tuam? visum nudum ut operias, & à carne tua non abscondas te? Haec de spirituali ieiunio. quod abstinere se à peccatis, & misericordiam erga proximum declarare iubet. alioquin illud absq; hoc aliud, abominatur Deus. Deinde id ex sacris literis, auditoribus nostris inculcamus, ut parè semper & absq; luxu, comedant ac bibant. Imminentibus verò adversis, iram divinam nobis denunciantibus, publicum plebi ieiunium, quemadmodum id censuere Ionas & Joel Propheta indicimus. quò sit omnes ieiuni et sistentes, Deum per Christum invocent, & necessaria ab eo implorent. tale ieiunium non minus quàm preces, elemosinas, aliq; in nomine Christi benignè facta, Deo cor humile & fractum aspicienti, gratam esse hostiam fatemur. Interim cum Apostolo populum docemus, ieiunium non in delectu, sed in modico usu ciborum, & carnis

Ieiunium in abstinentia consistit.

carnis mortificatione consistere. 1. Timoth. 4. Posterioribus, inquit, temporibus, attendentes quidam doctrinis Daemoniorum, prohibebunt contrahere matrimonium, & abstinere iubeunt à cibis, quos Deus creavit, ad participandum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.

OCTAVA.

Quæ est apud vos precandiratio? R. Constat, unicum Deum, per Filiū ipsius Iesum Christum invocandum esse. Id enim nos ipsemet hisce verbis docuit Psal. 51. Invoca me die necessitatis, & ego te exaudiam. Hoc etiam Christus facere nos iussit. Pater noster cælestis, da nobis Panem, remitte nostra peccata, & libera nos à malo. Item, Ego sum via, veritas & vita. Io. 14. Via nimirum in cælum perveniendi. Sanctos verò defunctos propterea non invocamus. quòd nullum hac de re exstet divinum mandatum, nullum sit in libris canonicis exemplum, nulla facta de precibus ejusmodi exaudiendis promissio. Quid? quòd Deus se tantum coli iubeat? Deum, inquit, tuum adorabis, huicq; soli servies. Mat. 4. Idem cum nullo alio gloriam suam communem esse patitur. Esa. 42. Consimiliter Petrus in solius duntaxat Christi nomine, dari hominibus salutem ait. Act. 4. Salva igitur gloria divina, de sanctis ea omnia sentimus atq; credimus, quæ sacra littera credenda docent, ad Doctrinam illorum puram, & vitam sanctam nostros mores pro virili componentes.

NONA.

Quam ob causam non adoratis imagines sanctorum? R. Quia non id solum, verum etiam fabricari quocq; eas, & ad cultum proponi Deus vetuit, Levit 26. Nec idola, nec sculptile imagines vobis facietis, nec statuas erigetis, nec lapidem figuratam ponetis in terra vestra, ut vos eis incurvetis. Ego enim Dominus

Davs vester, & Io. 1. Epistola. Filioli, caute vobis ab idolis. Horum aliorumq. mandatorum memores, nullas omnino imagines in templis nostris habemus. non ignari penarum, quas quondam Deo, cultores illarum dederunt. Christus in cælum palam ascensurus, pollicitus est se nobiscum per Spiritum Sanctum, usq. ad consummationem mundi futurum. Quam obrem Paulus 1. Cor. 6. corpora nostra, templa Spiritus S. vocat, in quibus is habitat. Cum autem sciamus Sanctos, dum hic vixerunt, se adorari noluisse: surge Corneli, inquit, Petrus: nam & ego homo sum. Acto. 10. Et Angelus Iohanni ante se procidentem, videns id feceris. Deum adora. Apoca. 22. minimè credendum est, id nunc eos libentius accipere, (si modò sentiunt) cum ad se homines auxilii causa, magis quam ad ipsum Deum confugiunt, munia sibi, hoc vel illud agendi, quasi Deus omnibus satisfacere, vel nolit vel non possit, assignant. Nota sunt omnibus, qua David de imaginibus scribit. Oculos, inquit, habent, attamen non vident, & aures, sed non audiunt: similes illis fiant fabricatores earum, quig. spem figunt in illis. Has ob causas, nullae imagines in templis Christia-

Diu nulla in templis Imagines fuerunt. norum, aliquot seculis post Christum natum conspiciebantur. Id quoq. memoria proditum est, Epiphanium visam in templo pendentem depictam imaginem concerpisse, ac aditus dixisse, nullum eo loco poni debere eius rei, qua coleretur simulacrum. Quod si à quibusdam nostrum, in sacris adibus imagines tolerantur: non est hoc perpetuum futurum. Tollentur enim postquam ex animis hominum, verbo Divino eiecta fuerint. Nos id magis necessarium esse dicimus, ut voluntas Divina, & diligenter & fideliter populo explicetur. unde multo plura commoda, quam ex imaginibus, auditores percipiunt. Quò Petrus, illud dicens respexit, praecepit nobis Iesus, ut predicaremus populo. Acto. 20.

DECL

De coniugio Sacerdotum atq. coelibatu, quænam est vestra sententia? R. Hac in re, uti in alijs, servatur à nobis disciplina Apostolica. Laudamus enim, beatumq. dicimus eum, qui hoc donum à Deo accepit, ut tam spiritu quam corpore puro, ^{Coniugi-um Sacerdotum.} seruiat Christo in Ecclesia. Quò si caret, facit melius, cum idem munus obit in connubio: ne foris sua impuritate, tum Deum offenda, tum Sanctam eius Ecclesiam. Ut autem Deus quondam, Sodomitam & Gomorrhæam perdidit propter libidines: ita idem rursus adulteros ac scortatores iudicabit. Heb. 13. Quo magis anteferenda est Latina, Græca Ecclesia: in qua licet Sacerdotibus in matrimonio vivere. Quod Romana & anathemate, & ferro fieri vetat. De Monachis, quid scribam, ignoro. Nihil enim de illis ^{Monachi.} Christus, nihil Apostoli sanxerunt. Deus sit uniuscuiusq. Iudex & propitius omnibus. Filium eius spiritu & veritate inuocantibus, qui cum Patre & Spiritu, est Deus, in secula benedictus Amen. Hac habes magne Dominator, ad tua interrogata, quantum te loquentem intelligere potui: sospes abs te, ut intrepide responderem animatus. qua iussu tuo breuiter conscripta, tibi offerre. Quò si quid à me, non omnia reor verba tua assecuto, prætermisum est: quæso ut id in meliorem partem accipere digneris. Cum verò, quibus firmamenti nitatur doctrina nostra, videas: ne oro abs te habeat Hereticus, sacris rebus, margaritisq. cælestibus audiendis indignus: ut qui eas non calcare, cum mihi verbo diuino ostenduntur, sed humo tollere solitus sum. Ad hac, est nobis omnibus communis Iudex iustissimus, Iesus Christus, Dei Filius. ^{Unus iudex omni-um.} qui solus agnos ab hadis, Zizania à tritico stultas virgines à prudentibus verè separabit, ac mercedem unicuiq. pro meritis dabit: ones voci sue hic obsequentes, in gloriam cælestem recipiet: impios autem, æternis pænis addicet. Vbi erit fletus oculorum, & stridor

C

dentium. Quod reliquum est, Deum id indignus eius servus oro, ut te magnum principem, & Monarcham, generis Slauinici, per Spiritum suum omnibus bonis augeat, atq. regat. quò tua omnes actiones, sint maiestati ipsius laudi, Christiana Respub. commodo, hostibus autem generis Ethnici exitio.

De hoc
scripto.

Hac fuerunt tradita, principi Moscorum, Anno Christi 1528. 25. Die Augusti, in perniciem hominum nato. Vides pie lector quàm verè, quàm modestè. Ad quæ ut is, & inceptè, & superbè Respondit, dato eidem Rohita scripto Rusico, eleganter ornato, id facile erit hinc cuius sani iudicij cognoscere. Quæ ego, ex inculto ac horrido Moscouitico, verbis quidem Polonicis, at non Phrasibus expresso: incultè etiam fatcor, ne quod videlicet verbum, adèd arguti Theologi prætermissum esse, aut purum propriè redditum videretur: tamen bona fide, quantum semirussica percipere licuit, interpretatus sum, additis singulis capitibus Apologi. adiunxi & alia Fabri, Sacramentæ Scægæ, ex quibus omnibus, tam vera, quàm falsa religio

Russorum, facili negotio cognosci
lectore poterit.

* *
*

RESPON.

RESPONSIO IOHANNIS
BASILII, MAGNI DVCIS MOSCO-
RVM, AD HANC RAHITAE CONFESSIONEM

fidei: data ipsi in vrbe Moscua, Anno 1570.

Kalend. Maij.

* *
*

P R A E F A T I O.

Ixi antea coràm, quod nunc etiam repeto, nolle me tecum vllum colloquium instituerè. Non enim eo sciscitaris animo, vt assentiaris dictis: sed quò nostra explores. Faciendum igitur mihi existimaui, id quod nos Dominus noster docuit: Nolite, inquiens, sacra dare canibus, neque nostras margaritas ante fues proiicite, ac si dicat, nec Dei verbum, cum canibus infidelibus, Sacrae scripturae credere nolentibus communicandum, nec Diuina mysteria iisdem esse ponenda. Vtpote qui hisce arcanis cognoscendis, indigni sint, ac innata malicia, veluti canes, ea allatrèt, & dilacerent inq; suis sordibus, ceu fues volutentur. Proindè indigna res est, vt pretiosa verba, ante istiusmodi homines spargantur: quippe qui ea non tantùm dissipent, verùm etiam docentem mordeant: eòq; insolentia deueniant, vt nondum percepta, alios doceant, ac ita in dete-

C 2

rius ruant. Quo fit vt verbum saluificum, vertatur illis in perniciem. Præterea Apostolus Paulus, Epistola ad Timotheum, iubet nos hæreticum hominem, semel vel bis admonitum vitare: quòd talis erret, & peccet, damnatus à seipso. Itaq; hæc tua, silentio præterire volui. Huc illud accedit, quòd in multis nostris regiis negotiis occupato, non liceat, de his, è scripturis sanctis veritatem tibi demonstrare. alioqui me dicentem, ætas assequeretur. attamen non nihil respondebo. ne me fortè, vel non intellexisse, quàm lethale effuderis venenum: vel adeò rudem sacrarum litterarum esse existimes, vt vestra refellere nequeam: neue me ad tam dolosas tenebras, negligentia deflexisse, aut gratè tuæ dogmata accepisse putes. Veri enim est Christiani, Myſteria suæ religionis tenere. Quapropter conscientia vestra causa, paucis mihi compellandi estis.

LASICIVS.

Qualia sint futura istius hominis, ea quæ sequentur dicta, satis ostendit ipsa præfatio. quæ omiſſa, ad ea quæ intra, non minus perperam scripsit, pro ingenii mei tenuitate Respondebo. neutiquam prætereundam silentio ratus, tantam in homine barbaro, Christianitatis arrogantiam. Neq; enim causam video, cur nobis compertiora tradere, verumq; tueri non liceat, si isti incerta falsaq; scribere libuit. Quæ à Christiana Religione, non sunt aliena, vel saltem non esse, mihi videntur: ea non refellam. Sicubi prolixior fuero, Zelo id pio ascribet pius lector. Impiorum hostiumq; veritatis iudicia, nihil moror. verorum Christianorum sententia, mea omnia subijcio. Sed prætermittendum non videtur, quòd Rohitam nihil minus quàm hæreticum, iste tot errorum defensor, in numero

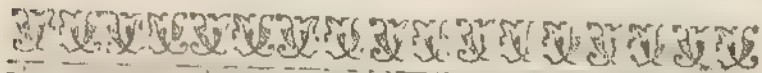
*Alapum
moscorum
ubi longa
Hyemes*

mero ponat hæreticorum, ab Apostolo vitari iussorum. melius de hæreticis Aeneas Syluius, in gestis Concilii Basiliensis. Hæreticus, inquit, nemo est, nisi q Catholica fide respuit. Collat autè hæc 12. articulis cõplexos esse Apostolos. quam nos, qui Evangelici vocamur, subscribimus, purè confitemur, ac mordicus defendimus. Præter hæc, prima illa quatuor Concilia suscipimus. videlicet Nicænum. Anno Christi 326. (etsi paulò plus triennio durauit) contra Arium, inæqualem Deo Patri Filium statuentem: Constantinopolitanum 383. contra Macedonium, Spiritum S. Creaturam esse dicentem. Ephesinum primum. 434. aduersus Nestorium, non Deum, sed merum hominem Christum, Maria esse natum aientem: & Chalcedonense. 453 aduersus Eutychetem, corpus Christi, post eius cum Deitate coniunctionem, in Diuinitatem esse conuersum somniantem, celebratum, à quibus conciliis qui dissentiunt, ij Imperatoris quoque iudicio hæretici sunt. Quicunque, inquit, ita non credunt, vt 318. Sancti patres tradiderunt, Catholicam fidem in ciuitate Nicæa fundantes: centum quoq; & quinquaginta alij venerabiles Episcopi, qui in alma vrbe Constantinopolitana postea conuenerunt: & sicut Athanasius, & Theophilus & Cyrillus sanctæ recordationis, Episcopi Alexandrinæ ciuitatis, credébant, quos etiam Ephesina Synodus, (cui beata memoria Cyrillus præfuit, in qua Nestorii error expulsus est) in vninersis secuta est: quos & nuper venerabilis Chalcedonensis Synodus est secuta, prioribus conciliis Sacerdotum, ex omni prorsus parte consentiens, nihilq; adimens Sacrosancto Symbolo, neq; adiiciens, sed Eutychetis dogmata funesta condemnas: sciant se esse hæreti-

Hæretici.

*Prima
concilia.*

cos Iustinianus Codicis lib. I. tit. 5. de hæreticis. Quod de nobis hæc omnibus subscribentibus, minime dici potest. Carpere vitia, tam doctrinæ quam morū, quæ tanto ævo, prætextu religionis irrepserunt in Ecclesiam, nequaquam est hæresis habenda.

CAPVT I. DE LVTHERO.

SIt autem primum de Luthero doctore vestro, meum verbum, qui vt vita, ita cognomine sibi vsurpato (Lut enim sermone nostro, tru-
cem significat) trux erat. Etenim impetu in Christum, lapidem angularem facto, tam instituta eius euertit, quàm Apostolorum sanctorumq; Patrum doctrinam distrahit, destruit, in obliuionem adducit & sacras scripturas inuertit, sensum illis affingens, non quem in se habent, sed quem ipsi deprauatâ mens atq; libido suggerit. Cæterum væ illis, ait Esaias, qui fratribus suis turbidam aquam dant bibendam, id est, qui eos, à vera fide, doctrina inconuenienti abducunt. hætenus de nomine. nunc rem ipsam magis declarabo.

LA SICHII APOLOGIA.

Vides prudens lector, quàm imperitè is homo, etymon Lutheri, media Germania in oppido Isleben, Comitum Mansfeldensium, Patre Iohanne Luther, Matre verò Margareta

reta 10. Die Nouembris Anno 1483. nati, ac ibidem 18. Februarii 1546. flagrante bellis Germania mortui, è lingua deriuat Moscovitica: cum siorizo illius inspicenda foret, non ab asperitate, sed à puritate tractum esse videatur. Lauter enim superioribus Germanis, Luter Saxonibus, purus clarusq; est. aut si literam h, L interponas, Luther populi Dominum significat. quod nomen Germanis antiquum est. ac Lambertus Assafunburgensis (ita enim cognomen eius legi debet) in historia Germanorum, quibus
bislam in libris titulo carente, Anno Do. 842. Lutherum regem & certè negari non potest quin fatis quodam, huius viri opera, doctrina Ecclesie reddita sit purior. Non minus Mosco incipit Gilbertus Genebrardus, Theologus Parisiensis, cum eundem virum, lib. 4. sua illius Chronographie maledice, Hebraice Luther cognominat nisi forte cultor scribere voluit. ex quo proficisci illum Antichristi numerum 666. Apoca. 13. pueriliter ratiocinatur. contra lib. 3. Anno Christi 671. Vitaliani Papa res gestis commemorans, ex μαροῦντιτ verbo, secutus opinor Postellum, eundem numerum exprimit. At, quod illi Antichristo inde cognomentum, quem sub finem mundi, uti Iudæi Christum, exoriturum, & duos tantum ac quadraginta menses, regnaturum, cum Romana Ecclesia credit? Cuius opinionis, et si sit Iodocus quoq; Chlichoueus, eiusdem scholæ alter Magister: tamen negat ea quæ in Daniele, Euangelis Epist. ad Thessal. de Antichristo scribuntur, posse facile Mahumeti accommodari: aut in eo completa complendaue videri. ut de grauissima tribulatione, ventura circa finem mundi, de arrogantia diuini numinis, quæ extolleretur Antichristus dicens se Deum, de diebus abbreviatis propter electos, cum lex corruptissima Machumetana, in dies maius sumat incrementum, de Elia & Enoch mittendis contra Antichristum, de Indæ ipsum pro suo Christo recepturis,

& reliquis. quæ ille scribit in Cap. 27. Damasceni lib. 4. ad eò tam hi, quàm Moschus, opinione de Antichristo errant. Quod si hoc Moschicum Argumentum, alicuius momenti habendum esset: tum sanè & illud oppidum Anglicum Luteruort, hoc est puri verbi in quo Iohannes Vicleus Luthero puritate Doctrina penè par, ducentis ab hinc annis concionatus est, atrox & immite habendum foret. Cetera à Mosco simpliciter dicta, eodem pacto negamus. ad species corrupta à Luthero Christiana Doctrina, euerforumq; Apostolicorum institutorum, si descendisset, nos quoq; resisteremus, Lutherum id fecisse, omninò negamus. Vitiæ cum Ecclesia Romana ostendisse, corrupta emendasse, superflua rescuisse aimus. Qui se tamen disputationi publica semper offerebat, & Iudicibus non suspectis submittebat. Verum ut à Papa Leone x. Anno Christi 1520. 17. Iulij condemnatus est, non conuictus: ita nunc damnatur à Mosco non visus non lectus, nò expensus. Cuius rudi præiudicio, ego hoc multò grauius oppono Erasmi Roterodami, de eodem iudicium. Anno 1520. Colonia typis editum. Optimus quisq; & Evangelica doctrina proximus, minimè est infensus Luthero, is omnibus aequis, æquum petere videtur, & quia nihil ambit: idè minus suspectus est. Qui hactenus scripserunt contra Lutherum, improbantur etiam à Theologis. Mundus sitit veritatem Evangelicam, & fatali quodam desiderio videtur huc ferri. Vnde quia id fortè à Deo, non oportet odisse, resisti. Idem Erasmus, Marino, & Eleandro, legatis Leonis x. Papa pollicentibus sibi, magnorum censuum atq; vectigalium Episcopatum si aduersus Lutherum pro sede Romana stylum stringeret. Maior est, inquit, Lutherus, quàm ut ego in illum scribam: maior est, quàm ut à me intelligatur. Planè Lutherus tantus est, ut plus erudiar & proficiam ex lectione vnius pagellæ ipsius, quàm ex toto Thoma Aquinate. Et libr. 22. Epist. ad Iodocum Decium. Sigismundi Regis

Erasmus
de Luth.

Regis Polonia Secretarium, Anno 1529. Quæ Lutherus destomachatur in nostras veriora sunt quàm vellem. Delibero arbitrio, de bonis operibus ac meritis, deq; similibus, & quæ urget si moderate tractentur, mea sententiâ propius accedunt ad vigorem Evangelicam. Themata cum fructu pietatis, disputari possunt inter eruditos, si ab, it pernicatia veritatis inimica. Sic Oecolampadius, vir itidem suo tempore doctissimus, qui Basilea decessit Anno 1531. uti Erasmus. 1530. Lutherus, inquit, Evangelica veritati propius accedit quàm aduersarij sui. Alium cum meliora non offerunt, quod sole clarius est, tamen condènnare non verentur, quod improbare quantum satis est, non possunt. Verè dicit Ennius: pellitur è medio sapientia, vi geritur res. Quæ ego Lutherana legi, non enim omnia legi, ad eò immeritò reijciuntur, ut fiat etiam iniuria sacris literis, quæ ipse sincerius exponit. Preterea, ab eo dicta. tam certa sunt apud me, ut si etiam cælestes Angeli contradicant, non me sint à sententiâ mea depulsuri. Refert & Io. Manlius in locis communibus Maximiliano 2. Imp. Anno 1562. dicatis, hæc Philippi Melancthonis verba: Dux, inquit, Fridericus Elector, Erasmus Roterodamum in eo conuentu, quem Carolus 5. Imp. post coronationem Colonia habuit, amanter orauit, ut liberè diceret, num erraret Lutherus in iis, de quibus præcipuè disseruit controuersus. Vbi Erasmus planè dixit, rectè sentire Lutherum. Interrogans vltimus Princeps, quid tandem à Erasme peccauit is meus miser Monachus, quod ipsi tam infesti sint omnes, & sic eum persequerentur? Duo inquit, clemētiss. Princeps peccata commisit. Nam coronā Papa & Episcopis, Monachis autem ventrem abstulit. Hæc docti viri de Luthero. Quum & ipsemet ita de se ad Henricum 8. Anglorum Regem, Anno 1525. Tomo 2. Vitembergenfi: Tua Maiestas apud se cogitet, quidnam mali possum docere, qui nihil aliud doceam, quàm fide Iesu Christi,

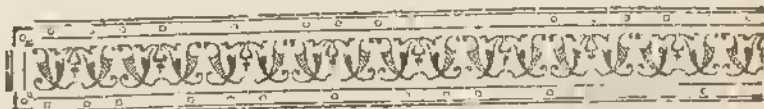
Oecolamp.
p. adu.

Duo pecca-
ta Lutheri

Lutherum
de se.

Filij Dei pro nobis passi & suscitati, nos saluos fieri oportere, sicut testantur Euangelia & Epistola. Hoc enim est caput & fundamentum doctrinae meae super quod postea aedifico & doceo charitatem, erga proximum, obedientiam erga politicos magistratus, tum crucifixionem seu mortificationem corporis peccati, ut itidem praescribit doctrina Christiana. Porro quod ab usum & tyrannidem pontificum taxo, qui alia quam ista praedicta, imò contraria docent, interrim censibus, pompa, ventribus imò regnis & principatibus omniumque opibus inhiantes nonne id ipsum & vulgus sentit & dānat. Atque ipsimet coguntur fateri? cur non emendāt sese & recta docent, si odio & correptione liberi esse volunt? videt maiestas vestra, quot viri sapientissimi, quot illustrissimi principes, & ciuitates mecum faciant, & Deo gratia, doctrinā Euangelij singlari Christi beneficio per me repurgatam, cupiant indemnatam.

Repurgat
doctrinā.

CAPVT 2. DE LVTHERIANIS CON- CIONATORIBVS.

Alterum esto meum verbum, de cognomine vestro, nimirum quod imitati magistrum vestrum Lutherū, Kaznodzieie vocamini. neque id ab re. Etenim nimia praediti calliditate, verbum Dei falsò explanatis. Ut autem Diabolus coelo deiectus, pro Angelo lucis, nomen tenebrarum & deceptoris acquisiuit, Angeliq; illius, Diaboli appellati sunt; eodem modò etiam vos, ac quemadmodum Satanas, origo

origo est diabolorum, & Angeli ipsius diaboli dicuntur: sic & vester auctor, vocatur Luther: vosq; Kaznodzieie dicimini. Quia de re hæc Paulus, electum illud instrumentum. Non narum, inquit, nam sicut se Satan in Angelum lucis transformat: ita ministri etiam eius, seruos se esse veritatis dicunt. Similiter præceptor & Dominus noster Iesus Christus: Cauete à falsis Prophetis, ad vos in vestibulis ouillis venientibus, qui intus sunt lupi rapaces: quos ex fructibus ipsorum cognoscetis, id est, ex doctrina, qui à Deo sint, quiq; falsa doceant intelligetis, non ex titulo doctorum, quo tanquam veste simplici ornati, intus fouent spiritum malitiæ, falsas, fraudis plenas, & inhonestas doctrinas, Iohanne id scribente. Qui non intrat per ostium in ouile, sed caulam transcendit, is est fur & latro. Simili modo vos septa verbi Diuini transiliistis: occupatisq; doctorum cathedris, oues Christi, pretioso sanguine quæsitae, doctrinis vestris depredamini: & veluti fures, nequaquam per ostium ingressi, nec id à quoquam agere iussi, surripitis mactatisq;. At ille ostiarius dixit Petro superiori Apostolo: Pasce oues meas. Idq; ter idem reperit, quod ipsum toties abnegasset, initium poenitentiae omnibus ostendens. Quam salutem vos reiecitistis. Sic alio etiam loco eidem dixit. Dabo tibi regni coelestis clauis, quicquid ligaueris in terra, id & in coelo ligatum: si quid solueris in terra, id quoque solutum in coelis manebit. Postea idem beatus Apostolus, potestatem à Christo omnium rectore accepit, quā suis discipulis tradidit, & per oppida Episcopos, id est, visitatores, qui vsque ad nos peruenerunt, constituit. Hi verò per ostium introierunt, & Christus ostiarius, fores illis aperuit: cuius oues, pro viribus quisq; suis

Exiit
Prophetia
vā dicitur
na.

Petrum
Christus
ter com-
pellat.

Episcopi.

pauerunt. At vos nequaquam per hostium ingressi, petulantius vobis munus docendi arrogastis. ideoq; fures ac latrones appellamini. sed de his satis.

LASICII APOLOGIA VOCATIONIS MINISTRORVM, REFORMATARVM ECCLESIA RV M.

Si mihi singula verba, istius insulsi hominis confutanda essent, Saepe ea quorum nos insimulat dilucenda, in immensum opus extresceret: nec id sine bili, cui & ipse indulgit, fieri posset. quocirca multa, tam hic quam alibi, ex industria praetermitto, alia ea iudicanda relinquens. nec minus rursus inepte ludit, in verbo ministrorum Ecclesia: qui Kaznodzseie lingua nostra, non à corrumpeudo, ut is egregius scilicet grammaticus autumat: sed à contionibus habendus, appellationem sortiti sunt, toto hoc scripto, insigni iniuria ab illo grauati, calumnijs obruti. Caterum nos illud tempus futurum aliquando speramus, quo equiorem Christus feret, de veris Ecclesia sua Ministris sententiam. Non conuenit ut conseruus damnet conseruum. Dei enim est hoc omne iudicium, cui omnes vel stamus vel cadimus. Non esse ante tempus iudicandum. Apostolus monet: ac de talibus iudicibus, qualis Moschus unus est. Hac ad Corinth. scribit. Ego, inquit, minimi facio, de me, vel à vobis, vel ab humano die iudicari. Diem, tēpus hominum intelligens, quo alij de alijs, (plerumq; perperam) iudicare solent. Omisissis igitur alienissimis à verbo criminationibus, ad rem ipsam accedamus. Qua ratione Ministri Ecclesiarum reformatarum extiterint, vocatq; ad docendum sint, responsum est paucis quaestione 6. Plura dicentur ad caput 9. Verum & hic aliquid. Etenim nos, quotquot nomina Christo dedimus, scripturas scrutari, Spiritus probare, & id quod acceptū sit domino, quaeq; eius voluntas

De Mini-
stris refor-
matarum
Ecclesiarum

voluntas esset explorare. Prophetas ex fructibus ipsorum cognoscere, Babylone spiritali excedere, ac ut Pater cælestis operarios in messē suam exi: ruderet, petere orareq; iussit, id fecimus: corda nostra (absit dicto inuidia) ad ea omnia spiritu Diuino impellente. Tum verò, cognitis falsis spiritibus & Prophetis, id est, legis Diuinae interpretibus, ad meliores, & ad illos sapientes transimus, quos se Christus cæcis Phariseis, qui nec hodie quidem non sunt, missurum recepit. Matth. 23. Accepti hi à vera Ecclesia, reiecti à falsa. Haud aliter quàm, uti olim & Christus: & Apostoli spreti à Iudæis non electis fuisse. Ac ut eorum series, à Waldensibus in Sabaudia, circiter Annum Christi 1160. à Fratribus Bohemis, in Bohemia, Anno 1467. à Luthero in Germania 1525. Semel instituta est: adhuc successione doctrina eiusdem integra durat. Hi porro, dum accepta à Deo sapientie dona, cum alijs communia faciunt, populum Dei captiuum Babylone educunt, educitum rudimentis purae fidei imbuunt, Antichristi, tam diu latè dominantis fraudes, scelera, errores detegunt: manet penes illos, eadem ligandi fontes, soluendiq; respicientes potestas, qua veri antecessores ipsorum, idem agentes, praedicti fuerunt. Enimvero Petri, Pauli, Timothei successor habendus est, non qui in cathedris eorundem, ut doctrina dissimilis, ita moribus dispar sedet: sed qui virtutes exprimit, officium exequitur: nempe ut Turca, non est ideo Caesar habendus, quod Constantinopolim, Caesarum seu Imperatorum sedem occupauerit: sed solus Rudolphus 2. qui nunc Rempublicam Christianam feliciter administrat. Licet igitur talem Apostolorum successorem, homo vetet Euangelium alijs nunciare: tamen quia minister Dei est, prestare id, vel vitæ suae periculo debet. Clama, inquit, nec cessato: attolle tanquam tuba, vocem tuam. Esai. 58. item pradiica sermonem, insta tempestiuè, intempestiuè, increpa, exhortare. 1. Tim. 4. Ita Apostoli probi-

Ordo illo-
rum.

biti ab illis, legitima successionis sacerdotibus, ne in nomine Domini Iesu docerent: non paruerunt id vetantibus. Act. 4. Aldad quoque, & Medad, afflati à spiritu Divino prophetarunt non petiti à Mose id agendi facultate. Nume. 11. Prophetauit etiam Saul, quamvis extra vatum numerum. Idem fecerunt illi, quos solos spiritus Domini inuaserat, prateritis superbis Episcopis & Phariseis. Act. 2. Tantò minus hodie, minor Mose Papa, à nostris Aldadis atque Medadis, ab eodem spiritu voluntatem Divinam edocetis, & à patre illo familias, ad vineam ipsius, melius prioribus colonis excollandam missis, consulendus super hac refuit. Ad hac, si quid hoc ad rem pertinet, vincti rasiq; in papatu fuerunt. & docendis alijs destinati, qui primum veritatem Evangelicam, è tenebris, in quas conuersus erat mundus, Dei beneficio, in apertum protulerunt, ut sponso breui venturo, sponsam Ecclesiam, vera fide atque caritate exornarent. qui tandem consentiente Ecclesia, collegas sibi sacro ritu asciungere: delegatiq; sibi à Deo muneris, alios particeps fecere. Verùm licet ij tales non essent: tamen Babylone, voce Angelica exire iussis. Apoc. 18. tacite permittitur, meliorum ductorum, ministrorumq; nouus ordo. Cæterus enim omnis tamdiu durare solet, quàm diu capita habet. Cognita semel voluntate Divina, opus praconibus erat, per quos ea ad posteros propagaretur. Insuper, nemo sana mentis infictas iuerit, datam esse Ecclesia Christi, duodecim capita catholica religionis profitenti, (quod certe nos, ut ante dixi facimus,) sicut peccata remittendi, tenendiq; & iudices idoneos, ceteraq; quibus ordo conseruetur constituendi facultatem: ita homines ad docendum accommodos, eo quo id in Actis fecerunt Apostoli modò, & Paulus praescripsit, ad ministerium publicum vocandi. Mitto Phariseos, sibi solis Ecclesiam, à qua tamen sunt remotissimi arrogantes, & hac omnia negantes. Quid enim amplius cum istis disceptaremus, quos pridem instin-

Et

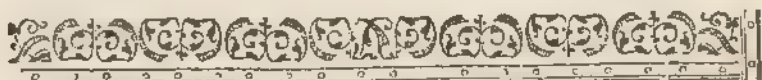
ctu Divino, haud temerè missos fecimus? Mortui sunt nobis, ut nos ipsis de utrisq; autem, iudicet Deus, iudex incorruptissimus. Porro, qui hos nostros, ut vocatos esse à Deo appareat, sui muneris, miranda aliqua testimonia edere volunt: illi eodem iure, ab omni-
bus, qui hodie sunt Christianis, miracula exigant, quæ credituros in Patrem, Filium & Spiritum Sanctum secutura Christus praedixit Matth. 16. Iohan. 14. aut neget illos fuisse Christi discipulos, qui Dæmonium lunatico eijcere nequiverunt. Matth. 17. Quamvis potestatem in Dæmonas, iam ante acceperant. Matt. 10. Verus Dei legatus atque minister erat Iohannes Baptista: tamen nullum signum fecit. Io. 10. Quid enim nunc miraculis opus ijs, qui nihil diuersi ab illis adieciunt. quorum tot prodigijs firmata roborataq; est doctrina Evangelica? Pulchrè autem IOHANNES CALVINUS, de hoc nouo Ministrorum ordine. Cum inquit, nobis Spiritus Dei, per os Pauli praescribat, ut decenter & compositè fiant omni ordinis Ministerium reuerenter semper colendum esse censeo. Sic igitur fert, vera ratio & Dei mandatum, ut nemo se temerè ingerat, nec priuatus quisquam sibi pastoris munus usurpet sed ut pastorum iudicio electus, & gregi oblati, ipso consentiente approbetur, huc accedat solennis manuum impositio, quam ordinationem vocant. De qua sola, cum tantopere nobiscum litigent Papistæ sitis ostendunt, quod praecipuum erat, se negligere, nempe electionem Et infra. Quia Papa tyrannide, abrupta fuit, vera ordinationis series, nouo subsidio nunc opus est, ad Ecclesiae instaurationem. Remedium verò affert Deus ipse, dum idoneos & probos doctores excitat, qui Ecclesiam in deformibus papatus ruinis iacentem edificent. Atque omnino extraordinarium fuit hoc munus, quod Dominus nobis iniunxit, dum opera nostra ad colligendas Ecclesias usus est. Qui ergo ita prater spem hominum insolito more repente apparuerunt, sincera pietatis vindices: eorum

De miraculis

Calvinus de ordine ministrorum.

vocatio, à communi regula aſtimari non debet. Caterum hac lege
 Divinitus vocati ſunt, ut Eccleſijs rectè compoſitis, alios paſtores
 ſubſtituant in ſuum locum hac ille epistoſa a d. Sigismundum Au-
 guſtum Regē Polonia, Anno nati unici Sacerdotis omnium 1554.
 Ait Moſeus ex doctrina iudicandū de doctore eſſe accipimus con-
 ditionem. modo ne ſit cæcus. neq. ſurdus iudex. At quis cæcus. ni-
 ſi ſervus meus? aut ſurdus ſicut nūcius meus quem mitto. Eſa. 42.
 Catera, ſunt mera conſtitia, ab eo qui nunquam guſtavit Luthe-
 rianam doctrinam profecta. Nos omne Chriſti nequaquam trāſ-
 greſſi ſumus, ut fures dici iuſtè poſſimus. Sed nati in eo ciues, veri-
 tatem Evangelicam aſſerimus, oues Chriſti, quorum hoc intereſt,
 melius mercenariis paſcimus. De Petro quod adducit, nihil ad
 rem facit. ſatemur cum Auguſtino, Chriſtum non ſoli Petro, ſed to-
 ti Eccleſia, quam Petrus ſignificabat, locutum fuiſſe. tractatu ſuper
 Iohan 118 & 124. Cap. 21. Conſtitutos eſſe ab Apoſtoliſ Epif-
 copos, quorum ſeries adhuc duret. verum eſt. eodem pacto propa-
 gati ab Adamo homines, uſq. ad diluvium pervenerunt. Sed utri-
 que corruptiſſimi. Adeo, ut illos priores Deus eluic perdiſſet,
 octo exceptis, iſtis verò Apoſtolorum ſucceſſoribus, ut videre eſt
 ſperetis filios Abraha fidelis e lapidibus excitaverit, qui ſub hunc
 mundi occaſum clamarent, quod idem anteſignati, non abſque
 ſcelere tam diu reticebant.

Petrus ſig-
 nificat Ec-
 cleſiam.

CAP. 3. NEGAT ROHITAM ESSE Chriſtianum.

Chriſtianum te appellas, at nos ea de re filius tonitru
 ſic edocuit. Qui non confitetur Ieſum Chriſtum, in
 carne

carne veniſſe, nec hanc doctrinā adfert: hunc vos gratulan-
 tes ipſi, ne quidem alloquamini. alioqui qui hoc fecerit, is
 particeps fiet, malorum eius operum. Secundum quod di-
 ctū, non es tu Chriſtianus. nam quemadmodum Chriſti,
 ita Sanctorum Patrum Doctrinam & peruertis, & reiicis.

LASICII APOLOGIA.

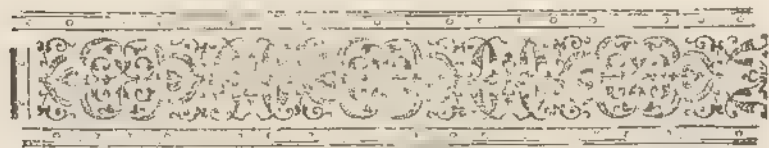

Qvod Moſeus, huic Miniſtro Chriſti, omnia religio-
 nis Catholica capita, ab Apoſtoliſ tradita amplectēti,
 nomen Chriſtiani adimit: id eodem iure facit, quo
 Litvones ſolo illorum exiit, & Lituanis pridē multa
 abſtulit. Deinde, tam hoc verè dicit, quàm illud in-
 dai de Chriſto in Talmud, Nizahō cap. 209 At inquit nouerunt,
 quod maleſicus magus fuit & omnia miracula eius fuerunt vene-
 fictum. propterea ſententia mortis, iure in eum lata eſt ſicut prae-
 pit nobis Deus noſter. hac Io. Reuchlin in deſenſione contra calum-
 niatores ſuos Colonienſes, Tubinga. 1524. Poſſe autem o Moſce de-
 monſtrare. peruerſi a nobis diſciplinam Chriſtianam, nec nos ſacro-
 ſanctam habere ſcripturarum diuinarum authoritatem, hoc opus
 hic labor eſt ſane hac facilius nobis, à malis obſcuntur, quàm pro-
 bantur. Nos cum Iohanne Ieſum in carne in mundū veniſſe, eamq.
 certo in loco ſemper eſſe credimus. alij olim erant. qui hoc non cre-
 debant. Profecto nimium ridiculus es, qui adeo inſcitè, oracula di-
 uina contra nos inſectis. Proinde tam his, quàm alijs crimina-
 tionibus tuis, illud bona conſcientia opponimus. 2 Cor. 6. ut
 deceptores, & tamen veraces. Et ipſe Dominus Mat. 5. Beati
 eritis cum conuiciati fuerint vobis, & perſecuti fuerint, ac dixe-
 rint omne malum aduerſum vos, mentientes. propter me. Idem a-
 pud Lucam. cap. 6. Beati eritis, cum vos oderint homines, & ſepa-

Iudaorum
 ſententia
 de moſce
 Chriſti.

Moſem ri-
 diculum.

rauerint vos, & conuiciati fuerint, nomenq; vestrum, ut malum eiecerint, propter filium hominis. Gaudete illo die & salite. Satis autem constat, ista omnia, etiam hodie, veros Christianos experiri falsos, alta pace frui.

CAPVT 4. DE PATRIBVS SEV
Doctōribus Ecclesia.

Nis te id tuos docere, ut quilibet Christianus, firmè credat omnibus scripturis, à Patribus & Apostolis, nobis traditis, magnisq; miraculis confirmatis. At verò vos ipsi, ea quæ alios docetis transgredimini: omnia à Sanctis Patribus accepta peruertistis atque abiectistis. Ite, inquit, Iesus, ac Paganos omnes crudite, Baptizantes eos in nomine Patris, Filij & Spiritus Sancti. Docentesque seruare omnia, quæ præcepi vobis. Ego autem vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Hic aduerte, quam diu se nobis affuturum polliceatur. Vbi autem nunc sunt Apostoli, illæ diuinæ aquilæ? An non secundum dictum eiusdem, ibidem vbi illud cadauer Diuinæ incarnationis cum Patre sedet? Esse cum nihilominus hodie cum credentibus, futurumq; non solum vsque ad exitum nostrum, sed etiam donec secula finiantur, id quod dixit declarat. Et illi quidam tanquam boni ædificatores expleto munere: à suo rectore sibi

de 701
fuit in
elo.

sibi demando, ad cœlestia gaudia commigrarunt. Iesus enim Christus, postea quàm impletum fuit illud prædestinatum mysterium milit prædicatum Diuinos discipulos Apostolos. quibus cum fuit, ac etiam nunc est cum fidelibus qui futurus cum iisdem vsque dum mundus consummatur, & ipse veniat iudicatum viuos & mortuos. Ad hæc, cum pro nobis pœnas lueret, naturæ corporatis explens arcum cumque patri pro discipulis, & mundo vniuerso supplex esset, dixit se illos ita in mundum mittere, sicut ipse in eum dimissus erat. Nec, inquit, pro his solum te oro; verum etiam pro credituris in me, ad horum verba, Vt omnes sint vnum, quemadmodum tu in me, ô Pater es, & ego in te. Donec, inquam, omnes idem sint in nobis, & mundus fidem accipiat. Vides Sanctorum Patrum multitudine quodq; Christus genitorem suum pro illis etiam orare, qui propter verba Apostolorum, credituri erant in ipsum: quod vnum fieret cum Patre Filio & Spiritu Sancto. At non essentia, sed fide, mandatorumq; Diuinorum obseruatione, ut deinceps cœlestibus bonis exsaturarentur. Pater enim in Filio, ac is in Patre, faciunt, ut homo præstandis mandatis idoneus sit, habiterq; in Deo. Apud Marcum quoq; hæc idem. Credentes, ista sequentur miracula. Nomine meo expellent Dæmonia, exteris linguis loqueuntur serpentes tollent, ac toxica idæsi bibent, ægri ad nos oñtas sibi manus. Horum sanabuntur. Multa verò talia fecere Sancti Patres. Magnus ille Basiliscus Cæsarearchimyta, præscriptam Theophoro atq; Ephremio Syro precepcionem lingua Syra, mandauit ut recitaret sermone Helenico, quarum rerum multa similia, si voles, in Diuinis monumentis reperies. Quod si illi falsi Pa-

Christus
nobiscum
semper fu-
itur.

Fuit se-
cussus vnu.

Basilis
miracul.

stores fuissent, nec per ostium ad pascendū gregem Christi ingressi: nullo modo ista stupenda, de quibus Euāgelium, patrare potuissent. Quomodo autem habendam fidem esse, omni sacre scripturæ dicitis, quam ipsi & deprauatis & respuitis? Quod de miraculis scribis, de his Paulus, missa ad Corinthios. videlicet miracula & Prophetias fieri, non credentium, sed infidelium causa. Quia propter si vos è numero credentium essetis, Sacris literis fidem adiungeretis, miracula non spectaretis. Sic & apud Iohannem Christus. Quæritis me, non ideo quod miracula videritis, sed quia pane saturati estis. Et vas electū ad Hebræos, Sapuistis veluti pueri, iique quibus lacte, non solido cibo opus est. omnis lactens iuuenis est, nec in verbo exploratus. Sic igitur vos etiam de miraculis persuasi estis, eaque tanquam lac requiritis, ignari potentiæ scripturæ, qui solidus est cibus. Idem Paulus priore sua missa. Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt. nos verò prædicamus Christi crucifixum. at de his satis.

LA SICI APOLOGIA, DE PATRIBUS ET MIRACVLIS.

Rosferenda erant o homo, hec Patrum placita à nobis sine causa abiecta. Nos enim nihil agimus aliud, quàm quod suadet Pater Augustinus, neq; inquit, quorumlibet disputationes, quamvis Catholicorum & laudatorum virorum, velut scripturas Canonicas habere debemus, ut non liceat salua honorificetia. qua illis debetur, aliquid in eorum scriptis improbare atq; respuere: si forte spucnerimus quod aliter senserint, quàm veritas habet. Diuino adiutorio

Quarenu
Patribus
et canonibus.

adiutorio, vel ab alijs intellecta. vel à nobis. Hæc ille ad Bonifacium. Et in Prologo Lib. 3. De Trinitate. Noli meis libris. quasi Canonice scripturis deferuire sed in illis, & quæ non credebas, cum inuenieris, incunctanter crede. In istis autem, quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum tenere.

Quod si ea intelligis Mosce, quæ longo post Apostolos tempore, pastores Ecclesiarum, nec iussu à Deo, nec ulla necessitate adaecti, tenenda Ecclesiæ obtruserunt (quælibet sunt quæ enumerat Erasmus Epist. lib. 18. ad Pistorium. Constitutiones, inquit, Ecclesiastica, quædam sunt Conciliorum generalium, vel perpetuæ, vel ad tempus data. alia inuolabiles, ut puta nixæ diuinis literis. alia pro rerum presentium statu possunt mutari quædam ex rescriptis. quædam Episcoporum peculiare quædam Romani Pontificis. sed instar plebiscitorum, quales sunt constitutiones Imperialis Camera) si inquam ista adeo varia intelligis, verum est. Placuit enim Spiritui Sancto, & Apostolis, ne grauetur Ecclesiæ multis oneribus Acto. 15. ac ipse Christus, ut ait legis interpretibus homines oneribus portatu difficilibus onerantibus nec ea ipsis vel digito attingentibus. Luca 11. Sin de Apostolicis statutis hoc accipis falsissimum est. nam ea nos ita iusserimus, ut non aliam ob causam, in odium istorum legis interpretum incurrerimus, & cognomen Evangelicorum nacti simus Secta inquit, breui tempore mirabiliter creuit. quæ Evangelica dicta est. et quod huiusmodi ullam asseneret recipientem esse legem, quæ ad animarum salutem pertineat, nisi quam Christus ait Apostoli dedisset. primum? Anno 1519. suum vestigiū in terris posuit. mansurum ut videtur, quoad Christus ipse per periculum suum culpæ reorum, ita in duas sectas scinditum rursus conuexit. hæc presbyter Polidorus Virgilius, libro de inuentoribus rerum 8 cap. 4 Est Patribus apud nos sua auctoritas ita tamen ut Christi, magistri omnium maior. audiuntur, hi à

Constitutiones Ecclesiasticae multiplices.

Secta Evangelica.

Quomodo inueniuntur Patres.

nobis, uti pastores & Doctores Ecclesie sed quatenus, ceteris a diuinis oraculis tradunt. Homines enim sunt sancti illi quidem et tamen Apostolis nequaquam conferendi. Ita imitandos esse maiores, Cicero 1. offi. monet, ne vitia imitemur, quod rectissime in religione spectandum est. Qui veri, qui falsi Pastores sint, quibus vitis laborant virtutibus ornati fuerint, quae per illos miracula Deus, infidelium causa ediderit, nos id non latet. Quin ipse Christus unus omnium doctor, ita nos scribis Phariseis in fide Apos. sedentibus morigeres esse voluit, ut fermentum illorum, tam de vitio vitiatum, quam corrupta cinerem. Atque maiorem illis Patri non honorem exhibemus qui ante quam vitulis solutus esset Apoc. 1. Satanas vixit. At qui hoc post mille annos Iusto fuerunt, quaque miranda fecerunt, haec nobis merito suffeclat, ipsi, minoris apud nos auctoritatis sunt. Fatemur Basilium aliosque, ex similes, veros Episcopos Ecclesie Christi fuisse, verum tamen ex prodigiis illorum gestis, veritate doctrinae legitimumque in Ecclesiam ingressum colligere velle, infirmum admodum argumentum est quippe quod ea communia sint, tam Moysi, quam magis Ianni & Iambri Exodi 7. 2. Timo. 3. tam Christo, quam Antichristo 2. Thessal 2. siue illi bestiae Apoc. 13. & spiritibus demoniorum cap. 16. multi illo postremo die dicent mihi inquit Christus Mat. 7. Domine an non tuo nomine demonia expulimus, & tuo nomine, multa prodigia fecimus? consimiliter cap. 24. surgent pseudoprophetae, qui edent signa magna & miracula. Quae autem in Ecclesia, haec iam pridem sunt, quis non videt? In nostra, nulla sunt maiora, quam quod impotentes & rudes potentissimi versutissimi, regnum Antichristi, aded feliciter demoliantur, ut non aliter nunc existimatio sedis Romana minuatur, quam quae admodum nix, sole magis ascendente liquefit. Miracula, ut iam diu vera esse desierunt, aucta ubique fide in Christum: ita Antichristiana

christiana, Ecclesiam in tot erroribus retinent. Ostendunt id in templis, varij generis tabellae. Quae miracula si ad regulam verbi diuini exploraueris, nihil aliud efficiunt, quam homines in supersticioso cultu Sanctorum censuram, à Christo auocant. Itaque nos ea minime expectamus fiduciam in Christum absque illis donati. Citat et Moschus, ridenda plene stultitia, tam hoc quam alijs capitibus diuina testimonia, quasi de nobis Euangelio scripta. atque nos omnibus verbis Canonis, & veteris & noui foederis, plenam fidem habemus. Quae cum quibusdam in locis, sensu ardua sint: quis sapiens miretur, opinionum de illis, quae nunquam non fuerunt varie in Ecclesia, diuersitatem? Et tamen hac dissensione, tantopere quidam hac tempestate offenduntur, ut quamuis id quod verius meliusque est intelligant: tamen ab eo sunt auersi. concors ad nocendum, alijs error, illis est melior, consensus cum malis iucundior multitudo caecorum paucitate sapientium, viam in caelum certiores monstrant: ut potior. Sunt hodie, fateor, quaedam haereses in Ecclesia. Sed enim tempus dari potest nullum, quando ea non fuerint. Augustinus inde ab initio Euangelij, usque ad suum seculum, quae aringarum à Christo Annorum 87. recenset tomo 1. opusculorum Philaster Brixianus: ibidem 128.

ponit attamen y perstiterunt in ea doctrina orthodoxa, quam & nos profitemur, et si iam tum doctrina humana pullulare incipiebant.

* *

E 4

Haereses
semper
fuerunt

CAPVT 5. QVO DECALOGVS
ABROGATVR.

* *

*

QVod ex libro Moïsis secundo, decem præcepta Diuina proferis: scito ea, præter hæc duo, Diliges Dominum Deum tuum, toto pectore tuo, proximūque tuum, vti te ipsum: abrogata ab Apostolis esse, quæ ne vos quidem ipsi præstatis. Sic autem ille beatus. Qui se dicit in Deo permanere: is ita incedat oportet, quemadmodum Christus Dei Filius incessit. Quid vos ad hæc cuncta abieciſtis & deceptam vitam vestram concupiscentiis cordis, pessundediſtis. Quod attinet ad alias, alterius legis doctrinas: hæc si obseruandæ forent, necesse esset nos cum omnia eiusdem præcepta, tum verò Circumcisionem retinere, atq; ad eò Iudaizare, quod veris Christianis, nequaquam conuenit. Christus enim prædestinatæ humanitatis, Diuino mysterio, Legem destruxit: ac in locum veteris, nouam iustituit. Quæ de re hæc Iohannes, Lex per Moïsem: gratia verò cum veritate, per Iesum Christum exhibita est: & Apostolus ad Hebræos, de altera lege. Si prima Lex, inquit, inculcata, seu perfecta esset, non quæsitus fuisset secundæ locus. Porro noua Lex, est Christiana gratia, nobis postea facta. Ita etiam protomartyr Stephanus in sua illa, vt est in Actis confessione, de vetere lege. Accepistis, inquit,

quit, Legem mandata Angelorum, quàm nō custodiistis. Similiter Apostolus ad Hebræos. Moïses fidelis erat seruus in omni domo eius, in testimonium dicendorum: at Christus, tanquam in domo sua filius: quæ domus, nos lausamus. Dedecet igitur veros Christianos, à doctrina Euangelica, ad veterem Legem transiitio: quin is, qui ad illam transiit: deplorandus apostata est, & vnà cum Iudæis, Christum crucifigit. De Circumcisione verò ita Paulus ad Galatas. Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Ideoq; qui præter Euangelium, vel parū, vel multum, quod sit legis alterius obseruat, is Christum abnegat. Scripsisti etiā capitulum Matthæi vsus testimonio, de fide, precatione, cultu Diuino, quem cum Baptismo, & coena Domini confundisti. Cæterum nos, Apostolica doctrina, Sanctorumque Patrum institutis edocti, nō nescimus, quid de his sentiendum sit, te verò percontati sumus, vt quomodo hic te gereres, aliosque doceres, nobis explicares, quod non præstitisti: hæc hætenus.

AD CAP. 3. LASICIVS, ASSE-
TIO DECALOGI.

On obscure hic Mosus, suam prodidit inscitiam, vt in prioribus conuicijs, malitiam. Qui enim hæc scribit. Ergo inquit legem destruimus per fidem? absit. imo legem statuimus: an is abrogat legem? Rom 3. Similimodo. Scimus bonam esse legem: si quis ea legitimè vtatur non iusto positam sed iniustis. 1. Timo 1. Et rursus ad Rom. 7. vocat eam sanctam, seq. ipsi seruire mente, ac delectationem ex ea capere ait. Quin ipse Christus, negat se ve-

F

nisse, ad disfluendum legem Mat. 5. Et quendam volentem ad vitam ingredi, mandata servare iubet Mat. 19. quia Marci 10. enumerat. et si loco posueris de concupiscentia rerum alienarum, damnumproximare vetat. quod Mosca inexplibili habendi cupiditati, omnino aduersatur. Excitant nos ad legem prestandam, Apostoli, Iacobi Cap. 2. & Paulus ad Roma. 2. item 1. Cor. 7. nihil est Circumcisio, nihil Truncatio sed obsequium. 10. in iudiciorum Dei. Insuper Iohannes Per hoc scimus n. idem esse si in iudat. ipsius obsequium. 1. 10. 2. Quomodo autem ea observabis si nulla esset, dices? Si igitur haec nobis sciunt praeceptumq. Apostoli, an hi abolent legem? Et servator hominum cuius sumus am legis recenscenti. id fac & viues respondit. Luc. 10. Ad id id iniquam inuenio. abolitam esse. Lex enim haec moralis est Dei unius vice colendi, hominis syncreti amandi, honesti, vivendi per se norma, animis omnium mortalium, natura impressa Rom. 2. Et praeceptum Dei cum Israelitis idem Deus 9. quibus Christi in subdituti sunt. Rom. 11. Quia sublati nec peccatum cognoscitur: Peccatum inquit non cognovimus, nisi per legem Rom. 7. nec Christus, qui eam solus pro nobis implevit expetitur. Cum ergo eiusmodi sit, minime est tollenda. Mosi ad caerimonias pertinentes & ad tempus in una illa repub. duraturas, adventus Christi aboluit. Legem mandatorum in vitibus sitam, ait Paulus, carne suscipi debet. 1. Cor. 2. idem scribit de chirographo deleto. Gal. 3. Liberavit nos igitur Christus: verum ab execratione legis Gal. 3. Deut. 27. Iere. 31. ita ut ea nos non damnet amplius: nec iram Dei in nos operetur, qui fide in Christum, iusti facti sunt Rom. 5. attamen ex leges nos esse voluit. Non ego id nego, complexum esse Christum summam legis, tamen Dei quam hominis amore: nec eo inficias Paulum, caritatem expletam legem vocare 1. Tim. 5. totamque legem his verbis contineri, Diliges proximum tuum uti teipsum. Gala. 5. Sedis

Lex mo-
ralis est
perpetua.

p. 11.

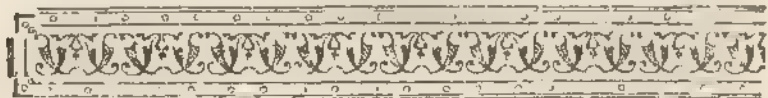
Liberati
sumus ab
lege.

Sed is amor, suas in partes deductus, quid aliud est, quam decalogus? Quid diligere toto animo Deum, quam se simulacro non incurvare, in nemine praeter Deum, spem auxilij habere, neminem alium, tempore periculi invocare. Quid hominem amore prosequi, quam nihil falsi de illo (quod tamen hic oblitus est Mosca) unquam dicere? Quid nullam rem alterius concupiscere, quam manus à Lituonia, Lituania, Russia, nostra pridem ditionis, nostri imperij prouticis, abstinere? Rectè autem Mosca, nescit nos exequi legem, at ipsemet eodem tenetur crimine: nec melius cor nostris habet. Idcirco omnibus nobis Christo necesse est, ad quem nos lex deducit Gal. 3. opus nobis aliena iustitia, cum salvi esse nequeamus propria. Inustum fides, non lex facit gratiam, non meritum, iustus non lege, sed fide vivit. Habacuc 2. Nunc inquit, absq. lege, iustitia Dei patefacta est. per fidem Iesu Christi, in omnes qui credunt. Rom. 3. Quae verba, non abrogant legem sed infirmitatem eius seu hominis potius, ad vivendum ex illa ostendunt. Et alibi cum legis impotentia nihil posset in carne. Deus suo ipsius filio misso, condemnavit peccatum in carne. Rom. 8. item, mandatum praecedens abrogatur, quod nullis sit viribus praeditum. & inutile Hebr. 7. Quod de Circumcisione observanda admissio decalogo Mosca sibi puerile est. alia enim est legis naturalis, recta perpetuo imperantis prohibentis contraria: alia temporalis, morte Christi finita ratio. Esi Circumcisionem quod observent, simul cum Baptismo Aethiopes, qui tamen idcirco Christiani esse non desinunt, idq. eam ob causam quò hac neta filij credentis Abraha à ceteris nationibus discernentur. id quod illi ab Annis 2649 faciunt Baptismi mysterijs, ab eunucho Aethiope, de quo Acto 8. Initiati: ut autem hanc ipsi tueantur ceremoniam. & praeter mares, feminas etiam circumcidant, Maqueda Regina instituto, quae auctum Salomonis sapientiam venerat, filiumq. Davidem ex illo

Opus mo-
rale aliena
iustitia.

Christiani
deum
tueantur.

si seperat: id quibus legere potest in libro Damiani à Goes de moribus & fide AEthiopum. De Cana Domini dicitur cap. 11. Baptismus est, cultus Divini. prima pars qui apud fratres Bohemos, quos vulgus Waldenses. mali Picardos vocant, datur infantulis, quorum esse regnum caelorum, Christus testatus est, in nomine Patris, Filij & Spiritus S. Ab his tribus, in quos pie creditur, quique in Baptismo ut nominantur, ita inuocatur, omnia vite necessaria ydem precantur: his in hos, de his phrasi Ecclesiae suae peculiari credunt. hi, Deus illis sunt. pares inter se natura, aeternitate, potentia, maiestate. Itaque, non confudit haec Robita: sed quae bene dixit: ea Moscus, alia tum cogitans, male intellexit.

CAPVT 6. DE STATV MORTVORVM

ante natum Christum, Bonis operibus, Sanctis Patribus, Maria virgine. S. Trinitatis aequalitate.

*S*cribis etiam nos omnes, propter Adami peccatum, nasci morti obnoxios, atque ob hanc causam, Deum verbum, carnem esse factum, & habitasse in nobis. Sic enim Deus dilexit hominem, in errorem abductum, ut ipse factus sit homo, natus Maria virgine castissima. Nam mors dominabatur ab Adamo, usque ad Abrahamum: & ab hoc, usque ad Moysen: ab isto, usque ad Iesum Christum, etiam iis qui non peccauerant. Iusti quoque donec Christus natus foret, mortis damnabantur, & ad interos descendebant. At vero Christo in lucem edito, fracta est vis mortis. Is enim reno-

Iusti ad inferos descendebant

renouauit viam, bene agentibus commodam, & credentibus veritati salutarem. Nullae iam nunc morti vires sunt. omnes iusti, tanquam somno correpti, possessionem regni aeterni adeunt: tenere illos aerei Cacodæmones non possunt. Anima bonis coruscans operibus, lucidius sole splendet: non potest a spiritibus sibi inimicis, utpote qui nihil sui in ea inueniant retardari. Principes huius mundi, inquit, apud Iohannem Christus, venit: sed in me nihil habet, si nec in illos, qui Christi vestigiis insistant, idem quidquam iuris habet: nec morti est in eos potestas. At illi qui se vltro, huic Principi dedunt, fallaciasque ipsius sequuntur: hi se regno mortis subiiciunt. Quorum animae cum ingenti acerbitate, à corpore auulsae, in cruciatus perpetuos deferuntur. Liberi enim arbitrij hominem, Christus Dominus noster creauit, quod ipsius vestigia imitaretur, quem admodum Adam, peccato obsequens factus est. Transgressio Adami, vita iustorum soluitur: neque mors habet in hos Imperium. Contra peccatoribus, vel apostatis, non modò illud Adami delictum imputatur: verum etiam, suis id ipsi augent sceleribus. propter quae, tanto magis torquentur: iique sunt, quibus mors dominatur, quod mandata Christi praestare neglexerint. Scribit autem ad Romanos Paulus, tam Iudaeos quam gentes peccato teneri. Iam verò antehac dictum est, ut apud Deum non sit delictus personarum: nulla inter Barbarum & Paganum, liberum ac seruum, virum atque foeminam differentia: omnes hos vnum esse in Christo. benefactis differe inter se. Quod scribis, neminem bonis operibus, seruari posse. simul & ostendis ea de re Pauli ad Romanos & Galatos testimonia: verbigratia, operantibus dari mercedem, non gratia, sed

Homo liber arbitrij

De bonis operibus.

merito: isti verò quoniam non operatur, sed credit in iustifican-
tem impium, fidem pro iustitia imputari: scribitur hac de
re ad Hebræos. quoque iustus, inquit, fide vivit. quod si
dubitaverit, non benedicit illi anima mea. & cetera quæ
ibi Apostolus de fide tradit. verum & hoc considerandum
est, quod Iacobus in sua catholica ponit. Quæ est utilitas
fratres mei, si quis se habere fidem absque operibus dicat?
num hunc fides absque operibus servare potest? Et post
haud multa sic concludit. videris igitur, operibus iustum
fieri hominem. non unica fide. Quid ergo hic nobis fa-
ciendum est, Paulo de fide, Iacobo de operibus scribente?
An putas esse inter Apostolos disensionem? nulla est, imò
verò magna est, hos inter concordia. unus enim opera, al-
ter fidem firmat. utrisque nobis studendum: quod illorum
eadem sit utilitas, salus hominis. Animus adverte, ut idem
Paulus fidem de prædicet, opera verò stabiliat. Nisi enim
Abel sacrificium fecisset, non fuisset iustus pronuntiatus.
Nec Enoch fidelis fuisset, nisi translatus esset: ac nisi Noe na-
vem ædificasset, non credidisset. Ni Abrahamus Isaacum
cædi obtulisset, haud credidisset, posse Deum mortuos exci-
tare. idcirco acceptus est, & amicus vocatus. Vide mihi eun-
dem Paulum, quid præter ea tradat de operibus. ubi, inquit,
abundavit peccatum ibi superat gratia Dei. Et sicut per mortem
dominatur peccatum, ita & gratia. Quemadmodum autem
Christus à mortuis surrexit, cum gloria Patris: sic etiam nos
in novitate vitæ ambulemus. Animadverte hic ut sit mos
Deo gerendus, bonis operibus. Inculcas hoc identidem,
dari salutem hominibus, per unicum Iesum Christum: e-
amque ob rem traditiones, & constitutiones Patrum con-
temnis. verum quid dicas, non intelligis, nec te hic firmas.
Scriptura

Corinthio
Iacobi
Pauli.

Scriptura enim negat posse iaci aliud fundamentum præ-
ter iam positum, qui est Christus Iesus. Porro cum San-
ctæ Fidei fundamentum, in lege sit positum, & præscripta
Christianitatis formæ, idcirco tam Apostoli quam Patres,
tanquam boni ædificatores, & manu ductores, homines
ad observandum Divina mandata adducunt, ignaris myste-
ria aperiunt, mentes illorum ad Divina cognoscenda eru-
diunt. Taciturnus enim Timothee, scribit Paulus. Corro-
bora te gratia, quæ est in Christo Iesu. quod autem ex me
multis testimoniis audisti, hoc exponas fidelibus homini-
bus, & ad docendos alios idoneis. Considerasne ut duces,
exemplaria aliorum, doctoresque esse iubeat? inter quos,
nullas est, qui se fundamentum esse voluerit. Omnes dedu-
cebant homines a fundamenti basi solidam. Id quod illis verbis
Paulus docet. Detrahimus imitatores. Dei coetus, Dei æ-
dificatio non estis, iuxta gratiam mihi datam, velut sapientissi-
mus architectus fundamentum posui, supra quod, alius
ædificat, at quilibet videat, quomodo ædificet. Nā funda-
mentum aliud præter iam iactum, qui est Iesus Christus,
nemo ponere potest. Et ad Timotheum. Gratiam illi ha-
beo, qui me fidelem expetiit, quem ministrum faceret.
qui antea blasphemus persecutor, obrestator fui, verum
dilectus eram ignarus: quod feci, cum essem in incrudeli-
tate. Exuberavit autem gratia Dei supra modum, cum fi-
de ac dilectione, quæ est in Christo Iesu mediatore inter
Deum Patrem & homines. Et sanè perfectione carnalis
prædestinationis, sublatum est Adami peccatum: iuxta &
id, quod quis ante susceptum baptismum ignorans fecit. hæc
omnia, gratia Christi purgantur. post sumtum baptismum.
fit homo expertus peccati, ac veluti infans suo in lauacro ab-
lutus.

De paup-
bus.

It. minus
esset in
pos. b. pti-
sum.

lurus, cui iam seruanda sunt omnia præcepta, aliqui peccanti, nihil proderit Christi natiuitas. Etenim si Dominus pro seruis passus est: cur si vicissim propter eundem non paterentur, neque præcepta eius exequerentur? Dicit hoc is ipse. Si quis mihi seruit, me sequatur. Et non omnis intrabit in regnum cælorum, qui mihi dicit Domine, Domine, sed qui facit, quod vult Pater meus cælestis. Cernisne vt nos minimè pigros esse, in bene agendo velit? Et alibi. Nisi vestra veritas Pharisaicum superauerit, non introibitis in regnum cælorum. Quod testimoniū ex epistola ad Galatas citas. Tute tibi contradicis. Apostolus enim ibi abolens legem, ad quam tu confugis, de altera loquitur. Addidisti etiam Baptistam Christum monstrasse, eundemque agnum Dei peccata auferentem appellasse. Ego verò supra iam ostendi, vti Christus peccata sustulit. Timco enim multa loqui, ne cū Iuda damner si hostibus mysterium patefaciē. De quibus diuus Paulus ad Philip. Sæpe vobis dixi, at hodie flēs dico, de hostibus crucis Christi, quorum finis est interitus, Deus venter, & gloria ad pudorem: quod in rebus mundi huius, ingenijs indulgeant. Preter hæc commemorabo tibi verba triū adolescentum ad Regem Nabuchodonosorem. Scito, inquit, ó Rex, Deum esse in cælis potentē, qui nos fornace ardente liberare potest: nos enim Deos vestros non colimus, nec colosso abs te erecto genua flectimus. Paucis hæc dico, volēs vincere silentio impietatem vestrā Christum hac in re imitatus, qui cum Pilato & Senioribus Sacerdotum paucis verbis egit. Vt autem superiora repetam, aio vos effrenatis cupiditatibus ventri seruire, & inferioribus partibus conuulbia soluere.

Hæresis

Hæresis est, quod scribis de incarnatione verbi Dei, qui filius eius est, hunc conceptum esse, ex virgine purissima. Apostolus Philipensibus hisce verbis perscribit. Idem sapite, quod et de Christo Iesu, qui cū in forma Diuina esset, non reputauit pro rapina, esse Deo æqualem: sed seipsum effudit. Et assumpta serui figura in similitudine humanae. Habituque repertus est, tamquam homo. Vides non adum genitū Maria esse, quā illud, semper existens verbum Diuinum cum Patre & Spiritu Sancto? Is vnicus à Patre filius, primogenitus principio carens, ex illibata virgine, nostræ salutis causa, corpus sumsit, quemadmodum omnis masculus, vterum aperiens, Sanctus fit Deo. Vocatus & Deus & homo perfectus. De cuius supplicio, resurrectione, in cælos ascensione, ad dexteram Dei Patris cōseñ, & ad indicandos viuos mortuōsq; reditu, nos nō ignoramus. At tu vt hæc inteligas, non exposuisti. Mediatorem eum esse, ac se pro nobis, vt Paulus scribit interponere ais. Sed heus tu? si hæc legens. Apostolorum scriptis credis, dic quo eosdem, illōsq; honore afficies, qui nobis eiusmodi mysteriū declararunt, quiq; errantes in verā viā induxerūt, & docuerūt? Profecto enim honorē merentur. Colimus aurifabros, geometras, philosophos, edificatores, lapicidas, ac quosuis alios mundanos opifices: verū quātō magis honorādi sunt doctores, ac præfetti nostri, quibus summa sapientiā detexerūt, & ad possessionē eius cōsequēdā præcepta tradiderūt. Tute nosti, vt in regionibus vestris aurifabri aliq; ingeniosi artifices, pro opere benè elaborato, duplicem mercedem capiant, qua si digni sunt nihili atque caducarum rerum fabricatores: multo illis maior honor debetur, qui nos ad verā beatitatem insti-

G

De Christo

De Docto-
ribus &c.
desia.

*Si Euange-
lia non
fuisse.*

tuunt, cognitione Dei imbuunt, & quasi manu ad Chri-
stum perducunt. Est autem, ut scripto tuo, de auctoritate
verb. Dei, fidem habeam. quid? si Evangelia non fuissent
scripta, dicito quomodo verba Divina intellecta essent? si
Apostoli, neque docuissent, neque legationem suam scri-
ptis mādassent, qua id ratione, quod ablegati ad homines
erant, eosdem ad obeunda mandata, & ad ipsummet De-
um adducebant, notum mundo fuisset? Beati non sunt,
neque honorem, venerationem, laudem merentur tum
Apostoli tum patres Sancti, qui tale lumen cordibus no-
stris intulerunt, creditum sibi à Domino thesaurum au-
xerunt, & fructum nobis ingentem attulerunt? Quamob-
rem nos veri Christiani, credimus Christum Deum, de-
precatorem nostrum apud Patrem, salutisq; originem,
& mediatorem esse. Cuius supplicio redempti servatiq;
veneramur creaturæ idem eum, uti & Patrem Spiritumq;
Sanctum, unius essentia, sed trium personarum Deum.
precamur quoque eundem, celebramus, omnipotentiam
ipsius perpetuò extollimus, remissionem peccatorum
regni coelestis hereditatem, & omnia cum animarum:
tum corporum nostrorum necessaria, ab hoc eodem
rerum conditore omnium, cuncta manibus suis tenen-
te petimus. Quod ad Mariam sanctissimam & vir-
ginem intemeratam, sic habeto. Hæc cum sit digna
inuenta, quæ tantorum mysteriorum ministra foret,
ignem Divinitatis suo ventre innocua complecteretur,
incomprehensibilem Dominum comprehenderet: cum-
que per eam reconciliati Deo simus, & illæ Adami inimi-
ciatæ sublata sint: merito eam: quippe matrem gubernato-
ris omnium, reatricem, reginam, deiparam, cōsidentia ma-

terna

terna apud Filium pollentem, defectus nostros, eiusdem
gratia suppletentem, (prout Apostolus potentiam Christi,
in infirmitate perfectionem accipere scripsit) pro univer-
so Christianorum genere orantē, illudque protegentem,
inuocamus, auxilium ab ea imploramus, ac ut nobis veni-
am peccatorum, salutem, dukemq; tutorum bono-
rum possessionem à suo nato inpetret, rogamus. Accipe
etiam de Apostolis. quos absit ut pro diis habeamus. Ait
enim unus illorum. Ego plantavi, Apollo rigavit: Christus
verò auxit, idem neque is quidquam est, qui plantavit, ne-
que qui rigavit, sed qui auxit. Honoramus verò beatos A-
postolos, quod sint verbi Divini doctores, legati, salutis
nostræ adiutores, viæ ductores, hos oramus atque invoca-
mus, ut q̄ nobis tradiderūt, ea percipiamus. Simili honore
prosequimur, cum Sanctos Patres, emendatores, & in ve-
ra beatitudine nostros magistros, tum martyres, multa pro-
pter veritatem atque beatitudinem perpeffos, quorum æ-
mulatione inflammati, eo studiosius piis moribus incum-
bimus. Nec minori honore à nobis coluntur ceteri electi,
qui doctrinam Apostolicam reapse præstiterunt, quos æ-
mulati, viæ ad beatam vitam ducentis, eo impensius infi-
stimus. Summa hæc est. Et Iesum Christū, unicum esse no-
strum intercessorem: & huius castissimam matrem inter-
cessione sua opitulari omnibus Christianis credimus.
omnium etiam Apostolorum, Prophetarum, ceterorum-
que ordinem Sanctorum nobis in veri cognitione servi-
entium, & nostrorum ad Christum ducum, memorias co-
linus, ad ossa illorum genua fletemus: ut eò maius au-
xilium ipforum sentiamus. Ita pronuntiavit Dominus
noster Iesus Christus. Non est discipulus supra magistrum:

*Memoria
Sanctorum.*

*Mosis com-
sentians
nobiscum.*

sed perfectus est futurus, si sit magistri sui similis, vides vt id veret, ne nos supra magistrum efferamus, sed solum ipsum imitemur. & beatus Apostolus Paulus. vnicuique datur declaratio Spiritus ad vtilitatem. vni quidem datur Spiritu, sermo sapientiæ, alii intelligentiæ, alii fides ab eodem Spiritu, alii donum sanationū, & alia plura ibidem. Satis iam demonstratum tibi est, quo sint afficiendi honore, tam Apostoli quàm patres illuminati. Quod de mediatore Christo deque huius solius, quo seruamur nomine, peccatorum remissione, ac vita æterna scribis, eadē nos quoque credimus. sic tamen, vt nos ad ea, viamque veram ab Apostolis, & beatis patribus perducere confiteamur. Dixisti etiam de fundamentis. verum ipsi Apostoli non se fundamentum hominū: sed ministros gratiæ summi rectoris, atque ædificatores, Christo fundamento innixos, esse fassi sunt. Scripsisti & id, condonari nobis, delictisque peccata nostra gratuito, non propter vlla humana opera: & defectus gratia suppleri. Cæterum nisi præcederent opera, cur illud Christus diceret in Euangelio, si quis non reliquerit parentes, uxorem, liberos, bona, nec se ipse abnegauerit, non potest esse meus discipulus, ac nisi quis sumpta cruce sua me sequatur, nō est me dignus? Vocat autem crucem, rebus omnibus mundi huius crucem esse hoc est omnes mundanas cupiditates possidere, à congerendis opibus, possessionibus, pastu, potu abstinere, nulla re egere, iis tantum quæ fortuito acciderunt eum continētia, fortitudine, continua precatione contentum esse, inimicos, eosque à quibus opprimaris diligere, Deum pro sibi molestis orare, quæ habes quasi non habeas iuxta facere, sollicitum de illis non esse, assiduis precibus,

ieiuniis

ieiunijs, obeundisque Diuinis mādatis, magno cum studio incubere, vt peregrinos decet viuere, ac vt dicit Paulus, futura bona expectare, in æterna illa tabernacula velle migrare, id esse crucem suam portare, id mundo crucifigi, hoc Christum sequi. Quod ais Deum Patrem, propter merita filii sui, hominem in gratiam recepisse, peccatisq; illius gratuito ignoscere, hæresis Arriana est. Filium enim obligatū Patri facis, nos autē filius tonitruui sic docuit. In principio erat verbum, idq; apud Deū. Et Deus erat verbum, p quē omnia facta sunt. Nū cernis absq; initio Filiū cū Patre, propter huius erga eū caritatē, indiuisum, nec tamē cōsum esse? Qua de Diuinitate sunt, illa etiā dicta. verba q vo bis dico, nō de me dico, sed Pater manēs in me facit opera credite mihi, vt ego in Patre sum, sic & ille in me est. Si qd à Patre meo nomine petieritis, hoc faciet: vt inclarescat Pater in filio. Alio quoq; loco id dicitur. Pater diligit fil. ū, mōstratq; ipsi omnia quæcunq; facit. Et sicut Pater excitat mortuos, & vita donat, ita & Filius quos vult viuificat: nec Pater quenquam indicat, sed omne iudicium dedit filio: vt omnes honorent eum, sicut honorant Patrem, qui misit ipsum. Missionem autem intellige, non humilitatem, sed vnicam Patris & Filii & Spiritus Sancti voluntatem, ynicus tamen hac in trinitate filius verbum Dei, prædestinata carne mysterii, sui peperit hominibus salutem, cum Patre & Spiritu S. vbi enim est filius, ibidem & Pater ac Spiritus: ac vbiq; is, ibi & Pater ac Filius. Cum inquit venerit cōsolator, quem ego vobis mittam à Patre, Spiritus verax, & à Patre procedens de me testabitur. En vt Pater absque ætate, Filius sine principio, & Spiritus substantia semper existens: vnus sunt gloriæ, honoris, potestatis,

Misio filio

actionis, voluntatis, quod est opus Sanctæ Trinitatis. præter hæc idem ait. Postquam venerit verax ille Spiritus, inducet vos in omnem veritatem. Non enim deseloquetur. sed omnia quæ audit, & res futuras aperiet vobis. Quæ habet Pater mea sunt: ideo dixi, à me accipiet. Animaduertit sine æqualitate, & ut filius missus, paterna suaq; voluntate ac Spiritus Sancti. opera, salutem attulit hominibus. utque Spiritus Sancti. non de se ipso locutus sit, ac eiusdem cum Patre & filio sit voluntatis? Proinde missio filii, de corporali cōspectu eius intelligenda est. Ad hæc scriptum extat in Euangelio Ioannis, de vna essentia, & Filio apud Patrem absque principio. Eam ob causam Diligit me Pater, quod ego animam ponam meam, rursumque eam recipiam: nec est quisquam, qui mihi eam auferat. Vtrò illam pono, præditus potestate resumendi eam. quod mandatum accepi à meo Patre. Hic observa illum qui apud Patrem, expers est, principij nemine egere per quem à mortuis excitaretur: sed ipsummet vi sua resurgere à mortuis. Prout Paulus vas electum scripsit. Non arbitratus est rapinam esse Deo æqualē, sed seipse effudit serui similitudine sumta. Ita exiturus Lazarū. Gratias tibi, inquit, ago Pater quod me audias. ego verò sciui audiri me abs te verum propter populum circumstantem dixi. ut me abs te missum esse credant. Et alibi idem. Si quis me diligit, verbum meum observat, & diliget eum Pater meus. ad eundē mansuri veniemus. Vbiq; videre est, quemadmodum sit Patri æqualis, Filii potestas, non vlla demissio. Rursum idem. Pater glorifica Filium, ut & is te glorificet. Plura eius generis in Diuinis scriptis reperies de Filio, ut non sit seruus, sed honore Patri par. de quibus hætenus.

AD

AD CAPVT 6. LASICIVS.

*M*ulta hoc caput habet superuacanea, quadam etiam reprehendenda. Primum quod Moscus, oblitus eorum, quæ paulo post verius scripsit. Peccatum originale tolli autumet. sanctimonia iustorum, Apostolo diuersum sentiente, ad Rom. 5. Sicut, inquit, per vniū delictum reatus venit in omnes homines ad condemnationem: ita per vniū iustificationem, bonum in omnes homines ad iustificationem venit. Et 1. Iohan. 3. Scitis Iesum esse patefactum, ut peccata nostra tolleret. Alterum est, (alia enim alii notent) quod ut alibi, ita hic parum accommodatē sacram scripturam citet: ac ex ea, illa inferat, quæ nihil ad rem faciunt, nec Diuinis hominibus, hæc sententia vnquam in mentem venerunt. Noe prius credidit Deo, quam arca extruenda manus admonuit. ita & alter. Credidit inquit Abraham, Iehouæ, & imputatum est ipsi ad iustitiam Gen. 15. capite verò 22. post mactare vult Dei iussu filium. sed Moscus ut opera humana tueatur, peruertit testimonia Diuina. Tertium minime tolerandum. non prodesse homini Baptismo natiuitatem Christi sciuatoris mundi, nisi is omnia mandata Dei præstet. Atqui supra Moscus negauit plura à nobis esse, Diuina mandata. Necesse fateor, nos Deum atq; homines. toto animo diligere, & hæc ipsa mandata, quæ sunt norma viuendi, semper ob oculos habere. Veruntamen, si inquam maximo id agendi conatu, ut peccati in nobis hærentis. Rom. 7. à via salutis abripi aliquem contingat, nequaquam est de salute lapsis desperandum. Quinimo, quicquid in

Moscu
peruerit
scripturā.

G 4

operibus credentiū, (si nō sponte peccauerint. Heb. 10. desideratur: id imbecillitati illorum, propter Christū condonatur. ut Moscus, Diabolus ita quondam Diabolus, disceptās cum Sancto Martino Panonio, negabat dari veniam criminosis, & semel lapsis nullam a Domino clementiam praestari contendebat. cui Martinus, si tu ipse o miserabilis, ab hominum infestatione desisteres, & te factorum tuorum vel hoc tempore, cum dies iudicii in proximo est, pœniteret: ego tibi verè cōfessus in Domino, Christi misericordiam pollicerer. Antiqua delicta, meliori vita purgantur: & misericordia Diuina peccatis absoluntur, qui peccare desinunt, hac Sulpitius Seuerus in vita Martini: verisimè. Datus enim nobis semel, ille filius virgine natus, salutis est semper omnibus, in gratiam cū eo per resipiscentiā redeuntibus, sibi, ipsum fide vendicantibus. Quare omnes ad se peccatis onustos vocat, omnes nos Patrem cœlestem, cum spe impetrabilis uenia, orare iussit omnibus nobis, legatus ipsius faciē dum censuit, primum ne peccemus: deinde ut peccata consiteamur cōmissa. 1. Io. 1. Misericors est enim is Pater: etiā p̄ditissimis liberis, ad frugem reuersis. Luc. 15. Cōuertimini inquit, filij rebelles: sanabo rebelliones vestras. Misericors sum. Iere. 3. Ego sanē nihil magis miror, quam quod iste homo, qui sc̄niendi in Christianos tam suēditionis, quam quos sibi violentia subiecit, modum facit nullum, tantopere urgeat bona opera fiduciam in Christum, hominum absoluit in iustitiam. Iere. 23. Esa. 56. 1. Cor. 1. Leniter praterit. Hostes nos appellat. at cuius? si Diaboli et progeniei Agarenica, omniumq. veritatem corrumpentium, verum est, si Christi, aut veritatis, tam id falsum, quam quod maximè. addit, & in libidinem proiectos nos esse. verum si hoc de omnibus intelligat, callūtia est. Habet sua frena, Christiana libertas, veri cultores Dei, memores dicti illius. Nisi abūdauerit iusticia vestra, plus quā scribarum, non intrabitis in regnum cœlorum. Mat. 5. Et illius. Reddet uni-

cuiq. secundum opera eius. Rom. 2. Dant pro virili operam, omni virtutum generi. aly's gula, venter, religio est, mundus amicus, hac vita summa voluptas. De incarnatione Filij Dei ut & de quibusdam alijs hic commemoratis, nos quoque idem sentimus. Sunt nō pauci in Regno Polonia, quibus solus Pater cœlestis est Deus: Filius autem huius, Iesus Christus, merus homo, omnia precario a Patre adeptus. Qui tūc primum esse cœperit, quādo eum virgo peperit: Dei appellationem, uti Moscs & omnis magistratus sortitus. Negant tūdem Spiritum Sanctum Diuinā naturā esse, aut suā hypostasim habere: nec cum inuocāt, multo minus credūt in ipsum, ac sumtum in Papatu Baptismum in fluminibus renouant, ad quem non nisi adultos admitunt. Animas unā cum corporibus dormire, donec tuba Archangeli exitentur, opinati.

Quibus cum, nulla est nobis fidei communio. Multus est Moscus in praconijs Sāctorum, quasi nos Deo caros vituperemus. Sed quod eos tam hic, quā capite 13. Diuina atq. Apostolica voluntati satisfecisse putat: facit Christi proprium cum hominibus commune. De hoc enim solo id scriptum est. veni ut impleam legem. Matt. 5. Et. Qui peccatum non fecit. 1. Pet. 2. Contrā, de omnibus hominibus ista. Fraudulentum est cor hominis. Iere. 17. Cor mundum crea in me Deus. Psal. 51. Nemo bonus, nisi unus Deus. Luc. 18. Quis se mente purum, quis mūdum à peccato dicat? Prou. 20. Non est homo qui non peccet. 2. Paralipo. 6. Si dixerimus nos peccatum non habere, nos ipsos fallimus, & veritas in nobis non est. 1. Io. 1. Omnes peccauerunt, nō est qui rectē faciat, nō est ne unus quidem. Rom. 3. In multis labimur omnes. Iacobi. 3. Quid est mortalis ut mundus sit? & ut iustus sit natus muliere, qui imbibit ut aquam iniquitatem? Iob. 15. Concluserit scriptura omnia sub peccato. Gal. 3. Scio nō habitare in me, id est, in carne mea bonū. & facio malū quod nolo. Rom. 7. Et ipse Christus ad di-

Hæretici
in Polo-
nia.

Quales
naturā
homines.

scipulos Si uos cum sitis mali. Luc 11. Et Salomon. Septies cadit iniquus Pro 24. At Deus de Moſe. Morere in monte 2. et in N. culpam in me commiſiſti. Deut 32 De yſlem & Prophetis. In iſta interpretes in me delinqueunt. Eſa 43. Nicius Dauid, nos 2. iſtorum negotium ſuperauerat. ſed tu delicta noſtra condonatus. Pſi. 65. & 40. Plures ſunt iniquitates mea pilis capitis mei. Et 106. Peccatum cum Patribus noſtris, deliquimus, impy fuimus. Hec is de ſe alyſi, ſui generis quem tamen Petrus. Acto 2. & Patriarcham & Prophetam fuiſſe dicit. Ruſus Eſaias Cap 64. Omnes inſtituta noſtra ſunt menſtruat paani ſimiles. Et Apoſtoli de ſcipis Paulus. Chriſtus, inquit, venit in mundum. ut peccatores ſeruaret. Quorum primus ſum ego. 1. Tim 1. Idem cum Barnaba Nos quoque ſumus homines, yſdem affectionibus quibus & 2. Cor. 1. Acto 14. Iacobus. Elias homo erat. yſdem affectionibus. quibus & nos obnoxius cap. 5. Iohannes. Dilexit nos & lauit a peccatis noſtris ſanguine ſuo. Apoc 1. Liqueat hinc ne plura cuiſmodi adſerā, ut ſe Sācti nequaquam ſatiſſecuisse Legi Dei fateantur. Nec ſe res habet aliter. Dauidis, Iosephi, Abrahami Zachariae, Eliſabetae, Pauli, aliorumq; piorum externa iuſtitia, rem yſtine peccatorum perficiebatur. Omnium noſtrum ſordes tediumq; animi. Chriſtum ablucere neceſſe eſt. Quorum autem non abluit q non ſunt futuri, regni coeleſtis participes. Iohan. 13. Tales ſunt Sācti fueruntq; ſemper, qui has ad Deum voces attollunt. Remitte nobis debita: uel ut Lucas habet cap 11. Peccata noſtra: quia, Dum uiuunt credunt peccatorum ſuorum remiſſionem prout fert ſymboli Apoſtolicæ formula. Alioqui qui hac neg. conſuetur, neq; ſibi condonata eſſe credit: is ita non erit tanti beneficii particeps. quemadmodum Iudei ex Aegypto educti, non ſunt potius terra ſibi promiſſi: quod id Deum, ut ea potirentur præſtare poſſe non crediderunt. Tu pſallit Diuinus ille cantor, iniquitatem peccati mei remiſiſti.

Pro

Prohibet. Sanctus orat, tempore opportuno. Pſal 33. Pelagiani, inquit, iniquiſſimus in ſe etiam progrediatur, ut dicitur. Ut tamen iſtorum in hoc ſeculo nullum omnino habere peccatum, & ex his Eccleſiam in hac mortalitate perfici, ut ſit omnino ſine macula & ruga quaſi non ſit Chriſti Eccleſia, que in toto terrarum orbati uenit ad Deum. Domine n. bis debita noſtra. Hec ille libro de arte pſe. Sane n. r. longinquab. glā & erandigne atq; per. ſ. Tunc q. d. qui ſibi uideatur eſt binus ac reliqui ſas errabunt peccatū ſe ſe debent q. d. 1. Sācti. S. m. uirtuti iam nō peccāt. Quia omnia cum q. d. ſe ſe expetunt, ut a de ſa iuſtitia ſcripſere. Biſitius. concione de humilitate Qui gloriatur, in Domino gloriatur, quod Chriſtus nobis ſacriſ. ſipientia a Deo, iuſtitia. Sanctificationis & redemptio Hec enim eſt integra & perfecta gloriatio in Deo. Quando neq; propter iuſtitiam ſuam quis effortur: ſed agnoſcit ſibi deſſe ueram iuſtitiam, fide autem ſola in Chriſtum iuſtitificari. Chriſt. ſ. in cap 3 ad Galatas Dic. bant Iudei. Qui ſola fide nutritur, execrabilis eſt. Paulus autem demonstrat, qui ſola fide nutritur, eum benedicti eſt. Ambroſius in epistolam ad Roma Hoc etiam conſtitutum eſt a Deo, ut qui credit in Chriſtum ſaluus ſit ſine opere ſola fide, gratis accipiens remiſſionem peccatorum Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos. Tunc iuſti ſumus, quando nos peccatores fateamur: & iuſtitia noſtra non in proprio merito. ſed in Dei conſilio n. ſericordia. Bernardus in cantic 1 ſermone 23. Quisquis pro peccatis compunctus eſt, ut arſit iuſtitiam, credat in te qui iuſtifiſti aſtiptum & ſolam iuſt. te aſtipt per fidem, pacem habebis ad Deum. Plura eius generis in yſdem Sāctis Patribus leguntur. Honorandos, ſi Dei miniſtros, & quidem duplici modo, ut u. bet Paulus quis neg. uerit? At uenerandos, uel ſimulat q. homines eſſe deſerunt inuocandos, quis zelo Dei prædictus cenſuerit? habet ſuos limites honor, habet cultus, habet ueneratio. Sic nos eſtmet ho-

Pelagiani.

Sol. fide iuſti. ſu. mus.

S. n. h. h. n. n. l.

mo ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei. 1. Cor. 4. Item Quis est Paulus quis Apostolus, nisi ministri per quos credidistis. Et nec is qui plátat, nec qui rigat est aliquid, sed qui auget Deus. Contemnit is adorationem sui, qui nos de se hac sentire iussit. Nouerat enim, uti & aly, nihil se solum in homines conferre. Deum tantum esse, qui mortales quascunq; & quando velle doceret, corda eorum ad bona impelleret, ac multiplicibus beneficijs afficeret. Itaque unus illorum in hac verba prorupit. Quidò Israelita miramini, quasi propria vi aut pietate effecerimus, ut hic ambulet? Acto. 3. Et alter de Paulo. Virtutes non vulgares edebat Deus. per manus Pauli. Acto. 19. Isdem alios docentibus, non plures dictis suis obediētes habuerunt, quam quot ille voluit, qui est vnicus doctor omnium Mat. 23. Et crediderunt, inquit, quotquot erant ordinati ad vitam eternā. Acto. 13. Et Per ministros credidistis, ut cuiq; Deus dedit. 1. Co. 4. Itē Dominus addebat quotidie Ecclesia, qui salui fierent. Acto. 2. Sic & Moyses olim. vos vidistis omnia facta Ichoua in AEgypto. Sed nondum dederat vobis Ichoua mentem ad cognoscēdum, vsq; in diem hunc. Deut. 29. Non dissentit ab his Augustinus. nolite putare quēquam hominem quicquam discere ab homine, admonere nō possumus per strepitū nostrae vocis: si nō intus sit qui doceat, manifestē inanis sit strepitus noster: hac tractatu 4. in epist. Iohan. Rogat Moscus quomodo voluntas Diuina, nota hominibus fuisset, si suas Apostoli legationes, scriptis non mandassent. Dignus profectō, cui tum demum respondeatur, cum scripta interierint Euangelica. Idem iactō de Sancta Triade, bono fundamento, prorsus ligna fœnum, stipulam, in eo ponit. At enim doctores corda hominū illuminasse. Cōtrā Paulus Spiritum S. datorem esse fidei scribit. 1. Cor. 12. Id quod apparet ex illis igne cœlesti, ab eodē Spiritu collustratis. Acto. 2. Facit hoc idem oculata vi in alijs, adeo ut & ipsemet Moscus, Patres ipsos illumina-

Nihil per
se agunt.

Ita lumen
tum Mos-
corum be-
nigne.

tos vocet. Si illustrati: an non ab illo, de quo hac Simeon effatus est? Lumen ad illustrationem Gentium. Luc. 2. & Esa. 42. atque 49. Iacobus quoq; de eodem cap. 1. Progenit nos sermone veritatis. Et Iohan. cap. 1. Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem venientem in mundum. Quod si omnem: ergo & Patres. Vocatur quidem lux mundi Apostoli Mat. 5. & Paulus lux Gentium dicitur. Acto. 13. Sed quam ipsi ab illa vnica mutuati sunt, quemadmodum luna suam sumit a sole. Sic idem nimius hominum admirator, de dignitate beatæ Mariæ talia adfert, quæ ipsi nō agnoscit. ita enim de se. Respexit humilitatem ancillæ suæ. non dixit, vidit in ea dignitatem. Item. fecit mihi magnifica ille, qui potens est. Et exultat Spiritus meus super Deo seruatore meo. Insuper Angelus. Aue gratis dilecta, inuenisti gratiā apud Deū. Nulla hic dignitatis visa ante in ea, quam mater esse sui Domini cepit, mentio. Quæ si in ipsa fuisset, causa non erat, cur suā submissionem sui dilectionem gratuitam, aut se ancillā, Deum verò, seruatore erga se beneficiū agnosceret, atq; ab Angelo, gratiam inuenisse apud Deum more aliorum. Iud. 6. Ruth 2. Gen. 18. & 30. 2. Tim. 1. diceretur. Scimus qui inire gratiam apud alios soleant. Et si alia apud Deum, vbi omnia gratuita, alia apud homines est ratio. Nec id nos fugit, seruatore dici, vel pereuntium vel perditorum respectu. Christus, inquit, venit in mūdum, ut peccatores seruaret 1. Tim. 1. Factus est nobis redemptio 1. Cor. 1. Eos qui sub lege erant redemit. Gal. 4. Seruauit populum suum à peccatis ipsius. Mat. 1. Hinc consequi necesse est, vel non esse conseruatā redemptamq; Mariam, sub lege itidem natam, quod credere nefas: vel eam ē numero illarum ancillarum Dei fuisse, quas Christus, uti alios omnes electos peccatis liberauit. Sicut igitur illi tantū beati sunt, quorū remissa sunt peccata. Rom. 4. Ita & Maria beatissima est fœminarum, non suis meritis, sed ob Dei in se singularē gratiam: quod Filium ipsius &

De B. Ma-
ria.

proprium & unicum pepererit Beata qua credidit, inquit, Elise-
betha. Nam perficientur ei qua ipsi à Domino dicta sunt. Luc. 1. Et
ipsi met ibidem Ecce ex hoc, beatam me dicent, omnes aetates. Pro-
fecto omnes homines digni is in Deo est. Rogate inquit omni tem-
pore ut dicta habeant, qui effugatis ista omnia futura. Luc.
21. Profecti sunt à conspectu Comiti y gaudentes, quod digni haberi
essent qui pro nomine Iesu contumelia afficerentur. Act. 5. Iudici-
um certum est iusti iudicij Dei. ut digni censeantur Regno Dei,
pro quo etiam patiuntur. 2. The. 1. Quod eadem virgo
Moses addit & ut solet cap. 13. repetit, qui sepe eius reco-
liemur Deo quod nobis desunt ab ea cōf. qui emur missi trāser
sily beneficiū in genitricem. Clare enim tradidit Apostolus Deum
sibi omnia in caelis & in terris. per filium suum reconciliasse. Col. 1.
Et Deus in Christo mundum sibi reconciliauit, non imputando eis
peccata. 2. Cor. 5. ac ad Rom. 5. Si cum inimici essemus reconciliati
sumus Deo per mortem filij eius: multo magis reconciliati serua-
bitur per vitam ipsius. Constat autē Mariam quod illam Iosepho
patriam partem mundi fuisse: ergo hac etiam reconciliata Deo est,
et in omnibus iustis per eam curis ipsi met parens fuit. Idem Apo-
stolus dicitur testatur verbis. nō alius hominem, quam Iesum Chri-
stum, esse Dei hominumq; mediatorē. Qui se metipsum dedit re-
demtionis pretium pro omnibus. 1. Tim. 2. Curigitur ingratus
hic mundus, alios sibi homines statuit, per quos redeat cum Deo in
gratiam? Nec Moscus minori errore eam reginam vocat. & om-
nia in eterno iure apud filium gere possit, peccata nostra tegere,
Ecclesie patrocinari, seculi humanorum expiationem esse, cum
luti Ecclesia putat. Quae omnia ex uno et eodem fonte, veligno-
rantie vel malitiae promanarūt simulatq; Satan homines à crea-
tore, ad rerum ab eo creatarum cultum, propter earum quandam
utilitatem, excellentiam atq; uitae sanctitatem auertit. Is enim se-

Dignitas
hominum
in D. 2. p.

B. Maria
Deo reco-
ciliata.

Diabolus
a. l. em. de
capit.

ducit totum terrarum orbem. Apoc. 12. Ita ut hinc à multitudine
auderet utrum ratiocinari, ad rei veritatem dē. *Luc. 1. 2. si inq. non sit argumentum.* Caterum execrabilis est omnis,
qui est, nisi homini. Ierem. 17. Veris Christianis filius Dei est cu li
terra, rector. Nec socium creatum, in administranda hac mundi
miranda machina habet ullum, nec aliquam patitur adiutricem,
aut nutus eius, aliam prater seipsum expiationē. Solus est spes om-
nium finium terra. Psal. 65. Huic soli seruiendum est. Matt. 4. Is
tantum in auxilium vocandus. Psal. 50. Is nouit quibus sit nobis re-
bus opus. prius quam petamus ab ipso. Matt. 6. Abraham non no-
uit nos. Esa. 63. Hunc eundem inuenerunt Patres nostri. & con-
seruati sunt. Per eam suam posuerunt nec frustrati sunt. Psal. 22.
Non filius est. Hic enim. Nec a diluio, Lotum à captiuitate,
Isaacum ab imminente gladio, Iosephum à calumnia. Iacobum ab
Esau, & sen, Aaronem, nec non omnes Israelitas ab Aegyptijs,
Danielē a leonibus. Susinam à falsis testibus, alijsq; innumera-
bilis sciam cantes semper liberauit. Diues enim est misericordia.
Eph. 2. Diues in omnes inuocantes ipsam. Rom. 10. propinquus es-
dem. Dent. 4. Valde clemens. Psal. 86. Exorabilis & ad eam tardus.
Psal. 145. Non agit nobis sum pro nostris peccatis. neq; pro delictis
nostris. et alius redit. Psal. 103. Credentes custodit. 1. Cor. 1.
est illi de nobis. 1. Pet. 5. Conseruator est omnium hominum. maxi-
me filium. 1. Tim. 4. Huius solus filius proprius est pro peccatis
nostris. et hominum. Io. 1. Solus complacitus est Patri. Act. 17. De Chri-
stus in nostram apud eum agit. 1. Iohan. 3. Patet et inter istos. 2.
& hominē mediator, amicus noui fœderis pacificator, d. p. i. cator.
1. Tim. 2. H. br. 3. & 12. Lumen ad illud. In hac gentes caltus de-
mi sum. Act. 2. 1. in caelum Ioh. 10. Per hanc p. t. aditus ad
Patrem. Eph. 2. & 1. Intelligentia continet scripta. 1. Luc. 24.
Cognitio veracis. 1. Iohan. 5. Ex h. u. filius p. t. ut line omnis ac-

Vere de
Deo sentē-
tentia.

De Chri-
sto.

cepimus. Iohan. 1. Plures ei his in officijs addidit collegas, hominum partim superstitio, partim adulatio. At tibi o homo, per diu expectandum eris, antequam Petri, Pauli, Nicolai, Basilij aliorumq; beneficio, tradita nobis Diuina mysteria, cognita habeas. In quorum auxilijs, cum spem fixeris tuam, probe videmus ut sacra intelligas. Et tamen tibi tuisq; tot erroribus scatentibus, nomen verorum Christianorum, superbè arrogas, dissentientes abs te damnas! Flectis genua ante ossa mortuorum, interea viuos sanctos contrucidas? Signum crucis, fronti, pectoriq; toties adhibes, & de collo suspendis, interim tot immeritos, in cruce agis? Alios vrsis famelicis discerpandos, crudelissime obycis? o insignem viri pietatem? Qui sunt ij, quares fortassis? Sunt Sancti Mosce semper, non tantum ut vulgus putat in caelis, verum etiam in terris, quibus cum colendum est nobis fidei vinculum. Sunt illi omni tempore inter nos, de quibus hac omnium nostrum iudex. Amen dico vobis: quatenus id fecistis uni fratrum meorum minimorum, mihi fecistis. Matt. 25. Quorum, quot millia in Lihonia, Lituania, ac in tuo regno, vel nulla, vel leui de causa interfeceris, nec tute ignoras, neq; nos praterit, qui hac prodita literis Latine, Polonice, Germanice legimus. Huius nunc crudelitatis, Deus à te expe- tit pœnas, per Regem nostrum Stephanum, aeterna memoria dignum: grauius sibi illud iudicium in posterum relinquens, de quo hac Apostoli. Damnatio absq; misericordia erit ei, qui non prestiterit misericordiam. Iaco. 2. & 5. Agite nunc diuites flete ululantes super miserijs vestris superuenturis. In delicijs vixistis super terram & lasciuijs, condemnastis, occidistis iustum: non resistit vobis. Item. Opera carnis sunt, adulterium, scortatio, idololatria, inuidia, homicidia, ebrietas, cōmessationes, qui talia agūt, Regni Dei non erunt heredes. Galat. 5. His addit auaros, maledicos, rapaces. 1. Cor. 6. Ac certe tales sunt Mosci, qui tam multa aliena rapiunt,

Crudelitas
Mosci.

Qui dam-
nabuntur.

piunt, quos veris Christianis aded maledicunt, ut eos canes appel- lent. Et in Apocalypsi. cap. 21. & 22. dicitur. Homicidis, scortato- ribus, veneficis, idololatriis, & omnibus inēdacijs, pars est in sta- gno ardenti igne & sulphure. Verum cōsideret lector, ut is homo, nihil absq; compendio faciat. Et memoriam, inquit, Sanctorum Mosci ossa mortuorum veneramur: ut hoc maius auxilium illorum demereamur. At cur non potius auxilio demerendo studes, omnes nos ad se inuitantis Christi! an non Deum suum homines consulere debent? Esa. 8. Tua est perniciēs Israelitae: sed in me est au- xiliū tuū. Os. 2. 13. o Beatum illum cuius est auxilium Deus Iacobi. Psalm. 146. Conatur idem, allato in medium testimonio de feren- da cruce, quam Monachorum more definit, sententiam orthodo- xam de gratuita peccatorum remissione infringere: Deum immor- talem, quā ineptē. Multo aptius & verius. Augustinus. cap. 14. De fide & operibus, legis opera sequi iustificatum, non precedere iustificandum sensit. Ostensum etiam supra est, ne unum quidem esse iustum, qui suis factis, uitam aeternā mereri queat. Plena sunt Sancta litera huiusmodi dictorum, Deum iustificare impium. nos prius dilexisse. in dilectos suos, Spiritum S. bonorum operum au- ctorem effundere. non operibus sed sua misericordia, homines ser- uare. Semel abs se vocatos, iustificare. Porro qua in Biblijs, de mer- cede, merita sequente leguntur: eam unusquisq; qui se modo bene norit, gratuitam esse, necesse est fateatur, licet enim vel omnia no- bis praecepta faceremus: tamē serui inutiles sumus. Luc. 17. Quis autem inuiti seruo praeium iure persolucrit? Itaq; vera sunt il- la, ut alia confessionis Augustana verba. Quauquam Euangeli- um requirit pœnitentiam: tamen ut remissio peccatorum certa sit, docet eam gratis donari, hoc est, non pendere ex conditione di- gnitatis nostrae, nec dari propter vlla praecepta opera, aut digni- tatem sequentium. Hac articulo. 4. Vera & hac Augustini. Tanta

Mosci ossa
mortuorum
veneramur.
Generat.
aur.

Mercos
praeium
gratuitum.

est erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. & pro illis quæ largitus est æterna præmia si donaturus e. 32 Libri de Ecclesiasticis dogmatibus. & cap. 26. omnia opera & merita Sanctorum ad Dei gloriam laudemque referenda sunt. Quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donaverit. Sic. & epi. 95 sup. Iohann. Tract. 3. De verbis Domini sermone. 6. De equalitate venerande Trinitatis personarum, non fuit Mosco necesse cum eo disputare, qui ipsam adeo non negat, ut Patrem Filium & Spiritum Sanctum unum esse Deum profiteatur.

Dei dona nobis merita. Arrij quoque hæresim malignè idem, obijcit, ministro Christi, nihil magis quam Arrium detestanti. Arriani, inquit. August. de hæresibus. nolunt esse Patrem & Filium & Spiritum Sanctum unius eiusdemque nature atque substantiæ, non potest equidem Filius esse genitori, natura sua par: veruntamen, quia dives cum esset, nostra causa pauper factus est 2. Cor. 8. seq. usque ad mortem crucis, ultro demisit. Philip. 2. Servus ab Esaia cap. 53. minister ab Apostolo Rom. 15. vocatur. cuius mysterij respectu Patrem nunquam in carne conspicuum factum Iohann. 5. se esse maiorem dixit.

CAPUT 7. MALEDICTA CONTINET.

Item quomodo Mosci Biblia diuidunt.

Erscripsisti causas futuri aduentus Christi, ad homines tam viuos quàm mortuos iudicandos. De quibus supra memoratum est. Etsi tu sententiam nostram non es assecutus. Nos enim quid de iudicio Dei, mortuorumque resurrectione sentire quærebamus. Verùm tu aliud quidpiam locutus, ad mea non respondisti. Quòd autem negas, ea opera esse habenda bona, quæ sibi ipse homo excogitat: id abs

abste, de Apostolis, Sanctisque Patribus scriptum est. De quo iam ante diximus, uti & de verbis decem. Nam si legem Mosci recipis, æquum est, ut sabbathum etiam ritu Iudæico obsecas. Paucis quidem de his supra: sed tamen accuratè explicatum est, etenim cum sis canis, & crucis Christi hostis, nolo tecum multis agere. Quæ capita ex epistolis Apostolicis, atque ex euangelis in mediū adducis, cum nostris non conueniunt. ea vobis tradidit Lutherus, cætera mentiris. Scribis etiā haberi hæc in Matthæo. Cui me colitis inuentis hominum? Verùm hæc in eo nusquam leguntur, præterquam in Luca. Idque aliter ac tu scribis. Nam ibi dicitur. Quid me compellatis, Domine, Domine, nec ea quæ vobis dico perficitis? Sed tu hostis, Christi crucis, in medio tritici paleas seminas, & ut Carissus ait, mendacium in veritatem transformas. vos inquit, ex patre vestro Diabolo estis, desidentisque eius vultis obsequi. Is cū loquitur mendacium, de suo loquitur. & sanè mendax est, mendacique pater. Citas & Pauli verba ad Corinthios. non esse regni cœlestis heredes futuros, adulteros, illos qui vel manu, vel alio modo obscœna agūt, Sodomitas, fures, ebriosos, maleficos, obrectatores, latrones. Quæ omnia apud vos

Lutherianos fiunt. Quæ verò dicta de idolis, vos

Lutheriani ad cultum imaginum refertis,

de his infra. Nec minus in aliis quæ

scribis mentiris. Hæc enim in

Diuinis scriptis non

leguntur.

* *

Rauè hic, Phalaris affutit maledictum, cum verum Christianum canem: capite autem 12. Onagram: & strenuum crucis Christi defensorem, hostem ipsius appellauit. illius, ut multorum aliorum è caritate proficiscentium. 1. Corint. 13. Oblitus. Qui dixerit fratri suo, Raka tenebitur confesso qui satue. gehenna ignis Mat. 5. Raka vox indignantis, tam Hebraeis quàm Chaldaïs. hominem nihili inanem & vacuum significat 2. Reg. 16. sed quantò gravius est bestia. seu obscæni canis, in eum iactum conuictum, quem Deus à beluis ratione distinxit, Christus pretioso suo sanguine redemit, Spiritus Sanctus domicilium esse suum voluit? At mirum non est, ita esse hunc virum à superbissimo Principe appellatum, cum Moscis, omnes Latina Ecclesie homines, profani sint & immundi. Scribit Martinus Biescius, nobilis Polonus, capite tertio & septimo libri de Moscouia, se vidisse Basilium, illius qui hæc cōsarctinauit, vel id fieri mādauit patrem, salutatis Regis Polonia Sigismundi legatis, (quorum è numero ipse etiam fuit) manus suas frigida abludentem idemq. solere facere omnes Moscorum Duces, quotiescunq. alicuius principis Regisue. Romana Ecclesie legatis, tam in aduētū quàm discessu illorum. dexteræ porrigit ad eò illis hi omnes impuri, atq. heretici sunt. Quid ad hæc Sanctus Petrus? Mihi, inquit, ostendit Deus, ne quem hominem impurū dicerem. Acto. 10. proinde haud incredibile est, quod iam per omnem Poloniā diuulgatum iactatur, hunc eundem principem, Anno quo hæc conscribo. 1581. Legato Pontificis Romani, mandata sedendo exponere volenti, calliæ sedem subtrahi, ut penè caderet iussisse: ac quòd suus, quem Romam miserat orator, pedem Papæ sculpi coactus fuerit, indignissime id iulisse. De seruauis præ-

Opinio
veterum
e Latina
censura
omnib.

Legatus
Papa Mos-
co lud-
41 rum,

ptis decalogi, Christi, Iacobi, Iohannis, caterorumq. Apostolorum mandato, dictum est in Apologia ad caput 5. Sabbathum quoq. sacro cultu obiremus. ni Dominus sabbathi. Mar. 2. eius vacationem, sua resurrectione in sequentem transfuisset. Feriatum merito habendum: tamen extra superstitionem Iudaicam, & Dominicum Apoc. 1. vocatum propterea quòd eo Dominus Deusq. noster caro factus quieuerit, noua creatione absoluta. Nec ego valde miror, non esse in Matthæo lingua Russica scripto si quid modò Moscus, rabie cæcus, videre potuit, hæc quæ nos cap. 15. De inani cultu Dei institutis humanis legimus: aut illud Iohannis, quòd cap. 13. commemorabitur, Filioli caute vobis ab idolis: cum maiores Russorum, quos iste toties Patres Sanctos vocat, Ecclesiam suis inuentis intantum obruerint, ut delenda non dubitauerint, quæ suis consilijs contraria esse videbant, quæ in dubium velle vocare, aut vltè emendare modo, religio Moscis est Planè ut serui, ac filij Dei facti sunt serui hominum. Similiter à Socrate Hysto. Ecclesia. lib. 7. cap. 32. memorie proditum est. Omnes qui Diuinitatem ab humilitate Christi siungere studebāt. hæc verba epistola Iohannis Catholica, Omnis spiritus, qui soluit Iesum, ex Deo non est. ex vetustis exemplaribus delere, tollereq. non dubitasse, à quorum non ferenda audacia, nostri hodie Ebionæi, atque Macadoniani, suo perniciæ errori, patrocinia petūt. Queritur & Optatus. Afer. lib. 1. de simili Donatistarum in legem Diuinam furore: idemq. olim Arianos fecitasse testatur. Victor. lib. 3. Nec est alia verior causa tante in Hebraicis, Græcis & Latinis vtriusq. fœderis codicibus varietatis. Sublata sunt enim quedam in illis ab hereticis: quedā partim cōmutata, partim addita, Sūda quoq. idem, in verbo Lucianus affirmat. Obseruari hanc Sacrorum Bibliorum interpretes. Erasmus, Pagninus, Beza, Castalio, Franciscus Lucas & Franciscus Iunius. Quin nec aliam magis ob rem idem

Dies Do-
minicus.

*Mosci decalogum riciunt, quàm quò secundum eius præceptum, vetet imaginum cultum: cui sunt dediti superstiti. Simè. Rei la-
 ius. inter alia multa, id saltem num. p. crelabet ex. m. pluri x-
 pugnat a. n. stris, eo quod nunc geritur b. lla. quato die septem-
 bris. 1. 80. Fielcoluco ante Moscorum & perenp. & valida:
 in qua defensorum septem circiter milia. nitrati autem pulueris,
 quadringenta vasa fuerunt: omnes propemodum el sebi. in. x. un-
 culas hibaerunt Sancti Nicolai, aliorumq. & cruce de solis. in-
 dentes. quas identidem dissuati, incoffum opem de. s. rorum
 implorabant. Stabant etiam quinquaginta Sacerdotes, cum ob-
 uersis ad victores imaginibus pictis maioribus. ut quos a. vehe-
 menti insultu, vis humana reprimere nequuit. falso crediti nu-
 minis reuerentia arceret. verum capti, casiq. simul tum idolis, om-
 nes illorum cultores, quicunq. se orbe combusta in arcē receperant.
 Frustra auxilia ab iis petita, qui oculos, auresq. habentes, neg. vi-
 dent neg. audiunt. Quo minus ferenai illi quoque sunt, qui pra-
 terito in suis catechismis, de non fabricandis imaginibus, secundo
 præcepto postremum de frenanda rerum alienarum concupiscen-
 tia diuidunt, prima duo in unum constant. Scilicet, Deis tāta bre-
 uitate superfluum aliquid dixit, quod a nobis prætermitti debeat:
 vel ita non rectè digessit, ut nos id rectius faciamus. Ut Deus & i-
 dolum, longè diuersa sunt: sic uxor proximi nostri liberi, familia
 omniq. utensilia, nihil aliud quàm domus eiusdem habentur.*

*Perperam
 omittitur
 yccandum
 præceptum.*

Qua in re, nullius neg. concily antiqui theologi, eo modo præ-
 cepti partientis maior esse deberet, quàm diuina auctoritas. Ut au-
 tem Mosci, ita Pharisei, traditiones maiorum suorum pluris fa-
 ciebant voluntate Diuina. Matt. 15. Marc. 13. Sed quid David.
 Psal. 119. Execrandi qui declinant à præceptis tuis. Manent ve-
 rò, etiam hodie. nò solum in Russia: verum etiam in Latina Eccle-
 sia, istius veteris erroris vestigia. Est ubiq. maior vis consuetudi-
 nis,

nis quàm de Torum diuinorum: maior Ecclesia, id est, hominum,
 quàm illius auct. ritus, de quo id cælitus existit oraculum. Hic est
 filius meus dilectus: hunc audite. Matth. 17. Quem errorem, cæ-
 teraq. deprauata, qui correctæ esse optant, aut nolentibus ijs quo-
 rum id maxime interest, ipsimet corrigunt: Hi sunt heretici, falsi
 Prophetæ, bestia. canes, li. pi. fures, latrones. Nepe quòd sic omnes
 sanctiones Apostolica sedis accipiendæ sint, tãquam ipsius Diuina
 voce Petri essent firmata. Agatho Papa, omnibus Episcopis Dist.
 19. Et immanis illa belua Bonifacius 8. Extrauagant. Com. lib. 1.
 tit. De maiestate & obedientia. Subesse Romano pontifici omnem
 humanam creaturam, declaramus, dicimus, definimus & pronũ-
 tiamus, omnino esse de necessitate salutis. En tertiumdecimum fi-
 dei vniuersalis articulum quòdam multis ignotum, tam in Afri-
 ca quàm in Asia Ecclesiis. Aucter distingui à Russia Apostolica scri-
 pta, quàm pridem à quibusdā (non à Luthero, ut iste blaterat)
 tollendi lectorum tady causa, diuisa sunt. Apparet ex cap. 14. huius
 scripti. Quorum lingua, habet. Matthæus capita 116. Que Zacza-
 las, hoc est, inceptions cognominant. Pleraq. adeo parua, ut ex
 tribus conslent versibus, prout fert scripti Diuini, de re vna sen-
 tentia. In Marco sunt. 71. In Luca. 114. In Iohanne. 67. In Actis. 51.
 Paulinas epi. Tolos. caput. 79. Inchoat, qui numerus ad. 335. Colle-
 ctus finitur in ea quæ est ad Hebr. 205 scripta. Quem rursum exci-
 pit. 51. ab initio Iacobi Canonica. Desinitq. in Iuda. Apocalypsim
 quog. Iohan. se habere, rogati à me Cracouia, cum Anno. 1578. bello
 exardesciente, Legati ad Regem Stephanum missi, superbi se gestif-
 sent, dixerunt. Omnia hisce capitibus discretæ, a quodam Cyrillo,
 Constantinopolitana Ecclesia cui parent, sacerdoti, lingua gnaro
 Sclauonica. Idè credo Morauis & Bohemis, ut tradit Aeneas Syl-
 uius Histo. Bohe. cap. 12. Anno nati Messia. 995. Fidem in Christum
 persuasit. Onuphrius, Polonorum etiam Apostolum appellat. Cate-
Qui hodie
 heretici.
Moscorum
 nona Test.
 capita.
Bohemis
 christianis
 falsis.

rum, quod praeceptis furore Moscovus, tot flagitia Lutherianis obijcit certe per trabem suam, videt festucam alienam. Non enim mentiar si ut serpes habet dixero, in Moscovia, has ferme omnia, nonnulla, alia non vigere tantum, sed etiam regnare vitia. Quod ego ex ijs habeo, qui in bellis capti, cum Moscis complures annos vixerunt. Furta & ebrietates rariora apud eos. Cultros illorum cubitales, quibus, sub intimis vestibus latentibus, se inuicem irati, hostem verò incautum confodiunt, semper exhorruui. In technis fallendi alios, pro eo quo pollet ingenio sunt vaserrimi. in vèdendo autem, mercem decuplo pluris aestimant, quàm constat, modò. emtorem decipiant. Nec minor est illorum calliditas atque mutabilitas, in pactiõibus quibusq; constituendis. In congressu amico, cum nostris nihil illis tumidius ni prior ipse salutaueris, non salutaaberis. Honore praeuenire (ut Paulus iubet) vel honoratissimum, dedecus habetur. Mendaciũ verò, adeò est vulgare omnibus, ut illud infimi superioribus ac ipsimet principi more prorsus barbarico, impune obijciant. Rei huius hic quoque leguntur aliquot exempla. Quod enim urbaniores Christiani, veniam praefari, per verbum negandi, verècundè efferunt: Id isti Syluestri ingenij homines, mentiris simpliciter dicunt. Atqui in promptu est cuius, vel hoc odiosum uerbũ, vel aliquod crimen alteri impingere: sed Christiano dignus est, missis conuicijs solidis rationibus docere errantes, conuincere argumentis peruicaces. De idolis seu imaginibus, dicitur ad cap. 13. Quod si scripta Diuina, de idolis Ethnicis, ad falsorum Christianorum imagines, veris ut olim, ita nunc ignotas, referimus: id fit ideo, quòd ij Ethnicos, malo illarum usu imitentur. adeò obliuiosi facti, ut nec supplicare superis, nec sacra celebrare queant, nisi signis admo-
neantur.

CAP.

CAPVT 8. INVEHITVR IN LVTHE-
RIANOS. non nihil attingit de Russica Religione,
& Romana Ecclesia.

Quod scribens de Lutheri doctrina, ais vestros fidem, non in Luthero, sed in Christo Domino nostro figere. Attamen si vel Lutherus vel quispiam alius ea proponat, quæ cum sacris literis conueniant: nò secus vos iis, quàm voca Diuinæ assensuros esse. Sin pugnantia cum Christi Apostolorumque disciplina doceat, cum licet sit, vel Angelus coelestis, pro anathemate habendum esse. Audi verò quid de his scribat Apostolus. Miror, inquit, tam citò vos à vocante gratia Christi, transire ad aliud Euangelium. Etsi nò est aliud: nisi quòd vos quidam turbant, & ab Euangelio Christi auertere volunt. Verum, si aut nos, aut Angelus è coelo, prædicauit vobis aliud, præter id quod est à nobis prædicatum, anathema esto. Notum autem vobis facio fratres, prædicatam à me doctrinam, non esse humanam. Nèque enim ego ab homine accepi didiciue, sed è reuelatione Iesu Christi. Vide mihi, ut non sua voluntate, nec abs se excogitata, nec quæ scripturæ Diuinæ cõgruant inuenta, (quemadmodum vos, qui à concionibus estis, vestro cum Luthero fecistis,) sed patefaciente sibi Domino aliis tradiderit: & in Christo acquiescens, nequaquam ip-

K

*Nō scripta
præcepta
obseruanda*

femet fundamentum esse voluerit. Super quod fundamētum, si quispiam extruat aurum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, arundinem, vniuscuiusq; opus manifestum erit. Dies enim ipsis declarabit. En vt nemo ponere queat aliud fundamentum, præter Christum iam positum. Qui rediuius, discipulos, beatosq; Apostolos ad nunciandum allegans Euangelium, dixit vt irent, ac omnes nationes in nomine Patris, Filij, & Spiritus S. Baptizantes, docerent seruare omnia sibi præcepta. Vbi animaduertis, iubere eū obseruare, etiam non scripta præcepta. Scribit idem Filius tonitruui. Multa, inquit, alia fecit Iesus coram discipulis, non scripta in hoc libro, quæ si sigillatim scriberentur, opinor, nec totum mundum comprehendere ea posse. Attendant autem ij, qui se dictis Apostolicis, non præbent obsequentes, id quod Christus apud Lucam dicit. Qui vos audit, me audit. Qui vos reiicit, me reiicit. Etenim Apostoli ad prædicandum Euangelium digressi, surrogarunt sibi septuaginta vicarios, itidem Apostolos: ac secundum hos, ordinē spiritualem, à quo, vsq; adhuc, sacerdotes, doctoresq; populi propagati sunt. Qua de re Paulus ad Titum. Propterea te in Creta reliqui, vt nōdum absoluta perficias, & in singulis oppidis, Sacerdotes constituas. Quòd si hac re nō esset Christianis opus nō scripsissent de ea Apostoli. Porro Lutherum vestrum atque vos ipsos, quis nam ad hoc munus designauit? Quorum, præter id quod in veritate nō inceditis, magis se prodit peruersitas, Petro superiore Apostolo, secunda epistola, id aiente. Quemadmodum, inquit, dilectus frater noster Paulus, pro sapientia sibi data vobis scripsit, ac in omnibus epistolis, de iisdem loquitur. Quibus in epistolis, sunt quædam difficilia intellectu

*A quo mis
Ioh. Luth.*

tellectu: quæ indocti & infirmi, vt alia omnia scripta, suo exitio peruertunt. De fundamento, dixi iam antea, in quo ædificata aurum, argentum, lapides pretiosi, sunt bona opera. ligna autem fœnum. harundo fragilis, sunt opera viliora atque peccata. ô vos perditos, qui secundum Petri dictum, scripturam pro libitu vestro peruertitis. Similiter Paulus, negat aliud fundamentum, præter Christum iaci posse. Vos ergo prætermisissis Sacerdotibus, posthabitis doctoribus, & sacra ordinis viris, adeoque ipsis Apostolis, Christi mandatum peruertitis, eundemque apud vos ipsos crucifigentes, dissoluti doctores facti estis. Atqui Apostolus scribens ad Galatas, ne Angelū ipsum quidem, aliam ab illa quam acceperant doctrinam tradentem, audiendum esse dicit, abiecistis, vt omnia ita traditionem Apostolicam: ideoque ipsimet vobis execrationem inducitis: ac nos in vos veritatis hostes, & inhonestos quæstores, fulmen anathematis iure optimo torquemus. Antichristiani enim estis. Antichristus autem is est, qui se opponit Christo. Facta est à te Rossiacæ nostræ fidei mentio, de qua hæc habeto. Baptizantur nostri in nomine Patris, Filij & Spiritus Sancti. nunc & in secula benedicti, postquam primus noster progenitor, beatus ille & magnus Czar Wlodimirus, diuinitus illustratus, nomē Basilij ad mysticam vnam nactus est, à quo tempore, vsq; ad hanc diem, non Rossiaca. sed Christiana, appellatur fides nostra. Quāobrem, vbicunque in orbe terrarū est fides Christiana, ibidē & Christiani nominantur. At vbi aliter vocantur, ibi vera fides nō est: sed sunt hæreses, dissidia, apud Gētes, inquit Paulus, multi Dei & Domini sunt. Sed nobis vnus est Deus & Pater, ex quo omnia, ac nos in illo. & vnus Do-

*Fides
Rossica.*

minus noster Iesus Christus, per quem omnia atque nos, unus Spiritus in quo omnia ac nos in eo, una fides, unum baptisma. Si Pagani in vniuerso orbe credunt & sacrificant: illicet se id Deo facere sibi persuadeant. tamen Diabolis credunt, & sacra faciunt. Quocirca Deum in Trinitate laudandum, etiam atque etiam oramus, ut tam nos, quam omnes vera Christianitate celebres Rossicas terras, ab inimicis tenebris in crudelitatis vestrae conseruet. Quibus in terris, si quos vides insita infirmitate segnicie, non omnia mandata exequi: id non Legi, sed negligentiae illorum ascribitur. Quae autem nobis desunt, quaeque ipsi implere non valemus: ea Christus sua gratia complet, quasi qui freti negligentes sint, ii aduersum se grauem Dei iram concitant scribis nequaquam vos Ecclesiam vni nationi, loco, linguae alligare. Quapropter una est Christiana, cathedralis, & Apostolica Ecclesia. Nec obstat, quod vrbe in una in arce, in villa, in toto denique mundo sint multae. Cum omnium una sit constitutio, una actio. Quod verò de Latina dicis, non lubet de ea multis agere. Vt enim haec versutissima est, seu astute decipit: ita vos tenebrae estis. Iam si quis

Latina
Ecclesia
versutissima.

aliquem è carcere tenebroso eductum, inducat in obscuriorem, impostura est, non utilitas habenda: Haud aliter, qui è tenebris prodire in lucem volens, rursus in eas incidit, seipsum seducit, neque est verax. Atque de his haecenus.

* *
*

AD

AD CAPVT 8. LASICII
Apologia Lutherianorum vbi & de Israelitica
Ecclesia, Christianae congruenti de
traditionibus atque de
Antichristo.

Deo Mosus flagrat odio Lutheri, & iniusticiae fidei, & Theologiae purioris fortissimi instauratoris, libertat si, Christiana acerrime vindicis, ut quae de ipso atque clatoribus scribit eius plane non intelligat. Ignarus ariis differendi multoties pueriliter repetat quod semel dixisse satis erat. Ne illud rursus dicam ineptissimè illum omnia è sacris literis aduersum nos torquere, ac nos ea docere velle, quae pueris nostris sunt notissima patere dicitur istius Domini imperium in longitudinem, quingenta miliaria Germanica. Id quod confirmat. Mat. Mitheniensis, Mathematicus libro 2. de Sarmatia verissime Nam Iohannis, huius quo cum nobis res est annus, & Basilius Pater, Lituanis vi ademerunt ac dolo praenicias amplissimas, videlicet Pleskontensem quae nunc recuperatur, Nouogroaensem, Smolniscensem, Vielcolusensem, tam receptam, Suauerunensem, & Mosatensem. Quae verò iste etiam, nescis maioribus inferior iniquitate fretus istem Lituanis finitimis suis abstulerat, etiam ad ipsos opera optimi Regis Stephani intra hoc triennium redierit Et tamen in tantis illi magnitudine ne vitium quidem est, Germanicus simile Gymnasium, in quo iuueniles, in Theologiae discipline inuertuntur. Omnes dediti sunt animis: non tamen

Ampl. m.
do Mos.
ill. d.

K 3

ad sua defendenda, quàm ad aliena, per nefas occupanda. Tamen hic princeps, nihil nisi Christianam iustitiam crepitat. A qua tam procul abest, quam iniqui à regno cælorum. A nobis verò Mosce, quos Lutherianos, ut tuos tantum, Christianos cognominas, nihil reor peccatum est. quòd impulsore Spiritu Diuino. vitia Ecclesiæ, multis contracta annis notauerimus: quòdque ijs tollendis hæcenus incubuerimus. Nam quid nos aliud facere oportuit, illis quorum hoc maximè officij erat, partim id negligentibus, partim ne tam præclaro operi manus adimueremus prohibentibus? Sed nihil hi, à suis diuersum maioribus egerunt. Va, inquit, vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quoniam clauditis regnum cælorum coram hominibus vos enim non introitis, nec introeuntes, finitis introire. *Matt. 23.* Ea enim certè nunc est ratio Ecclesiæ, hicq; eius status qui fuit Christi Apostolorum, superioribusq; temporibus. Nam ut parumper à proposito digrediar. Pharisei, deuinctis sibi hypocrisis vulgi animis, eo loco fuere, ut ipsis auctoribus omnia fierent primas ubiq; tenerent, ac sicut iuuare (Iosepho lib. 18. cap. 23. teste) ita ledere quosuis facile poterat. idem facit hodiè ordo eorundem. Longis precatonibus, laxis vestibus, crebris ieiuniis, auctoritatem sibi ydem parabant: humanas traditiones, uerbo Dei scripto, pluri faciebant, multa onera plebi ferenda, immunes ipsi eis imponebant. Idem fit à nostris noui Testamenti Phariseis. Scetæ ibi præter sacrificulos, Phariseorum, Sadduceorum. Essæorum Samaritanorum Herodianorum, dogmatis inter se diuersæ fuerunt. Sunt eadem præter sacerdotes, inter monachos hodiè. Multi tunc pseudopropheta exoriebantur, non pauciores sunt hoc tempore. Offerrebat tum Deo pro peccatis hostia, licet iam Christus pro omnibus esset mortuus, & multis cerimonijs res Diuina peregebat. Offeritur nunc eidem eadem, de qua ad caput 11. Nec minoribus ceremonijs grauata est Ecclesiæ. Missi olim Diuinitus Prophetæ, religionis

Euangelici
causis re-
purgant
Ecclesiæ

Expositio
Ifrachitica
Ecclesiæ
cum Rom.

ligionis morumq; populi instauratores, male accipiebantur. nec melius nunc tractantur, excitati à Deo. rerū in Ecclesiæ corruptarum emendatores. Sape Israelitica Ecclesiæ, ob imaginum cultum scortata esse, ac grauitèr ideo punita dicitur: non rarius id facit patiturque, etsi non sentit, Christiana. Oblectarūt se Israelitæ operibus manuum suarum, ut Stephanus protomartyr ait, & traditi à Deo sunt, ut seruiret exercitui cæli. Haud minorem hodiè voluptatem Christiani in fabricatis simulacris ponunt. Angelos caterosq; cælestes colunt, virginem Mariam, reginam cæli & vocant & inuocāt. Fuit Israelitis summus sacerdos, paries dealbatus à Paulo. *Act. 23.* Vocatus fuerunt, & alij pontifices. *Act. 3.* Ad hac ingens turba sacrificulorum successione Leuitica gaudentiū, Deo exosa, propter peccata. Sunt hac tempestate similimi in Ecclesiæ, nomine tenus Episcopi, Abbates, canonici, sacerdotes, atq; monachi. Latissimè id temporis extensa esse Ecclesiæ Dei videbatur. quam tamen soli Zacharias cum coniuge & filio Ioanne, Ioseph, Maria, Anna, Simeon, Apostoli & pauci alij constituebant. sensim crescente eius numero. Haud alia eius incrementa si quis attendat, vidimus nostro sæculo. Omnium tunc iustitia, vicio doctorum, in operibus legis sita erat. Fit penè idem hoc tempore. Cæcos duces, cæcus ille populus habebat. nec y nunc perspicaciores esse videntur. Christus olim præterito, superbiorum sacerdotum ordine, alios voluntatis suæ, mundo patefacienda præcones delegit. Idem prorsus ab eo factum, cernimus hodiè. Nulli tum alij magis quàm sacerdotes, Christo hominum iustitia aduersati sunt, nulli alij discipulos eius Synagogis suis exigebant. prius am doctrinam spargere vetabant. Quæ cuncta, similitum ordo facit hodiè.

Erant illa tempestate pastores, qui oues sibi creditas non pascabant. *Ezech. 34* sunt nunc etiam permulci titulotenus Pastores iuuenes, aulici, illiterati, impij. Geri enim omnia confuse necesse

est, in Babylonia hoc est, confusione. Expectabatur enim nullo alius prater illum Christus, quem omnes intuebantur & adorabant. Similiter nunc expectatur alius prater hunc *Katichilam*, quem omnes afficiunt osculo pedis venerantur & ut quis videret, tam summa, se quam ipsius Deum compellunt. Templum Domini, Templum Domini Israelitis quondam venerantur, eodem pacto nunc Carolus, Eccl. j. Eccl. hacl narrant. Deposita erat in Babyloniā Israelitarum Eccl. j. Deinde & Latina in servitutem illius alterius Babylonis Apoc. 17. Id ag. Patrum Domini suum appellat. Solo bis quata est fides Israelitica Hierusalem. Idem passim aliquoties caput Latina Roma donec illudius veniat exordium, simile Sodomitico Apoc. 18. Hibernas Israelitica hostes, Assyrios & Chaldaeos, virga furoris Dei habent nunc Christiani & Turcas Scythas, utrosq; insuperabiles. Fugere Babylone Iudeos hortatur vates Ieremias cap. penultimo. Exire aliter Deus suos iubet ne pereire malint. Apoc. 18. A planta pedis, v. s. ad verticem capitis, morbos illius in se transfudit Christus Idem passim sua Papa Adrianus 6. de morbis ordinis Ecclesiastici passus est, legatione sua ad conventum Noribergensem Anno 1522. V. Andr. Frickius Polonus, cap. 7. libri 1. De Ecclesia memorat. At Platina in Marcelino primo Pontifice, Cyprianus in vita Sigismundi Imperatoris Picus comes Mirandulanus oratione ad Leonem 10. De reformandis moribus Ecclesie, atq; plures, has tantas corruptelas, ad omne Christianum nomen referunt Ita ut non falso Angelus ille, monachum Elisabetham, Abbatem Trithemum in Chronico Hirsaugiensi tradidit. Anno 1162. affatus hisce verbis sit Clama fortiter, & dic Heu, ad omnes gentes, quia totus mundus, in tenebras est conversus exite ille vos vocavit, qui de terra vos formavit penitentiam agite quia prope est regnum. Quid multis? ouum ovo non est tam simile, quam Israelitica Ecclesia Christiana. His nos mori

Mose,

Mose, alijsq; huius generis pluribus, ad emendationem, adeo scilicet de contaminata religionis, salutis prospicientes nostra, animum apulimus, excogitatum a nobis nihil, quod non prius mentibus nostris, unicus ille veritatis doctor inseruit.

De non scriptis Apostolorum praeceptis, non est hic differendi locus. nec Ioannes de illis agit, sed narrat veluti historicus, multo plura Iesum fecisse, quam ipse facta scripserit. quibus quomodo credemus, nisi ea Canonici scriptores prodant literis? Caterum satis id liquet, nihil Prophetas, nihil Apostolos, suis in scriptis prae-misisse, quod Israelitas tenere, Christianos credere necessum esset. Quia, quod Christus atq; 12. Apostoli, homines docuerunt, id 4. Evangelista, Paulus item Petrus, Iohannes, Iacobus, Iudas Apostoli, literis mandaverunt. Lex Divina utriusque fœderis, absolutam tradit normam beatè vivendi, benè credendi, & Ecclesiam rectè administrandi. Occulta, inquit, Iehoua Dei nostri, sunt reuelata, nostraq; sunt, & filiorum nostrorum in perpetuum ad omnia legis huius dicta exequenda. Deut. 29. Et novi Instrumenti auctor. Vos dixi non seruos sed amicos. quia omnia audita à Patre nota feci vobis. Ioh. 15. Et Paulus. Non subterfugi, quominus vobis annunciarer, omne consilium Dei. Acto 20. Quod consilium, & illa Christi omnia, nos etiam hodie, ex monumentis, cum Evangelistarum, tum eiusdem Apostoli cognoscimus. Nam ut plurimum scripsit, & laboravit in plantando Evangelio: ita eadem omnibus tradebat. Reducet, inquit, vobis Timotheus in memoriam, quae sunt viae meae in Christo sicut ubiq; in omnibus Ecclesiis doceo 1. Cor. 4. sic cap. 7. & ita in omnibus Ecclesiis constituo. Eodem recidunt illa eiusdem, de seruandis traditibus, siue per sermonem siue per epistolam expositis. 2. Theff. 2. ut & illa 1. Corinth. 11. Reliqua cum venero constituam. Quadam parui momenti in cœna Domini seruanda, ut est ordo, locus, tempus, & si quae sunt plura

De tradi-
tionibus
Apostola-
rum.

Paulus
dam om-
nes doce-
bat.

eius nodi, alias se constituturum pollicetur: rem ipsam per scriptiss.
 Ego inquit, accepi à Domino quod & tradidi vobis. Dominum no-
 ãte qua prodebat, panem accepisse, gratijs actus, fregisse, accipite,
 edite. hoc est corpus meum pro vobis frangendum dixisse. Simili-
 ter capite 15. ad eosdem Corinthios. Tradidi vobis in primis quod
 & acceperam. Christum mortuum esse pro peccatis nostris, & se-
 pultum, tertioq; die resurrexisse. Ea igitur qua non sunt scripta,
 ab ijs Apostolis, qui aliquid literis prodiderunt, sed tamen tra-
 dita: ad caerimonias, non ad fundamentum fidei, quod scriptum
 Spiritus S. esse voluit. pertinent, qua caerimonia quam varie fue-
 rint in antiqua Ecclesia, docent nos ij historici. qui Ecclesiastica,
 Ver Sub-
 banti.
 scriptis persecuti sunt. Talia etiam apud Iudeos fuerunt iter sab-
 bathi Mat. 24. Id est, quarta partis miliaris Germanici spatium
 seu quod idem est, bis mille cubiti, hoc est, passus minores, ut Cha-
 bdaus paraphrastes in Ruth ponit. Et pugillaris manuum, quod ipse
 vidit, atq; utensilium crebra lautio. Marci 7. Ponunt autem
 hoc in numero veteres, prater symbolum Apostolorum, Baptizan-
 dis tradi solitum. Augustino de fide & operibus cap. 11. teste id,
 quod à Paschate vsq; ad Pentecosten, genua inter precandum olim
 non flectebantur, versa ad orientem solum facie in templis. Deus
 etiamnum adoratur, dies Dominicus consecratus religioni habea-
 tur. Nati, passi, rediuiui, in caelum resumpti Christi, Spiritusq; S.
 illinc demissi, statis temporibus memoria recolantur. item Baptis-
 ma infantum, Baptizandorum trinam immersionem, vigiliam
 noctis Paschatis, signum crucis. Quadragesimam, diebus Mercury
 & Veneris ieiunium, ceteraq; pauca, qua neq; nos omnes plane re-
 yctimus. Licet negligendi quaedam non desint cause. Quae verò
 antiquitus instituta, in abusum & superstitionem, versa in longo
 aeo erant: in ijs ipsum Christum, Ezechiam, aliosq; huius pietate
 similes imitatur. Quorum ille, mercatores templo Dei eiecit: hic
 statuas

folius idololatrias contriuit. Lucos succidit, serpentem illum
Omne fucum licet Christi passari figuram, ab ista te seculum
committit. 4 Reg. 18. Omnia enim aduersus te scripta
scripta esse, omnia nostra esse docet Paulus. Proinde nos etiā, mer-
catores Missarum, templis exturbamus, aras Christum in pane,
pro uiuis & mortuis Deo off. rētum discimus, simul ita ad ve-
neritatem prostituta perfringimus. Nilum proficere cum Apo-
stolo prout de albatum sacerdotes uirgines, hypocritas cum Chri-
sto, unico omnium eodemq. perpetuo Sacerdote appellamus. Cate-
chismus, quae Ecclesia in captiuitatem Babylonis Spiritualis abducta,
conquinata fuerunt, in nouatis per purgatisq. (ut olim Iudaei Ba-
bylone liberati) melius utimur. traditiones humanas, moniti ab
Apostolo Coloss 2. Omni cura cauemus. Pharisaicum enim est, po-
pulo Dei aliquid aliud quā lex Diuina tradit praescribere. Phari-
saei scribit Iosephus multa instituta à Patribus accepta populo tra-
d. b. x. non in Moysi Lege scripta, quae Sadducæi negabāt esse ser-
uanda. Hac lib 13. cap. 18. Anti. Iuda. Ac reuerentiam demum pu-
ra etc. beata est futura Ecclesia, cum in ea omnia ex praescriptis
Christi Apostolorumq. agatur. Religio ad ipsos fontes reuocetur.
Non alia eius firma, praeter ea quae in Diuinis legitur oraculis,
constituetur. Hac qui in suis catibus faciunt vel ut ita fiant co-
nantur, an hi in tenebris versari perire silutiq. prorsus excidere
dicendi beant, indicat illi quorum mentes ut veri Lucem cura
Paulo videant, illustrat e diuinitus sunt. Aut Moyses Apostolus,
sed uisitata a Iosepho de dignitate sibi surrexisse terram id ipsum
met Christum fecisse. Lucas. cap 24. testatur. Horum nominare
fecit Hieronymus Graecus. Idem uerba illa Apostoli, de auro gena-
nis stipula uignis de bonis & malis operibus accipit. Dicat homi-
ni in uerè operarium, in quo tamen perparū est bonorum operum
Melius Tertullianus lib 5. aduersus Marcionem de doctrina

dicta esse interpretatur. quæ super Christum, credentium fundamentum vel digna illo, vel indigna edificatur: quæ, postertore ætate qualis se patet, ac nos ipsi cernimus hodie, quemadmodum falsi, ad ipsum verbi Dei, veluti in sole liqueat. Qui ea ad Platonium atq. Virgilianum ignem lustralem magna vi scripturæ Divinæ trahunt: his omnino quod melius sapiant, helleboro opus est. Quæ tamen opinio, mentibus hominum astute instillata, ingentes opes attulit sacerdotibus.

Antichristiani Mosco esse videmur, tam verè, quàm ego sum Moscus. Age igitur Christum & aduersarium eius paucis depingamus. Ne qui habendi sint Antichristiani, ignoremus. Christus se solū viam & ostium esse, per quod ad Patrem cælestem peruenitur ait. Antichristus illi tot milia cælitū, & abs se sacratorum hominum, eodem in munere adiungit. Est enim Antichristus is Iodoco Clithoneo Parisiensis theologo in cap. 27. lib. 4. Damasceni, quisquis oppositus est aut contrarius Christo, doctrina illi aut moribus contradicens. Christus seruator hominum dicitur. Antichristus, filius perditionis appellatur. 2. Thessa. 2. Christus credentes, certò sperare remissionem peccatorum iubet. Antichristus morituros, ad expianda peccata, in ignem purgatorium demittit, credere dubitanter docet. Christus, seruos nos esse inuitiles, etiam si omnia exequeremur mandata pronuntiat. Antichristus propter merita Adalberti nostri, caterorumq. Sæctorum se exaudiri precatur, ac in templis vociferatur. Christus semel oblatus est, ut multorum peccata tolleret ad Hebr. 9. & 10. ubi est peccati remissio, non est amplius oblatio pro peccato. Antichristianæ Canon Missæ, ita inquit, Suscipe Sancte Pater, æterne Deus, hanc immaculatam hostiam, quam ego indignus famulus, offero tibi pro omnibus fidelibus Christianis, viuis atq. defunctis, ut mihi ac illis proficiat ad salutem, in vitam æternam. Christus author coniugij.

(De

(Dei enim sermo est, quo omnia facta) hæc dixit. Qui potest capere capiat. Antichristus tanquàm naturæ humanæ Dominus, omnes suos Sacerdotes capere, id est sine uxoribus esse, ut capite & limbo docebo, iubet. Christus illum à quo vocatus erat bonus, arguit modestè. Etsi is verum, imprudens dixerat. Antichristus, quamuis sit malus, tamen gaudet titulo Sanctissimi & beatissimi. Christus auream coronam respuit, accipit spiciam. Antichristus hanc fugit, illam gestat triplicem, ac veluti rex coronatur. Christus mundanarum curam rerum ita vitauit, ut ne de hereditate quidem, inter fratres decidere voluerit. Antichristus, omnia politica curat. Imperium à Græcis ad Germanos se transtulisse in Decretis gloriatur. Iratus Georgio, Regi Bohemæ, Philippo Gallia, Albreto Nauarra, Regna illorum alijs regibus addixit. Ducentos amplius annos reges nostros, propter crimen vini, qui Stanislaus Episcopum Cracouiensem occidit, coronari vetuit, hoc est, Duces tantum non Reges dici mandauit. Christus & minister fuit. Rom. 15. Mat. 20. & munere docendi ipsemet functus est. Antichristus, dominus ab omnibus habetur, cunctis imperat, nunquam ipse cõcionatur. Christus crucem ligneam humeris gestauit. Antichristus auro gemmisq. nitentem, crepida suæ imponit. Christus pedes lauit discipulorum suorum. Antichristus, ad pedem suum osculandum, ipsos etiam monarchas admittit. Christus se usq. ad mortem crucis demisit, & diues natura, nostra causa pauper fuit. Antichristus, ex paupere Ecclesiæ Romanæ pastore, ut pros opprimeret, ditissimus factus, se supra omne id, quod Deus aut numen dicitur effert 2. Thessa. 2. Qui titulus regibus tribuitur Psalm. 81. & Concilio lib. 1. tit. 14. l. 8. in sacro inquit numinis nostri consistorio recitetur. Christus, homines solū credentes Baptizari iussit. Antichristus campanas quoq. Baptizat. Christus, omnes quibusuis cibis vesci sinit. Antichristus tẽpore ieiunij, ad cõ certis interdicit, ut qui

ticis. At verò plurimi seruatorum Antichristi, aliquot scorta alūt, omnium principum familias occupant, mūdantis se negocijs immiscunt. Christiani ut nomine ita re sanctē viuunt, hominem occidere, nefas esse ducunt, Catechismum tenent, cuius se percontanti, rationem fidei facillē reddūt. Antichristiani iniqui, crudeles, malitiosi sunt, & de vera religione interrogati, asinis rudiores. Christo cum Satana congressuro, & cum sacerdotibus Phariseis, Sadduceisq; disputaturo, verbum Dei gladius erat. Antichristo cum hereticis, quos ita vocat disceptaturo, aqua, ferrum, ignis, laqueus praesto sunt. Ille omnes, multitudine carimoniarum, morte sua liberauit. Is Ecclesiam permultis obruit. Ille se à nobis aliquando abfuturum praedixit. Hic eum in pane sacramento, semper adesse asserit, ille nos separatim bibere, sanguinem suum vult. Iste laicos, à bibendo eo arceat. Ille panem, corpus suum esse pronuntiat. Iste panem mutari in corpus affirmat. Canam ille suam, lingua omnibus nota, cum discipulis simpliciter peragit, is à cœna nomine abhorret, Missam quandam, in qua solus edit ac bibit sacrificulus, vestitu picturato, ridiculus gesticulationibus, & sermone peregrino celebrat. Illum oportere cœlo capi usq; ad tempus restitutionis omnium Petrus Acto. 3. ait. Contra Antichristus, singulis cum Missis illinc deducit. Nos inquit agnum tollentem peccata mūdi, dominatorem terræ, de loco cœlesti verbis Dominicis veris, non metonymicis deuocamus ad aram, mactādum mysterialiter adorandum humiliter, sumendum hilariter offerendum toti Triadi reuerenter. Andreas Lubelcicus concionator Leopoliensis 1549. Praefatione in liturgiam Armeniorum. Sexcenta sunt alia, quæ ista malus, contraria illi facit, cuius se vicarium esse simulat. Ita ut eum verissimè Apostolus vocarit talem, qui se opponat, Dei numinisq; nomen habenti. Hic est Mosce Antichristus, alio nobis loco, si vita suppetat describendus, cuius superstitionū pars, ad vos quoque

Antichri-
stiani.

que peruenit. Hi sunt Antichristiani, qui hæc agunt, approbant scientes atq; defendunt. Neq; id inficiamur, ita esse istos qui hodie sunt, sacrificulos, ab Apostolis propagatos, quemadmodum illi, qui Christum in crucem egerunt, à veris Leuitis originem ducebant. Verum nec hoc ignoramus, exaritueros aliquando fuisse, Doctores, Prophetas & fratres falsos, atq; istorum antesignanos Antichristos, quos hac tempestate, maximè deprehensos, cognitisq; esse in confesso est. Paucorum enim Episcoporum Bavarie sunt illa verba apud Io. Auētinum lib. 7. Annalium Boiorum. Anno Domini 1241. multò plures eadem hodie dicunt. Hildebrandus, inquit, ante annos cētum septuaginta, primus specie religionis, Antichristi Imperij fundamenta iecit. Hoc bellum nefandum primus aspicatus est, quod per successores hucusq; cōtinuatur. Primò illi Imperatorem à comitis pontificatibus extrudere. & plura alia: quæ multa sunt in Auētino Pontificio. Ingolstadi An. 1554. excuso, Lutherianus valde similia. Omnia de Pontificibus Romanis, ex Augustorum Caesarum Imperio ortis. Quocirca rectè illud Sibylla lib. suorum oraculorū tertio de Antichristo cecinit. *Et seges vlti inquit, hoc est.* Ex Augustinis autem, voluentibus annis, adueniet Belial. Proinde nos seriem continuæ successionis, sacerdotibus concedimus: sed eosdem, à suis maioribus, tam moribus degenerasse, quàm doctrina diuersos esse amemus, atq; demonstramus. Illud bonis dolorem parit, quòd oculi hominum tot præstigijs & erroribus Antichristianis cæcati, id quod verius, puriusq; est videre nequeunt.

De Luthero, quem Moscius toties nominat, dictum iam supra est, diciturq; infra. Qui non ipse sibi docendi munus usurpauit: sed acceptum a superioribus melius aly executus est ac sicut illud accepit, ita aly ritu meliore tradidit. Nec refert quòd ei adempta fuerit à sede Babylonica concionandi facultas: cum & Christus,

At

Antichri-
sti Imperij
fundamē-
tum iactū
Anno Do.
1071.

Luthero.

Et Apostoli simili sacrilegum malitia, docere populum prohibiti officium suum facere nequaquam destiterunt. Munus pastorum atque doctorum in Ecclesia non Papae est, sed Christi institutum. Quocirca, impediti à Papa nec debet, nec potest. Is verò id bene obit, qui ita sicut mandat Dominus Ecclesiae. Ut autem quondam Brutus, ciuitate Romana expulsi Regem Tarquintium superbum: ita Lutherus noster ex ciuitate Dei, quam foede incestarat, arrogantissimum Antichristum, reiecti ab eo omni, renascenti Ecclesiae doctores sed falsi, ac quorum tanta erat quanta Euangelistarum auctoritas cōtemni sacerdotes. At mali sublata nonnulla. Verum superflua. Et Paulus, et Apollos, et Cephas, super sententia seu futura, omnia vestra sunt, inquit. Idem Paulus 1. Cor. 3. Si haec omnia nostra: ergo iuris aliquid habent, alij in alios licet vni, monere alium. Nefas seruum Christi, esse seruum hominum.

Cognomen
Rossorum.

Quod Moscus scribit de Russica fide, et Vladimiro Duce, videtur esse pluribus attingendum. Cognomen Rossorum, à dissimulando ductum est, lingua nostra. Nam quod Latinis disseminare est, id nos omnes, generis Slauici Rossicum e litera liquecente, dicimus. Propterea quoque gens Heneta, seu Slauica, errant qui hoc in verbo, literis s, et l, c, tertiam interponunt, ab illa turri Babylonica profecta, ad equilonem confederit inde in varios locos ac populos dispersa fuerit. Ideo etiam Graeci hos ipsos Rossios, dispersos vocant. Comemorat hoc Rossorum cognomen (etsi non bene intellectum) Proculus Episcopus Hierosolymitanus, apud Socratem et Nicephorum, victoriam Theodosii Imperatoris de ipsis recitans, quibus à Rotz Hebraico cognomen inditum existimat. Meminerunt etiam Moscorum Asiaticorum, Berossus Mela Silinus Porro Vladimirus, filius fuit illius Svatostau Ducis Novogrodensis è cuius cranio patera, à victore principe Piecinigorum facta. haec verba in sculpta habuit: Dū aliena appetis, perdis tua, quod & haec

contra

contra quem ista scribimus, nunc accidit. Is excisis suis fratribus, monarchia apud Russos adptus suscepto Constantinopolim itinere, sit Christianus Anno incantaurata salutis 990 (Mosci autem à condito mundo 6469. falso ponunt) Annam Constantinensem et Basily Imperatorum sororem, matrimonio sibi iungit subiectos suos mysticum Baptisma accipere mandat, quod Kroua coluit Peruni. id est, fulminis argenteo capite auribus aureis simulachrum, in Borystenem hinc ipsam urbem alluentem abiecit. 12 Filios procreat, multa templa exstruit, et more Graecorum exornat, quae ipsi apud Latinos, parum ornata esse, et caeremonia Latina, Graecanicis, minus splendide videri sunt. Proinde etiam Graecam religionem, Latine praetulit, atque amplexus est. Quod Moscus de Latina seu Romana scribit Ecclesia, haud procul verò est Imò ipsa veritas, si quis veterum scripta legit. Idem de illi cecinit cuius Franciscus Petrar-

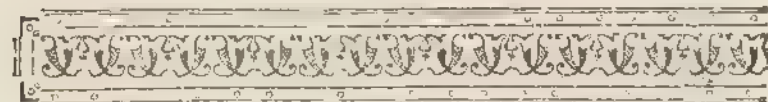
Rom. 11. a.
L. 1. 1. 1.

Fons arumnarum, domus ira plena furoris,
Errorum ludus, sectarum mobile templum.
Roma quidem fueras, nunc es Babylonia fallax:
Ex qua tot luctus gemitusque feruntur in orbem.
O fraudum mater, carcer teterrimus ira,
Carnificina boni, sed iniqui sedula nutrix,
Viuorum infernus miraculum insigne futurum,
Si nunquam contrate Christi seniat ira.
Castra in pauperie tua sunt fundamenta iacta.

Sed modò fundantes oppugnas cornibus altis. Et alij epigrammate tertio. Sonettos ipse vocat, quae ex Italicis totidem verbis latinis expressi leguntur in libro Marj, cuius est titulus, Eusebius captiuus. Idem Petrarca epistola ad amicum, quae tale habet incitium Diu distuli. Libet ex te querere, quid viro optimo, cum pessimis locis? quid tibi cum Babylone? quis oro non fugiat Babylonem,

M 2

& vitiorum simul omnium, & laboris ac totius miseria mæstam domum? visa loquor. non audita. Nulla ibi pietas. nulla Dei reuerentia. de veritate sileo. Nam quis unquam vero locus, ubi omnia mendacijs plena sunt? Adiuro te Pater per te ipsum, ne illuc eas, unde nemo unquam exemplo melior factus, pessimè autem, innumerabiles redire.

CAPVT 9. A QVO VOCATVS FVIT
ad docendum Lutherus.

Scripsisti Lutherum legitimè munus docendi aggressum esse, & nos sæpè iam de illo tulimus sententiã: ostendimusq; tam eius quàm vestram doctrinã atq; actiones, peruerlas esse. Quin imò sicut Satanas, suis cum Dæmonibus, homines vbique decipit: ita & vos in hisce dolis Satanae adiutores estis. Dictum iam suprà est de Latina Ecclesia. Hic verò nobis ostendendum erat, à quo lectus constitutusq; ad docendum Lutherus, & Apostolicè an Episcopi dignitate præditus fuerit. Nam Apostolus de his qui sibi temerè docendi partes sumunt, hæc prodidit. Quisquis inuocauerit nomen Domini, is saluus erit. Quomodo verò inuocabunt, in quem non crediderunt? Quomodo credent, de quo non audierunt? Quo pacto audient absq; prædicante? Quaratione prædicabunt, nisi missi fuerint? Cæterum vos, à quonam vocati estis, qui peruertendo veritatem, homines seducitis? Scribis & de spiritali merca-

tura

tura opum, que legibus Patrum prohibita est. Quod si tibi ne quapiam opus est, & scriptis credis, cur verã religionem non amplecteris?

LASICIVS. AD CAP. 9. DE ORTV
Lutheri, & Fratribus Bohemis.

E iam dicta repetam, legantur ea que sunt capite superiore. alij scripta Sed quia idem agit & iterat Moscus. scribam & ego idem Vt si hæc ad eum aliquando perferentur: rem omnem de instaurato in Europa Regno Christi, planius intelligat, & ignarus veritatis instruat. Anno 1517. Scribunt Peucerus, Chronicorum Carionis auctorum libro quinto, & Melancthon in vita Lutheri, circumferebatur titulo Alberti Archiepiscopi Magdeburgensis venales indulgentie in his regionibus, à Tecelio Dominicano sycophanta impudentissimo Huius impys & nefarius concionibus irritatus Lutherus, studio pietatis ardens, edidit propositiones de indulgentijs. quæ in primo Tomo monumetorum eius extant. His Tecelius nihil sui dissimilis, ac sperans etiam se gratiam apud Romanum Pontificem initurum esse, suum Senatum conuocat, monachos aliquot & theologos, sophistica sua utcumq; leuiter tinctos. Hos componere aliquid iubet aduersus Lutherum. ipse interea ne esset *κωφὸν τὸ στόμα τοῦ*, nō iam conciones sed fulmina in Lutherum torquet, vociferatur ubiq; hunc hereticum igni perdendum esse. Propositiones etiam, & concionem de indulgen-

Peucerus
& Melancthon de
Luthero.

1 Mosa
persona.

M 3.

ius Lutheri conjecit inflammas. Hic furor Tecelij & eius satellitum, necessitatem impulerunt Luthero de rebus iisdem copiosius discedendi, & veritatem tuendi. Hec initia fuerunt huius controuersie, que inclinationem fecit regi pontifici. Sed Lutherus nihil id hac se partem, aut summam de futura mutatione rituum neque eundem ipsi indulgentiis per os abiecit, moderatorem tantum fligitant. Hec Caspar Peucerus, Alanchionem sacerdotum suum secutus. Sleidanus quoque libro primo, suorum 26. commentariorum de statu religionis, Carolo 5. Imperatori, sic eandem rem, bona fide persequitur.

Leo decimus Pontifex Romanus missis per omnia regna diplomatis omnium delictorum expiationem, ac salutem eternam pollicebatur, interuentu pecunie, quam quisque daret. Ad eamque rem, qui mittebantur quæstores, ac huius tanti beneficii præcones, æraria passim per omnes provincias constituerant, nec id modo, verum etiam editis libellis, dogmata sua defendebant, in Germania præsertim. Hanc verò condonationem peccatorum nominabant indulgentias. Adhuc ouis, lacte, caseo, carne vescendi facultatem diebus vetitis, pretio vendebant. Erat tum Wittebergæ, quod est ad Albim oppidum Saxonia, Martinus Lutherus, theologus Augustinianus, Anno salutis humanæ 1517. Is concionatus illis, & quæstorum libellis excitatus, quum videret vulgò credi quod illi iactabant, capite monere homines agerent prudenter, neque merces illas tanti compararent. Quod enim his rebus impenderent, multo posse collocari melius. Vt autem maiore cum fructu, rem ageret, pridie Calendis Nouemb. Ad Archiepiscopum Moguntinum, Albertum Brandenburgicum datis literis quid illi doceant exponit, & populo se se persuasum queritur, quasi pecunia comparatis illis diplomatis de salute nihil implius debere debeant, quasi nullum possit admitti tantum scelus quod eius rei beneficio non sit condonatum. Quasi

Summa
indulgentiarum

corum

eorum anima, qui cruciatur igni purgatorio, simulac nummus in arculam sit iniectus, in cælum euestigio subuolēt soluta pœnis. ostendit mandatum esse Christi, ut doceatur Euangelium, & Episcoporum esse proprium munus, ut rectè populum erudiant. Commonefacit igitur officij & orat ut pro sua auctoritate libellos editos aboleri iubeat, & declamatoribus illis meliorem sequi rationem præcipiat, ne grauius aliquod ex eo dissidium oriatur quod omnino futurum sit nisi coerceantur. Cum ijs literis unā mittebat themata, quæ nuper disputandi causa promulgarat, numero ad 95. Iis & de purgatorio, & vera pœnitentia, & charitatis officio, deq. indulgentijs copiose disputat, & quæstorum contiones immoderatas impugnat: sed indaganda solum veritatis causa. Nam & ad disputationem inuitabat omnes, qui vellent in medium aliquid adferre, & eos quibus adesse coram non vacaret, ut scripto sententiam suam ostenderent orabat, & plura eiusmodi alia, ad quæ nihil respondit Archiepiscopus. Similiter Paulus Eberus in calendario historico. Anno Christi 1517. 31. Octobris, publicè proposita, & foribus templi ad arcem Vitebergensem affixa est prima disputatio, doctoris Martini Lutheri contra indulgentias, impudentissimis mendacijs ornatas & venditatas à Tecelio monacho, quæ edita paulatim doctrina cælestis de pœnitentia, & remissione peccatorum fide accipienda, propter Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, repargitur & illustrata est, & postea, lux reddita est, multis alijs quoque articulis doctrinæ necessaria in Ecclesia Dei hætenus tenebris. Longum esset, plures horum similes testes Euangelicos medium producere. Satis hinc patet quid Lutherum, creatum Wittebergæ Anno Dom. 1513. Theologia doctrinam ad puriorem doctrinam populo Dei proponendam impulset. Quoniam ex ipsis Pontificijs testimonia petamus, de primordijs, quæ in Germania Euangelij. Primus autem Erasmus Rotterodamensis,

Eberus.

Al 4

suo seculo theologorū princeps, has rei istius causus atq. occasiones refert, epistolarum libro 12. ad Albertum Archiepiscopum Moguntinensem. Spectandi sunt inquit huius mali fontes. Mundus oneratus est constitutionibus humanis, oneratus est opinionibus, & dogmatibus scholasticis, tyrannide fratrum mendicantium, qui cum sint satellites sedis Romana: tamen eo potentia ac multitudinis euadunt, ut ipsi Romano Pontifici, atq. ipsis aded regibus sint formidabiles. His, cum pro ipsis facit, Pōtifex plus quā Deus est. In his, qua faciunt aduersus eorum commodum, non plus valere, quā somnium. Ac perfr. cta fronte iam ceperant, omiff. Christo nihil predicare, nisi sua noua & subinde impudentiora dogmata. De indulgentiis sic loquebantur, ut nec idiote ferre possent. His & eiusmodi multis rebus, paulatim euanescebat, vigor Euangelicae doctrinae. Et futurum erat, ut rebus semper in deterius prolapsentibus, tandem prorsus extingueretur illi scintilla Christianae pietatis, unde redaccendi poterat extincta charitas. Ad caeremonias plus quā Iudaicas, summa religionis vergebat. Hac suspirant & deplorant boni viri. Hac ipsi etiam theologi non monachi, & monachi quidam, in priuatis colloquijs fatentur. Hac opinor mouerunt animum Lutheri, ut primū auderet se quorundam intolerabili impudentia opponere. Quid enim aliud suspicer de eo, qui nec honores ambit, nec pecuniam cupit? Ausus est de indulgentiis dubitare: sed de quibus alij prius, nimis impudenter assueuerant. Ausus est moderatius loqui, de potestate Romani pontificis: sed de qua isti, nimis immoderatē prius scripserunt. Ausus est Thoma decreta contemnere: sed qua Dominicani penē praeferebant Euangelis. Ausus est in materia confessionis, scrupulos aliquos discutere: sed in qua monachi sine fine illaqueant hominū conscientias. Ausus est ex parte negligere Scholastica decreta: sed quibus ipsi nimium tribuunt, & in quibus ipsi nihilominus inter se dissentiunt: postremū

Monachi
for. 1. 1. 1.
6. 1. 1.

postremū, qua subinde mutant pro veteribus resistis inducentes noua. Discruciatat hoc piar mentes, cum audirent in scholis, fere nullum sermonem de doctrina Euangelica sacros illos, ab Ecclesia iam o' improbatos authores haberi pro antiquatis. imo in sacris concionibus, minimum audiri de Christo, de Potestate Pōtifis de opinionibus recentium ferē omnia. Totam orationem iam palam, quēstū adulationem, ambitionem ac fucum pra se ferre. His impudendum opinor, etiam si qua intemperantius scripsit Lutherus. Scripsit autem multa imprudenter magis, quā impie: quorum hoc istos habet pessimē, q. Thome non multum tribuit, q. minuit quāstū veniarum, quod ordinibus mendicantiū parum tribuit, quod si scholasticis dogmatibus, non tantundem defert quantum Euangelis. quod negligit humanas disputatorū argutias. Haec enim sunt haereses intolerabiles. haec Erasmus, licet à Lutheri causa, ut ibidem profitetur alienissimus, Louanij Kalend. Nouembr. 1519. Massaeus quoq. ita Anno 1515 Franciscus Dux Massaeus. Valefius Rex Gallorum apud Bononiā cum Leone decimo, amicitias copulauit, & accepit ab eo tubilaum diuulgādum per Gallias, qui & alia Christiani orbis climata occupauit, abyssus malorum. Nam sub umbra protectionis in Turcas, inestimabiles thesauros collegerunt quarum constatores & commissarij quidam, persuaserunt turbis, ut quicūq. daret decem solidos, liberaret animam pro qua daret, à pennis purgatorij. Nam pro regula certa tenebant, Deum facere, quicquid ipsi vellent secundum illud. Quicquid solueris super terram, erit solutū & in caelis. quod si vel tota manus fuisset. quā decem solidi, nihil prodesse concionati sunt. Displicebat hic quāstus Sanctis Ecclesia filiis, & cepit quāstio vtilari de potestate vicarij, & unde haec nouissimis doctrina noua praelatis, quā prisci Pōtifces ignorassent. Quānam in pectore benesicij reuerfatio, ut quoties vellet, daret & reciperet idem.

Massaeus.

Solidum

Galliarum

idē quod

Propheta

Pr. 1. 1. 1.

sc. 1. 1. 1.

sc. 1. 1. 1.

Erat in Germania tunc Martinus Luther, qui nimis acriter inuectus est in has indulgentias, & inter aliqua vera, quaedam non vera commiscuit. Opposuit se illi Io. Eccius, vicissimq; hi duo suggestum conscenderunt, coram populo contentiosissime disputantes: tandem utriusq; rationes Parisiis missæ, ut à Sorbonicis iudicarentur. Verum quia non facile fuit videre, cui potissimum palma daretur: dum censura differtur in longum, Leo interim longo fulmine, Martinum damnat hæreses & à cætu fidelium proicit. Ille primum à Pontifice minus edocto, ad eum magis edocendum, mox ad futurum Concilium appellavit. Interim quia Leo iusserat libellos eius incendio tradi: ius Pontificum, quas Decretales vocant atq; Decreta publicè Viteberge combustis dicens. Sicut fecerunt mihi, sic feci eis. Hac Massæus Cameracensis Canonicus, Cronici mundi lib. 20. quod Antuerpiæ excusum est ab Io. Crinito 1540.

Polydorus verò sic, inquit, libro 2. de inuentoribus rerum cap. 4. Cum Leo X. Rom. Pontifex Anno 1517. haberet etiam in Germania procuratores indulgentiarum, quas vocant: & illi sua quoq; utilitatis studio predicarent eas indulgentias, non solum valere ad salutem viuorum, verum etiam ad subleuandas mortuorum animas, quæ in purgatorio, quod dicitur, essent. Tum Vitebergæ præfuit Lutherus, Augustinianus Monachus, homo in Theologia apud suam gentem primarius, qui illud improbavit. Procuratores ea re valdè commoti, primo quoq; tempore Romam ad Magistratus deferunt nomen Lutheri. Is cōtinuò ut Deorum contemptor accusatur, citatur, causa agitur: sed quia ad diem di. Etiam, non adfuit Roma præsens ut responderet, paulò post declaratur hæreticus. Verum quoniam eiusmodi indulgentiarum questus, iam in odia hominum cum procuratoribus incurrerant, permulti magni viri Luthero, protinus adiumento fuerunt, & in his Fredericus Dux Saxonie. Hac in auctore *Polidoro Virgilio*. Sic & al-

tex

Guiciardinus.

ter Italus, *Franciscus Guiciardinus* Historia Italica lib. 13. Sequitur, inquit, annus 1520. Quo doctrina, contra Romanæ Ecclesiæ auctoritatem excitata, vehementer augeri cœperunt, quæ res in Saxonia Germania provincia, ex Martini Lutheri, Augustinianum scholasticum professi concionibus, maxima ex parte, veteris Bohemorum secta, quæ Constantiensi Concilio damnata & Iohanne Husio ac Hieronymo Pragensi duobus, huius doctrinæ præcipuis autoribus, eiusdem auctoritate combustis, diu intra Bohemiæ fines inclusa fuerat, excitatoris originem habuit. Ut autem hæc in Germania denuò excitarentur, occasionem dederant, Pontificatus auctoritas, quæ Leo nimis licenter utebatur, qui in ijs, quas Indulgentias vocant, quæ à Pontificibus, in sacerdotijs & alijs rebus sacris concedi solent. Laurentij Puccij, Quatuor sanctorum Cardinalis consilium sequutus, nullo temporum & locorum habito delectu, per vniuersum orbem amplissima privilegia, quibus non modo viuus delictorum veniam consequendi, sed & defunctorum animas eius ignis, in quo delicta expiari dicuntur, pœnis eximendi facultatem pollicebatur, promulgat. Quæ, quia pecunie tantum à mortalibus extorquenda gratia, concedi notum erat, & à questoribus huic negotio præfectis impudenter administrabantur, magnam pleriq; in locis indignationem offensionemq; concitabant, & præsertim in Germania, ubi à multis ex eius Ministris, huiusmodi mortuos, pœnis liberandi facultas, paruo pretio vendi, vel in cauponum tabernis aleæ subijci cernebatur: quam indignationem auxit, quod Pontifex, qui ob naturæ suæ fragilitatem, multis in rebus parua cum maiestate, Pontificio munere fungebatur, multarum Germaniæ partium, ex huiusmodi venia exactionum emolumentum, *Magdalene* sorori suæ dono dederat: quæ cum *Archemboldum* Episcopum eius muneris, quod fert summam avaritiam & extorsionem exercebat, dignum ministrum huic exa-

N 2

non profecisset, & per totam Germaniam eam pecuniā qua extorqueretur, non ad Pontificem sacrumque ararium, unde fortasse ut aliqua eius pars, in bonos usus converteretur fieri potuisset deferri sed ad mulieris cupiditatem explendam destinatam esse, fama loqueretur. non modo eam exactionem. & Ministros ad eam delegatos, verum etiam eius qui tam inconsulte ea concedebat nomen auctoritatem, q̄ detestandum reddiderat: qua occasione arrepta Lutherus hac contemnere. & in his Pontificis auctoritatem accusare: cumq̄, in hac causa, populorum auribus grata, magnus auditorum numerus accederet. Pontificis auctoritatem indies magis aperte conuellere cepit. Hac ille. At quidni Surium etiam Monachum Coloniensem, licet nomini Lutheriano, ut omnes huius farina, valde inimicum audiremus? Et quia interdum, inquit, non parui abusus eiusmodi euulgendis indulgentiis sese immisuerant: inde sumpta occasione, Lutherus primum in indulgentiarum immodicos quosdam, & sordidos. suo duntaxat quasi fruientes buccinatores, acriter inuectus est, datis ad Albertum Maguntinum antistitem, quem huic negotio Leo Pontifex praefecerat in Germania literis, mox etiam 95. Propositiones palam edidit, quibus indulgentias oppugnavit. Contra vero Tetzelius Dominicanus 106. Propositiones euulgavit, Lutheranis plane contrarias. Ex hac lite orrum est illud immane & horrendum Lutheranae haereticis incendium, quo tota pene Europa postmodum conflavit. In ipsis huius tragedia actibus, visus est Lutherus, etiam plerisque, viris grauibz & eruditis non pessimo zelo moueri, planeq̄, nihil spectare aliud quam Ecclesiae reformationē. Cuius quidam deformes abusus, non parum male habebant bonos omnes. Item post pauca. Et quia multa erant in Clero vitia, ea summa animi acerbitate omnibus propalare & mirè exaggerare, vult Lutherus, cuius, discipulorum q̄, cum nefanda dogmata, usq̄ ad fo-

Pecunia
indulgentiarum,
in bonos
usus,
conuerteretur
fieri potuisset
deferri

Surium

Deformis
abusus
Ecclesiae

lices hibernunt multos annos progressus quod nulla apud Catholicos, etiam in ipso clero, secuta est vita in melius commutatio. Ista sunt verba, id in libro, cuius est inscriptio, Commentarius rerum in orbe gestarum ab anno Dom. 1500 usq̄, ad 1574. Iam igitur clarum est ne plures scriptores in testimonium vocem, quomodo Lutherus fatali illo tempore, quo Europa Latina dururniorem sitim Euangelij, ferre amplius nō potuit, nec Deus publicā morū corruptelam tollere diutius voluit, Diuinitus excitatus vocatusq̄ sit, ut esset pastor atq̄, doctor Ecclesiae. Dedit Christus, scribit ad 1 phisicus Apostolus, alios quidem Apostolos, alios vero Prophetas alios autē Euangelistas, alios Pastores & Doctores. Ex quibus quidem, hi duo postremi, ydem Augustino sunt epistola 59. Nam ad pastores pertinet docere.

Fratrū autem Bohemorum, quorum hic unum toties carpit Misus. ista haec origo erat. Huss & Hieronymo Bohemis in consilio Constantensi illo quidem. Anno nati conseruatoris hominum 1415. Hos autem hunc sequenti crudelissime exustis: gliscere inter horum ipsorum, & Papae sectatores primum odia & conuitia, deinde bella ceperunt li qui Huss fauentes, Calicem Cana Domini defendebant. mense Ianuario Anni 1420. Plures tribus millibus in puteos Cutnenses, ubi sunt argenti fodina viui praecipitati sunt. Captus Calixtinorum sacerdos, quinque florenis. Uno latus vendebatur quorum ora iussu Iusti Episcopi Vratislauen- sis & Baronis Veshizoy, puluere nitrato impleti in cauebantur: quia vero in fornibus torrebantur: alij alijs modis necabantur. Nunc hanc bellum intestinum, innumerabiles mortales absensit usq̄, ad Concilium Bapense, Anno 1432. Cuius bellum. A quo Bohemi Marisus, Calix Domini est perisse. Cuius propositum, Antichristianos, scilicet, uocare Antichristianos, scilicet, uocare Ecclesiam meretricem Babylonicam, Papam Antichristum.

Origo Fra-
trum Bo-
hemorum,
quos male
Petrus
Vocant.

Pseudopropheta, falsis miraculis ornatum, illud à vate Zacharia prædictum, positumq; in templo Dei idolum, statum piflorem celestium sacrorumq; menditorem, veritatis Christianæ corruptorem, hominum piorum interfectorem, adeoq; illum ipsum de quo Iohannes Abbad mem. seu Apollynem, hoc est, perditorem. Hi contra illos apostatas, hereticos transfugas, periuros qui suorum sacerdotum consecrationem suffurati, veris sacerdotibus carerent sed fures. Litrores, & Sacramenta falsa haberent, ut Ecclesiæ: ita vera si excidissent. Fuit illa tempestate, Bohemorum discretissimus concionator Iohannes Rohitana, Archiepiscopus Pragensis, Sigismundo Imperatore annuente, Anno 1435. designatus. Is facta pietatis hominum sui temporis cum ea comparatione, quæ Divinis litteris tradita est, quæq; esse in Christianis debet, perspicue demonstrabat, quos in errores Ecclesia Romana decernerit, ac in quæ scelera prolapsa sit, ex quo tempore. Constantini aliorumq; Regum igne purgatorio territorum liberalitate, prædies facta, Phoca Imperatoris flagitiosissimi voluntate, principatum in omnes alias acquisivit. Ego, inquit, aperte dico, Ecclesiam Romanam, Babylonem esse occidentalem, in qua regnat peccatum in Spiritum Sanctum. Papam verò ipsissimum Antichristum, qui tot superstitionibus simplicem Dei cultum obruit, sincera religioni, multa de suo assuit, multis miraculis plebem credulam, in varios errores induxit. Demone in omnia Sacramenta inuasisse, eademq; vitia, sacrificiis quæstiosa fecisse, ac homines per ea, in falsam salutis consequendæ spem induxisse. Quæ in errore & mendatio sumta, latus pons ad orcum essent. Eos qui viderentur, ita esse Christianos, uti pectus Petrus, vivus habendus sit Petrus. Verum Christianum, æquè esse inuictu difficilem, ut cum cornibus aureis in ponte Pragensi cernum. Sacerdotes omnes quidem esse rastos, sed non omnes Sanctos, Pauciores, Christi sectatores, plerosq; omnes avaros, superbos, ambitiosos, luxu-

Babylon
occidentalem
salu.

luxoriosos, simulatores, ociosos, qui falsa pro veris, populo proponant, vni soli conuenientem Deo, Sacramentis hominumq; meritis tribuant, sceleribus auditores superent, quorum duces omni pietatis genere esse deberent. Monachos, Satanae instrumenta, pest mille à Christo nato annos, cum soluendus erat idem malus, ad opprimendam hypochrissi veritatem, Papalem sedem stabiliendam, & cibos pauperum viduarumq; absumendos instituta. Quorum claustra, essent maleficorum receptacula, veneris lustra, superstitionis simulationisq; seminaria. Omnes lata ad cælum via tendere, angustam declinare. Magistratum scelera non punire, fontes absoluere, subiectis grauem esse. Paucos in ouile Christi, tam spirituale, quam politicum, per ostium introire, paucissimos suis officiis satisfacere. In omnibus fidem viuam extinctam esse, caritatem reffixisse. Ut rem in pauca contraham, dicebat esse Ecclesiam, & r-
bi magna, ab hoste vastata persimilem, ex qua veri ciues, alij aggre-
euaerint, alij repugnantes cæsi, capti alij, ipsaq; facta sit latibulum
fuarum, & spelunca latronum immanium sentibus obsita atq; ruderibus. Cuius recuperatio & repurgatio p'dificilis foret. Hostes autē, beluas, latrones, Papas cū sacerdotibus esse, qui eā sensim occupauerint, depredati uti latrones, depastiq; ceu apri sint, rudera, errores sceleraq; eorundem dici, ciues, illos omnes qui secūq; unquam, immoderata dominationi ipsorum opposuissent, falsis doctrinis restitissent, vitia reprehendissent, quorum omni seculo fuerit cunctis locis, aliquis numerus. Sed qui propemodum omnes, vel interimrentur, vel vitæ consulentes sua, laterent occulti, Plura eiusmodi, pro ea qua pollebat facundia, in medium adferebat. Ecclesiæ captiuitatem demonstrans, ac identidem illud Angelicum auditoribus, cum annis superioribus, tum verò 1453. posterioribus, inculcans. Exite Babylone, exite citi: ne participetis peccatum, ne plagamq; eius. Quæ dum y, qui nunc Fratres, more Ch. yliano-

Ecclesiæ
vbi capta
similis.

rum prisco vocantur, diu tacitè, perpenderent subijt animos illorum noua cogitatio, aliam esse via salutis, & angustiorè ad cælum periam, præter eam qua vulgò crederetur quærendam. Igitur cõgitis Ecclesia, tam in doctrina quàm moribus vitijs in aliud populi Dei corpus, metu æterni exitij. Anno 1456. coaluerunt. Postmodum recordati exemplo Apostolorum qui fidum Matthiam, perfido Iuda, certis fortibus surrogarant: ipsimet sibi ministros Ecclesia, ex quibus purum Euangelium audirent, eodem prorsus quo illi modo crecarunt, id quod ab illis factum anno decimo post secessionem à Calixtinis, magna cum deliberatione sed maiore cum fiducia, persuasit Deum moderatorem fortis futurum, quæ bono consilio, in nomine ipsius iaceretur. Segregarant autem nouem viros, omnium testimonijs ornatos, è quibus Diuina maiestas sumeret, quos rectores esse suæ Ecclesia vellet. Erāt etiam chartula duodecim conuoluta, in urnam coniecta, ex quibus, nouem vacuis tres inscriptum verbum Est, voluntatis Diuine iudicium habebant. quæ tribus obtigere viris. adolescente singulas singulis porrigente. Horum igitur ordo vsq; adhuc durat, & cætus maiorem in modum excreuit. Medulla Christianorum, à quibusdam appellatus. Ea pietas, modestia, charitas, cõcordia, doctrinaq; inter eos viget puritas & genitrix bonorum morum, antiqua illa disciplina. Multa semper mala ab aduersarijs. virtutibus ipsorum quas imitari noluerunt inuidentibus perpeßi: bis verò exiliũ. Primum Anno 1481. Eiecti Moravia, à Mathia Rege Hungaria in Valachiam Deinde 1548. Iussi ex Bohemia excedere, Ferdinandi Regis mandatu, deueniunt in Poloniam. Inter seniores secundæ ordinis quos habent. 12 ut primi. 4. Eiusdem potestatis & officij, is Robita unus est cuius scriptum Mosius ridiculè refellit. Sed nos de Fratibus, libris octo copiosius, quos si iste homo, quid credant quoritu Deum colant, utq; viuant & ament inter se cognoscant.

Ratio for-
tu, qua
Fratres
sunt &c.

gratuleret meliora spero de illis sentiret. Faxit Deus ut eorum simili-
les Ecclesias habeamus saltem in nostra Sarmatia.

Marabitur autem opinor, Moscus, quod Pontificum, qui
vel Lutherum, vel hos ipsos ad docendum consecrarent, nulla hic
fiat mentio. Verum nec Romanus Patriarcha, de ijs rebus quæ re-
gnantibus, Christi Regno, plane repugnans atq; contrarium, de-
monstrare erant, consuli debuit: nec consultus, illorum sapientum,
(de quibus Christus Matth. cap. 23.) consilia approbasset, quos
Deus hoc postremo sculo, mirabili modo in messim suam, iam ma-
turam extruxit. & indices tot vitiorum, medicos morborum Ca-
tholica Ecclesia esse voluit. Ut qui hodie ferro & igne (huius enim
impulsu atq; concessu, omnia geruntur in Ecclesia) illos omnes per-
sequatur quicunq; prauos ipsius mores corrigunt, Babylonem gra-
uiter agrotantem curant, doctrinam Ecclesia vitiatam, egere
emendatione diunt. Ita quondam Paulus, ita ceteri Apostoli à
Christo id prædicandum Euangelium vocati, se vocanti exemplo
paruerunt minime hac de re consulto Pontifice Hierosolymitano,
quem non ignorarunt hoc negotium extraordinarium, om-
nibus modis impediturum fuisse. Habes iam Mosce
vocatos: habes vocantem eos Deum, quorum
doctrina veritas atq; certitudo, arcanis
sanctarum literarum
confirmatur.

* *

CAPVT 10. DE IEIUNIIS MOSCOVITICIS.

Væ tu de ieiunio, in his mentiris: nec rem bene explanas. Christus enim ipse, simulacra-
 quis egressus est, quadraginta dies ac noctes ieiunauit: vicitque deceptorem prædestinata sua corporali Diuinitate. Item testes sunt Marcus & Lucas suis in scriptis, quid idem in monte transfiguratus, ac de illo descendens dixerit discipulis, postquam ad eos mutus Dæmoniacus è turba adductus est. Quo tēpore discipuli nondum perfecti, neque donorum Spiritus Sancti compotes, haud potuerūt illud Dæmonium elicere, ipsemet id Christus perfecit. Qui quidem domi ab iisdem super hac re rogatus respondit, non posse id genus Dæmonii aliter quam precatione & ieiunio expelli. Qua de causa, nos etiam Christiani, Christum Dominum nostrum imitati, dies 40. ieiunamus his addentes Diuinam eius & passionem & resurrectionem. Deinde ieiunium Apostolorum, continentia causa nobis præceptum, sponte obseruamus. Irē in honorem Deiparæ ieiunamus. Qua autem modò Apostolicum, eodem & aliud ante natalem Domini obimus. Præterea illa annua, diebus Mercurii & Veneris ieiunia seruamus. Altero enim horum die, de occidendo Domino gloriæ consilium initum: altero idem cruci affixus est, quæ nos miramur. Deum celebrantes & vt conseruator, salutis humanæ causa, secundum prædestinationem

summa.

nem, mortem subiit perpendimus. Dolenter id ferentes, quod creaturæ ausæ fuerint manus creatori iniicere. Maiora verò durioraque ieiunia, instituta sunt continentia, subigendique corporis gratia. Sic enim Apostolus. Ego ita curro, non quasi aërem verberans: sed corpus contineo, & in seruitutem redigo. Ita inquam nos quoque ieiunamus, quo corpus frenemus, idēque spiritui subiiciamus, & omnes Diuinas iustificationes suscipiamus. Sicut enim densa nubes, conspectū solis nobis aufert: ita onustum cibo corpus, quod est nube multò crassius, præcepta Diuina intelligere, ac Christum verū solem videre nequit. Citas verba Esaiæ de ieiunio. Sed audi vt Christus. Væ, inquit, vobis Scribis & Phariseis hypocritis, decimas aneti ac mentæ dantibus, posthabitis melioribus, Lege, iudicio, fide, caritate. O cæcos duces, culicem percolantes, sed camelum deuorantes. Consimiliter Apostolus. Ne inebriamini vino, in quo sit error, atq; alia mala. Homo enim ieiunio sobrius factus, & aptior fit ad omnia bona opera, & ad mutandos affectus vitiosos, stipem pauperibus dandam, cæteraque opera pacis, beneuolentiæ, concordia, caritatis exercenda promptior. Qui autem non ieiunant, ii nihil istiusmodi præstare possunt. Legimus & de Ionano, in vrbe Niniue, Aggeano, ac de illo ab Achabo indicto, postquam occidit Naborū deque aliis ieiuniis. Quemadmodum David dixit. Cum eos Deus disperderet, tum eum quærebant, & mane ad ipsum reuertebantur, tuncque recordabantur adiutoris sui. Quem ore quidem atque lingua diligebant: at in cordibus eorum, non erat erga illum veritas, nec ipsi fidi, in testamento eius fuerunt. Multa alia eius rei exēpla, in sacris literis reperies. Porro quæ ex epi-

floridus, Pauli ad Timotheum, de falsis prophætis, & deceptoribus, posterioribus vñturis temporibus adducis: hæc omnia vos ipsi sectamini, viui capti, ut ibidem ait Apostolus laqueis Diaboli, ad eiusdem voluntatem. Plura ibi scribuntur, qua de re satis esto.

AD CAPVT 10. LASICIUS DE ieiunio.

Audanda sunt sanè ieiunia Christiana, si absit superstitio. Sunt enim illorum in Sacris Biblijs exempla, nobis ad imitandum relicta: sunt de seruandis, ablato ab Ecclesia sponsa dicta, sunt magne utilitates: quas inter hæc maxima, quod ijs petulantia corporis reprimatur, & mens humana, ad supera eleuatur. Verùm si ea alij, fideles sint, neq. y qui corpori suo pibulum ad tempus subducunt, Deitunc opus multò quam antè magis implerent, non mores emendent suos, nec in egentes liberaliores sint, si non minus permittant iræ superbiæ, libidini, auaritiæ: similem illis fructum allatura sunt, de quibus Ierem. 14. Cum ieiunauerint, non exaudiam clamorem eorum. Et Esaiæ 58. ieiunauimus sed non aspersisti, affliximus animas nostras, verùm tu non nosti. Si quotidie huc conueniamus, scribit Chrysostomus, ac totam Quadragesimam ieiunemus, sed non mutemus vitam in melius: maioris damnationis occasio nobis erit. Hæc de ieiunio XL^a. Homilia 73. Similiter iuris Canonici Dist. 86. Quid prodest ieiunare visceribus, & luxuria

xurari venatibus (seu veneribus) abstinere à cibis, & errare peccatis? Habuerunt olim Gentiles quoque sua ieiunia, ut ex Herodoto lib. 4. De Isidis ieiunio, Apuleij libr. 11. Seneca Ep. Stela penultima lib. 2. alysq. scriptoribus patet. Habent hæc Turca Turci si atque Indæ quæ occidentes nec b. n. t. c. a. s. que ad vesperum obseruant: (quo modo etiam Aethiopes Christiani in India ieiunant. At quia neque fide neque spe, neque caritate præditi sint, nõ possunt placere Deo. N. n. p. p. ierunium Alahometicum, usque ad conspectum vesperti productum Leonardo Chiensi in Historia, expugnata Anno 1453. 29. Maij Constantiopolis, id testante, subiecit Deus Constantinopolim Turca potest, sed iratus male ieiunantibus atque viuentibus Christianis. Ieiunant & Musci ut hic legis, Russi j. nostri. si ut respiciunt nonis & paucos ex ijs, nominatenus Christiani: vñm consuetudine magis quam voluntate: ignari cur ieiunant, aut quomodo sit ieiunandum quàm carnibus non vñ.

Ceterum isthac corporalis exercitatio, paululum habet utilitatis: pietas verò ad omnia utilis est. 1. Timoth. 4. Quæ esset non ieiunante potest. Et Sanctus Nilus libro de contemplationibus. Ad plenam, inquit, animæ puritatē adipiscendā purum virum habet ciborum abstinentia, nisi ceteræ virtutes accedant, Frigime hæc utiq. Quid enim iuuat abstinere se aliquot horis cibo & potu si interim animo deuores, haud temerè à te dissentientem Lutheranum? Misericordia Deo magis, quàm sacrificium placet. Matth. 12. Quæ porro misericordia atque pietas est in Moscis, ut nostros nunc Pontificios præteream? Nihil est illis superbius, nihil in contractibus fallacius, nihil vicinis nocentius, nulli penè à puriori religione, magis auersus, nulli superstitiosior, magis dolosi minus exorabiles. Honesti si qui sunt amantes, nec id faciunt pœnarum, quas ex templo delinquentes luunt, præter-

Cōst mte.
nopolim
pugnata.

Quales
sunt Mosci

tim ebrj. Affligit etiam ipsemet Princeps, siue Czarillorum, inedia corpus, delectumque ciborum facit. At interea nec vinctos laxat, (quorum durissimi carceres, quos Turmas appellant, semper pleni sunt,) neque ullum crudelitatis genus, leui de causa, tam in suos quam vicinos omittit: neque appetentia rerum alienarum facit modum: sed quacunque cupit, aufert, imposita insoniti calumnia, cum fortunis, etiam vitam.

Anno facta mortalibus gratia 1569. Captos in Isborg Arce Liuonica, Trecentos Nobiles Polonos, osus ipse detestabilis immanitate, venabulo cadem suo in conspectu contrucidari iussit. Vbi filius, patri succurrisset, manu cuiusdam Poloni, tantus Tyrannus perisset. Saucia causam fuisse ferunt, quod ipsi imago Sancta Maria Vlnensis, venuste depicta, quam tot capitibus emptam esse cupiebat, à Sacerdotibus diu denegari videretur. Nec minus idem desauire voluit in tres Monachos, veritatis Euangelica amore captos, Anno 1554. nise fuga celeri à Moscovia in Lituaniam receperunt.

*Moscorum
Dux filium
occidit.*

Occidit idem uti Herodes, Macrobio teste, Filium suum, Anno 1581. exeunte, eam ut fertur ob causam, quod se ad pacem cum Rege Polonia componendam, & thoros alienarum vxorum vitandos, identidem ab eo moneri videret. Quid illos commemorem, quorum pedes scipione ferrato, quo utitur, quasi iocans cum ipsis terra affixit? Scribit & Michalo Lituanus fragmine tertio, de emendanda Repub. Lituanica, hunc eundem Principem, iactare sese solere, quod tres & septuaginta arces Lituanicas occupet. Adeo iniusto, & fero homini, prodesse quis vel longissima ieiunia dicet? Nequaquam ea talibus profunt. Nam sanguinarios, & fraudulentos abominatur Iehoua Psalm. 5. Et tamen ea hic enumerat, nempe eodem animo. quo ille superbus Pharisaeus Luca. 18. Ieiuno, inquit bis in hebdomada: decimo
qua

quacunque possideo, Quares, quantum conferant ad iustitiam apud Deum consequendam, nisi sit in ieiunante Christiano, consummissum, & amore proximi feruens, Christus ibidem pronunciat. Descendit hic telona iustus domum suam, potius quam Pharisaeus. Legat qui potest, de immemorabili istius hominis, in suos subiectos crudelitate, librum Alexandri Guagnini de Sarmatia, primò scriptum Polonicè, ad Sigismundum Augustum Regem nostrum, ab Alberto Schlichtingo nobili Germano, qui in Moscouia septem vixit annos: ubi talia sunt multa, extrema sauitiae exempla, quae Phalaridis, Mezentij, Herodis, Neronis feritatem superant. Obsequuntur tyranno satellites, licet longainedia pendenecti: qua quidem Christum, Mosem, Eliam: At actionibus ipsum Diabolum, à principio rerum homicidam factum imitantur. Nam magnam anni partem, id est, viginti hebdomadas, ieiunijs transigunt, quo tempore, singulis septimanis, in diuersis tamen templis, Canam Dominicam suo more celebrant.

Primum autem, ut & ego dicam hac planius, ante Natalem Domini sex hebdomadas ieiunant, à carnibus, butyro, casco, onis abstinentes, leguminibus contenti. Deinde octo ante Pascha, uti Sanctus Basilus, quem plurimi faciunt, praescripisse putatur.

Tertiò quatuor, ab octaua Pentecostes, vsque ad ferias Petri & Pauli.

Quartò à Kalendis Augusti, vsque ad obdormitionem, (sic ipsi dicunt) Maria virginis, quatuordecim dies. Nos verò, quos iste oppugnat, quid hac dere? Illud quod scribit beatus Hieronymus in regula Monachorum, tomo quarto. Parcus cibus, triduanis ieiunijs praefertur. Multò enim melius est quotidie parum, quam raro satis sumere: nihil prodest, bi duo triduòue, transmissò, vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si com-

pensatur saturitate ieiunium. Etiam ex vilissimis cibis, vitanda est metas. Similiter Didacus Couarruarias Toletanus. S. Dominici Archiepiscopus. Incidit inquit, questio in signis, quæ videntur in cibis, an his seruent ieiunia iure instituta, & præcepta. Iste satis respondit, qui semel comedendo, tantum cibi accipiat, ut cibis & condimentis satietur ad ingluuiem usque, ut nullam carnis afflictionem sentiant, imo gulam impensissimè irritent, libidinem excitent: tantum cibi sumentes unico prandio, quantum sit tribus hominibus satis, ad congruam eorum sustentationem.

Etiam multis rationibus, non temerè potest efficiari hocce homines ieiunij præcepto non satisfecisse. Hæc Didacus Hispanus variarum resolutionum, ex iure Pontificio & Casareo. lib. 4. cap. 20. Ibi has ipsas rationes, male ieiunantium ostendit.

Proinde nobis perpetuum ieiunium est, inquit O Ecolampadius ut abstineamus à peccatis ac intemperantia: neque grauentur corda nostra crapula & ebrietate. Nescimus ex præcepto Diuino vel dicrum vel ciborum delectum. Tamen si quo sincerius precemur, etiam à cibis non interdictis, non sine fructu abstinemus, quæ causa moti patres. 40. dies ante Pascha ieiunio consecrant sed in hoc opere, nec pietatem, nec pro peccatis coram Deo satisfactionem constituendam arbitramur, ut quidem neque ieiunantes neque manducantes condemnamus. Ieiunium enim *ἀρετή* est hoc est exercitatio, quæ non omnibus ex aquo conuenit. alius sic, alius aliter ad orandum preparari se magis experitur, alium inedia placidior, alium inquietior reddit. Viderint quique ut eam viuendi dictam deligant, quæ ad Diuina capienda magis idonei efficiantur.

En moderatam de ieiunio sententiam vnius illorum, qui Evangelici vocantur, in cap. 10. Danielus. A quo ceteri minime dissent

Heluetio-
rum de ie-
iunijs sen-
tentia.

dissent. Sed satis erit pro omnibus, confessionis Augustana verba, ex capite de discrimine ciborum his adscribere. Vera, inquit, & non simulata mortificatio carnis, est tolerare crucem, versari in *Germanis* periculis, arumnis & afflictionibus. Huius generis obedientia est *TAM.* cultus Dei, & opus spirituale sicut docet Psalmus. Sacrificium Deo Spiritus contribulatus. Docemus præterea aliud genus exercitiorum necessarium esse. Quilibet Christianus etiam corporali disciplina, laboribus, temperantia, meditatione Diuinarum rerum, & alijs exercitijs aptis ætati, coercere carnem debet. Horum finis proprius ac proximus esse debet, ne saturitas aut desidia extimulet ad peccandum: & ut mens admonetur, & fiat aptior ad affectus spirituales. Non est sentiendum, hæc exercitia cultus esse, qui mereantur remissionem peccatorum, aut satisfactiones esse. Et hæc disciplina debet esse perpetua: nec possunt præscribi certi dies pariter omnibus.

Itaque non vituperamus ieiunia, sed superstitiones opiniones, & legacos conscientiarum in traditionibus. Hæc ita Germani Evangelici, ad Carolum Imperatorem, Anno salutis humane. 1530. Simili modo Fratres Bohemi, apologia Vera doctrina quinta parte. Ieiunia de quibus Sacra scriptura memorat, religiosè custodimus, & alios seruare docemus. Primùm, ut quiuis fidelium, iustum in cibis ac potu modum, inque somno, ac in om- *Bohemorum* nibus huius vitæ delectationibus seruet. Secundo ieiunandum docemus, cum tentatio ingruerit ebullientibus carnis concupiscentijs, & regnum sibi in corpore vendicantibus, ob nimiam rerum abundantiam. Tertio, ubi vel toti Ecclesia nostra, vel parti eius imminet periculum, ac necessitas, oboriturque persecutio ab impijs.

Tum unanimi consensu constituitur tempus, quo ad Deum omnis miserationis parentem recurramus ieiunijs & prædicationibus, hunc sibi propitium facturi. Sed in ieiunijs nulla est apud

nos esculentorum differentia, ut alios mundos alios immundos & prophanos habeamus. nihilominus iuxta regionum consuetudines hominumque, quibus cum habitamus rationem, quibusque illi utuntur esculentis, quoque tempore, iisdem & nos sumus contenti, ne cui simus offendiculo, aut tumultuum occasio. Ex his, cuius colligere licet, quæ sit apud eos qui Evangelici siue Lutheriani cognominantur ieiunandi ratio. Et tamen Moscos uni ex eis idem profitenti Rohita, inuerecundo ore mendacium obicit.

Quod si quis nostrum libertate abusus Evangelica, suum quotidie aqualiculum & cibo & potione ad satietatem impleat, quis hoc Dei timens probauerit? Py enim, illorum mandatorum memores semper sunt, Cauete, ne quando grauentur corda vestra, crapula & ebrietate. Item, ne contristate Spiritum Sanctum, qui in vobis est Et unusquisque sciat vas suum possidere:

Præcepta de ieiunio. Præterea, ut vacetis ieiunio & precibus, rursus. Cum alatus fuerit ab eis sponsus, tunc ieiunabunt. Adhæc, approbamus nos ut Dei ministri in laboribus, in ieiunijs. Idem, in vigilijs. sæpe, in fame & siti, in ieiunijs sæpe. 2. Corinth. 6.

& 11. Quod quo animo fecerit, docet 2. Thes.

3. Ut nosmetipsos, inquit, pro exemplari exhibeamus vobis, ad nos imitandos.

* *

*

CAPVT

CAPVT 11. DE LITURGIA ET SANCTIS inuocandis.

Vod tu de preceptione scribens, Sanctos in auxilium vocare negas, nec Liturgiam audis: ad hæc, etsi iam ante responsum satis sit, tamen hic etiam breuibus agemus, Si tu, quod electam ouem decuit, in fundamento Christi edificio ac sepimento Apostolorum permaneres, nequaquam eorundem mandata violares, quæ si violas, non tantum hædus verumetiam raptores & lupus. Etenim hæc in Evangelio dicuntur. Qui ouile transcendit, is est fur & latro. Item Sanctus Iohannes, Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis, alioquin māsissent nobiscum, Rursus. Qui non permanet in Doctrina Christi, is Deum non habet, & est Antichristus, memeto igitur illius quod Lucas habet. Spernere hunc, Christum qui Apostolus spernit, Cæterum quod à Matthæo scriptum legitur. Domino Deo genu flectes, ac huic vni seruias. Verba sunt Christi ad Satanam. Iam etiam supra scriptum à nobis est, fas esse ut Sanctos inuocemus. De Liturgia satis in Evangelio perscriptum. Deinde Sancti Apostoli atque Patres, & preces & modum eius obeundæ constituerunt, nisi forte eam, simplicem panem, & vinum esse existimas. At quomodo mortis Domini memoria recoletur, nisi celebretur Liturgia? Apostolus enim epistola ad Corinthios, inquit. Accepi

Liturgia.

à Domino, quod etiam tradidi vobis. nempe Dominum ea qua proditus est nocte, panem acceptum benedixisse, fregisse ac dixisse, accipite, hoc est corpus meum pro vobis frangendum. hoc facite in mei memoriam. Similiter & calicem. Hic calix, noua est lex in meo sanguine. Hoc facite. & ubicunq; biberitis, mortis Domini memoriam colite. Similiter Iesus Christus, antequàm pateretur requiescere cum. 12. discipulis suis, allocutus eos est. acceptumque panem, dictis laudibus frangebatur, iisdemque hisce cum verbis imperiebat, Hoc est corpus meum, quod vobis traditur, hoc in memoriam mei facite. Consimiliter & calicem à cœna dicens. Hic calix, noua lex meo sanguine, qui pro vobis profunditur. Ita enim apud Lucam, Mattheum, Marcum loquitur. Hic est sanguis meus nouæ legis, qui pro multis effunditur, propter remissionem peccatorum. Aduerte ergo animum, vt non possit fieri memoria Domini, nisi sit Liturgia. Quod vt suos discipulos facere doceret, preces ad Deum laudans eum, tam hic quàm Lazarum excitaturus habuit, quare si quis Liturgiam non obit, is non recolit mortem Domini: estque Antichristus & euerfor fidei Christianæ. Ad hoc electum illud vas ait, omnia pura fieri sanguine secundum legem, nec absque effuso sanguine esse remissionem. Quacunque verò re commemoratio peccatorum agebatur, non fiebat eorum absolutio sine sanguine agnorum, atque caprarum, tum dixit, ecce veniet, vt faciat voluntatem tuam ò Deus. Primum aufert, vt alterum statuatur, qua voluntate, id est, oblatione corporis Christi illuminati semel sumus. Percipisne quàm dignum sit, vt Liturgia obseruetur atq; audiat? Quod facere detrectantes, hæc sequitur comminatio. Voluntari è peccam

peccantibus, inquit, post acceptam rationem & veritatem non relinquitur hostia pro peccato: sed manet eos terribilis expectatio iudicii, & ignis Zelus, aduertarios deuoraturus, & cætera.

AD CAPVT II. LASICIVS DE INVO- catione Sanctorum, Missa, & Cœna Domini.

Sanctos vita hac sanctos, inuocandos esse, nec antea probauit Moscius, nec unquam probaturus pijs est. Qui enim illos inuocat, hunc in ipsos, credere necesse est. Quomodo inuocabunt, inquit, Paulus, in quem non crediderunt? Rom. 10. Maledictus autem omnis est, qui fidei homini, & collocat in carne presidium suum Iere. 17. Quod, si qui se facere negant verbis, certum est tamen ita eosdem de mortuis persuasos esse quasi degentes in cœlis, preces viuorum audirent in terris. rem soli Deo, ubiq; presenti, & omnia inuoluenti, audienti, scienti, agenti propriam. Est autem hæc species idololatriæ non postrema, spem salutis auxilijue ponere in alio præter Deum. Ne id dicam, fateri Augustinum. nescire mortuos quid hic agatur. cap. 15. De cura pro mortuis. Commemoratum etiam antehoc est, vnicum esse noui fœderis sequestrum, cuius officium, transferre ad sanctos homines nefas est. scriptis, de ratione precandi compellatus, non vult, sed solum Patrem cœlestem inuocandum esse ipsos dicit. Iam eusq; ipse ab ysdem, ab illis de quibus in Actis, à latrone

no moriturus fuit. non successit illa diuiti epuloni Abrahami inuocatio. Porro si qui inuocatis Diuis, voti cōpotes fiunt: nō est ideo hoc beneficium, ipsis vendicandū Homo vefanus, hominem absentem ut se inuuet inlclamat: q̄ Deus nunquā ociosus prestat. Non Moises dedit vobis panem: sed Pater meus Iohan. 6. Inuocat & Romulus Iouem, quō Sabinos hostes arceret, Romanorum fugam sifteret. ut Liuius lib. 1. memorat. Quod, etsi ita accidit, non est tamen credendum à Ioue, sed ab Ioua Deo verò, dicente alicubi. Ego sta. refacio, & in fugam conuerto: à me sunt consilia & auxilia: quicquid iam quarta Monarchia fundamenta iaciebat, illam Romanorum victoriam profectam fuisse. Huius enim solius prouidentia, regitur mundus. Nec quia Helpis ille in Africa, testante id Plinio lib. 8. cap. 16. Conspēto leone hiatu minari, Libcrum Patrem inuocabat, eius ope liberatus fuisse periculo credendus est, alius hoc auxilium fuit. Deus, inquit, præcritis ætatibus, permisit omnes gentes suis ipsarum vijs incedere. tamen si non se reliquit, non testatum benefaciendo nobis. Acto. 14. item 17. Deus non manibus hominum colitur, alacuius rei egens. Quum ipse det omnibus vitam, & habitum & omnia. ad Timotheum quoque cap. 6. Deus viuus, prestat nobis abundē omnia ad fruendum. Adeo ubique ac semper, is vnicus dominator, dat omnia omnibus mortalibus. Quæ ineptē & imperitē profert Moscus ex arcanis Christianæ religionis, quasi de nobis scripta, ea prætereo. Nam altercandi non esset finis. Num patribus, simplicissima Liturgia, (vox ea ministerium publicitatis exhiberi solitum significat) à Paulo & tribus Euangelistis descripta, addere quidpiam licuerit, de hoc in presentia non disputo. Extat enim regula vniuersalis. Frustra Deum coli doctrinis hominum. extat & alia. Nihil verbis Dei addendum, nihil detrahendum esse. Non fecit hoc in antiqua lege Moyses, non Aaron, nec ullus Propheta. Non est enim discipulus supra magistrum

Nihil est
influentia
Dei addē-
dum.

strum: & eum quidem talem, qui necessaria non omisit. Chrigitur hoc in noua Lege faceret Basilius, Gelasius, Innocentius, Urbanus, Gregorius Papa? Nouimus autem, quod quis horum Cena Domini de suo annexuit. Hic gloria in excelsis. Illi, Sursum corda alius. Te igitur. Quidam, Sanctus Sanctus. Alius. aquā vino misceam. alius ignem. clara luce excitandum censuit. vsq; eo, ut hodie res Diuina parum differat ritibus, à Mosasco illo sacrificio. Et quidem omnia Latine. apud non Latinos, Germanos, Hungaros, Sarmatas. Nuda, inquit, ab initio omnia, & simpliciter mysteria à Christo tradita, inter Apostolos tractabantur. Nuda omnis ceremoniarum ratio, plus pietatis habens quam apparatus. auxit inde hac mysteria Iacobus Hierosolymitanus Antistes, Auxit Basilius, alijq; alia subinde instituire. Hac Polydorus de inuentoribus rerum, lib. 5 cap. 10. Egregiam verò precationem, memorie oblatis semel pro peccatis hominum Filij Dei adiunctam. Offerimus tibi Domine calicem salutaris: tuam deprecantes clemētiam, ut in conspectum Diuinæ maiestatis tue. pro nostra & totius mundi salute, cum odore suauitatis ascendat. Veni sanctificator omnipotens æternæ Deus, benedic hoc sacrificiū, tuo sancto nomini præparatum. Suscipe sancta trinitas, hanc oblationem, quā tibi offerimus ob memoriam passionis, resurrectionis & ascensionis Iesu Christi. & in honorem omnium sanctorum. Scilicet, offerendo, non autem manducando atq; bibendo, mors Domini recolitur: & Deo parandum est aliud, præter ipsummet Christum sacrificium, quod in cælum perferatur: atq; calix pro mundi salute offerendus eidem O impietatem, eo minus tollerādam quod verbis, memoria vnici illius sacrificij refricari dicatur: re ipsa aliud ē pane & vino, Deo offerendum conficiatur. Quod etsi Augustinus quoque de fide ad Petrum cap. 19. Ecclesiam Catholicam facere dicat: tamen ibi nihil horum quæ hic audimus meminit. Sed id tantum. In isto

Canon
Missæ.

inquit, sacrificio panis & vini, gratiarum actio, atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & sanguinis, quem pro nobis idem Deus effudit. Id quod & nos agimus. etsi non Deo, sed seruis Dei, sacramentum corporis sanguinisq. filij eius, iussu ab eo offerimus. Item hac leguntur in missa, pro quacumq. necessitate. Da misericors Deus, ut hac salutaris oblatio, & à proprijs nos reatibus indefinenter expediat, & ab omnibus tueatur aduersis. Quo quid magis impium dici potuit? addunt etiam hac idem, profecto mente capti. Suscipe Sancte Pater aterne Deus, hanc immaculatam hostiam: quam ego indignus famulus offero tibi pro innumerabilibus peccatis meis, sed & pro omnibus fidelibus Christianis, vivis atque defunctis. ut mihi & illis proficiat ad salutem in vitam aeternam. horresco hac referens, quibus impurus sacrificulus, id sibi suorum panis arrogat crustulo, quod est Christi proprium. qui se pro mundi peccatis tam praeeritis quam futuris Deo obtulit: nullo omnino super hac re accepto Divino mandato. Ad hac negat homines expiatis à peccatis esse corpore Christi: nisi idololatria pollutum panem, Deo seu toti Trinitati ob id quotidie offerat. quæ errorem refellit Apostolus, ad Hebr. cap. 7. 9. 10. Et tamen hodie impudentissimè defenditur, nec absq. peccato in Spiritum S. veritatem homines docentem. Hercle y parum diligenter, vim sacrificij Christi, certissimi contra omnia peccata remedi perpendere, qui hac noua, & sacris ignota literis piacula, non eucharistica, sed propitiatoria excogitauerunt. Quamobrem rectè Gilbertus Cognatus, Erasmi quondam Amanuensis, lib. 3. narrationum. Ad Missæ, inquit, usum sunt Canones diuersi conditi. Primus à Gratiano: quem Gregorius nonus Anno 1227. & post eum Bonifacius octauus, circiter annum 1300. nouis & terribilibus blasphemijs auxerunt. Verissimè id Cognatus. Nam quid? an vlla maior hac blasphemia fingi potuit, quæ in Canone Missalis Cracoviensis,

uicenis, Anni 1509. hisce verbis perscripta legitur? Oramus te Pater, uti accepta habeas, & benedicas hac dona, quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua. Memento famulorum tuorum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ, memoriam venerantes omnium Sæctorum tuorum, quorum meritis precibusq. concedas, ut in omnibus protectionis tue muniamur auxilio. Hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, quæ sumus plæritus accipias, benedictam acceptabilemq. fieri digneris, ut nobis corpus fiat, Filij tui Domini Iesu Christi: tunc hæc perferri per manus Angeli tui sancti in sublime altare tuum, in conspectu Diuine maiestatis tuæ, ut quot quot ex hac altaris participatione, sacrosanctum Filij tui corpus & sanguinem sum offerimus, omni benedictione celesti & gratia repleamur. Hæc sacrosancta commixtio corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, fiat mihi & omnibus sumentibus filius mentis & corporis, & ad vitam æternam promerendam & capeßendam præparatio salutaris. Domine Sancte Pater, da mihi hoc sacrosanctum corpus & sanguinem filij tui Domini nostri Iesu Christi, ita sumere, ut me car per hoc, remissionem omnium peccatorum meorum accipere, & tuo sancto Spiritu repleri, Liber me per hoc à cunctis iniquitatibus, & vniuersis malis meis. Sed & integræ patidæ commemoratio? sugendi templi, in quibus hæc, summa cum ignominia Christi fiunt, an non satis iusta est causa?

Liturgiæ Ecclæ Bohemæ, melius Moscis mea sententia obeunt, quater in anno, Absinnum quoddam, & præceptum murmur, sola corporis rheumatica agitatione conditum, apud Russos sicut Moscos audias. Feruentem Dei cultum, lentis omnis Ecclesiæ vocibus gestuq. modesto, declarari apud Fratres videas. Ibi ornatus Aaronicus, tintinabulorum campanarumq. creber pulsus, gem-

in urum argenti, ignis clara die splendor, oculos auresq; spectato-
rum praestringit, & sacrum venerabile multis carimonis fit: Hic
simplici modo, nullius organi pulsu, noto omnibus cantu, parvis ad
solennem Deum precibus, per paucis ritibus, res Divina, mensa instra-
ta sit agitur, ut etiam profanus ipsa pietate hominum moueatur.
In Moscovia ut me quidam docuit, vir eximius Daniel Printz,
Nobilis Slesius, Anno 1575. Ab Imperatore Maximi-
liano, ad hunc ipsum Moscorum Ducem legatione functus) Mysta
ex adyto parietibus à plebe distincto, foras prodiens, manu in capi-
te calicem tenet populo flexis capitibus, Hospodi pomilui id est, Ky-
rie eleysen vociferante. Quod & in nostra Russia vidi. Deinde per
alias, in idem sacrarium redit fores. Eodemq; rursus ad Sacra per-
agenda egresso, & panem fermentatum cum vino rubro (calibus
enim veuntur) consecrante, canunt doctiores quique, lingua vulga-
ri una cum clero, addentes symbolo Niceno hac verba. Et in Spi-
ritum Sanctum, verum & vivificantem, qui ex Patre procedit:
quem cum Patre & Filio adoramus. Durante liturgia, populus
identidem clara voce repetit Hospodi pomilui. Si rubrum desit vi-
num succum ex pomis expressum, baccis quibusdā rubris tingit.
vino aquam calidam, quod talis è latere Christi fluxerit, infun-
dunt. Panem sacratum calici intritum, cochleari argenteo, è ma-
nibus mystae calicem tenente hauriunt, quem & puerulis trienni-
bus, hac dicētes ingerunt: Telo kristovo przymite, i Stocznika be-
smertucho vkussite. id est, Corpus Christi accipite, & ex fonte im-
mortali gustate. Nam verbus consecrandi eam vim tribuunt. Scri-
bit Ioannes Faber, ut postquam prolata fuerint, creaturam crea-
tori cedere existiment. Quod si verè sit, quæro cur non cessit crea-
tori venenum, à Monacho Dominicano Senensi, pecunia corrup-
to, clam in calicem immissum (Annis erat 1312) cum Hen-
ricus 7. Imperator, hausto sacramento perijt? Si quis id, quam-

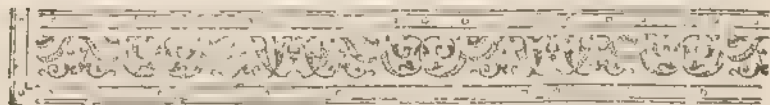
venenum
in Sacra-
mento por-
tullū.

uia

vis historicis aientibus negaverit, is faciat licet eius rei etiam ho-
die periculum: ubi videmus, non speciem tantum vini & pa-
nis sed ipsummet vinum & panem permanere in sacramento.
Quod Mosci non circumferunt, ita uti latini solent. Verè Eras-
mus Roterodamus, ad Iodocum Decium lib. episto. 22. Nullum
inquit, reperio locum in scripturis Divinis, unde certò constet, A-
postolos consecrassè panem & vinum in carnem & sanguinem Do-
mini. & lib. 26. ad Cuthbertum. Nusquam in Canonicis literis in-
venitur, ubi Apostoli certò consecraverint corpus Domini, sicut
nunc consecratur in altari excepto vno loco. 1. Cor. 11. & ta-
men in 10. cap. unde fluxerat hic Pauli sermo, non videtur agi de
consecratione sacerdotali. panem liturgia destinatum, quemq; ve-
tula pinsit, Præscram Mosci appellant, opinor à Græco πρὸς προσ-
oblatione, in cuius circuitu, supra crucem hac leguntur. Iesus
Christus Czar gloria. Czar autem illis nomine à Cesare deducto,
Rex est: & hunc sibi Moscus titulum vendicat. Peractò sacro, pa-
nes, ex quibus sunt particula excise, astantibus distribuuntur.
Quæ autem supersunt consecrata: ea in usum, & peregrè euntium
& morientium servantur. Tum enim frustulum, vino superinfuso
emollitum, quasi quoddam viaticum expetētibz datur. Hæc pau-
cis lectoris gratia, de liturgia Moscovitica. At verò Fratribz
Bohemis, panis & vinum in sacra synaxi, hoc album vel rubrum,
ille infirmamentum, ac triticeus, corpus sunt & sanguis Domini.
Non mutatis ad verba sacrificuli, suis naturis, alioqui sacramenta
esse desinerent: verum ideo, quia tum ea Christus, id esse voluit. i-
dem credituri vel de lapide si cum Christus corpus suum appellas-
set, non naturaliter, dixerè ipsimet in Sinodo Lipnicensi Anno
1558. Cum hoc à natura sua non habeat, sed sacramentaliter,
per attributionem Domini atq; institutionem auctoris quæ facit ut
efficaciter significent, representent atq; exhibeant id quod esse di-

Fr. 11. 11. 11.
11. 11. 11. 11.
11. 11. 11. 11.
11. 11. 11. 11.

cuntur. Sedet tamen illis in cælis homo Christus: non illinc ante supremum diem in terras descensurus quem hic esse corpore, quibusdam monstrantibus edocti ab ipso met non credunt, Contiunctione hypostatica, confundi naturas in eo negant, dicenti se aliquando ab futurum à nobis, & tamen futurum nobiscum semper, fidem habent. Rediuiuo datum esse eiusmodi corpus sentiunt, quod quidem humanas infirmitates, non tamen ipsam naturam exuerit: non Diuinum, ut ubiq. sit, sed spirituale factum sit, uno in loco tam antè quàm post resurrectionem fuerit. sursum vere ascenderit. Visus in cælo à Stephano, auditus illinc loquens à Paulo, indidem semel expectandus ab omni hærede cælesti. Superest, ut unusquisq. prudens consideret, num ij qui hac ita agunt, verba Christi simpliciter accipiunt, & populo Euangelium, magna cum innocentia nuntiānt, Antichristi infideles hæretici sint, in tenebris versentur, Apostolos aspernentur, doctrinam eorum violent, atq. euile Christi. furtim transcendunt.

CAPVT 12. DE SANCTIS ANTE CHRISTI
aduentum ac de ysdem simul cum Christo, media-
toribus venerandis.

Rebrò tua de mediatore Iesu Christo inculcas. Tu verò hæc accipe, quæ tam de Christo, quam discipulis eius, Patribusque sanctis in Bibliis leguntur. Videlicet, Deum principio creasse coelum & terram, omniaque quæcun-
que

que vel videntur, vel videri nequeunt. Deinde Adamum cum Eva, datis ipsis vivendi mandatis, quæ transgressi, non ite sunt damnati, è deliciis paradisi palti, & ærumnis subiecti. Tum Cherubin, ignito ferro iussus, portas Eden, ne quis introiret custodire iussus. Non tamen ideo, (ne id forte existimes) quasi quis Dei aduersarius, illud paradisi domicilium, vi occupare posset: sed vt Deus iram suam aduersus homines ostēderet. A quo tempore mors & peccatum, dominata sunt, etiam illis hominibus, qui non peccauerant, nempe ab Adamo vsque ad Noc. & ab hoc ad Abrahamum, hinc ad Moysen, ab hoc ad tempus natalis Christi. quemadmodum Paulus ad Hebræos disserit. Sancti, inquit, omnes, qui fide debellarunt regna, confirmati fide, non sunt compotes promissionum facti: ideo de nobis, quiddam melius providente, ne absque nobis perfectionem acciperent. Licet enim quidam vsque ad Christi aduentum iussi fuerint, neque contaminati: nihilominus tamen omnes propter Adami damnationem moriebantur, ac in Adam descendebant. Cum verò Deus creaturam suam, à Diabolis cruciari sciret, motus commiseratione, misit natum suum, & salutis humanæ causa, è purissima virgine Maria, Paulo id tradente corpus sumeret. Misit, inquit, Deus Filium suum vnigenitū, muliere natum, vt sub Lege vinētes liberaret, vtque iidem adoptionem filiorum acciperent. Rursum idē ad Hebræos. Cum, inquit, fratres pateat nobis in sancta aditus, per sanguinem Iesu, viam nobis renouantem, & per velum, id est, corpus ipsius, habeam vsque sacerdotem magnum, domini Dei præfectum, & cætera.

Hæc igitur est intercessio Christi, quo nato, extitit

*Iussu A-
dam seu
orum de-
scendebat.*

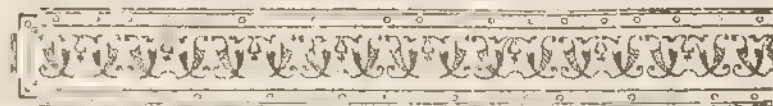
cum Angelo turba exercituum coelestium, vt Lucas memorix prodidit, Deum collaudantium ac dicentium, Gloria in supremis Deo, & in terra pax, erga homines beneuolentia. Cæterum quænam esse beneuolentia potuit, Deo hominibus ab Adamo, vsque ad natiuitatem Christi irato atque inimico? id verò totum, Diuina illa corporis Christi prædestinatione dissolutum est, Facti sunt homines, gratia Christi liberi à morte, peccato, Diaboli potestate: ac doctrinam vincendi principem tenebrarum, & huius seculi rectorem. Itavt verbis comprehensam Diuinam voluntatem, auxilio Spiritus Sancti exequuti, Regnum coeleste adipiscantur. Contra dissolutæ vitæ homines, qui spreto Christi præceptis, Diabolo sponte obsequuntur, ad poenas descendunt sempiternas. Quandoquidem igitur, ad vsque Christi aduentum, iusti quoque propter iram Diuinam, & latam in Adamum sententiam, in Satanæ fuerunt potestate: idemque malus, animas illorum in orcum deducebat: Factus Christus, pro nobis execratio, illam ipsam execrationem natiuitate, morte & resurrectione sua sustulit, pacem composuit, iram Diuinam ob Adamum, sedauit, vires Satanæ retudit, hominem in libertatem asseruit: vt vel benè vel malè agere, quamadmodum olim Adam posset. quo sic, vt scribit Apostolus, Laus & honor bene agentem, salò autem obsequentem, feruor iræ, afflictio & angustia sequeretur. Præscripsit idem hominibus modum, sua, Patris, Spiritusq; Sancti præcepta exequendi, regnoq; coelesti potiundi. Hoc etiam in cælum ascensurus, discipulis Apostolisq; suis tradidit, & corroborans verbi sui nuncios futuros, quò eadem alios docerent, mandata ipsis dedit. Hoc, Hoc est Christum mediatorem esse: quod & in
templis

templis canitur. Venite, dies adest nati Christi: quod mysterium læti annunciemus, gladius ignitus tergum obuer-
tit, Cherubin ab arbore vitæ abscedit. Ego autem cibo paradisi perfruor, à quo ob contumaciam expulsus fui. Nam immutabilis imago Patris, simulimaq; effigies sempiternæ substantiæ eius, formam serui accepit, ex matre conu-
bi expertæ prodit, Deus verus, qui fuit atque est, nunc (quod antea non factum) hominis gratia, homo fit. Item de resurrectione, ista sunt Cantici verba. Christe, crucem tuam, vitam nostram reparantem sine intermissione adoramus: tuamq; tertiæ diei resurrectionem celebramus, cuius virtute renouata est hominis debilitata natura. Tu omnipotens amator generis humani, coelestia nobis reduxisti. Hæc dicenda est intercessio, Domini nostri Iesu Christi. Præter hæc autem, plura ibi ex arcanis literarum sanctarum proferre possem, quibus tu onager non crederes, vt qui non aliter, quàm surda aspis aures obdurat suas, vocem veritatis à monitore accipis. De intercessione Apostolorum, Sanctorumque Patrum, dixi antea, qui quidem, & homines erudiebant, & eosdem ad madata Christi exequenda inuocabant: nec aliud fundamentum, quàm unicum Christum stabant. Et sane, nullum quisque alius, ait Paulus, iacere potest. Nos quoq; inde à natiuitate Christi, vsq; ad hoc tempus Christiani nuncupamur: neq; in aliud nomen quàm Patris, Filij, & Spiritus S. baptizamus. Nam omnes illi Patres sancti atq; illuminati, homines veluti manu ducebant, ad salutaria Christi præcepta, res intellectu difficiles iisdem enucleabant, & quemadmodum credendum sit, mandataq; Diuina præstanda docebant, De quibus omnibus, supra satis dictum est. Quòd

*Cantica
Moscorum*

si hos nec venerari, neq; manu nos ducentes sequi, neque duces salutis appellare vis, non est consentaneum vt scriptis illorum fidem adhibeas. Id autem si facis dic quomodo id cognosces, quod Deus sit, quo pacto in Trinitate celebretur, quam ob causam Filius Patris descenderit, corpus assumerit, mortem subiecerit, reuixerit, ac in coelum ascenderit? Breuiter ni horum scriptis credas, qua ratione Diuina mandata intelliges? Certum est autem, versari hic in tenebris, qui fidem de Deo non tener, cuius fidei haud futurus est compos, nisi eam ex doctrina Apostolorum, Sanctorumq; Patrum hauriat. Ex hac enim lumen fidei cernimus, Qua dere hac Iohannes, Filius Tonitru. Qui Dominum cognouit, mandata tamen eius non praeiit, hic mendax est, nec est in eo veritas, vtpote obcoecatus a tenebris. Vt verò non videre Legem Diuinam tenebrae sunt: ita lux est, si quis eam cum intelligat, tum videat quæ quonam modo sine adminiculo, siue scripturæ, siue alterius, qui in viam inducat percipitur? Ergo beati Apostoli, Sanctiq; Patres, paedagogi nostri, necessariò honorandi, inuocandi q; sunt, scriptis illorum credendum, ex iisdem doctrinæ petendæ: qui, si in numero seniorum manu nos ducentium non ponerentur: consequeretur id, vt neque his quæ scripserunt crederetur, neq; doctrina ex illis sumeretur. O te hominem à Satana afflatum, ac tu ipsius deceptor. Id enim fieret, vt omnes homines, tanquam iumenta, ex peccatis intellectus essent. Annuum igitur aduenit ad hac Christi de vobis, apud Iohannem dicta. Non misit Deus Filium suum in mundum, vt eum iudicet, sed vt seruet: uenit is qui credat in ipsum condemnatur. At qui non credit, is iam iudicatus est, quod nò credat in nomen vnigeniti

vnigeniti Filij Dei. Hæc est autem condemnatio, quòd postquam lux venit in mundum, homines magis dilexerunt tenebras. Erant enim opera illorum mala. Omnis qui malè agit, odit lucem. De quibus satis.

AD CAPVT 12. LASICIUS DE
Sanctis ante Christum, Christi ad Inferos descensu, Patrum autoritate, & seculi
nostri felicitate.

Difficile est certamen, cum ignaro rerum: & vt quidam ait. Nihil est inuictius indocta garrulitate. De Christo mediatore, melius Mosci vt spero sentimus. persuasique sumus. Ita enim huic soli, simul cum illis innumerabilibus victoribus Apoc. 7. salutem nostram tribuimus, vt hoc ipsius beneficium, cum nulla re alia comune fieri patiamur: quod & Patres py. sensere omnes. Quid, inquit, tentatis Deum, vt imponatis iugum ceruici discipulorum, quod neq; Patres nostri, neq; nos portare potuimus? sed per gratiā Domini Iesu Christi, credimus nos seruatum iri, quemadmodum ^{Iesu Christi} & illi A. Ro. 15. ^{per gratiam} Quæ igitur hic non sine fastidio lectoris, de hac re ^{seruamur} & Sanctis Patribus repetenda essent, ea in apologis ad cap. 6. & 8. legi possunt. Quæ autem Moscius de cruciamentis electorum Dei in orco. ante Christi aduentum scribit, ea cū illis minime conueniunt verbis Sapi 3. Iustorum inquit, anime in manu sunt Dei, vt minime attingat eos cruciatus: Quæq; apud Lucam de Lazaro & A.

brahamo, duobus electis atque sanctis leguntur. Ibi enim diues ille epulo cruciari, Lazarus vero cum Abrahamo solatio frui: ydemq; supra, ille infra, & in ipso ^{et} oculos attollere, hiatusq; magnus inter pios & impios esse dicitur. Qui tamen sinus Abrahæ locus videtur non in cælis fuisse. Nam Christus prodromus esse in cælum scribitur Hebr. 6. cuius Christi typum gerebat Iosue (Iesus Acto. 7. Hebr. 4. vocatus) qui primus Israelitas in terram promissionis introduxit. Cum igitur Iesus Christus sit in cælum prætursor, non præcesserunt illo alij, Enocho & Elia exceptis, ac ita sensit cum multis alijs Euphranias hæresi 75. Antequam, inquit, saluator ascenderet in cælum, nemo ascendit, donec cum ipso ascenderunt. Nemo enim ascendit in cælum, nisi qui descendit ex eo, filius hominis. Et ad Ephes. 4. Ascendendo in altum, captiuam duxisse captiuitatem memoratur. Si captiui erant, fuit & hostis, qui eos abegerat. Et, si ascendeabant, in inferiori loco erant, qui Hebraicè Scheol dicitur: non supra, sed infra terram. Id verò potestas inferorum, qua suos Deus liberaturus erat, ab Osea cap. 13. vocatur. Hoc illud quod Apostolus scripsit. Liberauit nos ex potestate tenebrarum: & transtulit in regnum filij sui. Item. Expoliatos principatus & potestates, ostentauit palam, triumphans de illis per semetipsum. Hic est Christi ad inferos descensus, ubi sunt illi, quorum mancipia ob peccatum vnius in omnes propagatum, facti eramus. Porro captiuitate talig, liberari loco, ubi conspectus Diuina maiestatis, Christum expectantibus eripiebatur, vti summa voluptas est: ita his teneri, etiam si tormenta non accederent grauiora satis pœnarum est. Et rursus ad Hebr. 12. de Sanctis Patribus: Omnes, inquit, testimonium adepti per fidem, nõ obtinuerunt promissionem, quam cap. 9. appellat æternam hereditatem. quauisquam alibi, quam in cælo est. In infernum descendit solus inquit, Thaddæus, à Christo ad Abgarum Regem Edessæ: norum missus

Summe
Abrahæ.

Descensus
Christi ad
Inferos.

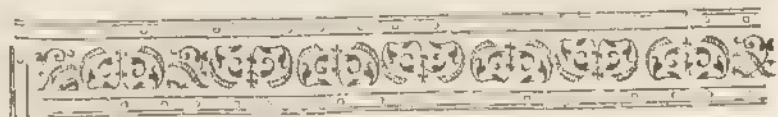
sus, & dirupit sepem, quem à seculo nemo diruperat: suscitatisq; mortuis, ascendit ad Patrem suum cum grandi multitudine. vt hac recitat Eusebius Eccle. histo. lib. 1. cap. ultimo, idem scribente Ignatio, Petri in Ecclesia Antiochena successore. epistola ad Trallianos. Sensisse idem Hebraeos testis est Hieronymus ad Paulam. de dormitione Blesilla. Hebraei, inquit, mortuos lugent, quia ante Christi aduentum, ad inferos nouerant esse descensuros. Credere idem Syros, auctor est Albertus Widmanstadius, in præfatione Noui testamenti Syriaci, de Sabbatho Pascha. Sabbathum, inquit, annuntiationis idcirco appellatur, quod eo Christus Patribus apud inferos agentibus annuntiavit extremo suo supplicio salutem eis partam iam esse. Non dissentiunt ab Syris Aethiopes, vt Damianus à Goes de moribus illorum scribit. Augustinus quoq; Ecclesiasticum id esse dogma ait. Ante passionem, inquit, Domini, omnes animæ sanctorum in inferno, sub debito prauaticationis Adæ tenebantur, donec auctoritate Domini per indebitam eius mortem, à seruili conditione liberarentur. Fratrum etiam Bohemorum sensus est, Christum animam suam à corpore separata, ad inferos descēdisse, ad triumphum de Satana. incredulus etiā illisq; spiritibus, quibus Noe, arcam fabricans, de hac futura seminis Eua victoria conuocionabatur, palam ostentasse. Caterum animas iustorum, omnibus de Christo dictis certa cum spe credentium, in paradiso seu vita æterna, resurrectionem expectantes fuisse, ibidemq; etiamnum esse. Hac ad me quidam Episcopus illorum. Sed hæc disquirant alij. Nos Moscovitica tractemus. id solū huic loco addentes, ortum Moscis Adam esse, vt & Acto. cap. 2. legitur. Porro Sibylla lib. 1. suorum oraculorum, nomen & dux ab Adam deriuat quod eò prius mortaliam descenderit Adam. Inscienter autem hic rursus vt & cap. 6. ratiocinatur is Asiaticus. sanctos vita functos intercessores esse, venerari, innocariq; à nobis debere propter ea q

De Anti-
christo & Pa-
pae.

eorum opera, cœlestis notitiam veritatis consequamur. Id enim nihil aliud est, quàm Diuinis oraculis, de hoc silentibus, humani sensus commenta attexere. Quod figmentum, cum veris firmitatis sulcari non possit: sit ut non minus hic hallucinetur Atofcus, nec magis ad rem pertinentia dicat, quàm id fecit plerisq; locis superioribus. Pergit more suo, de sanctis argumentari. At nos sequi in disciplina Duces Apostolos, al. q; omni cunctatione respondemus. In alijs patribus qui Apostolos non attigerunt dignitate, cautione utimur. Aliud enim est dictum, hoc ita censuit Apostolus: aliud, de hoc sic sensit Chrysostomus. Inter testimonia Diuina atq; humana, permultum interest. Scio verò aliter habere Apostolos, Scribit tomo 2. ad Pammachium Hieronymus, aliter reliquos tractatores. illos semper vera dicere, istos in quibusdam ut homines aberrare. Origeni interpretationem, & idiomata scripturarum semper attribui, dogmatum constantissimè abstuli veritatem. Et Augustinus epistola ad eundem Hieronymum, quod & distinct. 9. iuris Canonici habetur. Ego inquit, solis illis scriptoribus qui Canonici appellantur, didici hunc timorem amoremq; deferre, ut nullum eorum scribendo aliquid errasse, firmissimè credam. Alios autem, ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinâq; polleant non ideo verum putem, quia ipsi senserint: sed quia mihi vel per alios autores Canonicos, vel probabili ratione, quod à verò non abhorreat persuadere potuerunt. Ita ibi. Hac nimia ô Mosce hominum admiratio, Lutherò Monacho oculos aperuit. O felix seculum, quo sua Deo redyt veneratio, Christo hominum iustificatio. Abijt religione fucata superstitio. veri Israelitæ, Christum caput Ecclesie sequenti, Babylone egressi sunt. tot idololatria desierunt. mendacium ad lumen Euangelij disparuit, caligo errorum, luci Diuina cessit. Mercatores sacrorum, templo Dei eiekti. Hypocritæ detecti, lups Ecclesia, pelles ouilla detracta. Turpitudine meretricis Babylonica: denu-

Nostri se-
culi felici-
tas.

ca denudata. libido cleri fūco castitatis palliata, omnibus ostensa. Antichristus, cui tam diu imprudentes seruiebamus, ille inquam Dominus Dominorum, quorum si seruum esse mentebatur cognitus. inuncta ab eo omnibus, specie obedientie seruitus, Deo propitio excusa, permulta in melius sunt mutata. Quæ tamen omnia, mala sunt Mosco, & Papa. tantas tenebras, obscurus mundi huius princeps, mentibus hominum offudit, ut quo melius est videre vel nolint, vel non possint. Probra Mosci in infontem Ministrum Christi prætermitto. Quis enim meliora ab homine, leone ferociore expectarit? Quomodo potestis bona loqui ait Christus Mat. 23. cum sitis mali? Certè animaduersis tot tantisq; Ecclesia vitijs, pedem ab eis retrahere, non Satana est, sed almi spiritus afflatus. nec, qui hoc facit onager aut aspis dici debet: sed ille ipse, de quo Christus, Iohan. 8. Qui ex Deo est, verba eius audit. & cap. 14. Qui me tenet præcepta & seruat, is est qui diligit me. isque & à Patre meo, & à me diligitur. Sed quoniam arbiter huius controuersie, inueniri à nobis non potest: ideo Iesu Christo, omne illius iudicium relinquamus. Huius enim serui omnes sumus. Tu quis es, qui alienum famulum condemnas? Roma. 14.

CAPVT 13. DE VENERATIONE IMAGINVM

Væ abs te de non adorandis imaginibus scripta sunt, ea tuam arguunt inscientiam. De quibus me tibi paucis dicere necesse est. Quod si veri cognoscendi, aliqua cupiditate teneris,

lege ea quæ sunt literis prodita, de Leone Isaurico Imperatore iconomacho, ac huius filio Constantino Copronymo, Leone Armenio, & Theophilo Deo exoso, sanctorumque eius detractori. Ibi enim omnia, explicata inuenies, de venerandis Diuinis simulacris, & horum Deo inuisorum regum studiis in iis delēdis, quibus vos vltro adiunxistis. Quod legem veterem commemoras, responsum est iam antea. Nimirum si eam virgere voles, necessario tibi omnia quæ hæc ipsa præcipit seruāda erunt. Sin non omnia, sed solam circumcisionem admitteris, Christus tibi vt Paulus ad Galatas scribit, nihil proderit. Adducis etiam illud de non fabricandis ullius rei, quæ in cælo quæque in terra sit imaginibus. At ego hæc aliaque Prophetarum verba, ostendam esse de idolis dicta. Idem illud ex secundo libro Moysis, de conflato ex auro atque adorato ab Israelitis vitulo. Idē ingressi terram Balaci Regis Moabitarum, inquinauerunt sese, forma mulierū capti scilicet quemadmodum & vos, qui nihili pendentes virginitatem, fornicis copulamini. Illi igitur capti specie earum, seruierunt idolo Belphegor, comederuntque victimas mortuorum. Sidoniorum quoque idolum coluerunt, Chamosum defleuerunt, qua de re sic David. Tētauerunt, & irritauerunt Deum altissimum, nec instituta eius seruauerunt. præterea auersi, maioresque suos imitati, corruerunt vias suas, & facti arcus peruersus, collibus idolisque suis, iram Diuinam concitauerunt, misti Gentibus, mores illarum didicerunt, conflatas imagines adorarunt. Quin imo ipse Salomon, vxoris causa, genu flexit idolis & à Deo viuo defecit. Eodem modo Ieroboam apostata, fufis Samariæ duobus vitulis aureis, vt adorarentur ab omnibus edixit, quæ adoratio

Salomon
ado. c. 11.
et 12.

adoratio, durauit vsque ad excidium Samariæ. Multa sunt istiusmodi alia, Hæc de idololatria: cōtra quam Prophetæ detonarunt, & Apostoli concionati sunt, verum tu rem sanctam, ab abominanda minime discernens, eodem loco habes Christi, & Apollinis, Deiparæ, aliorumque sanctorum, ac Dianæ imagines. Detestanda est fateor, nec fit absque peccato idolorum Gentilium veneratio: at Christi seruatoris, Mariæ, Diuorumque imagines, nequaquam sunt eum in numerum referendæ apud quas, nullæ hodie cæduntur victimæ, nulla fit similis veteri illi idololatriæ, sanguinis profusio. An ego, inquit, Deus carnibus agni anniculi vescar? aut hædorum sanguinem bibam? immola Deo sacrificiū laudis, ac redde altissimo preces tuas. Quæ omnia de imaginibus intelliguntur, olim ad idola & aras, oblationes frigebatur, & sanguis profunde batur, ad imagines autem Ecclesiasticas, fit spiritualis precatio, atque proficiens e corde oblatio. Ne ergo existimes, Dei nos habere loco hæc ipsa signa. Nec colorem, nec tabulam, sed ipsam primam imaginē veneramur: depictæ Christi, Deiparæ, omniumque sanctorum effigiei honorem exhibemus. Quoniam vero legem Moylis in testimonium aduocas, producam & ego tibi eiusdem Moylis hac de re exempla. Non enim nescis, quemadmodum is, fufos Cherubin aureos, in loco sanctissimo statuerit: velum cum iconibus omnium potestatum cœlestium, ac u pingi curauerit: arcam legis, vndique auro tectam fecerit, in qua parris aurea, manna continens, baculus Aaronis qui floruit, ac tabulæ legis fuerunt. omnia à Iudæis flexu poplitum culta. cum tamen ea, non aliud quàm figuræ, futuræ veritatis essent. Adeo sanctissimum illud sacrarium, magno in

Oblatio ad
imagines.

honore erat. in quod Iudæi ingressuri, alias velati incedentes, faciem discooperiebant. Quid? tempore Verbi incarnati, annon Abgarus Edessenorum princeps, ob paraly sin lecto affixus, accepta imagine Christi, sudauolo impressa conualuit? Is ita invalidus, vt selecto mouere non posset, tamen Thaddæo Apostolo, à Christo ad se cum imagine misso, iamque tribus tantum stadiis ab oppido distanti, processit suis pedibus obuiam, vsque ad alicuius portam, vbi illi occurrit Diuina imago, apud quam, & multa & varia edebantur miracula, vsque ad euersionem regni Græcorum. Cuius regni chronica, te de his rebus veritatē docere poterunt. Aegroti enim sanabatur, Dæmones fugabantur, impii hostiles exercitus profligabantur, prius rursus victoriis potiebantur. Quid dicam de illa œmorrhousa, quæ sanata à Christo, statuiam ipsi statura æqualem, ex ære fieri curauit? quæ ad ipsa tempora Iuliani, execrandi Apostatæ, Græcorum Regis, ac dæmonum cultoris, permultorum infirmitates curauit. Similia habes de templo Lydorum ab Apostolis condito, in quo fuit ad portam aquilonalem super columnam, Deiparæ æternique eius filii imago, non humanis manibus, sed Diuinitus elaborata, & ad discernendos fideles ab infidelibus patefacta. Nimirum vt huius religionis templū foret, cuius fuisset miraculum. Eodem mater quoque Dei, ad dedicationem ab Apostolis inuitata, Ite respondit pueri, nam & ego illic futura sum vobiscum. quo si profecti, conspecta imagine, ingenti lætitia læchrymisq; perfusi, preces ad Deum omnium creatorem fuderunt. post modum ipsa etiam Theotocos illò venit: ac visa sua minime ficta imagine, Gratia, inquit, & virtus mea huic adsit. Hanc postea foetudus ille Iulianus, demoli-

*Exempla
de im. ga-
nibus.*

ri est conatus. vbi fabris murariis saxa frangentibus, imaginem quæ reuellere ac deuicere conantibus calx eius, inef-
tabili & Diuina, magis ac magis adeo saxis adhærescebat, vt violatores, ab immota & leuiter tantum incisa discesse-
runt, sicut namque immobilis, tametsi aliquot ictibus ferri acceptis, quibus potius poliebatur quam corrup-
pebatur. Posthæc manibus quorundam honestorum ex-
posita mansit & illæsa & coloribus talis, qualis antea fuit. Eadem ratione ille Ienæus, à Petro & Iohanne valetudini re-
stitutus, perpulchrum templū crexit. In quo etiam Ma-
riæ virginis imago, sponte sua tacta, magna faciebat mira-
cula, Beatus quoque Lucas, pictam ad Deiparam attulit, quam vbi hæc vidit: Gratia mea ait & potētia, sit hæc cum effigie mea. Quæ quidem dum Moscæ, in nostra regia, mandatu Diuino seruat, manet integra Christianitas. Quid loquar de illo, eiusdem diuæ simulacro, quod beatus Hermanus Patriarcha Constantinopolitanus, ex Ly-
dio depinxit, idemque Romam siccis pedibus peruenit? Verum hæc vobis, Ecclesiæ Romanæ hominibus, notiora sunt. Quod si commemorare luberet, per Diuinas ima-
gines, & illarum cultores, diuersis temporibus facta mi-
racula, morbos curatos, dæmones eiectos, tempus me ob rerum multitudinem deficeret, vt Paulus epistola ad He-
bræos dixit. Si verum cognoscere cupis, Diuina scripta le-
gito. Age verò dicito mihi quæ fuerit origo, quis mo-
dus, quæ causæ idolorum adorandorum & imaginum pin-
gendarum? an non primus ille Seruch, memoriæ laudis-
que sortium, sapientum, & aliis præcellentium virtutibus virorum gratia, id prudenter fecit? Cuius ceteri non intel-
lecto consilio eosdem viros Deos fecerunt, idola Deos ap-

*Imago B.
Mariæ in
Moscua.*

*Origo i-
m. virginis.*

larunt, seq; eisvti Diis incuruauerūt. Rem hercle abominandam, & per Prophetas damnatam. Idola enim erigebant, in honorem obsecrorum hominum, adulterorum, ebriosorum, latronum furum ac ceterorum. Enimvero Diurnarum imaginum, prima est Iesu Domini & seruatoris nostri, nēpe, quomodo is dignatus sit, corpore assumpto nos conseruare. Deinde purissimæ genitricis eius, dignæ inuentæ quæ igne Diuino, vtero suo complexa hoc arcanum exequetur. Ea est mediatrix salutis hominum, ac per eā placatus est nobis Deus. Quapropter ante signum eius procumbimus. Tertium obtinet locum ex, quæ sunt potestatum cœlestium Sāctorumque omnium, salutis nostræ opitulantium, quas propterea honoramus, quoniam isti quos exprimunt, voluntatem Diuinam perfecerunt, nosque in viam induxerūt, quos æmulati operam damus, vt moribus eorum honestis, nostri etiam pares sint. Habes de imaginibus, quæ de idolis dici nō possunt. Aliud enim est coram imagine, aliud corā idolo diabolico, poplitem incuruare. Sed agedum, profer si potes similia, apud idola facta miracula, iis hominum sanationibus, quæ accedunt ad imagines? at quid ego de his apud te canem nō credentem, pluribus āgerem? Non licet Sancta dare canibus. Adducis testimoniū ex Iohannis epistola de imaginibus. vbi ita scriptum est. Filioli caute sacrificia idololatriæ. Meritis igitur es etiam hic. Nam hæc epistola, non meminit imaginum. Sed neque id quod scribis, vspiam in sacris literis reperitur, Deum seuerè in illos animaduertisse, qui statuebant imagines. Neque huc pertinet, quod de ascensu Christi in cœlos scribis: sed illuc vbi Paulus Apostolus ait, corpota nostra, templa esse Diuina, in quibus Spiritus

Dei

Dei habitat, si modo actiones nostras, ad voluntatem Diuinam composuerimus. Quod Petrus & Angelus in Apocalypsi, exhibitum sibi adorationis cultum respiciunt, id propter humilitatem factum: cuius ipse Christus, exemplum nobis imitandum editurus, vetuit ne gloria illa in monte, cum transfiguraretur, à discipulis visa, foras ante enuntiaretur, quam ipse resurgeret. Quippe docere nos voluit, ne se quisquam efferret. Hęc in quā causa est, cur Angelus Iohannem, ante se procidere volentem erexit, & Petrus Cornelium à veneratione sui prohibuerit. At si se ita vt dicis res habet, quo id repones loco, quod terna Petri interrogatio, triplex illud eius, Christum se nosse negantis peccatum significauit? aut quo intelliges modo, illud quod est dictum eidem, Pasce oues meas? Si tollitur inflexio atq; adoratio, quæ erit pascēdi ratio? Iam igitur, quanta sit Apostolorum Sāctorumque auctoritas, ex hæc Christi ad Petrum verbis considera, Dabo tibi, inquit, regni cœlestis clauēs. quicquid ligaueris in terra, ligatum idem in cœlo manebit, quod hic solueris, id ibidem solu-

Auctoritas
sacerdotū.

tum erit. Hic vides, cœlestes etiam res, Apostolorum sacerdotumque ordini traditas esse. Nec id te latet, quemadmodum in veteri lege Elias cœlum ita verbo suo clausit, vt totos tres annos & sex menses non pluerit. En vt Deus solitus sit eos exaudire, qui ipsius, obsequuntur voluntati. Paulus & Barnabas propterea se adorari noluerunt, quod ipsis sacerdotes exhibituri honores essent, non quales decent Sāctos, sed mactandis victimis idololatrarum more. Negas præterea quenquam Sāctum, præter ipsummet Deum inuocare licere, at in Euāgelio ita scriptum legitur, Visa, inquit, Iesus hominum multitudine, misertus est il-

lorum, hisce verbis alloquens discipulos. Messis quidem magna est, sed operarii pauci. Rogate ergo Dominum cuius est messis, ut in eam educat operarios. Tum conuocatis 12. discipulis, dedit illis potestatem in impuros Spiritus, quod eos eiiceret morbos omnes & inuالتudines sanaret. Vnde intelligis, quam Dominus potestatem, discipulis sacerdotibusque dederit, non quasi ipse dare salutem hominibus non posset, sed quia ii morbos hominum curabant, rudes ad intelligentiam, viamque veram, sicut est iam ostensum perducebant. Testimonium abs te ex Psalmo productum, de idolis non de imaginibus accipiendum est. Falsum & hoc, quod Ecclesiam aliquot secula imaginibus caruisse dixisti. Nam ut ex a Christo esse coeperunt, ita adhuc durant. Addis & Sanctum Epiphanium Cyprium Episcopum, Diui cuiusdam imaginem in tela pictam conserpsisse, quod fictum est, nec apud veros Christianos, sed apud hæreticos locum habet. Quod si Patrum doctrinam admittis, reuoca id tute tibi in memoriam, quam multæ fuerint huius ipsius Epiphaniæ seculo imagines adoratae, ac omnino admiranda fuit huius Archipapæ electio. Nam moniti a Spiritu S. beati Patres, inuenerunt eum in foro, ubi tum imagines Dei emebantur. Eiusdem temporis Iohannes Chrysostomus, ego inquit, vel è cera fusas imagines colo. Et his antiquior magnus Basilus dicebat, honorem imaginibus exhibitum, ad eum cuius esset referri. Porro, quæ in regionibus nostris imaginum sit ratio, nihil quidquam dicam. Concessisse vos vltro in laqueos Diaboli non ignoratis. Verum, ut scribit beatus Petrus, nec iudicium vestrum minuatur, nec ignis extinguatur. Quæ ex actis Apostolicis de Petro Apostolo adscribis, hæc neque ad

Electio E.
piphaniæ.

rem faciunt, neque ibi reperiuntur, itaque mentiris, de quibus satis.

AD CAPVT 13. LASICIVS CONTRA imagines.

Nisquam Moscus quàm in tuendis imaginibus disertior, adeo ut illis obstatem legem Diuinam, quæ secunda numero est, tollat, & laude dignos Imperatores, nosque, una cum eis, impietatis ob illas damnet, ac igni sempiterno addicat. Metuendam hominis sententiam si quantum in terris, tantum posset in cælis. Negat ea dici idola, at beatus Hieronymus non negat, in questionibus Hebraicis, super illa Genesis verba. Furata est Rachel idola Patris sui. Vbi nunc, inquit, idola legimus, in Hebræo Teraphim scriptum est. Quæ Aquilo *μορφώματα* id est figuras, vel imagines interpretatur. Et Cicero lib. 1. de finibus, atomi, vanæ imagines, quæ idola nominantur. Si cui hæc non satisfaciunt: is tamen negare haud potest, quin simillima sit imago idolo Gentili. nam utraque sunt ut docet Psalm. 115. opus manuum hominis materia auri, argenti, lapidis, ligni Deut. 29. utraque os, oculos aures ceteraque membra, hominem exprimentia habent. Utraque in veneratione sunt.

Quid igitur hic pijs agendum? nihil tutius quàm quod precipiunt Apostoli, & quidem aliquot illud Acto. 15. abstinete ab idolothitis hæc est res rebus, quæ idolis offeruntur, quæ plurima esse, etiam hodie videmus pendente, & statuuntur ante ea, multa. Et

Imago idolo simili-
mit.

Pau. 1. ad Cor. 10. Fugite ab idololatria, quod vocabulum quicquid cultū imaginis significat. Et Iohannes ultimo cap. prima sue Catholica, quod & in fine commemorabo, Filioli caute vobis ab idolis: quæ tria hoc quoque tempore, quo more Gentili inuicta sunt in templa, Sancto- rum simulacra, vitanda nobis sunt. Ac desitutus Mosus de iis venerandis præcepto Diuino, vertit se ad exempla, magna ex parte fabulosa, quasi exemplis, aut Patrum auctoritate, agenda sit res in religione, ubi nos oracula Diuina deficiunt. Futurum Apostolus prædixerat tempus, quo Christiani sanam doctrinam, non erant toleraturi: sed coaceruatis sibi pro libitu magistris animum à veritate auersum, ad fabulas conuersuri. 2. Tim. 4. quod tempus nunc esse videmus. Ante Lutheri seculum, personabant fabulis templa, ex Discipulo, Dormisecure, vitis Patrum petitis, quas hodie, etiam pueri vident. Harum hic nonnullos audis pie Lector. Impio hac oracula sunt. In Moscorum enim fanis loco verbi Dei homilia Chrysostomi, aliorumque Sanctorum. Plurimum verò Historia, siue legenda Diuorum, publice leguntur, quibus, ea ferè, quæ Euangelio fides habetur. Verum Patres, multa superstitiosè egerunt, plura de illis falsò scripta sunt, quorū omnium fides, ad normam verbi Diuini tanquam ad Lydium lapidem referenda est. Scilicet natus illius, qui imagines fieri interdixit, suam ipse linteo expressit, & Abgaro Toparcha Edessenorum misit. Epistolam ipsius ad eundem, (quam tamen Gelasius primus Papa inter Apochryphos refert libros, tomo 1. Consiliorum) recitat Eusebius histo. Eccle. lib. 1. cap. ultimo, ex ipsis archiuis Edissene ciuitatis: & Cælius Curio Historia Saracenica lib. tertio, expugnata à Georgio Maniace Edessa, missam esse ad Imperatorem hanc ipsam epistolam scribit, de effigie neuter facit mentionem. Græcorum hæc fabula est, ut multa alia, tradita à Damasceno monacho nimio imaginum laudatore, & ab alijs eiusdem generis hominibus

*Tempus
notum
fabulosum*

*Exenda
sanctorum*

*Epistola
Christi.*

minibus, quò ita mandato simulacra fabricandi destituti, saltem ficto exemplo, palliarent suam audaciam atque idololatriam. Similiter de curatore Tattheum Abgaro, multo aliam à Moscoviticam narrationem contexit Eusebius. Magnum Romanis harpyis questum adfert, altera eiusdem Seruatoris imago, cui Veronica nomen. Quam & ipse ea veneratione coli vidi, ut superstitiosior esse nequeat. At interim Lutherianos, multo veriores imagines Dei, & templa Sacri Spiritus, angue peius oderunt, & veluti cæci idololatra immisericorditer trucidant. Cum verò Papa Romanus non ignoraret, Moscum magnopere delectari imaginibus, misit ipsi, donò typum huius ipsius sue Romanae, Anno 1581. Quæ post annos non multos, credetur à credulis, ad sudorem Christi abstersum talis extitisse. Moses accepta semel lege imagines fieri vetante, Exod. 20. nequaquam Cherubinos, id est figuras pueriles fecisset, nisi hac de re singulare mandatum posthac habuisset Exod. 25. Quod quidni nos etiam expectaremus? adhuc illa intra velum posita, non patebat hominum conspectui: at nunc contrarium facit corrupta ecclesia. Non imagines, sed legem suam Deus pingi, etiam in postibus domus iussit Deut. 6. Nec Israelita Cherubinos, aut quod aliud in templo, ut Moscius putat, sed Deum ibi præsentem sæpeque loquentem, demississimè coluerunt. Exod. 25. Isai. 60. Alioqui nunquid id passus fuisset fieri Moyses, tanti vir zeli in Deum, ut conspecta suorum idololatria, tabulas legis, non artificis, sed Dei solius digito scriptas perfringerit. Eiusdem ponderis sunt, cætera Moysi dicta, De incessu Iudeorum velata facie, negatur. Solus id Moyses fecit. De statua ad similitudinem Iesu à illa muliere profusio sanguinis diu laborante formata eadem scribit Eusebius Hist. lib. 7. cap. 14. Non mirum. Non quòd olim Deus homines, ab erroribus ad veritatem Evangelicam multifariam perducere solitus fuerit, id apparet ex omni historia de Christo, & Apostolorum cælis.

*Pom. f. f.
imagines
Dei. i.
perduna.*

*Iudei non
im. g. nes
adorant.*

Ex. i. 10.

Nunc fide in Christum sparsa ubiq, talibus hamis, minime est opus. Imaginum alteram à Deo, alteram ab Luca Evangelista depictam fuisse, tertiam sponte sua extitisse, commentum est illius qui cælitus ad Tartara detrusus, potestatem in aërem accepit: quiq, omni prestigiæ genere per imagines illudit mortalibus. Simili superstitione illi homines simulacrū Diana Ephesina, cælitus fuisse delapsum opinabantur Acto. 19. qui error, & in illis erat Helicofactis, Pauli Apostoli scripta respueribus, qui librum quendam circumferebāt, rati cum de cælo lapsum, cuius verba qui audiret, remissionem peccatorum acciperet. Euseb. Eccl. Hist. lib. 6. cap. 28. Nescio autem, num ridenda sit isthac Mosci credulitas, an dolenda animi cæcitas, quod vera esse putet omnia, à superstitionis atq, mendacibus Græcis scripta, qui nō terram solum, sed etiam cælum fabulis impleuerunt, tot Deos deasq, finxerunt, veras historias mendacijs contaminauerunt. Lucam fuisse non pictorem, sed medicum, docet Epistola ad Colossenses cumq, & comes Pauli fuerit 2. Tim. 4. & adiutor in propagando regno Christi. Acto. 16. & in Epistola ad Philamonem: minime credendus est, imaginibus pingendis dedisse operam, quibus ex cordibus hominum euellendis, simul cum eodem, sedulo incubuit. Quandoquidem igitur Moscus eorum quæ asserit, testes nullos probata fidei, qui hac pro certo affirmet adhibet: tam hæc vera sunt omnia q, q, in Polonia Monachi Cestochouenses, ab rege Wladislao An. 1393. instituti, de simili imagine Maria, & eodem Luca pictore impudenter mentiuntur. Quæ arte prapingues facti sunt, intet idolū illorum, pretiosis donariis exornatū, quæ clam libido absomit hypocritica. confluit undiq, ad spectandum cæcum vulgus carcos accensis figit, nummos dat, contingere illud vel linteolo gaudet, honores ipsi varij generis impendit, simulantes furias Diabolicas, ad idem adducit. Prædixit Daniel Propheta cap. 11 Antichristum, Deum maiori-

Græci mendaces.

Lucas non fuit pictor.

Imago Maria in Polonia.

bua

bua suis ignotum, auro, argento, gemmis culturum esse. Eat quis ad hoc Cestochouense Monasterium eat in Mosconiam, adeat Mariam Loretanam, tota celebrem Italia, videbit hūc ipsum cultum, & priscis Christianis ignotum in pane, ciborij, atq, imaginibus Deum. Beatam Mariam Raphael Volaterranus, scriptor diligens lib. 31 Anthropologia, unum tantum annum post filij sui obitum, superstitem fuisse, apud receptum auctorem se legisse testatur, idem aiente Missæo lib. 8 Cronici mundi. etsi is. huius anno, quinq, ferme menses addit. obij. sc. illam Anno ætatis 49 (Volaterrano est 51.) quindecimo die Augusti mensis, Anno Domini 136. tradit, Intra quod tēpus, vix fieri potuit, ut Apostoli homines pauperrimi, templum aliquod exedificarent, ad cuius dedicationem, Matrem Domini vocassent. ne id dicam mandata eos ab Christo, non de faxeis, sed viuis templis Deo extruendis accepisse. Quos probabile est, citō in orbem terrarum, prædicatum Euangelij iussu: paucos, aliquod tēpus Hierosolymis, moratos propter Iudeos esse, fabulatur more Græcorū Damascenus, in oratione de assumptione B. Maria, Apostol. spissim per orbem dispersos, nube instar retis cuiusdā, ad morientem apportatos fuisse. Verū neq, intemerata virgo, eius animi fuisse existimanda est, ut pictura eam gratiam, quæ ipsa prædicta erit optauerit. Haud ignara secuturam hinc aliquando fuisse idololatricam. ita nec illud ferendum est mendacium, seruari Moscoe, Dei iussu, eiusdem virginis imaginem: eandemq, conseruare in Moscona Christianum nomen. Quis enim Angelus, quis vates, hoc ad illos mandatum attulit? Si Mosci seruantur villo Mariæ patrociniū quid facit seruator omnium Deus? nisi quis eum existimet, conditum semel mundum, aliorum administrationi permisisse. Sed procul faceſſat, à Christianis tū Pagana persuasio. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, imaginum defensor mare siccis pedibus supcrare potuit: sed vel gelu concretum; vixi-

Obitus B. Maria.

Monasterium Moscone.

Germanus Patriarcha Constantinopolitanus.

in Septentrione: vel sedens in navi. Solum Petrum atq; Christum id fecisse credimus Matth 14 ut tum quoq; fidei eius infirmitas, Christi autem potētia appareret. non pauca de hoc Germano, Paulus Diaconus lib. 21. Historiarum commemorat. eius tamen rei, quæ prætereunda non erat, nequaquam meminit. Legopercussum anathemate in synodo fuisse, quæ opera Constantini 5. Anno salutis coacta 745 statuit nefas esse Christianis ullius rei simulacra, cultus gratia in templis ponere. Requirit Mosius exempla miraculorum, ad idola E. huius factorum. Verum ea non esse difficile conquirere modo id ad tantum eius errorem deponendum aliquid conferret. Pauca tamen ex multis audiamus Cicero actione 6 in Verrem de simulacro Cereris marmoreo apud Ennenses in Sicilia. Multa sæpe prodigia, inquit, vim eius numenq; declarant. multis sæpe, in difficilissimis rebus, præsens auxilium eius oblatum est. Es Strabo lib. 8. Mos fuit apud Græcos, in templo eius Deo, qui auxiliatus esset, & præsertim AEsculapij quod in Epidaurio insigne exstabat, tabellas appendere, in quibus morbi sinati erant inscripti. Scribit etiam Virgilius 1. Georgicorum, post illam nefandam Casaris cadem, lacrymasset & sudasse in templis oburnea atq; ærea simulacra Item Augustinus de unitate Ecclesie cap. 16. Audiant inquit quæ narrant Pagani de templis & Diuis suis, mirabiliter vel facta vel visa. Et tamen dij Gentium Daemonia: Dominus autem cælos fecit. Exaudiuntur multi non solum Christiani catholici sed & Pagani & Iudæi. & heretici varis erroribus & superstitionibus dediti vel à spiritibus seductores Deo permittente sine ab ipso Deo. Ita Eusebius de preparatione Euangelica lib. 4. cap. 1. Id exequitur, quales eas virtutes quæ in simulacris habitant dicere oporteat. Verba Apostolica quæ corrumpit Mosius, in ipso sine primæ Iohannis Epistola sic habentur filioli, cauete vobis ab idolis. ac ita ea legit antiquissimus Theologus Tertullianus lib. de corona mili-

miracula
ad idola e-
dicta.

ris. Alius Iohannes Filioli, inquit, custodite vos ab idolis. Non iam ab idololatria, quasi ab officio sed ab idolis, id est, ab ipsa effigie Deorum, & alia. Quod si quæ ad imagines, res stupenda fiant si Dæmones hominibus pelluntur, morbi sedantur, votis solutis, quidam rebus optatis potiuntur: haud dubie id astus sit Diaboli, huius seculi Dei 2. Cor. 4. se in Angelum quoq; lucis transformatis 2. Cor. 11. idq; ideo, ut hinc tanto maior crescat pictura veneratio, minor in Deum fides. Quis enim dubitet, quāto in honore imagines, apud Constantinopolitanos fuerint, postquā ex illa Christi, à Iudæo quodam, anno 560. telo petita, ut refert Massæus, sanguis manauit? creuit & illius honos, de cuius pede stilla sanguineæ cadebant Praga in Bohemia, Anno 1280. Ut Procopius Lupacius in ephemeride auctor est. Et illius Florentina, qua orante ante se Iohanne Gualberto, caput inclinavit, Polydoro id affirmante lib. 7. cap. 2. Nam quid? Deusne mirando aliquo opere, imaginibus auctoritatem pararet, quas pingi, fundi sculpi prohibuit, pictas deleri. Num. 33. comburi Deut. 7. mandauit, & omnes in vniuersum, docere mendacium dixit? Habac. 2. Si is imagines hominibus vsui esse in templis, si se suosque Sanctos honorari illis posse vidisset: profecto aliqua præcepta de erigendis dedisset. Cum esset Paganismus, Deus miracula ad monumenta martirum, tam ob causam faciebat, ut eò citius ceteri in Christum crederent: utque qui crediderant fidem martirum, propter quam vita priuabantur, uerā fuisse, animasq; illorum Christo caras esse sciret. At nunc hæc, si ubi non sunt amplius Ethnici fiant: videndū etiā atq; etiā est, cuius arte fiant. tēpus hoc, Antichristianū est, distracto tēpore Imperio Romano. q. atate Pauli, orbē terrarū tenebat, de quo tēpore idē Apoc. 2. Thess. 2. Existet, inq; ille Exlex suo tēpore cū is q. nūc tenet e medio sublatus fuerit. Cuius aduentus Satana opera erit, cū omni potētia & signis prodigijsq; mēdacibus. Tātū Moscorū erga imagines

Eadem ad
imagines.

Imo 15
C. 12. 13.

fludy causa est quidam Nicolaus, regionis illorū peculiaris Diuus,
 & quasi iocularis Deus, quem ipsi Czudoiworetz, id est miraculo-
 rum creatorem cognominant. Obone Deus, excita quæso homines
 ab hoc pernicioso veterino, ac oculos illorum aperi, ut profundita-
 tem Satanae dolos spiritualium nequitiarum, mundi, rectorum
 Daemonum iam tandem cognoscant. Certe enim & surdi ad audi-
 endum, & cæci ad inueniendum in scriptis Canonicis veritatem,
 sunt omnes imaginum fabricatores atq; cultores: ex imprecatio-
 ne Davidis percussus Diuinitus tanta cæcitate. Perbellè origo &
 causa imaginum Sapientia 13. atq; 14. cultus Baruchi 6. describi-
 tur. Hic Lucernas illis accendi, portariq; eas humeris dicit: ille
 ut homines absentem tanquam presentem studiose colant, forma-
 ri ipsius decipiq; ab eis scribit. Quæ omnia y quog; hodie faciunt, ac
 in se sentiunt, qui eas in pretio habent: quig; genu humi defixo, o
 pectora cæca; Diuus ante ipsas, planè ut Gentiles idolis supplicant.
 quæ quidem à Diabolo, manauit de ipsis persuasio. Prætextu, inq;
 iustitia, semper subiens hominum mentes Diabolus, mortalem na-
 turam in hominum oculis deificans, statuas, humanas imagines
 præ se ferentes, per artium varietatem expressit. Et mortui qui-
 dem sunt qui adorantur, Epiphanius contra hæresim 79. At si vi-
 uus Petrus, cui clauces cælestes sunt credita, cadere ante se piū cen-
 turionem nō est passus: sineq; Angelus tot rerū mirandarum mon-
 strator, Iohannem id facere siuit sed Deū adora, bis dixit. (Ethni-
 cus erat ille custos carceris, qui tremefactus, ad Pauli & Sylla pe-
 des accidit Acto. 16.) tu huius vini Dei, diuina imago ante mortuū
 te abijcies? quod Soli debetur Deo, creatura præstabis? sensu prædi-
 ta, coram sensus experte te prosternes? operi hominis, suppliciter
 honorem præbebis? ad pedes statuae, pedes tuos curuabis? genu posi-
 to, eam adorabis? ad conspectum eius, caput nudabis? intentis in
 eam oculis, verba facies? manus sursum tendes? oscula ligno figes?

Si hoc

Origo 1-
maginū.

Si hoc adorationem esse negabis, conuincet te ignorantia Euan-
 gelista Marcus cap. 15. inspuebant in eum, & similes genibus
 adorabant eum. Matth. 2. Procidentes adorauerunt eum. Iohan,
 Apoc. 19. Et cecidi ante pedes eius, ut adorarem eum. Deut. 4.
 Caue, ne cum aspexeris solem, lunam, aut stellas incuruans te eis,
 adores ea, Conuincet etiam alij præter Euangelistas. Augustinus
 enim cap. 32. de moribus catholica Ecclesia, ait se multos nouisse,
 sepulchrorum picturarumq; adoratores. Et Plinius lib. 8. cap. 1.
 Elephantem, inquit, quod ad docilitatem, regem adorant, genua
 submitunt, coronas porrigunt. Sic & Polydorus presbyter lib. 6.
 cap. 13. Sunt permulti rudiores stupidioresq; qui imagines ado-
 rant, non ut signa, sed perinde, quasi ipsa sensum aliquem habeant:
 & his magis fidant, quam Christo, vel alijs Dijs quibus dicata
 sunt, illis offerant argentum, gemmas. & ut ad id faciendum com-
 plures inescantur, illi qui talem prouentum metunt, monetam per-
 forant, filog, pendent in collo, aut manibus ipsarū imaginum su-
 spendant, donata in locis conspicuis collocant, titulos apponūt, quod
 nomina offerentium, & Dijs & hominibus notiora fiant, sic bona
 pars hominum, impendio per hæc delirare inducitur, ac insuper,
 longa aliquoties itinera conficere, ut imaginū adeat, abiq; do-
 naria sua relinquat, prætermisso cuncto alio, aut pietatis aut cha-
 ritatis officio, plura istiusmodi incommoda recenset, quæ euitari
 poterant, si imagines non essent in templis. Hi verò sunt illi idolo-
 latra in Ecclesia, qui in Ierusalem cælestem non intromittentur.
 nam Ethnici ad illam non pertinent. Apoc. 22. Gal. 5. Sanctum
 ipsum, cuius hoc signum est, te eo gestu colere, & imaginis honorem
 ad ipsum exemplar referri ais. Atquis iam audisti, tam summissum
 cultum & eiusmodi supplicum preces à se annouisse noui Iesi am-
 ti Sanctos, nec ulla a ludæis voluuntatis super hac re illorum, multo
 minus Letest. m. ata. Neq; Helius adorandus est, etiamsi in diuis

Adoratio

Fulcia sa-
cerdotum.

Idolatra
Christiana

Nullus
Sanctus
adorandus

sit, neq. Ioannes, neq. Thecla, neq. quisquam Sanctus adoratur non enim nobis dominabitur antiquus error, ut relinquamus viuentem, & adoremus ea quæ ab ipso facta sunt Epiphanius illi ipsi hæresi 79. Sancti sunt, viuuntq. adhuc ipsi uet Christi testimonio Abraham, Isaac, Iacob, Sancti Apostoli tamen ita post obitum cultos, à veris Dei cultoribus, nusquam legimus, gratissimis Deus cultus est, si quis vitam ipsorum imitetur, & præceptis monitisq. bonis parcat tamen à nullo certius exemplum vite petitur, quam ab ipso met Christo. Typo siue figuræ alicuius exhibere venerationis cultum. Ethnicorum est, non Christianorum. Maiores inquit nostri, ad gentilis consuetudinis similitudinem, quam proxime accedentes, eos qui tanquam seruatores illis fuissent, id est qui illis aliquid salutis & subsidij attulissent, apud se honore, ad hunc modum afficere consueverunt. Eusebius lib. Eccle. hist. 7. 14. Et Cicero. non crederem hoc de statu is, nisi iacentes reuulsasq. uidissem. propterea quod apud omnes Græcos, hic mos est, ut honorem hominibus habitum in monumentis huiusmodi, nonnulla religione Deorum consecrari arbitrentur. hæc. lib. 2. in verrem. quis igitur miretur, imaginum cultum, ad Gentilium superstitionem recidere, cum ea ab illis ad Christianos peruenerunt? De quibus olim durauit contentio, centum amplius annos, ac quæ pro illis argumenta adferrebantur, ea eruditè confutat Carolus Magnus Imp. libris 4. Qui typis Parisiensibus, Anno 1546. in lucem prodierunt. Adorari Reges atq. Magistratus non nefcimus, quippe quod hi propter ipsam Maiestatem Imperij, qua conseruant ac regunt cætus humanos, inter Deos referantur Psal. 82. & 138. Exod. 21. item 22. eamque ob causam in solio Dei, quasi eius in terris vicarij sedere dicuntur 1. Paralip. 28. merito igitur hæc de illis scripta. Incuruauerunt se, & adorauerunt Iehouam ac regem 1. Paralip. 29. & de Iosepho, altero AEgypti Rege Gen. 42. ut plura præteream.

Adoratio
Regum.

am. item Regino lib. 2. de Carolo Magno Anno Dom. 801 Carolus Rex à Leone Papa coronatus die natalis Domini, post laudes, more antiquorum principum adoratus est. Iustinus quoque lib. 6. Persis suos Reges adorare solitos esse scriptum reliquit Idem ego uidi in Anglia. Et hic quidem cultus communis est illis cum Deo: ceteri minime, de quibus hæc Calus Rhodiginus lectionum antiquum lib. 22 cap. 9. Illud, inquit grauius multò principem dum tribus coli, adoratione, thuris sacrificio, hymnis adoratio, reuerentia cultum exhibet. Ihus si uisima cognitionis Diuinae, distributionem complectitur. Hymnorum inuolutas, cælorum refert concentum. Negas Mosie. mactari hodie peiudes ante imagines at negare haud poteris, coram illis thure accenso fumigari & careos ardentes figi, quemadmodum priori seculo igni colebatur Deus. Præterea tacodamon, callidus idolatriæ auctor, nō magis delectatur ante simulacrum sanguinis effusione, (ut uol. AEgyptiorum id est cœtæus si literam d præponas, eam ob rem appellatus) quam Diuinae imaginis genuum inflexione Quocirca non aliud à Christo exoptat quam ut ante se procumberet at quid responsi accepit? Deum adora. Quid uerò Deus? Ego honorem mei alteri non dabo Esi 42. Et Deut 17 Si quis coluerit Deos alienos, seque illis incuruauerit, lapidetur. Quis Deus alienus, quàm aliqua eiusmodi res creata in qua spem tuam ponas eam impese ames, & cultu quipiam prosequaris? quis præter Apost. Iam, auaros idolatras esse, & ventrem quorundam, Deum d. x. fess? Eph. 5 Philip 3 quod si sunt tales Dy multi, idolatras multi multi etiam ueri in ipsa Ecclesia inueniuntur idolatras, qui licet persæpe grauius à Deo puniantur: tamen sua idola colere non cessant Ap. 16 9

Præter
tribus
bus rebus
colitur.

AEgyptiorum
id est cœtæus

Deus alienus

Nec Iudæi ad id solidi fuere, ut uarij generis idola Ezechiel in priore templi Diuinitus ostensa cap 8 Deum esse ipsum qui cœlum & terram condidit crederent. Tamen quia illis sufficiebant, seque

Idola vera
pauca

ante ea religiose inclinabant, seuerè in eos, licet id insinuetur Alos-
tra, idoli ofor animaduertit. Dimisisti inquit populum tuum, quia
repleta est terra eius idolis operi manuum suarum incurruuerunt
se Esa. 2. ita verò eos perferuerat, ut etiam ultra Babylonem, teste
Stephano Acto 7. transferet, quò seruirent militiæ cæli. Quam se
et Mosius colere fatetur, hæc Iudæis sol, luna, ceteraq; sydera erāt,
Deut. 17. Iob. 31. Ierem 44. Reg. 23. nunc Mosius, et Romana Ec-
clesia hominibus sunt omnes cælitæ notum est, quorum hominum
sit hoc carmen. Regina cæli latere alleluia, et illud. Salue Regina
misericordia, vita et spes nostra, salue, à Gregorio 9. Papa, cum in-
genti iniuria Iesu Christi, vita et spei nostra Anno 1227. com-
positum. Nos, inquit, Polydorus, careos offerimus, illisq; accensis,
cælicolas colimus, sicuti ad Saturni aras est factitatum. cap. 1. lib.
5. Cum igitur res se ita habeat, nullo sunt ferenda modo in tem-
plis Christianorum, qui Iudæis in ciuitate Dei successerunt, imagi-
nes. Legissator noster scribit Iosephus, interdixit totius animati,
multo magis Dei inanimati imagines fabricari alyis autem hono-
ribus post Deum, colendos non prohibuit bonos viros. Hæc lib. 2.
aduersus Apionem. Non multa pictura sed vniu concionatorum
voto, pl. bs est erudienda. Omnium fingendarum similitudinum
ratio ait Lactantius idcirco ab hominibus inuenta est, ut posset
memoria retineri, qui vel morte subtrahit, vel absentia fuerant
separati. Deos igitur in quorū numero reponemus? Si in mortuo-
rum: quis tam stultus ut colat? Si in absentium, colendi ergo non
sunt sinec vident quæ facimus, nec audiunt quæ precamur. lib. 2.
de origine erroris cap. 2. Quæ verba, de nostris etiam imaginibus,
atq; sancti intelligi possunt. Et quidem tunc cepit plebem doce-
re inigo, cum vultu Ecclesie personati esse ceperunt. Vti cum
per vicarios, res igitur capta est in Ecclesia, cum pastores muti facti
sunt. Non simulacrum utile esse ad erudiendos homines, sed scri-
pturam

Regina
cæli.

Causa 1.
magnum.

pturam Diuinitus inspiratam Apostolus 2. Tim. 3. testatur. non
signa, sed doctrina puritas, populi ministrorumq; Sactitas, ornant
adem Diuinam, non instaurationem, sed abolitionem idolorum,
geni inflexo colit solitorum, prædixit futuram temporibus Mos-
sia Esaias cap. 2. et 30. Nec sua sacra Christus peregit, et Patri pro
nobis obtulit, ad ullam imaginem, neque Apostolos in orbem di-
missurus, mandauit ut imagines, ex quibus homines cælestia di-
secrent, passim collocarent, satis superque imaginum Diuina ma-
nufactarum est, quo te cunque verteris est id propriè sit homo re-
generatus. Idcirco alias non tulit in templo Epiphanius. De quo
hic more suo fabulam narrat Moscius Cum, inquit, in Ecclesiam
intrassem ut orarem, inueni ibi velum pēdens in foribus eiusdem
Ecclesie tinctum atq; depictum, et habens imaginem quasi Chri-
sti vel Sancti cuiusdam cum ergo hoc vidissem in Ecclesia Christi
cōtra auctoritatē scripturarū, hominis pēdere imaginē, scidi illud.
Hæc epistola legitur, in tomo tertio scriptorum Hieronymi is enim
cam è Græco in Latinum transtulit. Sed age prodeant plures de i-
maginibus testes, quo tempore in templis statui cæperunt. mitto
illa priuata exempla, quemadmodum Seuerus Imp. ut obseruauit
in vita eius Lampridius, Christi, Abrahami, Orphei effigies, in
suo tantum larario habuit. Marcellinus, Petri et Pauli, occultè
adorauit, suffitumq; ipsis fecit, uti narrat hæresi 80. in anacepha-
leosi Epiphanius. Similiter à quibusdam solum cōseruatas Petri,
Pauli atq; ipsius seruatoris, idq; ex Gentili consuetudine, Eusebius
Eccl. Hist. lib. 7. cap. 14. oculatus testis est. Vsq; ad aetatem Hiero-
nymi, scribit Erasmus in catechesi, erant probata religionis viri,
qui in templis, nullam ferebant imaginem, opinor propter anthro-
pomorphistas. Paulatim autem imaginum vsus irrepsit in tem-
pla. Obijt diem Hieronymus ut Prosper annotauit Anno Christi
422. ætatis 91. Polydorus lib. 6. cap. 12. Auctoritate, inquit sex-

Epipha-
nius de i-
maginibus

Non fuit
Ecclesia
absque i-
maginibus

ta Synodi, qua Constantinopoli habitata est, statutum fuit, ut imagines sacra. Dinorum in templis haberentur, magnaq; veneratone coleretur, utpote qua imperitioribus loco sacrarum literarum forent. fuit is annus salutis 682. quo Agatho Romanam tenebat sedem. Ioan. Calvinus Institutionis Christiana Religionis lib. 1. cap. 21. de cognitione Dei. si quid nos mouet Ecclesia auctoritas, meminerimus quingentis circiter Annis, quibus magis adhuc florebat Religio, & sincerior doctrina vigeat, Christiana templa fuisse communiter ab imaginibus vacua. Ergo tunc primum in ornamentum templorum ascite sunt, quum ministerij sinceritas nonnihil degenerasset. Quid? an passuros fuisse putamus sanctos illos Patres, Ecclesiam tamdiu ea recarere, quam vtilem ac salutarem esse iudicaret? Consona his scripsit Nicolaus Hemingius, Dancorum huius auctoritas, in syntagmate institutionum Christianorum Ante Annum Domini 427. Sancti patres, qui doctrinam sine Pontificis corruptelis retinuerunt, nulla plane simulachra in templis esse permiserunt. scinuerunt enim, quanti damni occasionem olim praeuissent simulachra. Georgius Cassander in consultatione de Religione, ad Ferdinandum & Maximilianum Imperatores. Sanè inquit ex Augustini verbis in Psalm. 113. constat, eius aetate simulachrorum usum in Ecclesiis non fuisse. Et infra. Nec valebat tunc illa ratio, qua à nonnullis obrudi solet, honores istos, non simulachris sedijs quorum speciem representant deferri. Hic enim color à Paganis quoq; adferri solebat, ut apud Arnobium. Non inquit materis aeris auri, argenti & alias ex quibus signa conficiunt, eos per se Deos esse, & Religiosa numina discernimus: sed eos in his colimus, eosq; veneramur, quos dedit atq; infert sacra, Vera sunt igitur dicta Rohitæ. perditum fuisse Ecclesiam absq; imaginibus. falsa Mosci, ad ipsa primordia Christiani nominis, carefcentis falsa & Damasceni, cultum imaginum, Apostolicam esse tradi-

Vana est.
uicorum
& Pontis
filiorum
auctoritas.

tionem

tionem dicentis. libro quarto capit. 17. Pij sunt Mosco Graci Imperatores, qui imagines in templa induxerunt: impij qui illas propterea quod occasio idololatriæ essent, ex eis eiecerunt, videlicet, Valens & Theodosius, ut Crinitus lib. 9. recenset, Philippus Anno 713. Leo tertius ἱεροποιῶν, dictus, Constantinus 5. Copronymus vocatus, illos quoq; persecutus, qui hac noua precandi formula utebantur, Dei genitrix ora pro nobis, Leo 4. Nicephorus, Michael Balbus, Theophilus, multa hoc nomine à Romanis Pontificibus perpesti. Ita ut Gregorius 3. quemadmodum memorat abbas Vespergensis. Leoni tertio, omnem Italiam pendere tributa, qua Christus dari iussit Casari, vetuerit. Atqui tales omnes Mosce, in veteri lege laudantur. Asa, qui serpentem Mosaicum comminuit 4. Reg. 28. Iosias, qui omnia vasa, in honorem copiarum cælestium facta combussit 4. Reg. 23. Rachel, qua imagines patri suo surripuit Gen. 31. Ad hac ipse Gregorius Papa 1. Seruium Episcopum Massiliensem collaudat propterea, quod imagines adorari prohibuerit. Perlatum, inquit, ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus, sanctorum imagines, sub hac saltem excusatione, ne adorari debuissent confregeris. Et quidem te eas adorari vetuisse omnino laudamus. fregisse verò reprehendimus. Nam quod legentibus scriptura, hoc & idiotis præstat pictura cernentibus. Concessit fatis hic Gregorius Anno Christi 604. Augustinus verò 433.

Ea autem tenet superstitio Moscos, ut ingressi domum alicuius primum omnium imaginem Diui cuiuspiam, oculis ubiq; quarat. qua si se non statim offerat, patrem familias de Deo, ubinam esset rogant. inde demonstratū, corpore inflexo, ac signo crucis in fronte ac pectore ter manu facto venerantur. qua non potest non dici adoratio. In adorando, inquit, dextram ad osculum referimus, totumq; corpus circumagimus, Plinius lib. 28. cap. 2. & Hieronymus lib. 1. contra Ruffinum. Qui adorant, Deo sculari manum, & capita sub-

Imperatores
qui de
lebant
imagines.

Supersti
tio Mosco
uam.

traditio
adoratio.

mittere solent. Caterum quid hac de re Deus? Execrabilis vir qui sculptam aut conflatam imaginem, exosum Deo manuum artificis opus, in secreto loco posuerunt. Deut. 27. Nisi forte Mosci, hac ratione, eas diras effugere velint, quod tantum pictas fusi coloris imagines colant. Sed opus manuum artificis, quo pacto interpretabuntur? Tolli putat Moscus, non solum idololatra, verum etiam antropolatra sacerdotum auctoritatem, sublata illorum veneratione. Itane vero? Ego autem dixerim, hac admissa officium

Propria
sacerdotum.

illorum diminui nam hoc modo insolent: seq. non Ministros populi Dei, sed Dominos Deo proximos, sibi persuadent. nota sunt omnibus propria illorum vitia, voluptas, auaritia, superbia. Hem quam illa intoleranda, de qua Blondus scriba Papalis lib. 6. decadis 2. Alexander Pontifex, Romam redijt, ac se populo salutandum, adorandumq. passim exhibuit, & paucis ante versibus de eodem, & Friderico Barbarossa, Anno 1177. Imperator, inquit, cernuus & plane prostratus, pedes Pontificis sella ornatissima sedentis exosculatus est. At Sabellicus Veneta Historia lib. 7. decade prima addit, fidem aliorum secutus pontificem, collo Imperatoris pro-

Imperator
pede Papa
calcatur.

strati pede imposito, illud Psalmi Davidici carmen dixisse. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem. Tum Fridericum, ingentes adhuc spiritus alentem dixisse. Non tibi, sed Petro, cui ille irato similis, impressa fortius planta. Et mihi & Petro responderit hac ille, ac ego ipse, rei huius, Venetijs gesta, depictam in curia Historiam, atque Roma in ipso Papa palatio, saepe intuitus sum. Est & tertius huius adorationis testis Iacobus Spinola, Genuensium orator, ad Alexandrum 6. Ponti. Maximum. Me inquit praestantissimi oratores decrevere, tuum Sanctis-

Pontifices
Romani
adorantur.

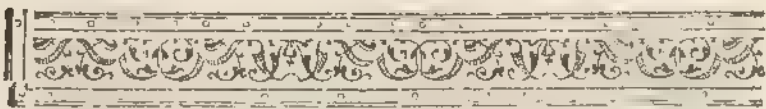
simum ac beatiss. num. salutari, supplicari, flexisq. ad terram genibus adorari, hac in orationibus clavorum virorum. Haud aliter legitur in speculo Historiae Vincentij lib. 31. Eugenius iacet hic quartus

quartus, cor nobile, cuius testatur vita splendida facta sua. Istius ante sacros se praeiuit alter ab ortu, alter ab occasu Caesar uterque pedes. Eodem libro Vincentij, is qui supplementum eius scripsit. Fridericus inquit, tertius Caesar, Pontificis Nicolai quinti, in sella eburnea sedentis, pedibus exosculatis, auri massam obtulit. Tum quoque Ladislaus Bohemia & Hungaria Rex, & Albertus Dux Austria, ac demum Leonora Imperatrix pedem basiauerunt. Rursum Sabellicus in fine enneadis nona, vniuersalis Historia, de Martino 5. Sigismundus, ad noui Pontificis conspectum humiliter prouolutus, p. gregis pastorem & Dominum salutauit, pedes exosculatus est. Hac Historici, verum hic Pontifices meminisse oportuit decretorum maiorum suorum, in quibus haec 11. Dist. Cle. 95. Distinct. Esto leguntur. Episcopi sciant se ministros esse, non dominos, recordentur: quod Apostolus Petrus, praecepit Sacerdotibus cum dixit, Pascite qui in vobis & gregem Domini, praesidentes non coacte, sed spontaneae, secundum Domini praeceptum. Non dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. plurag. alia. De eminentia Sacerdotum, (si modo y Christianis sunt) nihil attinet scribere. Magna enim est. Et tamen non minor Ecclesia, quam ministrorum eius. Idem enim ipsi dictum est quod Petro, de ligando & soluendo. Matth. 18. Dic Ecclesiae. Quicquid ligaueritis. Si duo vestrum consenserint. Quae nequaquam ad solos ministros pertinent. Nam non hi soli sunt Ecclesia, etsi ea ita ab Romanis adulatoribus vocetur. Non soli consentiunt, non in solius cleri medio, versatur Christus. Rursum se Moscus ridendum propinat, ostendens Sanctos inuocare licere, quia sit Apostolis potestas in immun- dos spiritus a Christo data. Basilij opinio de honore Imaginum, ad ipsos quorum sunt similitudines redeunte, non est Diuina sententia. Alioqui Ethnici idolatra, hic ratione excusabiles essent, quod solem colentes solem illum iustitiae colerent. Omitto cetera Mosci,

Episcopi
sunt Mini-
stri.

Mos 15.
Montan.

haud magni momenti dicta ne nimis longa apologia. lectori tali-
um pariat. Qui est versatus in Historia Evangelica, facile omnia,
que huic sunt contraria confutabit. Sed quia nos sepe memini di-
cit, iudicabo & ego cum ipsius in legibus. Mentiris Mosce, qui-
cunque hec scripsisti: nam illi postrema tui scripti, qua tu esse ne-
gas verba, capite decimo Actorum Apostolicorum, hoc tenore le-
guntur. Præcepit nobis (Dominus) ut predicaremus populo, ac te-
stificaremur eum esse, qui definitus sit à Deo Iudex vivorum ac mor-
tuum. Audis quid præcipiatur Apostolis. Pictura nusquam Ha-
bes etiam iudicem hominum. Itaq; ne iudicate. & non iudicabimini.
ne condemnate, & non condemnabimini: absolve & absolue-
mini. Luc. 6. Quo enim iudicio iudicatis, iudicabimini. & qua mē-
sura metimini, vicissim metientur vobis. Matth. 7. Sed tu nunc
opinor hanc mensuram bene sentis. Nos ea qua restant cognosca-
mus.

CAPVT 14. DE CASTITATE, VOTIS
& Monachis.

Scripsisti etiam de virginitate & coniugio. Sed
non ea quæ ex te discere volebam. Mea enim
percontatio fuit, quid vos sentiretis de virgi-
nitate & impuritate: de quibus verò tu, de iis-
dem & beatus Iohānes prima Epistola. Si quis
credit Iesum Christum in carne venisse, ac se in eo dicit per-
manere, is debet ita uti & ipse incedere. Porro nec Christus
nec

nec Apostoli vxores habuerunt. Si Petro & socrus & con-
iux fuit, id ante, quàm Christum secutus est. Simulatq; ve-
rò Apostoli, facti sunt Christi sectatores, castè vixerunt. So-
crus illis matres, vxores sorores fuerunt. Eodem modo
Philippus nile septimus Diaconus, quatuor filias vaticina-
trices procrearat. v. n. prius quàm ad secla Christi esset:
postea se castè gessit, filiarum quoq; eius, virgines permanse-
runt, quæ virili constantia præditæ, donum vaticinandi a-
deptæ sunt: verba inq; Diuinum simul cum Apostolis præ-
dicarunt. Quid dicam de illis mulieribus, quæ vnguenta
attulerant? non omnes virginitatem sectatæ sunt? Quæ
virginitas, non à viris tantum, verum etiam à genere foe-
minino seruabatur. Constat autem apud nos Christiani-
tas, ex virginibus & coniugibus. Ceterum factò castitatis
seruandæ, extra conjugalem copulationem, & abstinendi
à carnibus voto, præstandum id est, non tamen delectus,
sed abstinentiæ causa. Qui verò hæc non vouerunt, iis in
matrimonio vivere, & carnibus vesci licet: modò manda-
ta Christi obseruent. Eadem enim sunt præcepta viuendi
data, tam Monachis quàm secularibus hominibus. At qui
promissam non seruant castitatem, de his Petrus Aposto-
lus, prætabat tales viam veritatis non cognouisse, quàm
ea cognita, à præcepto sancto ipsis tradito, retrò labi, de
quibus illud verè dicitur proverbium, Canis ad vomitum
suum, & filius lotus, ad cenam sordidum reuersus est. Enim-
verò hæc sunt quæ Iesus edixit de matrimonio. Ideirco ho-
mo relinquat patres suos, ac se suæ vxori adiungat: erūt-
que duo, caro vna. Proinde non sunt duo, sed vnum cor-
pus. Quod Deus coniunxit, homo ne disiungat. Item ali-
bi. Si quis suam repudiat vxorem, absque causa adulterij,

Vota casti-
tatis.

aliamq; duxerit mœchus est: iuxta & is qui repudiatam, in
per a uiginti matrimonium accipit. De castitate quoque hæc idem apud
 Matthæum. Dicunt igitur ei discipuli. Si talis est culpa
 hominis cum vxore, præstat matrimonium non contra-
 here. Tum Iesus. Non omnes hæc verba capere possunt:
 sed hi soli quibus datum est. Sunt enim quidam castrati,
 ab ipso matris utero, tales nati: sunt alij ab hominibus cor-
 rupti: alij seipfos propter regnum cœlestē castrant. Verū
 qui potest capere capiat. Et Paulus selectum instrumentū,
 hæc ad Romanos. Hodie propinqua est nobis salus. Nam
 postquam credidimus, tenebræ abscesserunt, lux propin-
 quior facta: abijciamus ergo actiones tenebrarum, & arma
 lucis induamus: ut in die, ornatè ambulemus: non in pu-
 dendis narrationibus, nec in ebrietatibus, neq; in adulte-
 riis, impudicis actionibus. Sed induite Dominum Iesum
 Christum, neq; carnales exequamini cupiditates. Ita & ad
 Corinthios. De illis autem, de quibus scripsistis mihi: Bo-
 num est homini si non iungatur foeminæ: sed causa vitan-
 di adulterij, unusquisq; habeat suam vxorem, & quæque
 foemina virum. Vir vxori debitum amorem declare: si-
 militer vxor viro: utpote, quæ sui iuris corpus nō habeat,
 sed viri: nec sibi iuris sit, sed vxoris: ne deserat vnus alte-
 rum, nisi mutuo consensu, ad tempus dierum festorum, &
 propter ieiunium atq; precationem. Postea simul conue-
 nite, ne intretis in tentationem Satanz, ob incontinen-
 tiam vestram. Quod mea opinione scribo, non ut præci-
 piam. Volo enim omnes homines, uti ipse sum, ita esse.
 At quilibet donum habet à Deo, & plura eiusmodi, Habes
 de ratione seruandi coniugij: de quo ideo ex te querebam,
 quod aliquos ex vobis inaudierimus, adeo nihili facere im-
 puritatem

puritatem, ut eam peccatum esse non ducant. Quos Pe-
 trus superior Apostolus, hisce verbis commonefacit. No-
 uit Dominus honestos, ab ipsorum lapsu conseruare: in-
 iustos autē ad diem iudicij seruat, illos potissimè, qui cu-
 piditates seculi corporales, in immundiciis volutantur, &c.

Monachi.

Facta est abs te mentio, etiam vitæ monasticæ: cuius au-
 ctiores sunt Apostoli: ac de qua hæc apud Matthæum Iesus
 Christus cap. 19. Qui parentes liberosq; suos plus me dili-
 git, non est me dignus: nisi quis sumpta sua crucē, me se-
 quatur, non est me dignus: & apud Lucam 18. Si quis ad
 me venit, nec suos odit progenitores, vxorem, liberos, fra-
 tres, sorores denique animam suam, non potest esse meus
 discipulus, ut qui non portet crucem suam, nec pone me
 eat. Ita omnis vestrum, qui non renunciarit omnibus bo-
 nis suis, hic nō potest esse meus discipulus. Et electum vas
 Paul. Apostolus ad Romanos de eodem. Quicumque Ba-
 ptizati sumus in Christum, in mortē eius Baptizati sumus,
 & sepulti simul cū eo per Baptisimū in mortem. Ut quem-
 admodum is resurrexit à mortuis, gloria Patris: ita & nos
 in nouitate vitæ ambulemus, & quæ sequuntur, vsq; ad il-
 la verba, Vulnera Domini Iesu in corpore meo gero. Di-
 cito verò mihi, qui fuerint illi, qui morbos sanabant, do-
 lores mitigabant, mortuos excitabant, porciones morti-
 feræ saluū bibebant, Diabolos illæsi eiciebant, aliq; ut est
 in Euangelio agebant. Annon ab ordine monastico hæc
 omnia gerunt? Sed de his hæcenus. Quod scribis, ut nobis
 loquar in mandatis, liberè id & audeat facere, abs-
 que metu fœderitatis nostræ. Nos, etiam hodie dictorum
 nostrorum memores, nihil te metuere iubemus. Nihilo-
 minus tamen hæreticus mihi es, propterea quod tua om-

nis doctrina peruersa sit, & Christianæ atq; Ecclesiasticæ disciplinæ, plane aduersa, neq; hæreticus tantum es, verum etiam seruus Antichristi, a Diabolo excitatus. Non solus tamen tu es Luterianus, sunt enim alij te deteriores. Quapropter te hanc doctrinam, in regionibus nostris patetascere prohibemus. Iesum autem Christum, dominum nostrum diligenter oramus, vt genus nostrum Rosliacum, ita conseruet, ne tenebris inuoluatur infidelitatis vestræ. Patri, coæternoq; eius Filio, & Spiritui S. sit gloria nunc & per omnia secula, Amen.

AD CAP. VLTIMUM LASICIUS.

Argumentationis Moscouitica, hac est arbitror sententia. Ita nos Christum & cælibes Apostolos imitari debere, vt & ipsi cælibem vitam agamus. Cætera quidem rectè: sed quod ad eiusmodi vitam attinet, cautiùs loquendum erat. Certum enim est, castum cælibatum, singulare Dei donum, siue opus Spiritus Sancti esse. Matth. 19. Galat. 5. Et in aliis quidem perpetuum, in aliis verò temporarium. Quomodo igitur quis ab omnibus id exegerit? vidit hoc acutiùs Apostolus. quamobrem tam Episcopo, quàm Ministro, vnā uxorem, permisit 1. Timot. 3. Corinthiis quoq; id consilij dat, vt unusquisq; propriam uxorem, & quāq; mulier proprium virum habeat 1 Cor 7. quo propriū verbo, tollitur polygamia. Si enim vnus vir, aliquot haberet uxores, communis illa-

rum

rum esset, non proprius maritus. Quod si pridem Ecclesia Romanus obseruasset, nunquam Papa peperisset filium. Et si id hodie quidam Pontificum assentatores, inficiantur, at veteres aiunt: & locus, vbi tantum scelus perpetratum est, etiamnum Pontificibus abominabilis factum & arguit. e testibus hi sunt. Sigebertus Godfridus Viterbiensis in pantheo, Martinus Polonus Anno 855. Cestrensis lib. 5. cap. 3. Chalcondyla Græcus de rebus Turcorum, Platina, Sabellicus in exemplis, Baptista Caposulgosus, factorum memorabilium lib. 7. Nauclerus, abbas tritemius Mattheus Palmerius in Chronico Eusebiano. Vxorū Petri & Pauli Apostolorum, meminit Clemens Stromatum lib. 7. ac cū Petri ad supplicium, quod Christiana esset duceretur, cohortatam ab eo hisce verbis idem testatur. Heus tu inquit, memento Domini. Ignatius quoq; ad philadelphenses, tam Petrum quàm Paulum, ac cæteros Apostolos, operam dedisse rei uxoriæ, testis est. Idem sentiente Eusebio lib. 3. cap. 30. Eccl. Hist. Ruffino interprete. Quin Christus alloquens eosdem, inquit, Luc. 12. Si vos cum sitis mali, nostis bona dona dare liberis vestris. Si igitur liberos habuerunt: etiam uxores. Aliter enim tum Ministri Dei, quàm hodie in Papatu sacrificuli vivebant. illi enim agglutinati coniugibus, sobolem procreabant: hi liberos absq; vxoribus. quod mirere, gignunt, tales sunt in regno Antichristi hypocritæ. Non esse autem Apostolos, vxorū suarum cōsuetudine interdum vsos, quis dixerit alius, quàm cui matrimonium peccatum est: vel vt hic Mosco ipsa impunitas, qui error Martionitarum olim erat, & Encratitarum. Nec ego crediderim, licet quidam veteres secus sentiant, vel viduas, vel coniuges alienas, per tot mundi tractus, secum ductasse Apostolos 1. Corint. 9. Mulieres illæ Apostolorum fuerunt, vti illæ Romanorum. Illud me, inquit mouet, quod video omnes bonos abesse Roma, & eos mulieres suas sicum habere Cicero Epist. 18. lib. 14.

Vxorē A.
Post. orn.Vxorē A.
Post. orn.

Per se non tam uxorem, quam mulierem significat, idcirco, Ambrosio lib. 10 Epist. 82. & Hilduino in vita Dionysii, illa Damaris Acto 27. non mulier, sed uxor Dionysii Arcopagite, primi Atheniensium Episcopi, Eusebio teste lib. 4. cap. 22. fuisse visa est Pudor sequi, non suum virum vetabat, & suspicionem apud Gentiles pariebat. Etiam tum tentabatur hemines, à propria cupiditate Iacobi 1. quod Paulus de seipso ingenuè fatetur. 2. Cor. 12. Rom 7. Christi quem mulieres multa sequebantur Luc. 8. & discipulorum eius diuersa est ratio. Nam ille Deus naturà erat: hi homines, non tamen credo nunciassè illas, ita ut ipsos viros, Euangelium. Eadem omnium Apostolorum sententia fuit. Non finit autem vnus, mulierem docere in Ecclesia 1. Cor. 14. 1. Tim. 2. Euangelium ut non confundit ordines Ecclesie, ita non separat, sed coniungit copulatq, coniuges, adeò strictè ut eam cõiunctione dirimant, iàtum adulteriũ, & infidelis à fideli secessio. Nec ita impedimento est uxor, ut qd esse minister Euangelij nequeat. Est amplexandi tempus, est & abstinendi ab amplexu Eccle. 3. ipsi quoq, Ethnici in sacris Cerealijs, Ouidio id prodente, à complexu fæminarum abhorrebant. Lilius decem tum dies, matronas à viris secubasse tradit. quibus cum, ter in mense congregiendum esse, Plutarchus in Solone scribit. Quæ tempora, non obseruassè primos Christianos, quis dubitabit? Si quæ impuritas in coniugio esset, non illud Paulus honorabile, nec thorum eius impollutum vocasset. nec id Diuina maiestas instituisset, aut suo in conspectu, sacerdotes, quibus erant uxores versari, & hostias sibi offerri permisisset. Et tamen Moscus, solis virginibus castitatem tribuit. Vbi nunc es. Sancte Paphnuti qui concubium cum propria uxore, castitatem appellasti? rripart. Hist. lib. 2. cap. 14. Cuius viri, tanta olim fuit auctoritas, ut eius sententiam secutum sit, vniuersum illud 318. Episcoporum Cõcilium Nicenum ad cõlibatum clericis iniungendum, paullo propensius Gratianus

Dist. 31.

Dist. 31. Permissum voluntati vniuscuiusq, dormire cum uxore, vel non optimè hæc haud dubie enim, gratius est Deo castum coniugium, virginitate multis æstibus inquinata. Porro Paulus ueram virginem, & corpore & animo castam esse vult 1. Cor. 7.

Vnde sua sumant Mosci, de ijs qua Christum sequebantur mulieribus, me latet. Id pro comperto habeo. fabulis eos duci: & quiduis absq, omni iudicio, quod per manus à maioribus acceperunt admittere. Si mulieres, non fuerunt virgines. Sola maria mulier vocatur, quia peperit: virgo, quia virum non cognouit. Qui primus, præter votum, de cõceda omni tempore vita pietate, in baptismo factũ, aliud perpetua castitatis, in Ecclesiã induxit (q, quidã Basilio Græco tribuit) is hoc & extar pceptũ Diuinũ fecit, nusq, enim cuiq, pceptum virginitas, & laqueũ iniecit hominibus. seu verius ipsũ peccatũ. Quotusquisq, enim virorũ est, q, hac in simulata pietate, creatorẽ suũ cõ cogitatione, tum re ipsa non multo pluries q, in matrimonio offendat? quod cum sit, quo is animo oculos ad Deum purissimum attollet? quanc id spe quod pctit, se ab illo impetraturum sibi persuadebit? Seruari absq, eiusmodi promissis castitas potest, ac debet non vouent eam ministri Ecclesie fratrum Bohemorum: & tamen pleriq, omnes, in Bohemia & Moravia viuunt cælibes Sanctissimè, at qui in Polonia sunt, ubi tuta & libera omnia. q, uxores ducunt. Non esse precipitanter vouendum, monet Solomon. At quæ precipitantia stultitiane maior, quàm vouere in pueritia, quod non possis præstare in adolescentia? & vouere id quod in Diuina, non in tua manu est, nisi quod tibi ad tempus, quasi quoddam privilegium, est concessum? Nota nobis sunt Mosci, de votis instituta, nota Samsonis, Nazareorum, matris Samuelis, Pauli aliorumq, vota, ac illa Rechabitis in Ieremia, data à Patre præcepta. Quibus tamen, neq, coniugium, generi humano necessarium, neq, vsus carniũ, corpori hominis conueniens, neq, vota paupertatis

Mosci fabulis ducuntur.

Ministri fratrum Bohemorum cælibes.

De votis.

Duo dirimunt coniugium.

Castitas in matrimonio.

voluntaria continentur. Imò, dicam liberius, nihil planè de eiusmodi obligationibus, reperiri in vniuersis Bibljs. Ad quas tamen faciendas, simplex puerorum, puellarumq; aetas, varijs technis inducitur. Sed videamus istius coactæ, & imprudenter iurate virginittatis fructus. Iohannes Peregrinus, in conuiualibus Sermonibus. Est inquit, apud Germanos Episcopus quidam, qui dixit in conuiuio, vno anno ad se delata vndecim millia sacerdotum, palam concubinariorum. Nam tales singulis annis pendunt aliquod Episcopo. Et Sanctus Huldericus, Episcopus Augustensis, ad Nicolaum Papam, circiter Annum Dom. 860. Sunt aliqui, qui Sanctum Gregorium sue secta sumunt adiutorem. Quorum quidam temeritatem rideo, ignorantiam doleo. Ignorant enim, quod periculosum huius hæresis decretum, à Sancto Gregorio factum, condigno pœnitentie fructu, postmodum ab eodem sit purgatum. quippe cum die quodam in viuarium suum propter pisces misisset, & allata inde plus quam sex millia infantum capita videret, intima mox ductus pœnitentia ingemuit: & factum à se de abstinentia decretum, tanta cædis causam confessus, cōdigno illud, ut dixi pœnitentie fructu purgavit, suoque decreto prorsus damnato. Apostolicum illud laudauit consilium, melius est nubere quàm vri. addens ex sua parte, melius est nubere, quàm mortis occasionem prabere. cesset ergo Sanctitas tua cogere, quos tantum deberet admonere ne priuato, quod absit præcepto, tam veteri quàm nouo contrarius inueniaris testamento. Et plura huiusmodi in epistola. sæpe recussa, ac in catalogo testiū veritatis à Flaccio Illyrico & à Westhemero, in conciliati ne Scriptura ac patrum posita Bruschi in chronologia monasterii n. Germania, Anno 1050. Eatempistate, inquit, Monachi, ne exemplo matrum, uxores ducebant in quos idcirco Gregorius 7. Pontifex excommunicationis fulmine animaduertit. Et Lucius libro de emendatione temporum. Anno Dom.

Probus
causa
causa

6000 m.
fuerunt
accisa.

Monachi
uxores du-
cebant.

Dom. 1054. celebrato Florentia concilio, multi Episcopi propter Simoniam, & fornicationem damnati sunt. plura istiusmodi omitto. Sed quantum præstabat. permittere cuiusvis arbitrio, à Deo permissum coniugium, ut quibus legitima uxori iunctus liberos Deo, quàm in stupris Diabolo procrearet? verum ut in alijs rebus, ita etiam in hac, oportuit Antichristum Christo cōtraria statuere. Ille ipse Hiedebandus siue Gregorius 7. qui Antichristi Imperij, iudicio Episcoporum Bauaria, ut est ad cap. 8. dictum fundamenta iecit & carnibus die Sabbati vesci in consilio Romano, Anno 1074. interdixit annis 20. ab hoc consilio Florentino, sacerdotibus coniugium ademit. quemadmodum Abbas Trithemius in Anno 1073. Chronici Hirsugiensis scriptum reliquit. Itidem Gotfridus Viterbiensis, qui Conrado, Friderico & huius filio Henrico 6 Imp. fuit ab epistolis. Gregorius, inquit, 7. Papa. ad clericorum incontinentiam reprimendam, connubia eorum à subdiacono & supra, per totum orbem Romanum, edito decretali, in æternum prohibuit. Hæc Panthei lib. 17. cap. Henricus 4. Trithemius hoc eum, magna pœna excommunicationis addita fecisse narrat. Id quod & antea fecerant Syricius, & Innocentius, ut est scriptum dist. 82. cap. quia. & 28. cap. decernimus. Nempe ut Propheta Danielis de futuro eiusmodi Antichristo impleretur cap. 11. Neq; inquit, Deum Patrum suorum, neq; mulierum voluptatem, neq; vllum omnino Deum curabit. quin sese supra omnia extollet. Apostolus ad tempus, coniuges precum ac ieiunij gratia secubare vult. Papa Apostolo sapientior, vsum cōnubij inter quosuis honesti. in perpetuum tollit. Christus nō nisi in cælo. post resurrectionem factam. eam esse hominum conditionem futuram ait, ut illis dare operam matrimonio non sit necesse dicat Antichristus, hoc fieri mandat in terris: nec feminarum. sed puerorum delectatur amoribus: nullos prorsum curat diuos seu Deos, Augustos Casares &

Sacerdoti-
bus ma-
trimonium
interdictum

Reges. Quod, si cui incredibile videtur, is Romanus petat. Ita enim
 met Deus, nisi ibi Sodomam, nisi Aegyptum, nisi Babylonem vi-
 derit. Sentiant hec inuita virginitatis mala omnes hypocri-
 ta. Qui tamen viri, aut victi ardore libidinis scortari & pessimo
 populi exemplo, concubinas atque scorta domi alere, quam in iun-
 dissimum coniugio, (quod tamen illis est sacramentum) vivere ma-
 lunt. Urget vota Moscus, quanto illi sapientius, qui non urgent.
 Cautum est, inquit, ne vocetur cœlibatus, & ut à communione
 fidelium arceatur, qui propter Ecclesiasticos ordines, ab uxore sua
 se separaret Dist. 31. cap. quoniam. & Cyprianus lib. 1. ep. 11. Si vir-
 gines perseverare nolunt, vel non possunt, postquam decreuerant:
 melius est ut nubant, quam ut in igne delictis suis cadant, certe nul-
 lum fratribus, aut sororibus scâdalum faciant. Idem suadet canon
 ille Isidori, in Decreta relatus. Quæst. 4. cap. In malis. In malis pro-
 missis rescinde fidem. in turpi voto, muta decretum, quod incaute
 vomisti, ne feceris: impia est promissio, quæ scelere adimpletur. Et
 Cicero. 1. officiorum. Qui ad naturæ suæ, non vitiosæ genus, consi-
 lium vitæ omne contulerit is constantiam teneat. Id enim maxi-
 me decet, nisi forte se errasse intellexerit, in deligendo genere vitæ.
 Quod, si acciderit potest autem accidere, facienda morum institu-
 torumque mutatio est. Risum mihi mouent illa Baldi verba, in lege,
 si tibi filius, digest. de adopt. Papam posse permittere Monacho du-
 cende uxoris ad tempus potestatem ut sobole procreata, confestim ad
 monachismum reuertatur. Quid enim si iterum atque iterum, prolis edendæ
 cupidine inflammetur? an toties id Papæ concessu faciet, quod
 ducta semel uxore, semper facere potest? Insulse Moscus ut
 multa alia, vota castitatis verbis confirmat Petri Apostoli, quæ ab
 illo de abnegata Christiana veritate prolata sunt. Addit idem cœ-
 libatui quo multis è clero virginibusque claustralibus, nullus maior
 cruciatus imponi potuit, ab usu carniū abstinentiam, nempe ne
 quem

Mala con-
 silia mn-
 tanda.

quæ lateret etiam id A. scis, doctrinam dæmonum peruenisse. 1. Tri-
 4 Spiritus disertè dicit, fore ut posterioribus temporibus, defici-
 ant quidam à fide, spiritibus deceptoribus attendentes ac do. Tri-
 nus dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, inusitam habē-
 zium conscientiam, prohibentium contrahere matriconium,
 abstinere i cibis iubentium. Sic ad Colossenses scribens, superstitio-
 forum esse hæc verba dicit. Ne tetigeris ne gustaveris. Salubre qui-
 dem est, menti & corpori prodest, abstinere se interdum cibo ac
 potione, saltem id ne fiat eo animo, quasi eodem tempore, vinum
 perce bibere, carnes oua, butyrum modicè edere nefas foret. Non
 enim usus rerum, quæ bonæ à Deo creatæ sunt sed abusus culpatur.
 Nec ideo vel bruta animula continentius nobis viuunt, quod his
 non vescantur: vel quidam homines, ab his rebus abhorrentes. Ut
 enim Moscum ipsum multis sese ieiunijs affligentem, & tamen
 aliquot uxorum, præter concubinas multo plures thorum exper-
 tum præteream: videamus quæ Matthiæ Metchouensis, de Res 17. la.
 Wladislao Rege Polonia abstemio, & ieiuniorum obseruante, cui
 tamen 4. uxores fuere, lib. 4. Chronicorum Polo cap. 48. scribat, gello.
 Per singulas hebdomadas, diem veneris mira abstinentia, in pane
 & aqua ieiunabat, homo semper sobrius, nec vinum nec siceram a-
 liquādo gustans, in orationibus & poplitum flexionibus prolixus.
 Et sub fine cap. In Venerem non permissim modò sed etiam pro-
 hibitam prolium. Ultima Mij. Anno 1434. mortuus. Probi 16
 Ita cap. 64 de huius filio Casimiro, qui Prusiam Regno Polonia
 adiecit, Anno 1454. vita sumtus 1492. 7 Iunij. T. 1. 1. 1.
 Fuit homo semper sobrius, aquam bibens, vinum siceram, cernisi-
 am, & phœnicum nunquam gustans & odorem eorum execrans
 atque fugiens. In Venerem prolium, balnea amans mares sex.
 quorum 4. Reges fuerunt, & feminas septem procreauit. Similia
 de ipsis Moscus scripsit Sabellicus lib. 3. cncudis 10. Gens vniuersa
 Mosci sa-
 laces,

D. Crina
 Dæmonū.

Ieiunium

Res 17. la.
 d. 1. 1. 1. la.
 gello.

Probi 16
 T. 1. 1. 1.
 120. 1. 1.

Mosci sa-
 laces,

in venerem prona, ac bibacissima. fuerant vulgo. nec fraudi est cuiquam, ne sacerdotibus quidem.

Criminatur Mos: us quosdam è nostris qui tum in familijs illustrium legatorum fuere, quod se impudicè gesserint. fateor tales plerosq; esse eos, qui aulici vocatur. quorum ego, nolo esse patronus, qui Deum habet ob oculos, id non faciunt. Sed non sola est impudica Sarmatia, vidi similia flagitia, in alijs Europa regionibus.

De monachis.

Non minus violèter idem Sacra testimonia fleet, ad comprobandam, vitam monasticam. Ita est scilicet Mosce, & Christus & Apostoli praeceperunt, ut nos è conspectu hominum, in solitudines reciperemus desertisq; caris pignoribus, ac ipsa repub. inertes, inutileq; Monachi fieremus. longe alia est horum verborum, quae ci-tas sententia. Nūquam Christus sylvas petijt, ut in eis vitam beatam ageret: sed semper in conspectu hominum, cum ipsorum com-modo versatus est. imo ne iunior quidem, fuisse occisus creditur. Scribit enim Iustinus Martyr in colloquio cum Triphone Iudaeo, aratra ipsum, cateraq; rustica opera fecisse atq; tractasse. Sequitur

Christus aratra fa-ciebatur.

is Christum. quem nulla pericula, nulla voluptates, ab ipso auocant. Diligit, qui omnes suas fortunas, minus eo facit. odit suos parentes, liberos uxorem, cum minus eodem amat: cumq; secus fieri non possit, deserit, dummodo Christum consequatur, regni caelestis fiat particeps, & membrum verae Ecclesiae. Crucem portat, qui omnia aduersa, eius causa constanti animo perfert. bonis suis renunciat, qui necessitate cogente, omnia amittit, ut Christo bona conscientia, cum electis Dei fruatur. Quis hunc quæso sapiens crucem ferre? quis Christum sequi? quis mundum deseruisse dicat, qui cucullo sumto, in loco ab omnibus negotijs remoto, & omnis generis delicijs affluentis sudore aliorum viuit? Christone is militat, propter regnum Dei se castrat, proximi commodis studet & Moni-chus solitarius est, qui sceleratam suauitatem praefert, libidini vibi

potest.

potest, clam seruit. simplicium hominum, in catu equalium anno-nam deuorat? Ego sane puto, dicit Erasmus, cucullatum vita ge-^{Erasmus de mona- chis.} nus expertus, rem Christianam nihilo deterius habituram, si non essent tot cultuum ciborum ac titulorum discrimina. praesertim cum monachismus propemodum eo prolapsus sit, ut si externa de-trahas, ferè deteriores sint ceteris. bona verò pars monasteriorum, adeò nullam habent religionis disciplinam, ut nusquam minus liceat, religiosam vitam agere. Hac ille ad Io. Gacchū monachum epist. lib. 22 Deus hominem paradiso exturbauit, ut labore sudo-rem eliciente, victum sibi pararet quē rursum monachi repetunt, amoenissimis locis claustra sua condunt: attamen non laborant, sed tanquam fuci, fructibus agricolarum in ocio saginantur. Quid de talibus Historia Tripartita cap. 1. lib. 8? Monachi qui suis ipsi ma-nibus, non laborant, violentis latronibus habendi sunt aequales. Quid Apostolus? audimus quosdam versari inter vos, nihil ope-ris facientes, à quibus vos subducite. 2. Thessal. 3. & eodem loco. ^{Monachi cibo indige-} Qui non laborat non manducet. Et Ephe. 4. laboret operando ma-gnis. quod bonum sit impertiri, cui opus fuerit. Item, nos nullius vestrum panem gratis comedimus: sed cum labore & arumna, nocte dieq; operabamur, ne quem vestrum grauaremus, & ut nos vobis pro exemplari exhibeamus, ad nos imitandos. 2. Thess. 3. Apud nos, inquit. Aethiopes, presbyteri uxores habent, idemq; ac monachi, & omnes Ecclesia Ministri, suo labore viuunt. quippe Ec-clesia nullas decimas, nec accipit. Habet tamē prouentus, & agros, quos ipsi clerici & monachi fodiunt, habet & eleemosynas. haec Za-ga Episcopus Aethiops, in libro Damiani à Goes. Meritò haec In-di faciunt. Nam ipsa natura docet, victum esse labore quarèdum. Nec satis est decere. Monachos Deum pro alijs orare. Etenim non bene orant: nec solum Deum: nec per solum eius filium sed Sanctos in auxilium vocant, & per merita illorum Deum com-

pellant. Ad hoc orant & alij, extra hunc ignavum sucorum ordinem: & quidem gratis ac melius. Nam non solis monachis si modo monachis sed quibusvis hominibus, ut indigne precetur, iniunctum est 1 Thess. 1. 8. In Hibernia, scribit Io. Auentinus, Richardus insulae eius Patriarches, aduersus mendicantem religionem librum edidit, eumq. Innocentio. 6. Pont. Max. dedicauit, ubi testimonis sacrarum celestis comprobatur, religionem mendicantem, velut cultorum falsorum Deorum propriam, aduersam esse veritati, & pietati Christianae. Christumq. & eius comites, non solum non emendasse stipem hostiatim, victumq. emendando quasiuissse sed ne cuiuspiam quidem vel Christianorum, licere sua sponte profiteri mendicitatem. Hac lib. 7. Annalium Boiorum, clauit Anno 1366. Iohann. de Rupe scissa ordinis Minorum, ut Tritheimus auctor est, qui multa praedixit breui futura, de Antichristo, generali conculcatione Cleri, & Monachorum mendicantium interitu, deq. toto orbe ad fidem Christianam reducendo: quorum dictorum bonam partem, post exortum Lutherum ipsi vidimus, nimirum quod Deus ferre diutius non potuerit, tantam hypocrisim Pharisaicam. Tot ordines Monachorum, praeter Antonianos, Basilianos, Augustinianos, Benedictinos nigros, & Cluniacenses, post mille à Christo nato annos, Satana ad homines decipendos vinculis soluto, à superstitionis, & suauiter delirantibus hominibus instituti sunt, & assensu Pontificum Romanorum approbati: clarum id est, vel ex unico Lucido monacho, libro de emendatione temporum, omnes enumerante, ex quibus confici ingens exercitus, contra Turcas posset. Peucerus verò, in Chronico Carionis aucto, non solum sed dogmata monachorum hisce verbis recenset. Anno 1218. nate sunt hoc seculo in Ecclesia, plures ac diuersae monachorum familiae, vere pretatis, doctrinae Christianae, & disciplinarum, literarumq. artium pestes publicae: cum animos hominum iam teneret, pro-

Monachi
ni. luc. 1.

Prædictio
de interitu
monachorum.

Monachorum
crimen
cruentum
guilt.

profunda superstitio, & Pontificum tyrannis inualuissit. Finxerunt homines iustos esse coram Deo, non fide gratis propter meritum Christum, sed propter opera. Statuerunt hominem, Legi Dei satisfacere: de perfectione absurda commenti sunt, vitae monasticæ genus, institutum esse praedicarunt, ad promerendam remissionem peccatorum, & iunxerunt esse statum perfectionis plura eiusmodi alia refert cognitu necessaria. Nec diuersa ab his narrant ij, qui hypocrisi offensi, lustra illorum deserunt, nec quoniam Paparum creatura sunt atque satellites, cernimus, ut omnia fidei Romanae, (sit honos auribus) stercora, pulchris condiant verbis, ac condita pro rebus sacrosanctis plebi venditent. Qui quidem tam longe à priscis Monachis Aegyptiis atq. Syris, Paulo, Antonio (quem satirum hominem vidisse, Hieronymus in vita Pauli testis est) Hilarione, Macario, Mose, Arsenio, pane sicco radicibus, a-
qua, leguminibus, in speluncis & montibus, saeuicam idololatriæ declinando viuere solitis, Sanctitate recesserunt: quantum verum abest à falso, fucus à re ipsa, illud seculum ab hoc nostra. reuera enim mundo, verbis tantum, non factis renuntiarunt, nomine spiritui, operibus corpori vacant. Nulla re aliam melius meriti de rebus Christiana, quam quod nobis Lutherum prodixerunt virum certè incomparabilem. Quicquid contra dicant ceteri monachi rana ille Apocaliptica, exritu bestia egressa, falsis miraculis insignes bello, à Evangelicis inferendorum faces, atq. noui Testamenti barbari. & hypocrisis horum ille pessimus, Bertholdus Schöart, Franciscanus magis & metallariae peritus, qui anno pacis in mundum nate 1380. Colonia bombardas excogitauit, quo tormento verè Diabolico, innumerabiles homines, intra hunc ducentos annos perierat. Hos inter, primas nunc tenent, cornuti Iesuitae, qui auctore Loyola Hispani milite, Anno salutis hominum 1537. Roma exorti, unum e coram, ita aug. sciente, ut mala ciuitas crescunt

Hæreses
monachorum.

Veteres
monachi.

Monachus
bombarum
inuentor

herba, primum à Paulo 3. Papa, Anno 1377. deinde à Iulio itidem 3. tum à Paulo & Pio 4. postremo, ab ipsi. Concilio Tridentino approbati sunt. Ut igitur referant gratiam, cadentem Babylonem Romanam, magno nisu sustinent, fœditatem scorti eius, erudita hypocrisis tegunt. Maiestatem Pontificum coronatorum, quos non vidit prisca Christianorum ætas, furioso ardore tuentur. Sinceritatem doctrinæ Evangelicæ, sophisticis argutis obscurant. Euangelicos vitia, Pontificiorum detegentes, incredibili odio persequuntur. animos auditorum, tendiculas ipsorum ignorantium, quo volunt impellunt terras & maria. superstitiones atq; orrores, simul cum Euangelio seminati peragant. demisso vultu fluxa veste, longis precatationibus, crebris ieiuniis, simulata sanctitate imperitos decipiunt. ut Lutherianos euertant, principum animis, callidè se insinuant malum bonum, bonum malum, vocant, vel paululum irritati leonibus iracundiores, lesi, vltra modum nocentiores. callidi in celandis suis vitis, ingeniosi, in pelliciendis adf. hominibus quorum numerus, in collegis centum quadraginta & quatuor, toto orbe terrarum sparsis quing. millia virum iam superat, breui tantus futurus ut Christus suo aduentu falsos Prophetas perdat, ut sint facile cunctis, voluerint nocituri. At ne in fine quidem Moscus, oracula Divina, rei aptè accomodat. Quis enim animadvertit, ultima illa Marci seu illa alia Luca & Matthæi verba, nihil prorsus ad monachos, nisi quis hos solos, Christianos esse putet, pertinere? Erant fateor illo tempore Apostolico, Philone Iudæo teste, quidam eremite Christiani in Aegypto. sanctimonia celeberrimi, quos si quis cū monachis, qui hodie sunt, nihil minus quàm monachi comparet. noctem cum die comparet. Singuli inq; habent Sacras adiculas, quæ semmee vocant, siue monasteria. ubi solitarij sanctæ vitæ dant operam, temperantiæ tanquam fundamento in anima iacto, virtutes ceteras superstruunt, nec cibum

nec potum quisquam sumit, ante solis occasum quod sapientiæ studium luci convenire iudicent, tenebris verò, curam corporis. nonnulli ex his vix tertio quoq; die famem sentiunt, attenti magis ad disciplinarum scientiam nec desunt. qui prelaute accepto epulo sapientiæ, vix sexto die degustant cibum, in cibatu utuntur pane simplici, sal vicem supplet obscuri; delicates hyssopum pro condimento adijciunt, aquam bibunt, carnibus & vino penitus abstinent. Plura Philo, libro de vita contemplatiua. Item Robertus Gagninus in Ludo Pronico crasso Gallorum Rege Bernardus, inquit, Clareuallis primus abbas, Olerum loco fagi frondes desumebat. & pane hordeaceo admixto, milio & vitia utebatur. talis diu fuit religiosi hominibus viuendi austeritas & parsimonia. Sed ubi possessionibus aucti, prouentibus ditati sunt apud successores illorum, virtus & Dei pietas clāuit. Ita in luxum parsimonia in superfluas opes paupertas, in fastum humilitas, in lasciuia continentia confusionem omnis ferè ordo nunc versus, parui habetur. Et Polydorus cap. 1. lib. 7. de initijs vitæ monasticæ Id temporis, huius vitæ genus simplex ac liberum erat. Vtpote istis omnibus ceremonijs minimè obstrictum, quæ hodie monachi obseruāt, vestitum honestum pro arbitratu suo quisq; sumebat. Item nullum votorum vinculum. Ita ut integrum cuiq; foret manere aut proficisci, quo terrarum vellet. Vel si quem eiusmodi sui instituti pœnituisse, etiam potestas esset ad pristinam redeundi vitam: non absq; tamen incon. tantia nota. Petebāt autem loca, plurimum deserti. Tunc Mosce, & nostri seculi tam monachos quàm monachas, aut in medijs commercijs hominū, aut ruri, sed regie viuendi, atq; degentes, illis antiquis equiparato, tuos tuosq; ad quas tot uxores tuas, quæ leui de causa disfluunt detrudis, non bene noui. minus tamen illis esse deliciarum quam nost. is Europeis audio. At verò, quid dura atq; austeram viuat vitæ. si et tantum. ut Christo

*non sum
as Sacres
detrudis
in mona-
stia.*

vita iustitiæ tuæ, non omnia deus potest. hoc potest. vestitu alij, rebus ab hominibus ex parte. sed per persuasionem, & perfectionis opinionem. unde si perit. ut aliqui super erudum ad quædam naturæ sumus, propter contumaciam. & dantur a rebus arces? melior est in conspectu Dei. decessit anima publicanus, superbo Pharisæo sibi placenti, ac iustitiæ innitenti suæ.

Coronæ loco fert idem sententiam iniquissimam, de tali ministro Christi, cui num pietate, verumq; Divinarum ueracientia, par tum quis fuerit in Moscovia, valde dubito: eo magis dolendū, quod si huiusmodi si Dñs placet de heretico Nihil facilius Moscovitum quam hæresis crimen alicui impingere. & id bonis doctisq; probare perdifficile. Hereticus olim is erat, quem in modum in præfatione

Quia hodie
hereticus

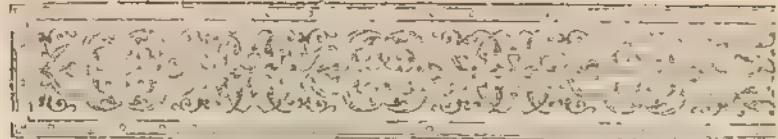
docui, qui diffinitur ab Evangelij 12 capitulis Catholice religionis, & 4 primis Oecumenicis conciliis. nunc is est, qui hæc omnia concedens, ab his 4 primis conciliis, & de votis imaginibus, rebusq; cibis, igne purgatorio, missæ expiatoriæ indulgentiis, mortuis invocandis summo vniu. hominis in omni Ecclesia principatu, septem Sacramentis, de quibus alijs, ut noua ita falsa dogmata inuexerunt in Ecclesiam. Præterea qui ait disciplinam ecclesiasticam, multum à sinceritate Euangelica prolapsam esse, populum Dei multis modis grauatam, conscientias hominum varijs tricis illaqueatas, Pharisæos denuo exortos, Antichristum patefactum, mundum per astutum Satanam, in varios errores inductum. Sed mi-

Christi ana
religio la
resis apper
tatur.

nime mirandum est, istum Christianorum Anflar huiusmodi censuisse. Iamdu enim doctrina Christiana, hæresis est. c. e. is malisq; visa est. Vellemus ex te Pauli audire quæ sentias. Nā de hæresi ista: notum est nobis, ubiq; ei contradi. Acto. 28. Et ipsemet Paulus cap. 24. Hoc verò tibi p. asse. nuncior, me scire, dum cetera illam, quam hæresim dicunt ita feruere Patrio Deo, ut qui credant omnibus quæ in Legē, & in Prophetis scripta sunt. Idem nos Mosco

respon-

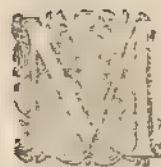
respondemus, veri conscientia freti. Breui, ut speramus tempore, diuersam ab hac sententiam, ex ore omnium nostrum agnosceturi. Longe enim alia sunt Dei, alia hominum iudicia. Aliter ipsa veritas de vero, aliter mendax homo pronūtiat. Dicitur ibi, synagogis malorum eiectis, venite benedicti Patris mei, possidete regnum. Proinde has improborum diras, nauci facimus. Adeo perueni si hominibus de veritate, nobisq; eius assertoribus iudicia, parui ducimus. erroribus cæcorū Catholicis, orthodoxi minimè mouemur. multitudine perperam credentium, Christi Regnum non metimur. Propter tot aduersa, quibus nos diu Caini Progenies affligit, quæ vera sunt dicere, scribere religionē mirè labefactatam, pristina dignitati restituere, Deo propitio ac rei huius auctore, nunquam intermitteremus. Tu verò homo, ne ignores velim, reddendam tibi esse aliquando, Christo iudici orbis terrarum, ut omnis gestorum, quæ seria non est secuta pœnitentia: ita huius ipsius veritatis à Rohita ministro, ad vos dono Dei misso indicata, sed abs te cleroq; tuo, ingrato animo accepta rationem. Cuius viri, de Ecclesia Christi puriore, præclarè meriti, quod pro meo modulo, eo studio tueor innocentiam, hæresis crimine immeritò aspersam, dari mihi veniam, si id peccatum est oro. Etenim non solum iusti, sed etiam misericordis est, proximum ab iniuria defendere. Nolo inquit, Hieronymus, in suspicionē hæresis, quenquam esse patientem, ne apud eos qui ignorant innocentiam eius, dissimulatio conscientia iudicetur si taceat. Hac ad Pammachium aduersus errores Iohannis Hierosolymitanorum Episcopi. Habes candidè lector pauca de Moscovitica. & ut vocant Lutheriana theologia, in v. trag. perscribenda. absq; omni cuiusquam, ut opinor iniuria, bona conscientia usus, dedi operam, ut Moscos, si quando hac legent, meliora docerem: & causa nostra non mala, apud iniquos indices, pro virili patrocinarer.

RELIGIO MOSCOVITARVM.

IOHANNIS FABRI, AD FERDI-

mandum Regem Romanorum cui
à confessionibus erat.

Moscouita fidem Christianam sequuntur, quam à Sancto Andrea Apostolo fratre Simonis Petri, primum eis prædicatam affirmant. Ea quoque, quæ sub Constantino Magno à CCC XVIII Episcopis, in Nicea urbe Bithynia primo Niceno Consilio conclusa, ac à Basilio Magno & Sancto Chrysostomo tradita & prædicata fuerunt, tam Sancta, tam firma, tam sincere eff. creant, ut ab illis hætenus nunquam licuerit transuerso digito (ut aiunt) recedere cuiquam, sicut neq. ab Euangelio Christi. Ea quoque modestia est eorum, ut quæ à Sanctis Patribus in suis consilijs, semel sunt decisa, nunquam audeat quisquam se præsumptis in dubium de-nuò vocare. Verum si quæ rei fidei difficultas, vel ritus religionis inciderit, vniuersa ad Archiepiscopum ac reliquos Episcopos, per ipsorum tantum spiritum desinenda refertur: neq. quicquam inconstanti vulgo & inconstanti relinquitur. Sacerdotes enim labia custodiunt Legem Dei, & Lex ex cretius requirenda erit. Habent aut Archiepiscopum qui in urbe Moscouia in eo loco ubi sedem Imperator habet Cathedram Archiepiscopalem obtinet. Sunt & Episcopi quamplures in Nonigradia, unus, in qua & Isidorus exstitit, sub Eugenio Pontifice Romæ. Cardinalis, teste Raphaele Volaterrano

te cano. In Rosciis, alius in Sustali alius in Otiferi, alius in Sivolne, alius in Resini. Colours. V. lut. & Festini, proficiuntur. Episcopi, qui & suas habent Dioceses Hic quædam Episcopi, Archiepiscopum velut supremum agnoscunt. Archiepiscopus autem ille, antequam Patriarcha Constantinopolitani & Alachmetici tyrannide successus esset, semper hunc Patriarcham ut superiorem recognouit. Hic tamen in Romanum Pontificem, veluti etiam successore præcessisse semper ac merito sicutur. Neq. hodie huius rei immemor Ruthenorum Imperator alibi pietatis eius modi diligens custos: quot in his enim Constantinopolitano Patriarchæ, ab hoc usq. horam quo tunc & Agypitiæ seruitutis finem equamente expectare posset, eum in hunc mittere cõsuevit. Apud Moscouitas calex sanctio est, ut presbyteros & omnes quotquot clerici sunt soli ordinent Episcopi. Neq. ulli presbytero unquam quenquam confirmare licet. Hoc enim munus Episcopo soli incumbere asserunt, ut posteaquam tinctus aqua, adulter fiat, per ipsos fiat, ac in manum Episcopi & signaculum crucis, adeptæ fidei testimonium reddat. firmetur, & per unctionem quæ in fronte fieri solet. Idem in Cena Domini ch. isia & oleum celebrant, atq. conficiunt. Cuius dein usus sit in Baptizando, confirmando, & n. go. h. s. mos. Soli sunt qui instituunt & destituunt presbyteros. Neq. unquam licet laicis in ipsos animaduertere, rectè ob oculos habentes Pauli à Trinam ad Timotheum quæ dicit. Accusationem aduersus presbyterum ne admiseris, nisi sub duobus aut tribus testibus. Ita nec se unquam Imperator ipse de pænis clericorum ingerit. hoc Episcopalis tantum animaduersionis constanter affirmant & prædicant ut eos arguat & castiget quos sibi subditos Evangelicus ordo, ac in sortem Domini vocatio fecerit. Habent & Episcopi suos vicarios & officiales, quemadmodum & nostri qui iurisdictionem in subditos exercet, & iusticiam in rebus Ecclesiæ.

sticis administrant. Decimis quemadmodum à Deo decretum est quoque, viuunt Episcopi: dominis utuntur iure concessis. villas ac castra possident. Reliqua vero sacerdotum turba, aliquibus decimis, oblationibus, & alijs quamplurimis tam viuorum quàm mortuorum aluntur. Pro ijs enim beneficia habent fundata, quorum patroni sunt tam spirituales quam laici. Seueriori tamen cura hic agitur, quàm soleat interdum nobiscum, negligētius scilicet. Nemi- ni enim facile aliquod munus Ecclesiasticum commendatur, neque confertur beneficium, nisi prius huc ipsi satis facere posse compro- betur, per cuius rei tamē peritos velut Episcopos aut vicarios. Sunt Episcopi suae familiae, tum nobilibus tum alyis constituta. Hi certè sunt Episcopi, per quos statim, caditque, vniuersa Ruthenorum reli- gio. Diuina saepe, quum cum Imperatore conueniunt, peragere si- lent. Pro insignibus huius muneris, baculis utuntur & mitris. Pe- rinde atque nostri solent Episcopi. Ea verò abstinentia est, quae nun- quam satis laudari poterit, insignis admodum & magna, tum Ar-chiepiscopi tum reliquorum Episcoporum, cibi atque potus, nec mi- nor ferè quam monachis eius regionis, quibus ipsa solet esse refer- tissima, qui quidem ea lege obstricti sunt abstinentiae, ut nunquam in perpetuum carnibus vesci liceat. Non procul ab urbe Mosco- uia monasterium est amplissimum, in quo trecenti fratres, perpe- tuò ferè sub regula magni Basilij degunt. in quo etiam sepulchrum sancti Sergij abbatis, quod ab exteris è longissimis etiam agris fre- quentatur. Multis enim miraculis celebre factum est, Christiano- rum admiratione non parum dignis. E quibus vel unicum in me- dium prolatum sufficiet, omnium illustrissimum, quod paucos an- te annos illic contigit, duobus cecis quidem visus donatus est. Cum enim abbas ille viueret, tanta vitae sanctitate exstitit, ut facile si- bi persuerint, atque credant iam multa ipsum precibus suis apud Deum posse efficere atque consequi mortalibus. Ideoque monumen- tum

tum eius, crebro mira cum deuotione accedunt honorantque. Vni- uersi enim tum monachi tum virgines Vestal. s, quotquot sunt in monasterijs, unica regula vniue habitus obnoxij, nigro scilicet, usque adeò religiose viuunt, ut nò mirentur solum, verum etiam summo honore eos prosequantur. Neque ipsis tam vilis ratio voti habetur velut hodie nobiscum. Verum cum quis ingressus fuerit monasterium, nūquam in perpetuum quoquo modo, quauis indul- gentia ei licebit exire, aut aliquo votum irritum facere. Vota verò tria sunt quae exhibēt ceu nostri, obedientiae scilicet, paupertatis, & castitatis. Quae si quis pratergressus, è monasterio qui prosilyt de- prehenditur, perpetuo carcere in pœnam tanti sceleris clauditur. Tanta est votorum sanctitas. Et etiam quamuis multa apud Ru- thenos Archiepiscopi & Episcoporum autoritas sit. in his tamen illis minimè quicquam concessum est. Quod vouendum & reddend- um Domino, vtriusque testamenti scriptura edoceat, imò ipsa veritas requirat. Castitatis itaque adeò ratio haberi solet, ut nun- quam monachis uxores ducere, neque monialibus nubere liceat. Ita enim à Paulo & tota Ecclesia prohibentur. Is autem qui virgi- nem bona fama duxit in sacerdotem ordinatur in monachum ta- men nunquam recipitur. Episcopus autē vel Sacerdos, posteaquam celebs in sortem Domini vocatus atque conscriptus fuerit, coniu- gio non copulatur, sed perpetuae castitati adstringitur. Quod si quis concubinatus crimen admisit, quod tamen apud Ruthenos vi- tium est rarissimum acerrima pœna ab Episcopo affligitur, suoque beneficio priuatur. Cumque, uxor semel mortua fuerit quam primo duxit, in perpetuum quoque, aliam in uxorem nunquam ducit. Non bigamum namque, at vnius uxoris virum Episcopum instituit Pau- lus. Et quod peccati colloquium adferre videtur deuotionis spiri- tum augere ut cum Sacerdos Diuina celebraturus est, in coniugio constitutus, maximeque, in Missa celebranda obseruari solet, mini-

mè fas esse putant precedenti nocte, cum uxore dormire: periculum enim illic esse verentur, si non cum peccator sit. Idcirco quoque pro pleniori reuerentia nocte sequenti ab uxorebus quæ abstinere. Ea est in his quidem tanti corporis & sanguinis mysterii reuerentia, is cultus, hæc spiritus persuasio. Ut non igitur nunc nostri quam pollutis manibus hoc sacrosanctum mysterium, tunc omnis receptionis nostra tractare soleant. At nescit quid sit, vel unicum Deus exemplum, qui tam extremam se faciem non laboraret, non tamen propositiois panes ab Abimelech obtinisset, nisi ipse & seruicus ab heri & nuanserius ab uxorebus aut alijs mandis fuisset. Cur igitur non mandis illi per suaderet magis, quæ vasa Domini, in id ipsum Domini adinstitum est & manibus contrectaturus? Est & aliud officium sacerdotum, præcipuum, ut Evangelium Christi populo annuntiant, scilicet & pacem: id quod fieri consuevit ubique, omnibus diebus & festis, quod diuæ virginis Mariæ. Apud istos, & quorundam Cæsarum martyrum. Verbum autem Domini præri deuotione & predicatur & auditur. Magna quoque est eius reuerentia virginis Mariæ, crebris quidem orationibus, veluti Christi mater pro intercessione apud Filium rogatur. Verè enim ea putatur, cum Theotocus sit, quæ pro nobis in terris plurima possit a Filio consequi. Festa itaque eius Annuntiationis, Purificationis, Natiuitatis. Assumptionis & quotquot denique inciderit, ieiunijs indiculis, ornatumibus, missis, tum laudibus, tum decantatis celebrare, pro communis ritu Ecclesiæ sicut Græcorum: quemadmodum & trienni spatio, excepto quadragesimali tempore quando S. Georgii missam theologi celebrare consueverunt. Est autem utrique missæ prolixior, quæ in sit ea quæ apud Latinos communiter habetur. Deuotis quidem mentibus, accedunt, tunc populi auditui, sanguinem participes futuri eius. Solet autem hæc differre. At, si

At, si à nostra, quod Moscouita in pane fermentato, Græcorum more conficiunt. Calici item tantum aquæ quantum vini rubei in seantiquum aquam & calidam esse volunt, quod ex latere Domini non sine mysterio in igne præfluxerit sanguis & aqua, quam calidam fuisse credere fas est: aliqui enim miraculum vix censeri posset. Hæc, Sacramentum corporis & sanguinis à solo Sacerdote conficitur, quæ veluti nostri ferè, stola alba indutus, tota mente ad Deum eleuata, id efficere conatur mysterium, quod pro sufficienti pegnere omnium promissionum suarum Christus, in ultima Cana reliquit, quemadmodum vniuersus orbis fatetur. Epistolam item & Euangelium æque in Missis habent. At lecto Euangelio, non mox Nicenum illud Symbolum, sed post angelicum cantum, qui Sanctus appellatur. Primum si les Nicæna decantari solet, cūq; dominica & festis suis fuerit, mox antiphona de Beata Virgine. At, si sequitur. Consecratio itaque æque ab ipsis verbis fit à Christo prebata, quibus & eam vim concessam credunt, ut prolati iosis a Sacerdote pro creatura creator: suo cedat, illudque quædam, suum esse. Dum verò sic conficitur, ecce panis in se magis id est in se leuens apponitur in altaris medio hostia est, cui crucifixus forma perinde, ut apud nos, offerantur quam vinctum. At, in corpus Christi conuersus, Sacerdos sibi sumit & manducat, reliquum verò panis per fratrum diffusam per omnes distribuit: quæ singuli non ut corpus Christi, sed veluti benedictum aliquem & quodam modo sanctum dant, eam summa deuotione suscipiunt. Sed, ut ita, hæc Missæ celebrare & Trinitate, & les: & vix de deo, & Sanctis. Et quoniam illis proculdubio Purgatorium est, & spem pro defunctis orat. At, si subueniunt. In qua quidem, & illorum est religio, ut plerique bene pro mortuis auersaria, ut vocant, agant. Alterum, qui fatalis quo mortuus est die agitur. Alterum autem, quo ab Ecclesiâ institutum,

sancti illius, cuius nomen habuit proprium festum celebratur. Ad hæc sunt frequentes oblationes & elemosine Christianorum. Hoc quicquid est rituum & potissimum Missarum, omne quod ex institutione primæ Ecclesiæ esse affirmat, ut tradunt etiam Chrysostomus Basilii Magni, ac Gregorius theologus. Hæc igitur sint breuius dicta quam vel par sit huic mysterio: Eucharistia quidem Sacramentum quantum ipsis in usu est populo administrari solet. tempore quo Christus ipse instituit: & deinceps Ecclesiæ, paschali scilicet, alia tamen serie seorsum quam Romana Ecclesiæ faciat atque decreuerit. Baptismus pro Sacramento primo, adeoque præcipuo ducunt. Qui propter hoc si quisquam neglexerit deriseritque, mortis pena affligitur Baptizant itaque pueros, In nomine Patris Filij & Spiritus Sancti. Huic muneri fungendo quæcumque necessitas incidit, nemo hominum sufficere putatur nisi sacerdos extiterit. Prius verò quam Baptismus administratur, orationes fiunt frequentes ac deuotæ, à sacerdote, à parentibus, à patrini, à proximis, ab amicis, & quicumque denique adsunt, quo Deus Opt. Max. sese à cælo per plenitudinem gratiæ suæ puero, per uniuersum uitæ suæ curriculum assistere dignetur. Quibus certè precibus ad Deum suis, in Ecclesiæ, ad quod peragendum illic Baptisterium ordinatum est, aut tempore brumali molestiam frigoris fugientes, in loco secretiori puer Baptizari solet. In cuius rei testimonium adhibentur patrini, pro more etiam nostro quibus ex pollicitis incumbit, ut huius Baptismi memores esse velint, ut puerum olim, cum atas patitur aut expostularit, in se erudire non negligent, ut Deum pro tanta gratia laudent, ac orent, ut donum hoc Diuinissimum fidei datum, indices augere dignentur. Præsertim itaque orationibus, atque etiam exorcismis, cum puer fortioribus naturæ viribus apparet, ter totius immergitur, alioquin aqua tingitur, raro tamen, conspersio enim minus sufficiens indicatur. Oleo & chrismate interim quoque appo-

sit

sis fronti & scapulis. Sal verò quod à nostris adhibetur, & lutum ex Salina, & puluere, non admodum receptum est. Moscovitis, abrenuntiationem verò trinam fidei quoque, confessionem trinam in usu retinent. Interrogati deinceps per nos quantum ipsi Circumcisioni tribuerint, num & ipsi in usu haberent. Procul quidem ab eis abesse responderunt, ut vel scintillam veteris & aboliti Iudaismi obseruent, imò in detestationem illius nec quisquam Iudeorum per uniuersum Ruthenorum Imperium admittitur, etiam si multis millibus aureorum hoc consequi præsumeret. Cum verò iam adultus est puer, & perfectam ætatem consequutus, ita ut sua fidei Christianæ testimonia reddere possit, ad Episcopum ducitur, ut confirmationis huiusmodi si leti Sacramentum recipiat, quod & Chrismate in fronte per signum crucis confertur. Administratio verò huiusmodi Sacramenti, nulli concessa nisi Episcopis: quo cōiecturare licet atque argumēti loco haberi, quandoquidem omnem religionem suam per manus traditam habet ab Apostolis, impositionem illam manuum vel in confirmatione, vel in ordine sacro, soli Episcopo traditam esse, sicque hæcenus monumenta omnia tenuerunt, atque perpetua obseruatione custoditum est. De matrimonio si qua dicendi sunt: hoc certum esse affirmarunt, consanguinitatis simul atque affinitatis, multum curæ ac sollicitudinis esse ipsis, neque unquam facile negligi. Adcò quoque, ut nec unquam in quarto gradu repertus sit, qui contraxerit, neque indultum, verum perpetuo illicitum. Hoc enim à sanctis patribus sancitum semel, nunquam irritum facere conatur. Et quod plus est, illi quicquid est cognationis quod in Baptismate, & cōfirmatione contrahunt patrini, in uniuersum aque obseruare solent atque Ecclesiæ Romanæ decretis cautum est. Quod si in his discernendis concertatio aborta fuerit, lis omnis Episcoporum arbitrio dirimitur, ita tamen, ut nequaquam indulgentia causam leniorem fecerint, quo nulli fraus fiat omnino constitutionibus. Adulterij abomi-

Aa

in illis sunt sicut in illis quam nobis existit illi non summa ex-
 ceptione detestari & persequi sicut Lex est etiam summa, ut
 quanta non videret simul alteri nubere uxor non possit. At hoc
 defuncto prius etiam Legem liberatur, alioquin indulta con-
 suetudine uxor cum marito comoranda esset. Sicut ordines quo-
 que apud Iudeos quibusdam obsecrationibus & ceremoniis Sa-
 cerdotibus conseruatur. Nec illis clauis potestas tradita est, ut
 tur nisi ad meritum Christi in aures illorum dicatur, Accipite
 Spiritum Sanctum, quorum remissionis peccata remittuntur eis.
 Huiusmodi certe Euangelij forma à Christo nobis prescripta, emine-
 huic qui ab Episcopo vocatus, ordinatus, in Presbyterum facit,
 auctoritas tribuitur, qua vel à peccatis soluit, vel ipsi obno-
 xios facere potest. Sacerdoti enim hoc nunciat. Misceant ad
 paenitentiam utuntur. Quisquis namque ad prouidentiam et aeternam,
 atque eam uenerit, quae in his uiribus uti potest, et discernere
 inter bonum & malum, rectum & prauum, praeter & non lepraem,
 per contritionem sese peccasse agnouerit, recte spiritus contribuli-
 ti sacrificium reddens, mixtum ad peccata Sacerdotis praeiudicat, & in iu-
 rem illi, ut qui sedem Dei tenet, scelera omnia remissa signum illi,
 quantum meminerit colligere potest, ex ordine cum planctu aut
 gemitu declarat, à quo potest bonum & malum discernere, tanquam
 Christi uirga accipit. Huius rei consuetudinem tempus quoque habent
 constitutum: quotiens enim Pascha festo pro ecclesiastica ordina-
 tione facere coguntur, plerique tamen deuotiores, ad cel. breuius fe-
 stiuitates exomologesi auricularem facere non negligunt. Id si quis
 constituto tempore Paschatis neglexerit, in uoluntate efficitur om-
 nium, abominaturque, ipse ab omnium carnisficiis, adeoque ab
 Ecclesia ingressu coarctetur. Confessus itaque, quo digne particeps
 fieri possit tanti mysterij corporis & sanguinis Domini, prius per
 aliquot dies corpus affligit oportet, & in seruilitatem usque redi-
 gat

178
 179
 180
 181
 182

quod est uerum sum, reliquos non tenet & fructus dignos in testimo-
 nio. Iste conscientiae & recte & ieiunium illi. Iste à Christo & Apostolis nobis institutum prorsus affirmant,
 quo quidem tempore quoniam omnium procreatum. Veneri com-
 modum autem est atque prorsus accerbis, mos, animantium cuncto-
 rum non est quod est prorsus, opus est summe ut ueteris illius
 Aletis, per denemus carnis abstinentia, qua certe absti-
 nentia, quod his quibus septem hebdomadis summa diligentia
 perficitur, adeo ut huiusmodi perpetuum nulli suorum homi-
 num carnis onis esse & salutis & salutis. Prorsus hoc etiam à
 deo & N. ueneris ad idem & Natuitis saluatoris no-
 stri Iesu Christi ieiunium habeat & alias hebdomadas continuas,
 quibus ieiunant, ut in Iuio ad festum Petri & Pauli. Aliquot
 ita hebdomadas in Augusto ad festum Assumptionis Mariae,
 tu autem Veneris per uniuersum annum, quidem & Mercurij.
 Iste prorsus fecerant octo ex peregrinis illis, qui cum sua Sereni-
 tate fuerant, ut singulis hebdomadis tres dies ab usu carnis ab-
 stinerent. Iste scilicet, Mercurij & Veneris, id quod Diuina gra-
 tia huiusmodi obseruatum aerebat interpres. Tanta est autem illis
 huiusmodi constitutionum obseruatio ut quocumque ieiunio piaculum
 esse, & quocumque ueneris aut ouis Narrabant interim quoque,
 ex se ueneris, qui cum ieiunio prorsus aut nil, quod unquam
 ueneris, ut prorsus, neque prorsus ueneris. Iste autem & alios
 quocumque ueneris, neque ueneris, neque prorsus quam alud
 potu ueneris. Quocumque ueneris, ut prorsus, ut prorsus cor-
 renti. Iste ueneris, quod admo in ueneris esse nostrorum
 Christi, non cum illis in rebus istis Christi religionem concernē-
 tibus comparati non prorsus. Nec magis unquam quocumque
 animis nostris tenacius in re, quod nos qui nobis ipsi in ueneris
 prorsus de a, bore si autem nostra, si autem quidem de a, bore si autem

esse contingat. Tuentur & alios penitentia gradus, quibus Deum nobis reconciliari credunt. Ex quibus & potissimus est Oratio, in qua frequentanda non facile similes reperiri censeo. Omni namque diluculo cuncti eorum, toto corpore in pulverem ipsum prostrati, prolixas orationes, & quotidianas ad Deum fundunt, & ferè alique omni temporis intercapedine orant precibus. Quarum primum locum obtinet oratio dominica, dein cum Archangelo Gabriele, diua virgo saluatur. Dicunt & fidei professionem synbolo, quod Apostolorum esse à veteribus persuasi sumus: & nullus eorum est, qui non singulis diebus litaniam persoluat. Qui verò ditiores sunt, de quorum facultatibus est magnos pro his sumptibus posse facere Ruthenicis literis imbuti, libros orationum sibi comparant, earum solum tum quæ ab Ecclesia receptæ sunt, cuiusmodi apud Orientales vidimus. Imaginum verò non tam levis cura, aut contemptus apud ipsos viget, veluti apud hos his factionibus huius seculi increbruit, præter omnem pietatem: vix ut monumenta, quod nec unquam immemores beneficiorum Dei fieri contingat, præ oculis habent. Frequentes cōueniunt in Ecclesiis quæ, & ipsi magnis sumptibus extruunt, Orationis domos ex Euangelio vocitantes, quasq; imaginibus varijs Crucifixi, diua virginis, Apostolorum, & aliorum quorundam ornant, id quod licere sibi ex moribus vetustissimorum Christianorum prædicant. Neque tam facile ipsi mouet, quod apud Græcos Constantinopoli ante septingentos annos extiterunt, qui imagines idololatriæ conuenire docuerunt, neque fas esse, ut cum verè Christianis reperiantur. Qui certè secunda dein Nicæna synodo damnati fuerunt. quotquot pertinaci animo hanc sententiam sunt tutati. Neq; est ut vel unum aut alterum, qui his ut monumētis utitur, adorare, facile reperiri queas. Quoniam nemo est qui vel ignoret à lege prohibitum esse ne venremur lapides. E contra etiam nullibi scriptura locus est, quo non uti li-

ceat

ceat hys monumētis, q. veter. Imò & in cōuiuijs illi ob oculos ponere consueverunt monumenta huiusmodi, ut in perpetuum animo obuerterentur quæ præstitit nobis Deus, atq; facilius recordentur vniuersæ vitæ nostræ exempli, Christi. At quod è caremonijs est, communem habent nobiscum usum, in sacris candelarum. quoniam cera opulentissimi sunt, frugibus verò terra, & hys omnibus, quæ ex substantia sunt alicuius, venerandum ducunt Deum, quæ candelæ tunc potissimum accenduntur, quando totius redemptionis nostræ mysterium corporis & sanguinis Domini, Missa à Sacerdote contrectatur. In organa verò illa Pipiniana, quæ tamen nobis primo à Græcia sunt missa, nullos omnino sumptus faciunt neq; hætenus vsi.

Neq; illud quidem minori, quam reliqua quæ egregiè faciunt, loco habendum erit, quod plurimum commendatos habent pauperes, quibus quisq; pro sua facultate, atq; quantum Euangelij pietas consulit, exponit elemosynas, vestit, potat, pascit, hospites colligit, & reliqua agit huiusmodi, quibus Filios Dei in vita prouechere potest. Constituant ad hæc peregrinationes, ad præscripta quadam ac sancta loca, quam rem nunc lubens prætereo. Is quoq; qui morbo aliquo prægrauatus est, cuiusmodi in extremum mortis periculum ducere videtur, non solum auriculari confessione sua peccata enumerare solet: verum ad hoc etiam, ut fidem suam testetur in Christum qui hoc modo testamento reliquit se remissurum noxam, Sacramento Eucharistia prouidetur. Extremam item vocationem minime negligit. Tum pro agrotante frequenter fiunt orationes atque litanie agitur. Sicque tandem exacta exomologesi, pro vniuersæ communi Christianorum omnibus perpetratis, confissus ill. a Sacerdote consolatur. Septem igitur numero Sacramenta habet, velut ea quæ sine omni fraude promissionum suarum cum qui pro Christiana pietate ipsis utitur, participem, ac compo-

Extrema
vntio.

Aa 3

tem faciunt. Præcepta item de carnalibus ritibus tenent, quæ
 Moysi primo tradita sunt, quasi nunquam interitura, certi
 per verbum eius quod venerit ut impleret. Legem autem non sol-
 uerit. Addebat enim ab Archiepiscopo & Episcopis accipiunt. Ma-
 gis tamen castè sistant ab ipsis agitur in eâ re quam a iussis. Im-
 pyssimum enim esse dicunt, ut qui ipsi gratis acceperint, aliis a-
 gais sumptibus redimenda essent. Neque fuisse vultu ipsi prætere-
 possentatem rescedendi carniuius. Matthæus, Marcus, Lucas, Jo-
 hannes, Epistola Pauli, & reliqua à nobis recepta et in Apocri-
 pta inter canonicas non Testimèti scripturas recensentur. De ca-
 nonicis verò veteris Testamenti idem asserunt, quod dicitur et
 Ecclesia Catholica Pontificem Romæ ut Christi vicarium, sicut
 solem Petri agnoscunt. Propterea S. Clementis S. Leonis & Gregorij
 festa apud Moscovitas celebrari cõsueuerunt. Quod autem
 ab eo veluti apostata ac schismatici damnentur hoc se iudicio iusti
 iudicis Dei committere, dicebāt. Sæpius certè tentatum est eos per-
 suaderi, quod ad occidentale in Ecclesiâ redirent. Quæ tamē suc-
 cederint, quæ infelicitus homini frustrata sint, fortè plus profuerit ob-
 ticere quam commemorando vel scandalum infirmioribus præbe-
 re, vel odium quorundam in me contrahere. Dissimulant a neliis
 in Sacramento consecrati, ne aliquatulum ac fractione panis, Spi-
 ritum Sæctum à solo Patre nec à Filio procedere perinde ac Gre-
 ci tuetur. Quinquam vero sint apud Græcos plurique purgato-
 rium negat, & alij qui purgatorium scripturis probare conantur.
 In hoc tamen se non facile scissuram pati affirmant, quæ in ipsa
 inter cū Romana Ecclesia teneant. Missis negotiis ad præ-
 sentem. Imo audiunt neq. aliud magis ei uicari aut, quam quod a om-
 nibusdam quasi alieni à fide vitentur, quando omnia se censestra si-
 cra cum studio obseruent. Festa item quatuor solennia celebrant.
 Natalis scilicet Domini, Pascha, & Pētecostes, atq. dici quo Mater
 Domini

Domini assumpta est in cælum. Magno loco habent Apostolos,
 præcipue tamen Sanctum Nicolaum, quem celebrant, honorant
 atq. imitant. Deinde Palmarum ad imitationem Ecclesiæ Romæ ce-
 lebrant primas & oliuas, atq. reliquas huiusmodi arbores bene-
 dicentes illas benedictionem creaturarum non solum ab Eccle-
 siâ pie receptam, sed & sacris literis rectè fundatam probant. Ex
 quo et non quæ est in Numeris Cap. quinto & decimo non aperte
 monstratur, quid excommunicationes possint. Et e Paulo ad Timotheum,
 sanctificari creaturam per verbum & orationem, notissimum est
 omnibus. Apud ipsos deniq. per verba incantari serpentes, per
 verba eiici demones, & liberari obsessos commune sit. Per ieiun-
 nium enim & orationem expelli Daemoniū Christus post se scriptū
 reliquit. Signum crucis ac imaginem crucifixi, etiam contra hostes
 pugnant. Scuta deficiunt in eâ triumphari desiderantes unde &
 Christus Sanctus vere pro nobis apud Deum intercedere posse cre-
 dunt ac confidunt. faciunt speras, quorū etiā vota facilius exaudiri
 autunt. Quæ & eos inuocant & venerantur. Eos quoq. q. publicè
 peccant, excommunicatione psequuntur, q. eorū lingua obscha vocat,
 q. q. qui in eâ est cõmuni omnium hominum consortio, & con-
 sacratione Ecclesiastica cunctur. Vacuum est quod à nobis sanc pro-
 bari nō potest, & à nostris institutis alienissimum, quod pueris vix
 dum t. 10 annos natis, Eu. Christi Sacramentum præbent, quod-
 que in pane fermentato conficiunt, & ex cocleari panem vino in-
 tritum pro corpore & sanguine populo ministrant. Hi sunt itaq.
 mores ac sanctitatis hæc religio, illapiti, S. remissus princeps,
 quæ in vniuersam inelita tua in rebus Diuinis procuratus seduli-
 tas ignorare omnino doluit, ideoq. iussu tuo hac certè illorū
 hanc perquisita sunt. Data Tubinga XVIII.
 Septembris, Anni M. D. XXV.

**ELVCIDARIUS ERRORVM
RITVS RUTHENICI, IOANNIS
SACRANI Cracouiensis Ecclesiæ Canonici,
Anno Do. 1500. scriptus.**

Xomni gente Christianum gerente titulum præcisa
tamen ab unione Ecclesiæ, in defensione sui erroris
schismatici, nulla pertinacior inuenitur gente Ruthena.
Ad eam namq[ue] in secula & errore suo, dura & inflexibilis est gens, ut nulli Scripturarum veritati,
nulli Ecclesiastica determinationi, nulli doctorum Catholicorum,
aut conciliorum sententiæ, assensu cedit unquam, quando potius
visa & agnita veritati, proh dolor pertinaciter contradicit, &
doctos Catholicos, etiã sui ritus viros refugit sanamq[ue] doctrinam
eorum odit semper, ac disciplinam salutarem exhorret. Et hereticorum
Valdensium more (quorum temeritissima rusticitas Innocentij
secundi temporibus, virus pestiferum admodum in Ecclesi-
am iniecerat, quod necdum est in Bohemia conspultum) ambi-
tionis fastu inflati se duntaxat veros Apostolorum & Ecclesiæ pri-
mitiue sectatores audent asseruere & in eo quod abissi ab Ecclesi-
a vltro dissident, eius excommunicatione contra se tanquam schis-
maticos eternam reputant benedictionem. Multa contra Ecclesiæ
Catholica ritum, ordinem atq[ue] authoritatem blasphemantes, quæ
sequenti capitulo notabuntur, qui tamen & Græcico ritu in plu-
rimis abutentes ab eis semper, & vsq[ue] modo pro hereticis eorum
habiti

habiti sunt, terti & repaati Hi Christianum sanguinem, non mi-
nus hostibus crucis Christi sitiunt assidue, toto nisu conantes, ut è
medio fideles qui sibi exterminent, ut sic nomen Ecclesiasticæ reli-
gionis apud & inter eos abolitione prorsus interiret, nec probatio-
ne aut exemplis externis nobis opus est. Missio quidem execrabilis,
nulla tamè oblatione præteribili sacrilegio, quod in Dominum
Isidorum Kyouiensem Metropolitam, de concilio Florentino mis-
sum cum collega, quodam Episcopo ad se venientes, ut iuxta Flo-
rentini consilij determinationem cum Græcis, Occidentali scilicet Ec-
clesiæ Romanæ concorporarentur & unirentur, conuiscunt, op-
pugnatione rabida consentientes nequaquam, tum de eorum unione
recens hoc de Anno Domini 1500. facinus admissum vniuer-
sorū obtutibus ante positum innotescat. Diuus ac Religiosissimus
Princeps. Dominus Alexander magnus Lytuanie Dux moder-
nus ignitus Catholica fidei amore zelotipo, ardet Titoldi inciti a-
ui sui, qui primas fidei Ecclesiæ fundamenta in Lytuania iecerat se-
cum deliberans, quemadmodum in amplissimo Ducatu suo honesta
quapiam ratione ad unitatem Ecclesiæ ditionis suæ Ruthenos re-
duceret. Dum itaq[ue] pia benigna ac paternæ adhortatione adorien-
dos statueret, ipsiq[ue] præfati rent propositum deuotionis suæ in eius
cunctorumq[ue] sibi subditorum, fidelium perniciem, & extermi-
nium, rabido furore coniurari duces, & certi primores eorum, ad
magnum Moscouitarum Ducem schismatis & eorum sectæ tuto-
rem, è vestigio defecerunt. Cuius quidem filiam infectam paterno
contagio. Idem Dux deuotus & innocentissimus princeps suorum
optimatum & armigerorum siasu, & instantia coactus, pacis
& assidue amicitie fiducia. Paulò antè thoro matrimoniali sibi
constituit. Sane præfatus Dux Moscouitarum ad iniuriam si-
bi referens, religiosissimi Principis huiusmodi propositum, gaudens
hac occasione sibi (longè ante præconceptam) præbitam licentiam,

ad turbanda, ad turbanda, ac populanda domus dominica. Et ad haec uenerunt, Christi facti, cum in hac uia, more uicinis Thauri, carum gentium vicinorum obfirmatus, socer genero patris, bus in illis infidys, non ante crucem in platea signauit affeclum, donec innumerata millia Christiani, nam per suos ex Lytano Dominio, tam per subinductos Thauri, et Dominis Serenissimis Christi in ista. Dominus Iohannis Alberti Polonia Regis in perpetuum, atque in aeternam feruitutem. Haec enim schismatis huius Ruthenici una eadem est voluntas omnium, ut aduersus Romanam Ecclesiam, et eius ritum odio fremant, in seculum, et maledictis suis, et fideles de obedientia eius fide, bonis, gloria, vitag, nudare, ac priuare moluntur semper, nec mirum. Nam cum non sint de unitate et societate Ecclesie, et per consequens nec de regno Christi, aliud agere nequeunt, nisi ut adiuuati uarijs, molestant Christi fideles, et persequantur blasphemant, sanctam matrem Ecclesiam. Non habentes illud in prospectu, quod scribit Hieronymus super Epistola ad Titum 3. et habetur XXIII. questione III. capite. Si igitur quomodo Michael Archangelus, non fuit ausus Diabolo certa maledictionis dignissimo iudicium inferre blasphemiae, disputans de corpore Moysi, ut in Epistola Iude Apostoli scribitur, sed dixit imparet tibi Deus. Si igitur Michael non fuit ausus blasphemiae iudicium inferre Diabolo per cuius os maledictum blasphemiae, ipsius iurare non debuit, quomodo ipsi Rutheni blasphemare audent seruos Christi, et Ecclesiam suam Catholicam, quae unica est, et in duo uel plura diuidi non potest, quae corpus Christi est, qui unus et indiuisus est. et habetur 24. questione I. ca. Didicimus c. Schisma et super in apostolam ad Galatas est, ut habetur 24. questione I. capite, loquitur Dominus. Cum et Apostolus cuius singuli se imitatores fieri, ad Titum 3. dicat admonere ad omne opus bonum paratos esse. Neminem blasphemare. Et quia

quia dicit neminem Ergo non tantum hominem, sed nullam creaturam Dei, ut exponit Hieronymus ibidem. Et per consequens, non Ecclesiam Catholicam in qua sola est Christi regnum. Nam dicit Beatus Augustinus super Iohannem, quod soli fideles Christiani, sunt regnum Christi, quod non colligitur, sed emitur sanguine Christi. Et in alio loco ibidem, quid est regnum Christi nisi credentes, quod demonstrat etiam Augustinus in homelia 22. minorum. ubi dicit hi quos schismaticos communionis directa societas facit, specie corruptis comparantur uel palis aristarum fractis. Et ereptis de segete, quae non similiter cum frumento intrant in promptuariam dominorum, et contra ibidem Gregorius dicit eos esse Zizania, nec in unum concludi sagina Ecclesiae, in qua regnat Christus et non obstante quod ex eodem semine Euangelij et nomine Christi procreati sint. Non habet tamen fides aut Ecclesiae nisi filius Christiani nominis societatem, quamobrem hostes unionis facti, pacis et ueritatis, ac in diuersorum errorum praecipitum lapsi committis varijs, quae monstrosa et pestifera hereticorum ingenia ab initio conflauerunt, statum auctoritatem ritumque, sanctae matris Ecclesiae deprauare non formidant, et quae qualiaue uomant audiamus.

CAPITVLVM II. DE ERRONEIS

articulis Ruthenorum qui in hoc capitulo demonstrantur esse quadraginta. Quamuis multo plures sint, quos inferere tediousum fuit.

PRIMVS.

Negant Rutheni Sacramentum Petrum, verum Papam et verum Romanam sedis antistitem et Ecclesiae militantis caput unicum

fuisse, nec accepisse plenitudinem auctoritatis à Christo, quod & de quolibet Romano Pontifice successore eius tenent, & communem eum cum alijs Pontificibus esse dicunt.

S E C V N D V S.

Negant Ecclesiam Romanam caput esse Ecclesiarum omnium principem reatricem & magistram secundum quod scribitur dist. 23. c. sacrosancta.

T E R T I V S.

Dicunt omnes obediētes Ecclesia Romana, veros Christianos non esse, neg. salvandos, eò quod ab Ecclesia primitiva discrepent. Se verò solos esse veros Christianos asseverat. sectatores Christi & Apostolorum, & sic esse de numero salvandorum. Immo Dominum Papam cum Ecclesia Romana dicunt hereticum esse. de heresi Arriana, & Catholicos omnes Arrianistas vocant, & anathematizant ipsam tēpore cēnae Domini cum suo clero, dicuntq; non habere plenam potestatem ligandi & soluendi, quod sumpserunt ex sectione seu diuisione Græcorum decima ab Ecclesia Romana de qua infra.

Q V A R T V S.

Dicunt omnes Latinos Ecclesie doctores nullius veritatis & efficacie esse fuisseq; hinc nec alicuius eorum dicta suscipiunt, quantumq; forent ab Ecclesia suscepta & approbata, nec credunt afflatu Spiritus Sancti locutos fuisse aut scripsisse, hinc nec libris aut scriptis beatorum Hieronymi, Augustini, Gregori, Ambrosii, &

sii, & ex consequenti aliorum doctorum fidem dant, & eorum auctoritatem nullo modo suscipiunt.

Q V I N T V S.

Dicta doctorum Græcorum suscipiant, dummodo nihil aduersus eorum errorem in eis inuenerint. Si verò quid ex eis quod aduersus sectionem & ritum eorum erroneum fieret acceperint, corrupta dicunt & vitiosa esse ac fidem eis adhibere, non debere asseuerant.

S E X T V S.

Sanctos ex Ecclesia & fide Catholica, Romana professionis & obediētie blasphemant, & damnant sicut infra patebit in septimo schismate.

S E P T I M V S.

Imagines operis, & artificij catholicorum horrent, & quantum ex eis est, inhonorant, etiam si crucifixi, aut eorū Sanctorum fierent. Sui verò artificij venerantur, dummodo in sinagogis eorum locata aut picta fuerint, alias non.

O C T A V V S.

Ecclesias Catholicorum spernūt, confutant, inhonorant, ac blasphemant contra canonem Innocentij tertij de Baptismo c. Licet Græcos. Nec ullam in eis exhibent reuerentiam sacerrimo Sacramento nisi coacti, aut in metu maiorum offensa, aut simulata assen-

tatione, & sic de earundem Ecclesiarum consecratione, nihil tenent. Sic & de consecratione corporis Christi dicentes, in azymis ipsum consecrari non posse. Eorum verò synagogas per similes coenae, Sacerdotes consecrari posse dicunt, prout de factis consecrant.

NONVS.

Statuta Ecclesia dictaq; aut scripta seu Canones, & Conciliorum determinationes, ac decreta, nulla esse dicunt, etiam & de primis Concilijs dicunt, quod à septima Synodo omnia Concilia nullius efficacia fuere, neq; de iure Catholico quod sine eorum consensu agebantur & approbatione.

DECIMVS.

Omnia Ecclesia Sacramenta profanant & blasphemant, ridetq; & inhonorant, precipue Sacramenta Baptismi & sacra Eucharistia, eo quod non secundum formam ritus eorum fiant.

VNDECIMVS.

Nullum Pontificem Catholicum habere potestatem dicunt, chrisma consecrandi solum Patriarcham, quem se habere iactant Constantinopoli per quem si semel consecratum fuerit dicunt, ad annos plurimos illud efficaciam habere ad vñtionem.

DVODECIMVS.

Ordines, benedictiones, pontificia, sacerdotia, orationes, ieiunia, indulgentias, iubileos, & omnia Ecclesiastica officia, & ea
qua

qua auctoritate clauium dispensat Ecclesia damnant, nec ullius efficacia dicunt esse. Similiter obedientiam Ecclesiasticam auctoritatemq; ridet, & sicut de indulgentijs, sic & de excommunicationibus Ecclesia nihil tenent.

TREDECIMVS.

Dicunt confirmationis Sacramentum nullum esse. Ideò nec illud accipiunt sine quo promouent Sacerdotes suos, nec habent tempora limitata ad ordines secl. passim & uno die promouet, & plures ordines conferunt.

QUARTVSDECIMVS.

Dicunt Sacramentum extrema vñtionis, nullum aduersus peccati reatum medelam conferre posse, & B. Iacobum vñtionem intellexisse tamen ad medicinam langoris corporalis.

QVINDECIMVS.

Sicut quandoq; baptizant in acetabulo, id est, in qua acida, expressi de succo pomorum, aut fructuum, confecta cum aqua naturali & fermento. dum aqua pro tempore caruerint, discretionem in aqua non penites, sic in defectu vini in eodem acetabulo sacrificant, imò execrant.

SEDECIMVS.

In preparatione calicis duas aut tres guttas vini aqua immiscet calida, nec vinum sentitur in aqua absumptum, & dam-

nant Ecclesiarum quod aquam frigidam ad calicis preparationem accipiant, & panem fermentatum pro sacrificio recipientes diuidunt bifariam: superiorem partem in panis medio triangulariter, in profundam excidentes, in corpus Christi consecrant. Reliquum panis Beata virginis corpus designare dicunt, & in veneratione conseruant, in cuius panis preparatione farinam recipiunt. In nomine Patris, fermentum mittunt in nomine Filij, calidam fundunt aquam in nomine Spiritus Sancti. Item ad panis sacrificium plures panes assciant & apponunt, vnum in nomine Mariae alium in nomine praecursoris, alium in nomine Basilij tandem Ieonis, Heliae, & sic consequenter singulis panibus sanctos singulos inuocatione attribuunt. Unde & in Calicibus ligneis, in locis plurimis sacrificant, ubi pane ex pluribus, ut tactum est polentis exempto, offam quandam faciunt, & consecrant tandem in consumptionem coctearibus ligneis, & sordidis vorant, & micas seu reliquias panniculis detergunt, eyciuntq. Sic quoq. communicant, & populum coctearibus, ex calice expromendo, & in esum offerendo.

DECIMVS SEPTIMVS.

Sumunt experientiam de calicis consecratione, tanquam dubitantes de consecratione eius. Nam antequam communicant in sacrificio, faciunt eis dari aquam calidam quam infundunt in calicem consecratum, unde si vapor exalauerit, credunt vere illic esse consecratum, tum primo communicant. Et si pars in calice relicta fuerit seruiatur, & peractis prandijs a sacerdote redeunte voratur.

DECIMVS OCTAVVS.

Consecrant pro bellantibus panem similagineum, in corpus Christi.

Christi & laici in bella procedentibus tradunt in manus, qui cum sunt cum hoste conflaturi & iam manus conscribunt, replent vas esurium aut pocularium, quod in promptu fuerit aliquo liquore, qui tunc occurrerit, & illic pane illo posito, seipsos ordine communicant.

DECIMVS NONVS.

Sacramentum Eucharistia, quod die cena sacra consecrant, illud solum dicunt pro infirmis procurandis valere, & non aliud, quod diebus illis consecratur, & tale ad anni decursum conseruant in cal. cc. prapirato quod vermicul. sum & tabidum, infirmiori imprimunt cocteari.

VICESIMVS.

Ante preparationem calicis incensis cereis, panem consecrandum cum vino, & aqua calida in calicem fusi, velut dictum est, cum reuerentia summa spectandum populo offerunt, & circumferunt ubi populus pronus cadit veneratur & idolatrat. Et post in altari positum, & consecratum nemo veneratur, neq. eleuatur.

VICESIMVS PRIMVS.

Non solum in forma Baptismi ab Ecclesia discrepant, sed etiam in materia. Quamquam ut supra in Articulo 15 dictum est & si vero t. p. ph. in un. die l. co. fontis Ecclesiastici flumina rapide manantia, dummodo haberi poterunt pro Baptismo infantium consecrant instar Iordanis. Et queni puerum in immersione ibidem moris frigore, aut e manibus elabi & mergi contingat, ab Angelo

raptum dicunt in cœlum, ne p. mand. eius prescatis fuisse dignum aiunt.

VICESIMVS SECVNDVS.

Sacerdotes eorum communiter non orant, nisi quando missæ officium suo more sint habituri, & quæ aut quales horæ eorum sunt Deus videat. Et dicunt presbytero sufficere ad continentia purificationem, cum uxore cubanti & celebrare volenti, quod se fermentata aqua calida abluat, à vertice capitis ad pedum vngigia. Hanc loturam tantæ dicunt efficacie quantæ foret confessio.

VICESIMVS TERTIVS.

Si casu quis Catholicorum presbyterorum in altaribus eorum celebraverit, mox velut execratum violant & effringunt, & dicunt quod in vno altari tantum missa vna debet in die celebrari.

VICESIMVS QVARTVS.

Dicunt populum mereri, & magnæ indulgentiæ fieri, quotiens quis hominem Catholicum obedientie Romanæ interemerit,

VICESIMVS QVINTVS.

Dicunt suos presbyteros irregularitatem incurrere, cum pascerem, aut aliquod volatile occiderint, qui non prius regularitatem acquirunt, donec idem volatile sub ascellis suis ab eis, totaliter computrescat. Hac eorum est pœnitentia, quæ non esset adeo dura si Christianum hominem occiderint.

VICE-

RVTHENORVM.
VICESIMVS SEXTVS.

Falso iurare aduersus inimicum & præcipuè contra virum Romanæ professionis non esse peccatum dicunt. Similiter & decipere damnificare aut fraudare eundem.

VICESIMVS SEPTIMVS.

Sicut Sabbatum in Quadragesima nullo modo fere ieiunandi & peccare eos mortaliter, qui ieiunauerint. Neg. Missam celebrandum in tota Quadragesima nisi Sabbaticis diebus & Dominicis. Undè damnant Ecclesiam Romanam, celebrantem alijs diebus Quadragesimalibus præter Sabbatum & Dominicum. Et simili errore ante ieiunia sua octo diebus solennisant. Similiter & post ieiunia, carnes vorantes quotidie ferijs sextis. Imò & in Vigilijs si quæ tum occurrerint. Nec piscibus licere uti dicunt nisi eorum intestinis, cum ieiunia Quadragesimalia peragunt.

VICESIMVS OCTAVVS.

Christi fideles peccare mortaliter dicunt, quod barbas radant, & manducant suffocata. Et similiter damnant Christianos carnes edentes vltima Dominica antè Carnisprimum, & consequenter.

VICESIMVS NONVS.

Dicunt licitè vendi posse prælaturas, ac beneficia, aut emi. Similiter & sacros ordines, & quæ beneficia patres tenere dicunt, filij ad eam hereditarium se habere.

Dicunt viventem hominem, mortaliter peccare non posse.

TRICESIMVS PRIMVS.

Dicunt fornicationem simplicem non esse peccatum mortale similiter & usuram.

TRICESIMVS SECVNDVS.

Dicunt furi sufficere rationem furti sui, septem Sacerdotibus representari, & facere crimen, & petere oleiunctionem ab eis. Nulla tamen post hoc pecunia, nec restitutionis debito debere onerari.

TRICESIMVS TERTIVS

Afferunt non esse purgatorium, solum esse duo receptacula animarum cælum & infernum.

TRICESIMVS QVARTVS.

Dicunt animam ante diem iudicii beatitudinis gloriam non habere, quod & credunt. Corpore in terra manente. Omnia hæc in concilio Florentino cassata sunt, & per Bullam Eugenij correctæ.

TRICESIMVS QVINTVS.

Dicunt quod viutorum suffragia prosint damnatis in inferno, Et non alijs.

TRI-

Dicunt Spiritum Sanctum non procedere à persona Filij nisi solius Patris. Alias duo essent principia, & dua spirationis quod tamen sufficienter explanatum est in Concilio Florentino 1439.

TRICESIMVS SEPTIMVS.

Divortia faciunt in matrimonijs nulla rationabili causa interueniente, pro sola auaritia & libitu, quæ laici simplices inter coniuges faciunt. Et dicunt quemlibet qui petit separari licere.

TRICESIMVS OCTAVVS.

Dicunt secundas & tertias nuptias, ac deinceps, esse illegitimas nec facere verum matrimonium, nec inde sequi prolem legitimam.

TRICESIMVS NONVS.

At reuorum tumulos, peracta sepultura inveniuntur singuli per Sacerdotes, suos osculari, & post ipsam sepulturam conuiuantur, vorantes quasdam polintas ab ipsis presbyteris benedictas.

QVADRAGESIMVS.

Dicunt secularibus Dominis eorum praesidijs, licere sine nota excommunicationis maioris verberare & deponere eorum Patriarchas, Episcopos, Sacerdotes cuius rei origo capit, ut dicitur in 10. diuisione Græcorum ab Ecclesia, sunt & alia plures leuitates & stultitia eorum & errores, quos presentibus obmitto inscribere.

Cc 2

Suis hinc liquidè patere poterit: quòd horrendis erroribus si veteratores & sectatores prophanam à veritate & saluari Ecclesia Catholica determinatione discrepent, scèti ab unitate fidei orthodoxa. Undè in simplicitate & humilitate simulata, venientibus ad Apostolicam sedem, an euestigio credendum dispensandum, sit cum eis de plano, non desimo.

CAPITVLVM TERTIVM DE PERTINACIA Ruthenorum, qui nec in obedientia, neq; in iurisdictione petenda ab Ecclesia, Græcos redeuntes voluerunt vnquam imitari.

Et quia in Græcorum atque Ruthenorum schismate clauit semper, & vsq; modo liquidè cernitur, inobedientia pertinacia maior esse in Ruthenis quàm in Græcis, qui nò solùm animaduertere volunt potestatem & iurisdictionem omnem non nisi ab Ecclesia Catholica auctoritate manare: nec aliunde consequi eam oportere. Quin potius imperium auctoritatemq; eius omnem nihili ducentes, à tertia Græcorum ab Ecclesia scissione, seu ab Ephesina Synodo hæretica diuisi cum eis ab Ecclesia. Ibi Dioscorus Alexandrinus Episcopus Leonem Papam primum contumeliosis verbis afficere, & excommunicare prius temerè ausus est. Post in Chalcædonensi Catholico Concilio damnatus, nunquam deinceps vniri Ecclesia voluerunt.

Græci, dum
deus de
i. c. c. c. c.
Rom. E. c.

At verò Græci post eandem diuisionem tertiam, redire nonies perhibentur. De quorum abitione & reditionibus præfens quoq; Capitulum introducit incidentaliter. Græcos itaq; seu Orientales Ecclesias à Romana seu Occidentali Ecclesia omnium Ecclesiarum matre & magistra, cui singuli quiq; omnium condi-

tionum

tionum stantibus, subesse & obedire, eamq; sequi, venerari, ac in credenda ac licet conueniatur, velut habetur Distin. 19. ca. in memoriam: duodecies prædicti legimus per diuersas hæreses & schismata. Ipsam tamen Romanam Ecclesiam, semper in vna vera & solida fide Catholica perstitisse, perstituramq; ad sæculi consummationem iuxta illud Luca 22. Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua. Secus tamen quòd & beatus Hieronymus ad Damasum Papam dicit & habentur verba eius 24. Quæstione. 1. Can. Hac est fides. Sacra Romana Ecclesia, qua semper immaculata perman- sit. Domini providente & beato Petro Apostolo opem firente in futuro permanebit sine ulla hæreticorum insultatione scilicet prævalente, atq; firma & immobilis omni tempore persistet.

Undè huiusmodi præcisiones eorum, post translata Imperij sedem ab urbe Romana in Constantinopolim per Constantinum Imperatorem secutas legimus ad illam ultimam, in qua nunc obstinati persistunt quæ post Florentinum Concilium accessit. Quibus redeuntibus, tamen minus susceptionis ab Ecclesia gratiose impondebatur, semper ut habetur 22. Distinctione. Ca. Sacro Sancta. Quæ quidem Orientales Ecclesie, principales & patriarchales fuerant quatuor. Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, & Hierosolimitana. Quæ tam diuisim, tam quandoq; conuinctim se ab obedientia Ecclesie Romanæ subtrahunt. Constantinopolitana tamen Ecclesia fiebat semper alijs occasio huiusmodi abcessionis.

Vnde Prima scissio fuit Anno Domini 335. tempore Iulij Papæ & Constantini Imperatoris. Constantini magni filii, Arrii na hæresi plurimum infecti, qui seductus per Eusebium Anthiochenum Patriarcham, & alterum Eusebium Nicomediensem Episcopum, ambos sectatores Arrii Hæretici: qui in Alexandria dogmatizabat. Filium in quantum Deus, minorem esse Patre. Imo po-

4. Petri.
in d. c. c. c.
E. c. c. c.

in d. c. c. c.
Romanis.

tius dicebat eum creatum esse non Dominum non coeternum. nec eiusdem substantia cum Patre, & alia nefanda plura: multas & graves persecutiones intulit omnibus Catholicis, tã Orientalibus q̃ Occidentalibus, quosdã suffocãs quosdã in exilium condemnans.

Huius igitur fauoris fiducia, idem Eusebius Patriarcha Antiochenus: non quaesita Papa licentia: volens determinationem Nicenae Concilii in Symbolo annuere de consubstantialitate Patris & Filij: Concilium in Antiochia congregauit. Et ad illud cunctos Episcopos Catholicos citari fecit. Vixit Anatolium Alexandrinum Episcopum & Patriarcham Paulum Constantinopolitanum. Macellum Anchiræ Episcopum & Lucianum Antiochenum, qui Orthodoxa fidei erant veri zelatores.

Illi verò pro eo, quod sine Papa consensu interueniente factum esset: ad tale conciliabulum venire contempsit. Quapropter per eum excommunicati ad Iulium Papam appellarunt Eusebius & ceteri literis Papa de audacia temera corripuit atq; citatus credendam de tanta presumptione rationem. spreto mandato Papa ab obedientia sua & Ecclesiae Romana se subtraxit. Mox in exilio Paulum Constantinopolitanum Episcopum, eius suggestu Imperator cum sub altari in Eusa ciuitate suffocari precipiens, Eusebium Nicomediensem Hæreticum transtulit in sedem Constantinopolitanam. Quae ab eo annis duodecim post à Macedonio hæresichæ Spiritum Sanctum creaturam assèuerante occupata, annis 220. Tandem à tribus alijs Hæreticis Eudodio Demophilo, Euzegorio. Annis viginti tribus residentibus, & scilicet ad Filium Papam, & Theodosij Catholici Imperatoris tempora subsessione remota est & gubernata. Donec à Gregorio Nazianzeno suscepta. ab huiusmodi moribus & schismate fuerat purgata & reunita Ecclesia Catholica. ac sub obedientia Romani Pontificis tentata est. Post hæc annis 45 sub quing. Pontificibus Catholicis videlicet Nestorio 16.

Chryso

Chrysoſtomo 6. Asacio 2. Achito 20. Sisinio 1.

Secunda diuisio fuit tempore Celestini Papa & Theodosij Imperatoris iunioris. Anno Domini 406. Cum Sisinio Episcopo Constantinopolitano mortuo. Nestorius præbyter Hæresiarcha oculius, de Antiochia ad illam sedem vocatus esset, qui in concionando dogmatizabat primo.

Quod nullus audeat beatam virginem dicere matrem Dei ^{Nestorij error.} sed Christi, qui non genuit Deum sed hominem, cum Deus generari nequeat ab homine. Dicebat quoq; duas in Christo personas distinctas vnā Filij Dei, aliam Filij virginis.

Idem dogmatizabat Spiritum Sanctum, nec esse à Filio, nec habere existentiam à Filio, sed à Patre solo procedere. Hunc errorem Phocius maximè plantauit in Græcis, ut infra patebit de processione Spiritus Sancti, quem usq; modo Græci errorem defendunt cum Rutenis. Hunc Cyrillus Alexandrinus Episcopus, vir Catholicus venerationis plurima apud Græcos, plurimis Epistolis reprehendit, de tam impio errore. Detulitq; cum Papa Celestino, qui sibi mandauit ut Cyrilli scripta Catholica susciperet, & corrigeret errata, & in credendis, Ecclesiam Romanam sequeretur. Qui tandem mandata Papæ respuit, eiq; contempsit obedire. Et quia nulla alia orientalis Ecclesia cum secuta fuerat, sed nec tota Constantinopolitana. Quia multi clerici & laici resistebant suis erratibus. Idcirco durare non potuit Schisma & ille error.

Nam post triennium Synodus vniuersalis per Papam Celestinum in Epheso celebrata est. ^{Concilium Ephesinū anno 430.} Vbi congregatione ducentorum Episcoporum eadem est hæresis reuocata. Et constitutum ut nullus aliam fidem exponeret vel doceret, quam illam quæ scripta est à sanctis Patribus 328. in Nicenæ Synodo congregatis de qua Synodo in. C. Canones. dis. 15.

Tertia diuisio fuit. generalis omnium Ecclesiarum Orienta-
Dd

lum tempore Leonis Papæ primi & præfati Theodofii iunioris Imperatoris Anno Domini Quadringentesimo, quadragesimo quarto: dum post mortem Cyrilli Alexandriæ Episcopi doctoris Catholici, & zelatoris fidei Orthodoxæ, Dioscorus sedem eius accepisset, & Ecclesiam Constantinopolitanam Flavianus Catholicus Episcopus tenuisset. Monachus quidam Eutyces nomine Archidiaconus, id est plurimorum monasteriorum præses, seu Abbas, qui Nestorius hæresim vehementer impugnans, duas in Christo personas

^{Mar. 51.} ^{Euty. 11.} ^{affuerant in aliam illi oppositam incidit, dogmatizando etiam}
tatum in Christo naturam fuisse Divinam, & humanam abstractam esse, & in illam conuersam. Dumq; Flavianus Constantinopolitanus, illum hac palam concionantem redargueret, & eius pertinationem nequiuisset moderari, ut hæreticum de Ecclesia eiecit, & abstulit monasteriorum gubernationem. Qui dum appellasset petryss, id est Concilium generale, ac se iudicari super erratis ab Dioscoro Alexandrino Episcopo, Leonis Papæ dicti auctoritate, Synodus congregata est in Epheso, & legati missi qui nomine Papæ illi præficerent, Dioscorus monachis vallatus & militibus, veniens ad Synodum, contra Papæ mandatum violenter Synodali presidentia usurpata, coegit omnes ut subscriptione fateretur Eutycetis fidem esse Catholicam.

Quo viso legati Papæ fugerunt, ne errori tali & eius temeritudini consentirent, qui tandem Flavianum Episcopum mox detinuit, & pro sententia aduersus Eutycetem lata tanquam iniusta, coniecit in carcerem, appellatamq; ad Papam noctu fecit iugulari. Quo quidem iugulato, Archidiaconum suum nomine Anatolium sue opinionis, in Episcopum Constantinopolitanum consecrauit. Et Eutycetem restituit officijs & monasterijs. Similiter Antiochenum tunc Episcopum restituit, & alios quatuor. Et in eius sedem quendam nomine Maximum, eque hæreticum instituit,

ut

ut sic contra Papam firmaretur. Quo tempore Hierosolymitanum quoque Ecclesiam administrabat iuuenalis Episcopus, & partim in omnibus consentiens. Sic itaq; Ecclesiæ Orientales omnes sibi concilians, ad inobedientiam Papæ prouocauit. Audiens Leo Papa & gesta omnia illius Synodi irrita faciens, scripsit Imperatori ut annueret aliam Synodum fieri intra Italia: ut & error ipse, & Dioscori nequitia corrigeretur qui Ecclesiam perturbauit.

Ille verò non solum non annuit, sed & decreta dictæ Synodi potenter defendit. Sic itaq; Dioscorus ab obedientia Papæ cum Ecclesiis Orientibus se subtrahens, omnium primus contra Papam non solum libellum famosum scripsit, caput cum putridum nuncupans: sed etiam temera presumptione ausus est Papam excommunicare. Et ista sectio stetit toto tempore Theodosii & durauit annis septem. Nullam enim aliud Imperator Concilium voluit admittere ut in loco quopiam celebrari potuisset. Verum dum Imperator Catholicus Martinus Theodosio mortuo in Imperium successisset, Papæq; annuisset ubi vellet Synodum celebrare & intercessisset pro Anatolio Constantinopolitano Episcopo qui timore depositionis ad unionem accedebat, ut sue sessioni consentiret, Papa tandem & Anatolium suscepit & confirmauit.

Et in Chalcedone ciuitate Synodo sexcentorum triginta Patrum congregata, cui & Imperator intererat, ut habetur Dist. 96. C. N. 2. a fidei Ecclesias ipsas ad unionem cum eis suscepit, & Eutycetis hæresim damnauit. Et declarauit in una persona Iesu Christi, duas esse naturas distinctas, & constituit beatam virginem matrem Dei dici debere Græce Θεοτόκον. Toleratisq; tribus Episcopis in Ecclesiis eorum scilicet Constantinopolitano, Antiocheno, & Hierosolymitano, solum Dioscorum Alexandrinum condemnauit, ex eo præcipue, quod fuerit ausus lenare contra Papam excom-

Papa excommunicatur.

Synodus Chalcedonensis Anno 453.

Petrus A.
postolus
mortuus
scripsit.

municationem, ut habetur Dist. 21. C. Intantum. Et exinde fuit aliqualis turbatio in Alexandrina Ecclesia ex parte cleri & populi particularis, qui Dioscori partibus fauebant. Hic Leo epistolam daturus Fabiano Constantinopolitano Episcopo, contra haereses Nestory & Eutycetis, prius eam posuit supra sepulcrum beati Petri Apostoli petēs errata corrigi, & qua deficerent in ea suppleri. Die tandem quadragesima beatus Petrus illi apparens dixit: Legi & emandavi, unde vidit in ea aliqua manu Apostoli emendata, aliqua suppleta.

Quarta diuisio fuit per Achatium Constantinopolitanum Episcopum, in Orientalibus Ecclesiis contrita, tempore Simplicij Papa & Zenonis Imperatoris. Anno Domini Quadragesimo, septuagesimo. Cui diuisioni Sectio in Alexandrina Ecclesia occasionem praestitit. In qua sede vacante, Catholici suum elegerunt Episcopum, nomine Timotheum Fasciolum, & haeretici suum eam nomine Timotheum Elurum, qui dum dixit anno vno viveret. substituerunt ei alterum, scilicet Petrum Mongium. Achatius tandem ingratus primum de Petro Mongio à Papa Simplicio literis obtinuit, ut nullo modo Petri Mongij seſſioni consentiret, sed potius auctoritatem ei conferret, ad eiciendum eum de sede tantquam haeticum. Qua concessi: vsus suffragio & potestate Imperatoris, Petrum Mongium eiecit, & solum Timotheum Fasciolum Catholicum in sede reliquit. Quo breui mortuo, Clerus Iohannem Catholicum virum elegit in Episcopum. Et quia consuetum fuerat Episcopis nouiter confirmatis, Papa & Patriarchis ac Coepiscopis suis literas Synodales mittere, & in eis fidem profiteri: Iohannes, facta suorum Synodo, ex ea Papa literas Synodales misit. Misit insuper Antiocheno & Hierosolymitano Episcopis. Misit non minus & Achacio Constantinopolitano, quae neglectu nunciū reddita sibi non fuerunt. Ille vero despectum huiusmodi

ad

ad iniuriam sibi referens, cum Petro Mongio à se deposito, tunc Constantinopoli praesente conuenit: conciliatoq; Imperatore voto suo Iohannem ipsum de sede repulit & Petrum Mongium restituit. Expulit & Antiochenum Episcopum & Haeticum quendam Petrum nomine in sua sede constituit, quod & fecit Patriarcha Hierosolymitano. Et sic omnes Ecclesias Orientales suis factionibus occupauit & rebelles fecit Romano Pontifici. Et quis in tali seſſione Papa plures illi miserit Epistolas corripuitq; eum de temeritate & ille nihili duceret omnia, deposuit eum. Ille vero nihilominus Constantinopolitanam sedem Imperatoris fauore & praesidio occupabat diutius. Quo deinde mortuo Flautius in Episcopum Constantinopolitanum electus noluit nisi de approbatione Papa in sede residere. Quo unico Anno sedente Eusebianus electus, cum simili consensu Papa petito sedem accepit, & Annis sex in ea sedet. Donec ab Anastasio Imperatore haetico, qui Zenoni successerat deponeretur. Cui Macedonium substituit neſſiarum omnium sententiam scripturarum falsificatorem. Quo deposito post Annos tres Timotheus haeticus surrogatur in sede, qui Diuinam naturam in Christo pſſim dicebat, & tenuit sedem annis sex. Et sic haec scissio durauit annis 45. vsq; ad tempora Iustini Imperatoris Catholici, qui succedens Anastasio, Iohannem Timotheo mortuo, in Constantinopolitana Ecclesia sedere fecit, & sic Ecclesiam Orientalem cum Occidentali vniuit. Quae unio durauit ad tempora Iustini Imperatoris & Agapiti Papa.

Quinta diuisio fuit circa Annum Domini Quingentesimum Octogesium. tempore Papa Pelagij & Imperatoris Maurij, quae venit ex fastu & superbia tumore cuiusdam Iohannis Constanti-

Achatius
Episcopus
Constantin.
Ecclesiae
urbis

Iohannes
Papa Eusebianus
Hierusalem
appellatus
supra.

ma fuerat ante.

Vnde non ex aliqua heresi, sed sola superbia hec sectio pro-
uenerat, unde Pelagius Papa corripuit eum epistolis suis & frivo-
lam eius rationem elisit. Similiter beatus Gregorius primus, qui
Pelagio Anno Domini 590. successerat, scripsit ei. & Impera-
tori Mauricio suam superbiam redarguens, ut patet in Registro
suo & Dist. 99. ca. Nullus. & ad suppressendam tam temeram su-
perbiam suam, humilitatis titulum sibi apponens se in literis om-
ni-
bus seruum seruorum Dei intituare cepit. Quem usque modo se-
quuntur omnes Romani Pontifices, licet quidem putent Damasum
Papam hunc primum titulum assumpsisse. & ab alijs successoribus
fuisse pretermisum, donec à beato Gregorio contraheretur. Hec
diuisio paucis temporibus durauit, quia mortuo Iohanne successore eius
in illa elatione non perstitit, sed ad Ecclesiasticam unionem accef-
sit. Quibus temporibus fuit Arsenius hereticus Episcopus
Constantinopolitanus, qui dogmatizabat unam tantum fuisse in
Christo voluntatem & operationem. Quem Papa Pelagius veni-
ens Constantinopolim eiecit de sede, & sub ysaie temporibus quin-
ta Synodus celebrata est auctoritate Papa Vigily Imperante Iu-
stiniano.

Sexta diuisio fuit, & capta est Sergij Papa & Heraclij Im-
peratoris temporibus Anno Domini Sexingentesimo Octogesimo
& durauit annis 65. ferè usque ad tempora Agapiti Papa & Con-
stantini quarti Imperatoris Catholici, filij Constanti tertij om-
nium Imperatorum pessimi ex Heraclio geniti qui Papam Mar-
tinum ab urbe, Constantinopolim tractum, damnauit exilio in Cer-
sonam, ubi loci & beatus Clemens exulabat. Quam diuisionem
& sessionem fecit Sergius Episcopus Constantinopolitanus He-
reticus, qui similiter ut Arsenius tenuit unam voluntatem & o-
perationem fuisse in Christo & pertinaciter stetit sub inobediens

cum

cum alijs sex Episcopis videlicet, Piro, Paulo, Petro, Thoma, Piro,
Theodore se sequentibus hereticis fiducia Heraclij, qui Heraclius
post multa facta egregia, de quibus mentio fit in legenda exalta-
tionis sancte crucis, qua pro fide & Ecclesia fecerat, lapsus erat in
eundem errorem Arsenij, suggestu Sergij seductus, donec tem-
pore Agapiti Papa Theodoro, in Constantinopolitana sede, Georgius
vir Catholicus successerat, & Constantino tertio Imperatori fi-
lio Heraclij deteriori patre in heresi. Constantinus Quartus filius
eius princeps Catholicus succedens gessit Imperium. Sub quibus
Ecclesia iterum unita fuit. Et sexta Synodus uniuersalis de qua
distinctione sedecima Capitulo sexto Synodus, per Agathonem
Papam celebrata durauit unis quasi maius viginti tribus ad tem-
pora Iohannis Papa Sexti tenentibus sedem Constantinopolitanam
successoribus quatuor Episcopis Catholicis, Georgio, Theodoro, Paulo,
Calisto, donec Titus successerat eidem Calisto hereticus de er-
rore Arsenij.

Septima sectio cepit à Tito Constantinopolitano Episcopo
heretico ferè totidem annis durans ut precedens, Incipiens tem-
pore Iohannis Papa Sexti, qui Gracus fuit, durauit ad tempora
Adriani Papa primi, & Constantini Imperatoris Quinti, qui
cum Hirenne matre tunc tenuit imperium. Qui Titus, cum duobus
successoribus Iohanne & Germano sedit sedi Romana inobediens
annis 24. heresim tenens Arsenij. Qua quidem heresis in succif-
sore Germani finem accepit tamen alia consurrexit scilicet sub A-
nastasio, qui annis 24. sedit in sede Constantinopolitana Ecclesie
Romana inobediens, cum successoribus duobus Constantio & Ni-
ceta. Vnde heresis Iconomachorum consurrexit in destructum
& persequendum imagines. Contra quos est Capitulum de Con-
secratione dist. 3. Venerabiles imagines. De qua heresi fuit Ana-
stasius cum duobus sequentibus.

Sexta Synodus.

Iconomachorum.

Nicena Synodus. Terasio tandē Episcopo Catholico Nicetæ succedenti in Ecc. Constantinopolitana, qui in ea sedet An. 12. Et Imp. Constantino. V. cum Hircene matre sua, Imperium gubernante, viro Catholico, Synodus per Adrianum Papam primum, in Nicea ciuitate Asia celebrata est, Anno Domini Septingentesimo Septuagesimo quinto, & unita Ecclesia. Ibidem fuerat Synodus illa quam tempore Constantini Imperatoris Sylvester Papa congregarat. Et durauit unio ad tempora Leonis Imperatoris, qui fuit Armenus genere, & Baro Michaelis Imperatoris. Et occiso Michaeli, qui post Constantinum Quintum & Hircenem imperauerat, que filium Constantinum eundem ex oculatam, in carcerem coniecerat, quod eam priuarat imperio. Imperium tyrannice inuasit & occupauit, ac sopitam haresim Iconomachicam à Concilio septimo reaccendit, temporibus Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani, qui Terasio successerat, & sedet annis nouem.

Orana Synodus. Octaua diuisio circa Annum Domini Octingentesimum trigessimum, tempore dicti Leonis Imperatoris fuit sub tribus Patriarchis Constantinopolitanis hæreticis, Iconomachis, scilicet Theodoro, qui sedet annis sex, & Antonio, qui sedet annis tredecim, & Iohanne, qui annis nouem.

Qui tres nominatim anathematizati sunt per octauam Synodum, & durauit annis quasi 27. Donec Methodius vir Christianissimus in sede Constantinopolitana sedet. Sub quo totaliter defecit haresis Iconomachica, qui annis quatuor residens Ecclesiam inuit. Cui Methodio cum Ignatius vir Sanctus, & constans, miraculis successisset, & cum iam sedisset annis 11. per Imperatoris Michaelis, qui Leoni in imperium successerat, auunculi, Vardam nomine, cognomento Ebriosum, de sede pulsus est.

Qui excommunicabat eum, q̄spretalegitima uxore nurum suam superduxerat, nec absolueret voluit, nisi rediret ad pristinum coniugium

in iugum Et per violentiam fecit eligi quendam Phocium laicum, sceleratum hominem, in Patriarcham Constantinopolitanum.

Phocius 3. Sanctum à solo Patre procedere docuit. Nona diuisio cepit à prænominato Phocio Nicolai Papæ primi & Michaelis Imperatoris temporibus circa Annum Octingentesimum Quinquagesimum Octauum.

Nam petente dicto Michaeli Imperatore ut Papa Nicolaus Phocium ad sedem Constantinopolitanam confirmaret Papam, hortaretur, & contra pluribus eum literis ut Ignatium iniussè à suis inferioribus, contra Canones depositum restitueret sedi suæ, ut habetur 21. Dist. C. Inferior sedes, cum 5. capitulis sequentibus. Dumq̄, cerneret ea in re obstinatorem Imperatorem, Phocium deposuit & multas contra eum excommunicationum sententias promulgauit.

Ipse verò fauore & prasidio Imperatoris sedem occupabat violenter, modum & viam querens conaturo, quo se ab obedientia Papa eximeret. Et quia veteres Hæreses sensit eam re non fore sibi profuturas, nouam confluxit.

Nam versuta calliditate constituit quasi generale Concilium comportare, ut pertinaciter de processione Spiritus Sancti Nestori dogma defenderet. Quod quia sine Papæ auctoritate & cōsensu facere nequinerat subduxit ignotos viros eos esse legatos simulās, non solum Romana Ecclesia, sed etiam principalium sedium aliarum, scilicet Alexandrinæ, Anthiochenæ, Hierosolymitanæ. Et congregans Metropolitæ & Episcopos per se agebat omnia. Nicolaum Papam, multis criminibus accusando maxime quod excommunicatus esset, eo quod ad Symbolum addiderat Spiritum Sanctum & à Filio procedere, & esse depositum gestis terræ Concilij contra cuius decreta fecerat. Quæ pertinacia magis imbuere Græcos in hoc errore, & eos irritauit contra Latinos qui & plures ac varios accusatores cum restibus subduxit, ut coram Concilio

Ee

Spiritum Sanctum à Filio procedere. quod. Nicena eadem Synodus non posuerat. Et in sequente Synodo iterum decretum fuerat: omnem qui aliam fidem tenceret vel doceret si foret Clericus deponi. Si laici excommunicari debere: Quo facto dixit ad se in e pertinere regimen vniuersalis Ecclesiae cum esset Patriarcha primus post Romanum Pontificem nec depositus nec excommunicatus: Itaq. stulti a presidentia eius proceres milites & populus quisq. cæperunt in omnibus occurrentibus ad eum velut ad Papam recurrere & honorem ac reuerentiam exhibere tanquam Papa. Audiens hoc Leo Papa duriter literis exprobrabat Michaeli, redarguens eum, & ostendens quomodo in prima Synodo Nicena, cui Syluester Papa & Constantinus magnus intererant, Decretum fuit cum subscriptione totius Synodi & Constantini, quod summa sedes Romana à nemine iudicaretur, & ut Romano Pontifici omnes sacerdotes totius orbis subditi essent ut capiti. Quod decretum Synodi seu Concilia plura approbarunt. Primo Synodus Constantinopolitana primatus Theodosius senior intererat: Ephesina prima cui Theodosius iunior filius Archadij aderat: Chalcedonensis qua praesentia Marciani Imperatoris acta est. Constantinopolitana tertia, quae tempore Constantini iunioris fuit. Omnes hae Concordi voto & subscriptione confirmarunt sanctam Romanam Ecclesiam, & Apostolicam sedem post Dominum Iesum Christum caput esse omnium Ecclesiarum hac & alia plura illi obiciens. Ille tamen velut temerarius nullis decretis attentus in sua pertinacia permansit, propter quod iusto Dei iudicio brevis vindictam accepit.

Nam Constantinus Imperator videns tantum ei deferri honorem ab omnibus, vehementer eum exaltationis sua pœnituit. Tinnens quoq. ne sumpta aliqua occasione leui excommunicaret eum, & ne proceres in eius defectionem seu excommunicati aliquando

*Papa sunt
terraci
per maneb.*

quando cogeret cum praesentim habeatur pro Papa vniuersali: arguebat, intra se quod si Papa remotus Romanus hoc facere potuit. quid non fieret Papa praesens: Vocato ergo ipso Patriarcha Michaeli, & alijs Episcopis, sicut coram eis cum instituerat: sic & coram omnibus à cunctis dignitatibus eum deiecit, & spoliavit non solum iis quibus Papalibus, & collatis privilegijs: sed & alijs quae dudum ante Patriarcha Constantinopolitanus habebat, ab alijs Imperatoribus concessa, quo sibi audaciam omnem agendi contra se arrogauit, libertates omnes adimendo.

Iuste igitur Dei iudicio factum est, ut careret proprijs, qui aliena iura contra fas & ius usurpatione inuaserat. Et exinde Graeci Imperatores similiter ius cæperunt, ut Patriarchas & Clericos omnes teneant subugatos, quos, & quando volunt instituunt, & etiam destituunt.

Similiter Rutheni principes faciunt, & idem pessimus hominum Constantinus, volens Gracos cum Latinis in perpetuo ponere dissidio, & separatione sempiterna: fecit publicè proclamare, ut quisq. contra Ecclesiam Romanam scriberet mala quae sciret & abominabilia, premia scriptoribus pollicendo, ut sic populo Romanam Ecclesiam contemptibilem redderet. Sic itaq. multi multa scripserunt fatua ficta & nephanda, & quanto abominabiliora, tanto magis Imperatori gratiora. Et sic apud eos, ac Ruthenos magis velut aduersus Ecclesiam Romanam blasphemia. Vnde etiam Ecclesia consuetudines omnes, quas habet Romana Ecclesia, quae non

*Graci cum
Rom. Ecc.
concordant*

etiones, blasphemias calumniosè & mendaciter constant, & latratibus ructuant. Et scissisemel ac diuisi ab Ecclesia Romana, nunquã redire nec de Ecclesia aliter, nisi impiè sentire voluerunt. Et huius mali occasio non minus etiam sumpta est. Postquam Carolus magnus, Orientale Imperium in occidentem translulit circa Annos Domini Octingentos. Et hac ne phanda scissio durauit, quousq; Latini Imperium Orientale susceperant circa annos Domini Millesimum Ducentesimum temporibus Innocentij tertij, Alexio filio Isaurij Gracorum Imperatoris cum patre occiso. Quos Latinus quidam cum classe maxima Gallorum & Venetorum à Venetis impetrata, promissione affutura unionis Ecclesiasticæ procuranda, dum Alexius Constantinopolim versus educeret Imperium recuperaturus, & captiuo patri auxilium prabiturus ac dimicaturus, contra germanum patris, qui eodem patre suo rapto & exculato ac coniecto in Carcerem Imperium ut occupauerat. Cum quibus conferto bello cum occupatore imperij eum in fugam conuertit Imperio restitutus. Undè pro gratia Latinus reddenda homo pestifer nitebatur primo classim eorum exuere: ubi præpeditus, conferto cum eis aperto pralio una cum patre occisus est. Et Gracis hincinde dispersis, Imperio Constantinopolitano potiti sunt Latini Annis 50. & unio facta est, de qua unione habetur. Extra de bap. Licet Grecos.

Gracis Et creatus Imperator primus comes Gallicus nomine Baldunus & Patriarcha Cōstantinopolitanus quidam Venetus. Post annos tandem Quinquaginta Graci recuperauerunt Imperium leuensium adiutorio de manibus Latinorum Factusq; est Imperator Gracus Michael Paleologus, qui misit ad Conciliū Lugdunensē per Gregorium decimum celebratum, offerens se velle concordare & unire cum Ecclesia Latina. De processione tamē Spiritus sancti cupiuit erudiri, si procedēs à Filio nō procedat à duobus principijs.

eo

eo quod omnia ab uno procedunt principio.

Unde in eodem Concilio declaratum est, & decretum Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio non sicut à duobus principijs sed sicut ab uno principio & non duabus Spirationibus sed unius. t habetur de sum: tri. & fide Ca. lib. 6. ca. 1. Et hanc confessio. *Symbolum* nem fecerunt legati Michaelis Imperatoris Gracorum, & roceperunt, ac reuerſi publicarunt in populis decantantes Symbolum Latinū scilicet in Spiritum Sanctum qui ex Patre Filioq; procedit. Unde ex hoc Symbolo Niceno nihil additur, sed potius sit declaratio veritatis.

Et sic quamuis Ecclesiæ Orientalis in unione permanebat tamen dixerint qui contradicerent unioni, alij palam, alij occultè. Tamen Imperator multos hereticos obstinatos tales abbates & Monachos occidi fecit, alios mergi, qui nec rationibus nec autoritatibus sanctorum valuerunt a sua pertinacia reuocari, qui etiam Ioseph Patriarcham Constantinopolitanum hereticum depositum eiecit & priuauit sedem illam, & Iohannem de Lum Te. hum, hominem Catholicum in sede collocauit, & sub eius vita tota, durauit unio.

Unde decima diuisio cepit per Andronicum filium Michaelis Imperatoris, qui una cum patre in Imperium Coronatus fuit ubi Gregorio decimo iurauerat de fidelitate fidei & obedientia Romana: patre tandem mortuo solus gubernauit Imperium, homo pusillanimitis, timidus & peruersus, qui fratrem anhelantem ad Imperium & Gracorum à se defectionem ad cum, metuens eum, incarcerationi.

Et animaduertens Gracos in unione fidei & Romana obedientia vacillantes ac ad defectionem paratos, congregatis omnibus in Ecclesia maiori sancta Sophia Cōstantinopoli contra iuramentum factum Ecclesia Romana palam dixit. Vobiscum tenui semper, te-

Et 4

Coronatus
hic Gregorius
decimus Anno
1272.

c. Gracia Romam venientibus traditiones Græcorum certis in Missa ceris concentibus continet usq; modo. Et non mirum est, quod adeo fremant aduersus Ecclesiam, q̃s. antq; in omnes quos sub eius obedientia cernunt consistere, quoniam à iusticia, caritate, & humilitate prorsus sunt alieni, cum omnibus sui ritus Schismaticus Ruthenis.

A iustitia inquam: dicit enim beatus Augustinus, & habentur verba in Canone vigesima quarta quest. 1. cap. vbi Quod ubi sana fides non est, non potest esse iustitia que scribitur Abacuc secundo & ad Rom. 1. Iustus ex fide uiuit, ubi subditur, neq; schismatici aliquid sibi ex ista merced promittant. Et quid magis est de quo constat, quod caret uirtute uera fides, presumitur quod non caret omni uitio, & præsumit fides opposito, scilicet perfidia.

Huic Ecclesia ueram fidem profitendi, molesti sunt & infirmi & aduersi uerae pietati Religionis Catholica qua prima & summa iusticia est. Quod autem charitate careant, sola diuisione ab unione Ecclesiastica demonstratur, quæ ex odio charitati contrario procedit. Charitas namq; imperat concordem fraternam unitatem, quia dilectio proximi, malum non operatur Rom. 13. & inclinatur in actus omnes uirtutum omnium, quæ ubi defuerit, ira & odij remanet incendium, nec non contentiones rixæ discordia, detractiones, contumelia, blasphemia & ceteri quicq; actus uiciosi merito succedunt dicitur enim in quest. 1. cap. quod supra. Quod si heretici aut schismatici charitatem haberent, non dilaniarent corpus Christi, quod est Ecclesia Catholica.

Ex eadem tandem radice liquet: eos humilitate carere: quæ est ornamentum præcipuum hominis Christiani, quia Ecclesia suaue iugum abijciunt, & fortè detestantur, contra quos queritur Dominus in persona Ecclesie Ierem. 2. Confregisti iugum meum,

rup. 16

rup. 16. Si uincula mea, dixi: si non seruiam: scilicet constitutionibus & ordinationibus, ritus & sacramentis tuis arguant te malitia tua & auersio tua increpabit te. Hac ibi, & 24. 9. c. Audiuimus. Dicitur Christus non habitare in cordibus eorum qui superbia singularitate secuti, à corporis Christi compage semetipsos abruptis hinc præfatione sua laborantes, ad Ecclesiam Catholicam detrimentum, fama gloriæq; confuscationem, semetipsos infames reddiderunt, iuxta illud Dionysii Papæ 29. 7. cap. Alieni. Vbi dicitur. Infames esse omnes censemus, qui Christianam Legem præuaricantur, aut Apostolicam uel regularem postponunt auctoritatem, & ambigentes superioritatis & prioritatis titulum in Ecclesia, se tanquam primitiua Ecclesia sectatores, primos & ueros Christianos existimantes infirmi facti sunt Christianorum omnium, iuxta illud Alexandri 2. 24. 9. 1. cap. Audiuimus. Item cum Dominus. circa finem, liquido constat eum, qui ab integritate Catholica fidei recedit, maledicendi & benedicendi potestatem minime habere. Catholicum namq; utpote se superiorē maledicere non ualet, id

est excommunicare.

* * * *

* * *

* *

*

Ff 2

In heretici
cum non est
charitas.

APPENDIX DE ERRORIBVS MOSCORVM.

Lura eiusmodi, quæ Sacranus Russica refutans, ex scholastica profert Theologia existimam perparum emolumenti, si hic ponerentur Lectori allatura esse. Sunt enim mera argutia humanæ, vel raris, vel nullis firmata testimonys Diuinis, quibus solis omnis, edarguitur in fide error. Quamobrem ijs omisiss, Petrum quoque Scargam Iesuitam Vilnensem similia recensentem audimus. Positis tamen in primis Grecorum rationibus, quibus suam à Romana Ecclesia defectionem excusare conantur. Primum inquit, octo capita, deinde nouem, postea sex & viginti, Græci Russis aduersus Ecclesiam Romanam edidit Photius Patriarcha Constantinopolitanus, octo conscripsit, quæ Nicolaus Papa ad Ignatum archimysiam Renensem scripto recenset.

Primo quia Romani sabatho ieiunant.

2. Spiritum S. à Filio quoque procedere asserunt.
3. A matrimonio abhorrent.
4. Sacerdotes confirmationem Baptismi facere non permittunt.
5. Interuallum temporis ante Quadragesimam produciunt.
6. Agnum Paschale una cum corpore Christi, in altari consecrât.

7 Sacer-

7. Sacerdotes illorum barbas radunt.
8. Diaconos absq. Sacerdote Episcopos faciunt.

Post hæc ducentis ferme interiectis annis, Papa Leonis. tempore hoc etiam nouum caput addidere. Quia ydem Romani, pane azymo in Sacramento corporis Domini vtuntur. Plura deinceps alia, ira inusitata, flagrantes commenti sunt & hæreses vocarunt. quæ eodem magis Russis, gentem simplicem, è quorum monumentis hæc producamus deciperent.

10. Quod Romani Pontifices in bella prodeunt.
11. Ieiunij tempore pueros lacticius vesci sinunt.
12. Non contenti pictis imaginibus, sculptis etiam vtuntur.
13. Crucem digito humi factam pedibus terant.
14. Virginem Mariam Dei genitricem non vocant.
15. Ad altare mulieres admittunt.
16. Suffocatis aurijs alyss, cum sanguine, item ranis & vrsis vtuntur.
17. Ori Baptizati, salingerunt, & luto ex sputo facto, aures illinunt.
18. Aqua se quotidie, ritu Iudaico aspergunt.
19. Totâ manu benedicunt signum autem crucis uno digito exprimunt.
20. Ab tempore ieiunij, vsque ad Pascha, Halleluia non cantant.
21. Cadauera mortuorum Episcoporum, aliquot hebdomadas infelta seruant, nec illorum manus transuersim, figura crucis componunt.
22. Sacerdotes eorum, tres uno die Missas celebrant.
23. Consanguineas in matrimonium ducunt.
24. Monachi ipsorum carnes comedunt.

Ff 3

25. Tempore quadragesimæ sanctam crucem abscondunt, neg. sexu populum adorant.
26. Loco participationis Cane Domini. sacerdotem sacrificantem osculantur.
- Hæc Scarga cap 12 libri 2. Polonici, Anno 1577 Vilna excusi de uno pastore, unitate Ecclesiæ, & Græcorum ab illa se. sione. Capite verò 2. partis 3. hosce errores tã Græcorum quam Russorum enumerat.

FRUIT
R. 2. 1. 1. 1.

1. De processione Spiritus S. perperam sentiunt, equalitati Filij cum Patre hac ratione detrahentes.
2. Datam esse à Deo Ecclesiæ Rom. eam auctoritatē, ut totius mundi Ecclesiis præsit negant.
3. Nondum esse sanctos in cælis, nec dum frui faciei aspectu Dei propterea quod nondum resurrexerint credunt.
4. Nullum esse purgatoriū aiunt, nihilominus tamen pro morituris orant.
5. Matrimonium voce Diuina indissolubile pronuntiatum, posse p hominē solui putant. Vnus illorum aliquot uxores simul habet, Papa, id est, sacerdotes atque Episcopi, vota Deo nuncupata, ac id ipsum sacramentum disiungunt dissoluntq. Potentiores autem, tonsas monachas in matrimonium sumunt.
6. Septem tantum Concilia esse debere. Si verò vel octauum vel nonum foret, id pro Anathemate habendum dicunt.
7. Corpus Christi, in pane infermentato consecrari, nefas habent.
8. In Missa, panem nondum consecratum, genibus suis adorant: cum autem consecratus fuerit, nullum honorem sanctiss. Christi corpori exhibent.

9. Et corpus & sanguinem Christi in ara, non solo Dei verbo, sed sacerdotis etiam precationibus fieri existimant.
10. Idem sacramentum, feria quarta tantum ante Pascha consecratum, propter agrotos, totum annum conseruant, negantes alijs diebus idem consecrare dariq. ysdem licere, cum tunc diu huiusmodi panis species salua durare.
11. Pope id quod reliquum est corporis Christi, à fidelibus non absunt. peracto prandio templum ingressi interdum semipoti, vel nulla vel parua cum reuerentia comedunt.
12. Parui id pendunt, si vino, accedentium frequentia exhausto, tantum aquæ post consecrationem assundatur. ut nullus eius sapor supersit, quod ubi sit, nec sacrari, nec esse sanguis Christi potest.
13. Nec plures faciunt confessionem peccatorum, nam Papa peccatis contaminati, nulla alia confessione facta præter eam, que vulgo fit ab omnibus semel in anno, ad Liturgiam obendum accedunt, quo pacto non id solum quod sacramento absque penitentia sumto iniuria fiat: verum etiam communicantes sibi exitium attrahunt.
14. Confirmatio Baptismi non est illis Sacramentum quæ etsi ad solum pertinent Apostolorum successorum Episcopum, tamen eam vulgaris sacerdos peragit.
15. Extremam olei unctionem, errore intolerando, homini mortuo adhibet, quasi soli corpori anima destituito, accommodanda sint Sacramenta.
16. Neminem, uxore carentem ad sacerdotium admittunt, nec ullam Popam, cui Popadia non sit habent quo facto castitatem exelsum noui Testamenti virtutē contemnunt. donum Dei corrumpunt quod, idem Deus largè nonnullis dare potest, id omnibus detrahunt & à sacerdotali dignitate reijciunt.

17. Cleri apud eos consecratio, non fit sine pecunia. Dare enim consecrandum. Episcopo consecranti, aliquot florenos oportet, quod tamen minimè dicitur esse peccatum.
18. Negant chrysmā, Episcopo sive Metropolitae prater solum Patriarcham consecrare fas esse. At uerò tam longè petunt, aut in itinere perit, aut adulteratur, vel atate confumitur. Id autem apud Catholicos, Episcopus quotannis renouat, Sacramentis quibus solum adhibendum.
19. Cerimonys ritibusque plus quàm par est confidunt. Ad hoc in Imaginibus, Sanctis innocendis, alijsq; Ecclesiasticis rebus, multa inique committunt. Hæc sunt Scargæ uerba paucis comprehensa, quæ capite tertio ait Moscos, adeò abominati detestatiq; Ecclesiæ Romanæ homines, ut illos pro Ethnicis habeant, & si occidant, obsequium se Deo præstare sibi persuadent. Addit idem allegatum superioribus annis ad Lituanos à Patriarcha Constantinopolitano, quendam sacri ordinis virum, perducere non potuisse, ut Valerianum Episcopum Vilnensem saluaret, negans sibi suisq; quidquam commercij in rebus fidei, cum hominibus Latine Ecclesiæ, qui ipsis heretici essent, habere licere.

Et Scargæ quidem Ecclesiæ, doctissimi Andreæ Volani Evangelici ducisarius, ista de edicto Græcorum Russorumq; aduersum Romanensem, s. summa Evangelicos egregie dissimulans, quod tum re ipsa declarauit, cum Anno 180. Lutherianis ita esset omnibus expositus debere, suos Vilnæ decreuit, ut & obuios conspuerent. Cuius rei, cum ipsemet obuius concionatori Evangelio factus, exemplum edit alijs imitandum, (audita refer) contusum os, ex quo spiritum exierat, manu cuiusdam, i. spectantis per Nobilis, homo maledictus domum retulit.

ALE-

ALEXANDER GVAGNINVS VERONENSIS,
Eques Auratus, peditumq; præfectus. In descriptione
Sarmatiae Europææ.

De Religione Moscouitarum omniumq; Ruthenorum.

Rutheni omnes postquam semel fidem Christianam Græcorum ritu anno restitutæ per Christum salutis 942. susceperunt sub Olha Dacila & Volodimiro filio eius Monarcha Russiæ in ea ad hunc usq; diem unanimiter fortiterq; perseverant. Quamuis quidam procures Russiæ Polono Regi subiectæ doctrinam Lutheranam, & Zuinglianam sequatur sed vulgus omne maiorq; pars magnatum & nobilium fidem antiquitus Græcorum ritu susceptâ firmiter retinent, Sic quoq; omnes regiones Russiæ quæ alba dicitur Moschorum Principi subiectæ Christiana fidei quam à Græcis susceperunt vestigijs firmiter unanimiterque insistant. Vnus autem totius Russiæ Metropolitanus olim erat tam Moschorum, Lituorumq; Ducibus Regiq; Polonorum tributarius qui sedem suam primo in Kiouia Russiæ Lituorum Metropoli ciuitate retinebat tandem in Volodimiriam postremo in Moscho-
uiam translata est. Cum autem Metropolitanus Moscho-
uiæ septimo vnoquoq; anno Russiam Lituanijs subiaccen-
tem causa exigendarum pecuniarum inuaderet ablataque
magna pecuniarum summa discederet. Vitoldus magnus
Lituanie Dux, re considerata, prouincijs suis, ne thesauris

Rutheni
Christiani

Metropolis
in Russi-
a.

Gg

Moscou
Ruthenica
Metropolita
Ruthenica

conuocantur, consulere volens, Episcopi Abbatibusque
Ruthenice conuocatis iudicio eorum. Metropolita Ruthenica
elegit, qui sedem suam Vilnae (quæ est Lithuanica metropoli-
tis) habet in Basilica diuæ virginis, quæ Ruthenis Pieczia,
id est, castissima dicitur. Hic autem metropolitano Vilnae
commoratur. Est verò Episcopus Vilnensis præcipuus se-
cundum ordinem Ecclesiæ Romanæ. Ipsa enim Vilna Ro-
manum ritum sequitur: sed media pars Ruthenica cum
incolit pluresque Ecclesiæ in ea Ruthenicae quam Romanæ
conspiciuntur. Porro omnes Metropolites Ruthenorum
à Patriarcha Constantinopolitano auctoritatem suam ha-
bent, & primò omnium Episcoporum Abbatum & totius
ordinis spiritualis iudicio, & consensu Metropolita elige-
batur, sed nūc hanc auctoritatem magnus Dux Moschoui-
tarum sibi ascium suoque iudicio Metropolitam in Moscho-
uia constituit.

S. Andreæ
apostoli
Ruthenica

A sancto Andrea Apostolo Rutheni se fidem Christi-
anam suscepisse iactant, adhuc ante Olham, & Volodmi-
rum, quem ex Græcia per Pontum Euxinum ad ostia Boni-
stenis fluij, gētiliter Dnepr dicti, apostolice annales eorum
testantur, & inde ad Kiouiam, tunc temporis metropolim
Ruthenice, aduerso fluuiio peruenisse, atque ibi omnem terram
Ruthenice, benedixisse, & baptizasse, lignumque crucis eum illic
constituuisse. Ex Kiouia tandem aunteum ad ostia Boni-
stenis Dneprisko dictos peruenisse. Indeque in Negro-
diam magnam deinde per mare Germanicum Routhenice;
nauigasse. Postremò in Peloponneso Græcia, sub Apo-
hulus nominis Rege, propter Christum crucifixum inde Ar-
chiepiscopi in toto Imperio Moschorum deo sunt unus in
Nouogardiam magna, qui habet prærogatiuam nullam al-
iam

Archiepiscopi
Moschorum
Episcopi

bambicorac in ostium Episcoporum more gestandi. Se-
cūlus in Routheniam Episcopi sunt multi, videlicet Permae,
Sudala, Tyme, et alii. Columnia, Cernigouia, Rhesan-
tis, Smolentensis, Pleskouiensis, &c. Velles eorum sunt
sicut aliorum Monachorum nigra, nisi quod aliquando
in ecclesiis ferunt, & præterea nullum nigrum, quod habet
apertore tres simbas aloas, ad similitudinem riuuli fluē-
tis similes, quod significat ex cordibus eorum riuulos do-
ctrinae fidei, & bonorum exemplorum scatere. Metropo-
lites autem, Archiepiscopi, & Episcopi, Abbates, Monachi
carnibus perpetuò abstinent. Prouetus necessarios ex præ-
dictis, & alijs extraordinarijs accidētibus & beneficijs habent.
Arcees vero vel ciuitates, & omnes administrationes secu-
laris, eis ademptæ sunt. Sed metropolita Ruthenice Polono
Regi subiectæ, & alij Episcopi villas ciuitatesque possident.

Abates qui Igonomici priores qui Archimandrite di-
cuntur, & omnes Monachi durissimas, molestissimasque le-
ges & regulas præscriptas habent, nullo solarij genere re-
creant eis cōceditur. Omnes non solum Principis, sed ex-
teriorum nobilium mādatis parent: Plures eorum ex Mo-
nasticis in heremum se conferunt, ibique in arctis tugurio-
lis, aut soli, aut cum socijs manent, victum de radicibus
arborum, & varijs terræ herbis acquirunt.

In sacerdotij gradus hi tantum promouentur, qui diu
a vita lasciuia se tenuerunt. In Diaconum autem nemo con-
secratur, nisi uxorem habuerit, unde interdum & matri-
monio copulati, & in Diaconatum consecrantur. Præ-
terea qui conjugium aliquando obtulerit, aut uxorem
suam primo concubitu uiciatā animaduenerit, in Diacon-
atum non ordinatur. Mortua uxore sacerdos à sacris

Archiepiscopi
Moschorum
Episcopi

Monachi

Archiepiscopi
Moschorum
Episcopi

prorsus suspenditur, nisi monasterium ingressus iuxta regulam uiuat, officijs etiam Diuinis peragendis si castè uideatur meritis velut minister cum cæteris Ecclesiæ ministris cōminterere potest. Si autē videtur necdum in uxorem, (quod eis liberum est) ducere, sibi manere necdotali priuatur, nihilq; communem cum laicis habet. Nullus sacerdotum Monachorumuē, horas canonicas dicit nisi habeat imaginem alicuius Diui præsentem, quam etiam nemo nisi cum magna ueneratione tangit. Quam tamen eam in publicū proferre, nec in domo sua excolit, quam omnes prætereuntes, et in domo sua excolit, quam omnes prætereuntes, et in domo sua excolit, plurimum uenerantur. Libros Eūangelij, et cetera operatione prosequuntur, neq; eos manibus suis, sed aptius caput multoties inclinando, cruce se muneri ut. Omnes sacerdotes ex contributione quadam certa si stentantur. Assignantur etiam eis domunculæ cum agris & pratis, unde victum suis vel famulorum manibus, more agricolarum acquirunt.

de uirgo
capitulum
Sacerdotes Romanos confundunt, qui cælibem uirum ducere sese iuramento obstringunt, cum sancta Synodus quæ fuit in Gāgra scribat in quarto Canone, qui perit sacerdotem secundum Legem uxorem habentem, dicens quod non liceat de manibus eius Sacramentum sumere. Anathema sit, id eadem Synodus dicit, omnis Sacerdos & Diaconus propriam uxorem dimittens Sacerdotio priuetur.

Habitu haud dissimili à secularibus vestiuntur solummodo pileolum nigrum rotundum quo rasuram tegunt gestant. Comam ad brachia protentam mutant, omnes baculos Pesci dictos, quibus inniuntur, cum manubris

brijs incuruatis gestant.

Rutheni secundum Calendarium suum plurima festa Diuorum, non his diebus quibus Romanici celebrant. Trinitatis festum celebrant feria secūda Pentecostes, in octaua autem Pētecostes festum omnium sanctorum obcurrunt. Festum uerò Corporis Christi more Romanæ Ecclesiæ non uenerantur. Viri præstantiores peractis sacris, ebrietate & comæssationibus, festos dies consumunt. Cuncti artificesq; Diuinis peragendis interesse solēt quibus peractis laboribus domesticis, cæterisq; negotijs incubunt dicentes feriari & à labore abstinere dominorum esse.

Nicolaū sanctum inter ceteros diuos præcipuè uenerantur, cumq; Diuino ferè cultu prosequuntur, Templaq; præcipua nomini eius dicata erigunt, de cuius plurimis miraculis frequenter prædicant.

Habent etiam in Catalogo sanctorum Romanos quosdam Pontifices, quos inter sanctos uenerantur. Ceteros uero qui post eorum schisma fuerunt, quando à Romanis diuini sancti uenerantur, & pro his sanctis gratulantes eos habent, eos per hæreticos appellant.

In secundo enim generali Concilio, quod fuit in anno 1431, Papa conuocatum est, conclusum enī dicitur, ut ea quæ in præcedentibus Synodis constituta conclusaq; fuerant, in posterum quoq; solida rata, acceptaq; & perpetuo seruarentur, nec post hæc aliquā sub graui anathematis poenā ad Concilia, nec celebrare, aut accedere liceret. Idem autem in præteritis Concilijs, hos Pontifices Romanos fuisse constat, quos Rutheni inter sanctos uenerantur, d. g. nosq; Cathedra sancti Petri dicunt. Ideo quod fecū sentirent, in prima Synodo, Papam Syluestrum, in secunda Damascum, in tertia

Feste
Antichon-
1402

Antichon

Concilium
Sub Adrian
no Papa

Celestinum, in quarta Leonem, in quinta Vigiliū, in sexta Orphanium, in septima Adrianum: omniaq; Concilia & Synodos. Post hos septem prædictos Synodos celebrata, maledicta, peruersa, & hæresi rursus deprauata, esse dicunt. Erat quidē Metropolitanus Russiæ, Isidorus nomine, qui sedem suam in Kiouia retinebat, is ad Concilium Florētinum, q̄ celebratum est sub Eugenio Papa venerat, & Ecclesias Ruthenicas abiectis Græcorum ritibus, cum Romana Ecclesia coniunxit. Tandem in Russiam reuersus cum propositum suum, & rem iam conclusam Ruthenis proponeret, illosq; ex verbo Dei ad vnitatem & concordiam fidei instrueret captus, omnibusq; bonis spoliatus, in carcerē coniectus est.

Doctores
Rutheni
Rutheni
Doctores quorum dogmata Rutheni sequuntur sunt hi, Basilius Magnus, Gregorius Nazianzenus, & Iohannes Chrysostomus, quem illi Zloto vsti, id est, aureum os habentem appellant. Gregorij etiam Pontificis Romani libros, de moralibus scriptos habent.

Sacram.
Sacrum siue missa Sclauonica lingua apud illos peragitur intermixtis etiam aliquādo cantionibus Græcis, Epistola & Euangelium, quo magis à populo percipiuntur extra chorum in medio Ecclesiæ astanti populo clara voce recitantur. Concionatoribus carent, satis enim esse putant sacris interfuisse, ac Euangelij Epistolarumq; verbaque vernacula lingua recitat sacrificulus audiuisse, concionariq; in illa Ecclesiis obstinatissime prohibent, dicunt enim se hoc modo varias hæreses & diuersas de fide opiniones effugere, quæ ex cōtionibus & subrihbus argumentis sophisticisque quæstionibus oriuntur.

Panem ad sacrificandum hoc modo sacrificant, vnus
eorum

eorum præparatum panem ad sacrificandum in patena super capite, per minorem portam de sacrario egressus portat, alter vero copetum calicē vino repletum cæteris Diaconis vel sacerdotibus imagines sanctorum, Petri, Pauli, Nicolai, vel Michaelis archangeli, magna populi circumstantis acclamatione & veneratione præferunt, quidam ex circumstantibus acclamant vulgari oratione, Domine miserere, alij fronte terram gentili more percutiunt, quidam se signo crucis frequentius caput inclinando muniunt, varia denique veneratione ac cultu circumlata signa venerantur. Postea finito circuitu per mediam chori portam Sacerdotes in sacrarium etiam ingrediuntur, sacrumque peragunt. Quoties se signo crucis muniunt, id manu dextra sic faciunt, vt frontem primum, deinde pectus, mox dextram ac demum sinistram pectoris partem punctis in formam crucis turgent. Quod si quis aliter se signo crucis munierit hunc velut hæreticum obiuergunt.

Gloriantur Rutheni se solos cum Græcis veros Christianos esse, Romanos vero & alios Christianos damnant & execrantur, tanquam primitivæ Ecclesiæ desertores & septem sanctarum Synodorum præuicinatores.

BAPTISMI Sacramento Rutheni hoc modo vtuntur: nato infante, sacerdos statim accersitur, qui ante fores puerperæ habitationis, certas orationes dicere solet infantiq; nomine imposito domum reuertitur. Postea puer in templum deferitur, hocque modo baptifatur, in aquam immersus, Crismathe quod hebdomada, feria sexta Patchæ præcedente, consecratum est igitur, deinde Myrrha: Postea capillos infanti sacerdos abscondit, eosque cere m-

Co. 11. 10
1. 11. 11

Haythorn

tricatos in Ecclesia certo loco deponit. Sal autem & Saliuam Romano more, cum puluere mixtam inter Baptizandum non adhibent, aquam verò baptismatis pro singulis infantibus consecrant, & continuo post baptismum in foueam ad id præparatam eam effundunt. Fidei uero vel susceptores infantis, quoties circa baptismum sacerdoti interroganti an Diabolo infans renuntiaret respondent, toties in terram expiunt.

CONFIRMATIONIS, seu inunctionis Sacramentum maxime ad hoc rent, hocq; argumento vanam, & damnabilem confirmationem, esse approbant, quod in Synodis omnibus etc. dictum sit præcipue uero in Nicæna, confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum, cum autem unum sit baptisma unum etiam esse Crisma, & virtutem eandem Sacerdotis & Episcopi circa Sacramenta distributa, dicunt esse.

PURGATORIUM, Græci & Rutheni negant, sed dicunt unum quendq; secundum opera sua, post mortem locum designatum habere ubi diu iudicii extremi expectaret, pios quidem cum Angelis placidis, in lucidis & amenissimis Aclisij viridiferis campis recumbere, impijs autem in obscuris cæcis, nigrisque caligine obductis voraginibus, cum Angelis terribilibus destinatum esse mansionem, ad expectandam iudicii diem, unde illæ animæ quæ in locis amænissimis & splendidis, cum Angelis placidis benignisque collocatæ sunt, gratiam Dei sibi futuram cognoscunt, assidueque iudicium extremum fieri petunt. Aliæ contra condemnationem sibi imminere & pænas terribiles in caliginosis voraginibus sitæ præfagiunt, idque eo maxime allegant quod animæ post mortem in cœlum statim non ascendunt.

opinio de
animabus

dunt neque in infernum. Quibus enim illud uerbum à Christo in nouissimo die diceretur, venite benedicti patris mei possidete regnum cœlorum, &c. Cum iam omnes antea in cœlo sint, & contra, ite maledicti in ignem æternum, cum iam olim in inferno condemnati fuerint. Neque etiam animam à corpore separatam pœnis obnoxiam esse credunt, nam cum anima se vitis cum corpore simul contaminauerit, cum corpore etiam expiandam putant, quod ego Theologis discutiendum relinquo.

Funebre autem sacrum pro defunctis ideò faciunt, quod ijs suffragijs tollerabiliorem animabus locum impetrari sperant, ubi facilius extremum diem iudicii expectare possint. Imò etiam cum aliquis magnæ autoritatis vir moritur, tunc Metropolitanus siue Episcopus, Epistolam ad Sanctum Petrum scribit, sigillo suo & manus subscriptione munitam, quam super pectus defuncti ponit, dans testimonium de bonis &que operibus eius. Utque in cœlum facilius post diem iudicii admitteretur, & Christianæ Religionis Catholicæ agnoscat, subscribunt. Præterea agreste vulgus circa mortuorum sepulturam, varijs caeremonijs & superstitiosis plerumque utitur. Sepultura eorum in syluis, & ubi agris tumulos aggestis lapidibus muniunt, signumque crucis super imponunt. Loca pro sepeliendis defunctis non consecrant: aiunt enim corporibus Baptizatis Sacramentisque Christi dicatis, & consecratis, terram ipsam & non corpora terra consecrari.

Spiritum quoque Sanctum à Patre tantum & non à Filio procedere consentiunt, ac Romanos dicentes credo in Spiritum sanctum, qui à Patre & Filio procedit, confundunt, eosque conformes hæresi Macedoniæ & Arianae

Moschos
25.

Mortuorum
caeremonia

Ring's lib.
p. 8. c. 10.

dicunt: hac de causa quod duo principia duasque voluntates de Spiritu Sancto & duas virtutes adducerent, & honori Spiritus Sancti detraherent. Hic autem Rutheni non intelligunt vnam esse Diuinitatis voluntatem, potestatem, gloriam, & honorem. Sicque secundum Concilium Nicenum, contra Arrium, & Constantinopolitanum contra Macedonium celebratum dicunt: Credo in Deum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, Dominum verum & viuificantem à Patre procedentem, qui cum Patre & Filio simul adoratur & cōglorificatur.

* * * *

* * *

* *

*

DE

**DE RVSSORVM RELIGIONE, RITIBVS NVP
PSIARVM, FVNERVM,
Victu, Vestitu, &c.**

ET

DE TARTARORVM RELIGIONE AC MORIBVS
vera & luculenta narratio.

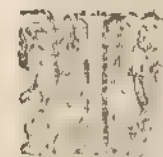
AD

D. DAVIDEM CHYTRAEVM
recens scripta.

Alia eiusdem argumenti

DE RELIGIONE ET SACRIFICIIS
veterum Borussorum

Ad CL. V. Georgium Sabinum olim missa.

Nepistola mea, XVII. Kal. Maij ad te missa, pollicitus sum, de Russorum religione & ritibus pauca me tibi perscripturum. Accipe igitur crecta fronte quod mittimus, & hoc tibi persuade fieri posse ut verba quidem nō satis Romana scribam Res autem ipsas medicij & vanitatis penitus fore expertes. Nihil enim ex alijs, inditū nihil ex illorū libris haustū, nihilq; incognitū cōmemorabimus sed quidquid oculis viuimus nostris, de illo cōtestabimur.

Hh a

Polocia deditione recuperata, Soccolia Czuffi, Tirolli & alijs Albe Rusſie oppidis ferro & flamma funditus euerſis Germani omnes, qui ſub Chriſtophoro Bomſtorffio militabant, dimiſi ſunt ſolus Boruſſis, in Ruſſia manendum ſuit, & aliquo tamen praſidio iſtarū terrarum incolae deſiderentur. ſi quam forte eruptionem facere vicini uellent Meſchi.

Ego itaque media in barbarie haerens, amaras animi moleſtias iſta ſerè ratione ſemper excuſſi: Flumines Rutenicos aduocumq, illis per interpretem de fide & religione colloquutus ſum. Si uerò interrogantur, an in ſanctam Trinitatem credant, conſtanſſimè quidem hoc ipſum adſiruant ſi iſtiusmodi ſacrarum literarum tibi dari petis, illi in libris ſuis quos p. manus à maioribus acceperint, ita ſcriptum eſſe aiunt. porro ſi LIBRO iſtis uidere quis auct Pſalterium Prophetæ & Regis Dauidis, quod ipſorum lingua apud Oſtrocenſes impreſſum Exul tuum miſto oſtendunt. Nouum præterea Teſtamentum. Apoſtolorum res geſtas. D. Pauli Epistolae omnes: Item Homiliae Chryſoſtomi Baſily, Gregorij Nazianzenſis ex Graeco conuerſas & manu ſcriptas habent, cum preculis quibusdam ad beatam Dei genitricem & S. Nicolaum dicendis, neque tamen quare hos libros poſſideant ſcire poſſum, cum diebus Dominicis puras ſolummodo fabulas populo praelegant. Iſti enim ſi uia quā nos legimus Euangelion de renato ex mortuis filio uirgine Na-inice, hospes meus, Conſul Deiſnenſis, Alexius Caſarinius Rutenus in ſuo ſe templo hanc lectionem audiuiſſe dicebat: Chriſtum matri Mariae obuiam factam ſuppliciter ab ea unum rogaſſe numum. Matrem uerò cum & ipſi nihil haberet argenti ſuum Chriſtum cum dolore ſuo dimiſiſſe e conſpectu. Uides qualibus nugis decipiunt miſeram plebeculam, ſed nec ipſi Doctores meliora ſciunt & ſi audiūt, cachinnos quodam explodunt ſoli namque ſuam admirantur barbariem.

Papa

Papa Romani nomen agere in aures dimittunt ſuas ſc. Gre. Archiepiſcopus. corum ſocios in religione. & Pontificis Bizantini maiestatem uenerari clamant, qui quidem ſuum Metropolitā in urbe Moſcouia habet, uirum apud Ioannem Baſilidem ſumma auctoritatis & exiſtimationis quod ex Chriſtiano Boccornio, Magni Ducis concionatore, qui triennium in aula Moſchorum cum ſuo principe uixit intellexi.

Ruteni uerò, qui Regis noſtri Imperio parent, Metropolitam ſuā uilne habet, cui nomen eſt Antiephoro Hunc magnifico & ſplendidissimo habitu indutum ſeniorq, & cana barba uenerabilem, 20. Iunij uilna ſacra peragentem uidi.

Ruſſi delubra habent plerumq, lignea, tecto ſcandulari, in ſummitate templi ſignum Chriſti in crucem ſublato conſpiciuntur. Horologys ſcioticis planè deſtituuntur. Et tamen die Solis circiter quartam matutinam uexodant eorum tintinnabulis pulſans populum ad ſacra uocat. Tum uerò matres atq, uiri pueri innuptaq, puellæ lecto ualedicentes veſtem ſumunt, & ad Eccleſiā ſumma cum feſtinatione properant.

Verum enim uerò pedem domo non offerunt, niſi prius genium ſuum dictis precibus mitigauerint. Habent autem tabellam quicq, ligneam, in qua capita aliquot depicta conſpiciuntur, ad hanc cum tota familia accedentes, cum gemitu & lacrimis S. Nicolaum, cuiusq, in caelo commilitones pro ſalute domus ſuae ſupplices deprecantur, atq, interim tanta cū deuotione pectus tundunt, ut cuius aſtanti facile cordolium excitent.

Iamq, penatibus placatis ad Sacram adem diſcedunt, cuius lumina quamprimum tetigerunt, magna cum reuerētia caput reluri illudunt. Et ſanè ſi frons animi ianua rectè ducitur, non uideo quali ſubſidere homines Dei numen religioſius adoraturi ſint, quā hi de quibus loquimur, ſi modo pro uanis fabulis uerbi cæ-

Hh 3

lestis veritatem aliquando cognoscant. Dolendum autem magno-
perè est, lucem clarissimam Euangelis illis nondum panis illu-
xisse.

Locum templi secretiorem Flamines bini occupant. hic ara
sancto Nicolao dedicata videtur cū eiusdem imagine. Auditores
& populus in ambitu templi sese continet. Fæmina verò que præ-
terita nocte Veneri militarunt in penetralia sancta adis non veni-
unt, ne locum profanent. Cetera accedentes propius candelas cere-
as inflāmant & sacrificulo offerunt. Ille candida veste bombycina
indutus est, caluitio & pallida facie deformis, Crucem sanguinei
coloris à tergo pensilem habens.

Tandem è Sacrario egreditur, & ihurribulum dextra tenens,
tām forti odore Diabolus ex loco sancto abigit. Mox ritualis libros
Conciones promit, & aliquam fabellam de S. Nicolao recitat, quem illi tan-
quam Deum tutelarem semper colunt. Euangelij lectionem unam
nunquam hic audiri. Intere à adytum clauditur. Sacerdos si inter
legendum aut erret, aut lingua titubet, aut vocem aliquam de-
pressius enunciet, gravissimè propterea ab auditoribus obiurga-
tur quæcum & sacro loco indignum, & libros alij tradendos vna-
nims voce pro. lamant.

Lectione finita ad anticum sacrarij in quo imago Nicolai aser-
vatur, sese conuertit, Deūque patrium multis suspirijs rogat,
ut commoda Rusorum & gentem sibi deditam contra hostes inco-
lumen servare dignetur. Orantem lamentabili vociferatione &
quiritu excipiunt non tantum scholastici. sed omnes quotquot
isto videntur in fano: subinde iterantes hanc vocem Hospody po-
mzloy hoc est propitiare nobis ô Domine Dum hac aguntur, anti-
cum sacrarij non aperitur.

Miss. Mysta autem per pseudothyrum in illud ineditur daduchis
tribus precedentibus. Cū in adytum ventum ad suam Cœnam
verbis

verbis ab ipso Christo expressis consecrat sed linguatantum patria.
atque hæc sunt in ara Nicolao sacra.

Mox fores patent. Populus verò quia certum numen in isto
loco habitare existimat, egredienti Sacrifico magno ciulatu occur-
rit, sexcenties hanc vocem decātans, Hospody Pomzloy. Hunc
clamorem & cymbalorum tinnitus mirum in modum auget.

Ut verò in toto iam facta silentia templo, Sacerdos pedeten-
tim procedens, arcana sacra toti populi commonstrat, calicemq;
plumbeum cum operculo serico in dextra. & scutellam ex eodem
metallo in sinistra tenens. dum in genua procidunt auditores, ille
lingua Rutenica hæc verba proloquitur: Hoc est Corpus, & hic est
sanguis Domini Iesu Christi, quem Iudæi innocentem morte mul-
ctarunt. Tum denuò inter gemitus & suspiria muliebriter lamen-
tantur, & tundunt pectora palmis.

Flamen illico in sacrarium regressus, in ara Nicolai sacra-
mentum deponit, donec veniant qui co. utantur, quod interdum
fit sequenti die. Calicem, si vinum non habent, ex calido Medone
consecrant. Panem verò azymum domi sue pinsunt ciues & deinde
quoties cœleste illud conuiuiū accedere gaudent, sacerdoti offerunt
ut consecret, & cum calice distribuat.

Peractis sacris, libro ad manum resumpto Psalmum unum
vel plures demurmurat sacrificulus, crucemque ex argento puro
factam omnibus exhibet osculandam. postea suam quisq; domū dis-
cedunt, & admodum rari ad vespertinas preces reuertuntur.

Polocia autem & Vilna, maiori pompa & splendore rebus
diuinis vacant. Vbi supellectilem ex auro & argento copiosam ha-
bent in Ecclesiis. Vilna triginta templa habent, omnia ferè opere
lateritio structa.

Statuas nullas in templis venerantur. sed D. Nicolai & Ma-
ria virginis imaginibus scrupos quosdam argenteos, Coralta. &
Hb 4

St. annuul
le / d. l. n. s.
gmes pila

aliàs exuvias dono dederunt. Hias quoq. picturas, tanq. numinis aliquid habentes religiosè colunt & quotannis in Duna fluuio bis abluunt, atque tandem magna cum pompa pristinum reaucunt ad locum.

Rapissimè Præterea mystica ablutionis sacramentum in suo cætu retinent, ita tamen ut in hoc negotio per omnia fere quam proximè ad Romanenses accedant, Multùm hic perditur olei, opera & vnguenti Post longas tãdem ceremonias Flamen toto congio perfundere solet infantem, ita inquit: Baptizo te per nomen Patris. & Filij, & Sãcti spiritus. A patrinis deindè more patrio urnis aliquot tenellus pufio humectatur. Et licet hic aspera hiems crudelissimè sauiat, tamen tãta gelidarum copia aquarum suã sobolem abluunt. Si quis causam querit, respondent illi, à teneris assuescere multum est. Postremò Flamen infantulum iterum comprahensum blandè exosculatur, illiusq. caput ad crucem quæ templi foribus incisa est magno impetu ter vibrat, & nisi testes baptismini ictus audiant, indignantur propterea neque puerum rectè sacris initiatum credunt. Sacro finito Flamine tres panes (quos à forma pyramidalis Piracno vocant) porriguntur cum numis aliquot argenteis, templumque clauditur.

Sacerdotes Sacerdotes Rutenici proprias uxores habent & sunt coniuges. Si quis dicit à Papa matrimonium clericorum improbari, excandescunt uti rapidis cum ferrea flammis lamina Cyclopium excoquitur flagrantè camino. Reditus certos & certa stipendia non accipiunt, & tamen auditorum beneficentia liberaliter aluntur. Cucullos prorsus ignorant. Carulci coloris tunicam plerumq. duplicem habent, capillis ad humeros & pectus dependentibus apprimè gaudent: & quo quisque est nigrior, & ad speculũ inamabilius, tantò maiori apud populum est indignatione. Raso præterea vertice & immissa barba grauitatem præ se ferunt singularem. Vita

alioqui

alioqui adedò impure & execrabilis, ut non delubris Deorum, sed pistrinis molitorum dignos adfirmare possis. Si quoties enorme aliquod flagitium perpetrarunt, ad populum se satis arroganter excusant, scq. Deorum fratres & vicarios esse aiunt, ita quidem, ut quidquid egerint id cæli. Quiritibus gratum exstitisse minimè dubitent. In tibernis publicis vinum adustum totos dies potant. Carne, tan nec mens nec pedes officium faciunt, sæpe velut emortui in medijs plateis contidunt & obdormiscunt. Germani certè milites non sinel iacentes permixcerunt. Postero die cum ad peragendâ sacra in templũ re leunt, non aliter coluntur à populo & amantur quàm si nuper ex concilio immortalium Deorum missi venissent legati.

Scholas semper templis adiunctas habent, in illis triginta *Schola.* annorum iuuenis prima literarum rudimenta pueritiam docet. Literæ ipsorum alphabetica veteribus Grecis quam similima sunt. Catechesi nulla tñtuntur sed preculas ad beatam Virginem & D. Nicolai in libris descriptas pueris proponunt. Symbolum tamen Apostolorum verbis quibusdam immutatis addiscunt. huic adduntur Hymni Davidis, quos illi nocturna versantque manu, versantq. diurna. Pueri annorum trium & quatuor si fortè inuacletudine aliqua corripiuntur, statim Flamen aduoluit & sacramentum sub utraque specie illis etiam distribuit. Tum verò iussu sacerdotis serio providendum est parentibus ne iste puer, sacra qui usus est cæna, toto biduo oris excrementa in terram exspuat.

Ferijs esurialibus plebes miserè obnoxia est. Cumque totus iam prætergi annus vix paucis diebus illis carnes comedere licuit.

Matrimonij cōtrahēditatio talis est. Iuuenis si cui fauet puellæ propinquos treis quatuorue ablegat qui parentes de elocanda virgine interpellant, hi verò ut vehementius animum proci irritent,

li

nihil isto de negotio conferri posse adfirmant & quam lim. apud inter-
nuncios simulant gravitatem. Sponsus talij se suspensum a re-
rem via aggreditur, tempusq; & occasionem tantum ex quoq; is
diligentissimè observat. Illa vero si forè domo patris egredietur
ministri in insidijs collocati incautam & nihil tale. . . .
cass. sponsi venitoris conijciunt: qua simul requirunt. . . .
mittuntur alij ad parentes legati, qui partim
tur partim amoris vehementiam accusent. Tū demum
impetrato consensus nuptijs dies dicitur neque enim illis cohabitare
re licet nisi solēnitatem publicam copulentur. Igitur circa horam noctis
undecimam, sponsi cum fidibus, facibus & fistulis ad delubrum de-
ducuntur. Ante illorum aduentum, aliquot vascula, sicerà, me-
liorato & cicerensia plena huc aduecta sunt. Coniuvia itaque viri-
usque sexus saliando, ludendo, clamando & ridendo bonam noctis
obscura partem consumunt. Intercā mittuntur certi homines, qui
Flaminem accersant, hi plerunq; re infecta semel atq; iterum af-
cedunt, idque fit propter temulentiam deplorari sacrificiū: qui
vino & somno sepultus iacet. Vulgus interem ducendis chenis oc-
cupatur. Postea mora & absentia impatiētes illi qui sponsum adsi-
mitate attingunt, Flaminis poti donū effringunt. & vi abrepti n-
e obperagenda si re eundem. pari ibunt. Ille dum scilicet tali fungi
officio, nec tamen rectis pedibus consistere potest, saepe concussus in
medio templo exoritur igitur damnable risus & barbaries. De
vix optine.
st.
adibitos adferri iubet.

Deinde liro aperto stentorea voce aliqui in Hymnum Di-
ni laudant. Postea introitus spectant.
beandens in hanc sententiam eundem assatur. Dic mihi o sponsi,
o frater, o amice, numquid tu huic tenera vir esse potes? numquid
eand

et.
&
vmbro
quog; interrogat. An viro serendo sufficiat? nam puella decem
& undecim annorum hic nubunt an rei similis iuris curam agere?
an cæco, curuo & decrepito marito fida velte esse comes? adfirmat
illi. Atrox Flamen seroto ligneo viridi veriusq; caput coronat. In
circumferentia coronarum descripta sunt Ruthenicè hæc verba:
Crescite & multiplicamini. Ille dum hæc agit, instimantur ab
omnibus ceræ candelæ, & pater imedone spumans sacrificio tradi-
tur, eam nouis sponsis vno propinat haustu, illi simili alacritate e-
nuatuant. & viro religioso reddunt. Abiecto iam ligneo cassicu-
lo & pedibus contrito, nouas instituunt choreas, hic Flamen cho-
ragus est, ceteri lenzo ordine eundem insequuntur. Famina etiam
lupulum in templo spargunt, & linum, cum tali acclamatione:
Dona.
tū autem b. no. Sic tandem tumultuum finis est. Sacrificulus do-
minum reducitur: coniuvia sponso comitantur & in tali conventio-
ne egregiè potant & mæchintur. Viri autem qui ex coniuge fato
functam, solum s. bolem susceperunt, per se potim puberi filio spon-
si conuuant cum qui tamen illi dormiunt & liberos procreant.
Non longe ex ephebis egressi, noui in raptam ascende assurgentem
& s.
ingit.
s.

Deinde S. pulu.
vix
c.
m.
dem propterea nimirum,

Funerum

nerentur, & metuant quotquot ista degunt in habitatione. Vidi semel atq; iterū, sed obscurus, steterūtq; comae, & vox functionis haesit. Funus tandem tertio die effertur, praecedunt in ordine scholastici, hi lamentabile carmen ingeminant, cuius sensus est. Aspicite o ciues hoc cadaver & vobis caute. Nam nos omnes sic ibimus, ibitis, ibunt. Sandapilarios tres insequuntur Flamines, medius thurribulo circum circa fumat. Existimāt enim hunc odorem malus genys ita contrarium esse ut perinde eum fugiant, ac sancta crucis signum. Cum iam ventum est ad sepulturae locum, Orciniana ista sponda deponitur. Faemina verò, quae ut flerent oculos crudire suos, magna cum lamentatione ad urnam feralem, quae hic aperitur accurrunt, & cadaveri oscula figunt, ita interrogantes. Cur nostro abijisti è conspectu o carissime? numquid cibi & potus inopia te occidit? numquid infelicitis coniugij capistro caput subtrahere voluisti? Fateri nobis quae te res mouere potuit, ut nō tantum suauissimam thalami cōsortem, & liberos dulcissimos tuos defereres, sed etiam delitys pulcerrimi huius mundi, tuis praeterea fortunis & familiaribus omnibus abrenuntiares? Sed hic verum est illud. Surdo narratur fabula. Accedens igitur sacrificus, plorantes faeminas arceat à feretro, Deoq; manū imperat, ut ne illare mortuum inpediat hominem, sed liberē eum abire permittat ad locum istum beatarum mentium, ad quem maiores ipsius iam olim praecesserint, utq; expeditus, tam longum nec satis tutum iter cōsequere possit, quidquid in omni vita preciosa suppellectilis habuit, illud in urnam feralem inferūt, iamq; antea huius sue recentioris occeis & veste noua abeuntem herum inducūt. Mortuo etiam cervical substernunt, sicca terra refertum. Cumq; ter finale murmur Flamines absoluerunt, defuncti coniunx iterum accurrens cum ciulatu & clamore maritum ad vitam reuocat. Huius gemitum ipsi sacrifici cū cantoribus excipiunt, & sesquiboram vociferando perdunt

perdunt, adfertur deinde & argentea crux, eam capulo superimponunt, & demortuum monent, ut ne suam patriam in consuetudine caelestium animorum obliuiscatur, sed pro ea apud caelites assidue deprecetur. Rogant etiam ut ante omnes D. Nicolaum sibi conciliet, hunc namq; Deum esse tutelarem omnium Rossorum. Tandem cadaver in fossam demittitur, Flamen verò sicci pulueris tantum urnae superinijcit, quantum manu tenere potest. Cateri deinde mortuum sepeliunt. Atq; ita piacularia sacra suum sortiuntur finem.

Eodem die caenam satis opipare & apparatus instruunt ad hanc Christiani (ita mendicos appellant) vocantur, ut nimirum tanquam ociosi pro mortuo Deos inclament. Flamines item & omnes consanguinitate propinquos inuitant. Cumq; & mihi hunc haberent honorem lubenter ecastor eos adij, ea potissimum de causa, ut mores eorum rectius contemplari & obseruare possem.

Hospites osculo blandissime excipiunt, & quemq; ut dignior, est ad mensam collocant. Sed hic tibi illud ad mentem reuoces velim, Rossos omnes S. Nicolaum tanquam Deum adorare, eiusque imaginem in domibus omnium videri. Accumbentibus conuiuius ardentem statim adferunt candelam eamq; Nicolaus consuevit, deprecantes sedulo pro salute & beatitudine immoderati Pestem in scutella argentea triticum cum superinfuso mellicrato apponunt.

Singuli ligulā sumentes, manibus defuncti rerū abundantiam, & nepotibus suppellectilem copiosam uno optant ore. Atque calix vino adust, plenus obambulat, & hūc liquorē non alio potant q̄ vacca algentes undas, ut in proverbio dicitur. Neg. tamen hoc iporum factū certa ratione caret. Vix enim illos ob ciborum cupiditatem viuere posse arbitror, si tam forti potu stomachi frigiditatem non propulsarent. Ferulis demum apposis senior inter Fla-

Continua
Funebris.

mines iterum pinguiat hura adolet, & leuures cūit foris postea scripto Crucis signo cibo benedicit. Peregrinis hominibus Elephanti-tem honoris gratia praeibunt illos, si tamen sunt de gentibus & praeminentia, muneribus adficiunt liberaliter. Dumq; omnes pro salute sui Regis, proba attitudine amici mortui, per felicitate ad finium & cognatorum, plenis cantharis bibunt: sit ferè, ut vix duo vel tres istis ab exequijs sibi domum discedant. Idem est, ac illi qui lautioris fortuna sunt, die Veneris distribuunt, sed exiguum tantum gregarij panis particulam.

Alia
per
fuerit
nes.

Porro de vanis superstitionibus, quibus ha gentes dedita sunt, quid attinet dicere? Multi serpentes in domibus familia- res habent & alunt.

Damonem quoq; meridianum metunt & colunt. Ille enim cum iam matura rescantur fruges, habitu viduae lugentis ruri o- bambulat, operarijsq; vni vel pluribus, nisi protinus visus spectro in terram proni concidant, brachia frangit & crura. neq; tamen contra hanc quoq; plagam remedio destituuntur. Habent enim in vicina sylua arbores religione patri cultas, harum cortice vul- neri super imposito, illud non tantum sanant facile sed & dolorem toripedi eximunt.

Luem castrensem, quam nostri milites huiusmodi xerint, tali modo eos propulsare vidi. Funem accipiunt, cum per foramen scarum in domo vetustioris tantisper trahunt & rati sunt de nec ignis scintillam ex arido asserere eliceant: flammam conspicia ceru- ra in delubro undis lustralibus perfusum accendunt. Omnes deinde qui ex hinc fanilla prunas vel torrem domi conseruant, tutos se re credunt à pestifera contagione, & sit nonnunquam, ut euentus si- dei respondeat.

Doloribus dorso talem adhibent medicinam. Priores illeni- timos, quorum hic ingens est numerus, certo ere conducunt illo- rumq;

rumq; tergum pedibus siccanties premunt & conculcant. Hoc me- dicamentum anodynum multis profuisse asserunt.

Atq; iuratum de voluntate Regis accipiunt. Oppidis Staro- sta hoc est, Capitanei imperant, hi pro suo arbitrio leges figunt, & in plebeculam securi dominantur. Causae criminales ad iudicia iura deferuntur. Qui se conuicia dixisse negat, absoluitur. Nam Palinodiam pro peccato rogata reputant. Iuris Romani scrupulosa velamina, Bartolis & Baldos frustra euoluisti, si hic esse voles. Sta- tutis enim id est, legibus scriptis vtuntur. In illis & hoc sanc- tum est. Homicidam nisi in ipso facto d. prehensus sit, quinq; flo- renis vitam redimere possit. Homini autem qui alterius canem ceciderit, mulctam decem florenorum irrogandam esse. Fustuarij poena ipsis inter praecipua tormēta est. Nobiles enim, suos agricolas. Heri mancipia sua si quando peccarunt, horrendum in modum fu- stibus dolant. Qui vero grauius deliquerunt, virgis ferreis lace- rantur.

Gens est natura ad arma propensior. Macharis, frameis, & falcatis ensibus pugnant: per se etiam claua lignea quam semper ad manum habent. Si rus abeunt Cistrum in dextris tenent arcum autem Tartaricum cum pharetra & arandilibus venantibus liti- ri alligant.

In commensationibus non tantum rubi & chalybea symbola ^{Lude.} Regis libenter trahunt, sed & ludicris iocis gaudent. Summa autem solertia praedictorum latronum ludunt. Ut gemitu inter se negis albus, nigerq; pro laude oppositi certant uti fortibus armis. In hijs p. se. iocant, na excellant ut huiusmodi an illigens cum iudis comparari a. b. u.

Cum pax est, ferarum pelles ex Moschouia in Poloniam & ^{Mosces.} Liouiam venales asportant. Mel cerem. & cortum magna copia peregrinis vendunt. Cateri venando & latrocinia exercendo vi-

Perditem
Venatio.

Etum quaritant. Vndiq; enim densissimis & inuijs nemoribus sepi sunt. Lupos, Lynces, & Martes saepe intra ipsa oppidorum moenia venantur. Martes quidem in summitatibus arborum plerumq; manent. & mel ab apibus congestum avidissime hauriunt. Rustici igitur canes alunt vestigatores, odoratu produunt animal inter arborum frondes absconditum. Tum venator magno ictu arborem percussit. Adari de summo vertice deiecit: quem illicd. ^{IXLEUTIS} ille dentium morfu necat. ^{KOLSOOP} Quosq; in locis paludosis habitantes simili ratione decipiunt. Hoc animal, quia in extrinsecus amnium oris commoratur, non capitur, nisi Nouembri & Decembri mensibus, cum terra durissimo frigore riget. Fluvio igitur glacie constrieto aduolat rusticus cum cane odorisq;uo. ^{KOLSOOP} aduenientis animam minime ignorans effossus in ripa cuniculos deserit, & sub glacie in argentibus undis natat. Canis autem naribus locum super caput natantis exatle prodit. Sequitur igitur venator, qui iam ante a glacie perfossa ad fauces fluminis rete de lino triplici factum disposuit. Ad hoc cum iam deuenit Castor perrupturum se sperans, occiditur fustibus, & extrahitur. Pellis eius apud hos populos summo est in pretio. Hanc quoque venationem impunè nunquam vidit: nam penè celi intemperies me occidit.

Moribus Rossi erga hospites sunt tolerabilibus: nisi fortè eorum trullas ames. Nam inter pocula homines esse desinunt.

Viri & fœmina, si à fortuna bonis firmiores sunt, eodè ferè habitu vestiuntur. Tunicam talarem varij coloris ex panno Britanico habent: limbis vestium tannias sericas, & globulos deauratos intertexunt: uterque ocreis calceatus. Fœmina vittis & mitra caput tegit, viri eundem pileoni coloris diversissimi. Rusticorum filia ex caputibus serpentum torquem collo circumdant. Vulgus autem ex pellibus ferinis tunicas, ex cortice arborum calceos parat: Et tot hic sunt sutores quot rustici.

Na-

Natura profecto sibi aspero caelo homines etiam elegantes producit. Corpora plerumq; solida habent & sicci plena. Neq; adeo infirmis est sexus multatris, si quis formarum velit esse spectator. Omnem autem decorem suum unico potandi vitio mulieres obfuscant. In hac enim re si maritos non vincunt, certè non sunt illis inferiores.

Musica subtilioris ignari sunt. Panduras nulla arte tractant & tantum tibias utricularum in delitijs habent. In nuptijs & alijs solennitatibus per sepe ad manuum complsarum fragorem choreas ducunt.

Libros latinos & grecos nunquam viderunt, & tamen de Religione Græcorum multa gloriantur. Ego cum semel nouum instrumentum Tiguri græcè impressum mecum haberem, rogaremg; Flamines ut aliquam periodum legerent, illi hoc sese facturos pernegabant: sinte adfirmantes, eiusmodi typos nunquam sibi ante visos esse.

Mensa elegantia non magnoperè curant, sed crudos cibos Deos AEgyptiorum, porrum & caepe avidissime ingurgitant. Ditiores vinum & medonem, vulgus Quastum, hoc est, aquam bibit admixto sale vulgari. & pane mucido squarosoq; vescitur.

Domus Ruthenice ligræ sunt, & quidè male materiata. Ità tamen desipiunt, ut existiment parietem cratitium lateritio preferendum esse. Camenti apud eos nullus ferè & sus est. Polociae tantum tria templa sunt, opere lateritio exstructa. Ex his tertium more Italico pulcherrime expositum nunc ibidem conspicitur. Cetera Moschorum Dux Iarumis D. fili. des deuastrauit, cum ante annos octo decem Poloniam de iustione in suum accepit potestatem.

Pacis tẽpore epimas accipiunt & igris prouentus: nec ullis ferè frugibus hominum utilitati sibi aut alijs carent. ^{IXLEUTIS} In suis generis perdices puta, phasianos, attag.

ta per insidias capiunt, & le. i. ere. Jucundant. Piscium lautissimorum admirabilem copiam perennat illis. s. pedant flumina, Dorysphenes, Duna, Drisna Drissa, Polutta ex quibus innumeri lacus & rivi copiose effundunt. Ex cocto sale Iberico cibos coadunt.

Metallum quidem patri in solo non effodiunt, & tamen auri obryzi signatiq, argenti maximo desiderio tenentur, atq, hoc vitium cum ceteris mortalibus commune habent. Nummos eorum argenteos ovali forma procosos ad tuam Excell. mitto: y uno in latere Cataphracto signantur: in altero descripta sunt Ruthenicè hæc verba: *кис бѣлѣ ісѣп* hoc est, princeps magnus Ioannes.

Hæc ferè ea sunt, David Chrytrae, quæ in Orientaliori Russia observatione digna putavi, quæ quidem, ut tua cupiditati satisfacerem, libenter in hæc paginas conieci. Nec tamen omnia attigi, s. tantum summa sequutus sum fastigia rerum Apes ut tenero suspendens liquori libat summa thimi aut crocon rubentem.

De Armenijs quoque antea ad te perscripsi, neque dubito literas tibi redditas esse. Hos frequentes habitare Leopoli, atq, ibidem pulcerrima templa habere. Tidemānus Gisius. 7 Iuny Canne mihi dixit. Ego quidem si aliquando officij ratione hoc ipsum licebit, Leopolum excurrā, & vicinam Armeniam perlostrabo, fusiusq, deinde omnia literis traclabo.

Restat nunc ut de Tartaris per pauca subijciamus. Cum verò epistolam ad te scribere decrevissem, non est quod historiam expectes. Nolim namq, γλαῦκος in λῆναι: Tartarorum quidem copias minimè contemnendas regis in castris persape vidui, atque hi ex Pracoptensium Horda aduenerunt, ex qua nunc quoq, militem conscripsit Stephanus victor. Ceteri Polonis notiores sunt Tauricenses, Asturcenses, Natianenses, Rethorenses, & Circassii. Principem Horda sua lingua Czar, hoc est, Imperatorem appellant. Nobiles autem, quibus res mediocriter sunt sciendæ, Cnisi, id est

id est, Principes vocantur. Tantus nimirum barbaræ gentis fastus est, ut etiam titulos & magna miseri aucupentur nomina. Religio eorum sine dubio diversissima est.

Ego illorum ritus, qui Regis nostri sceptrum agnoscunt, breuiter attingam. Bellici sanè tumultus eos à numinis cultu non auocant. Nam Veneris die, cum vix sol ipse nitentes spargere iam capis radios, in medio camporum aequore frequentes conuolant. Hic Papa nudo vertice & pedibus complicatis humi sedens, schedulam sinistra in manu tenet, in hanc descripta ex Alcorano paradoxa aliquot congegit, quæ voce clara ad circūstantes recitat illi si quando nomen Dei & Mahomeris audiunt, gemitu & capitis inflexione reuerenti in suam declarant. Lectione finita, in stationem quisque suam reuertuntur. Ceteri tamen, qui pacem bello, æconomiam militiæ præferunt, alijs quoq, ceremonijs occupantur. Hi v. c. à T. lina miliari, ad fluminis Veliaripas, gurgustia aliquot & præcipuum amantissimo loco situm habent. Huc ego XII. Kal. Iul. cum nunc Gamrato Stralsundino, mercatore & ciue Vilnēsi exspaciatus, delubrum eorum intraui. In illo certè, nec alicuius Dini. nec atri Dæmonis simulacrum ullum videtur. Nudi ubiq, parietes. Area tamen pictis tapetis instrata est. Die Veneri dicata semper ad sacra conueniunt, ea, uti opinor, de causa, ut significant neq, iudæarum superstitiones, neq, Christianorum nomen & religionem sibi probari. Delubrum nulli nisi discalceato ingredi licet. Campanarum boatum minimè tolerant. Papa autem, exorto sole in summum ut templi exedra insistens stentorea voce populum ad cōtiones vocat. Cumq, tam frequentes vident summo ad manum Alcorano quem Arabicis literis scriptum mihi monstrarunt, numinis colendi rationem illis exponit. Postea de apotheosi Mahometis, deq, illius mausolei & præcellentia carmen agreste decantant, & tunc Comitiorum finis est. Si Alcoranum, vel alium quemuis

librum typis editum hic videre licuisset eū certè magno vel pretio comparatum, ad te misissem. In tanto autem laborum & ælu nihil vendere posse dicebant. De Deo Iesu Christo & Spiritu Sancto frustra eos interrogabis. Veram enim per eam ita cunctant, ut numerum lupus aut torrentia flammam tripas. Non solum admiratus sum cum inter Christianos haberent eum, sed etiam si Christianam religionem aspernerentur, & videretur eis si uararum nugas, qui de conuertendis ad Romanam Ecclesiam gentibus multa & grandia fabulantur. Cum nequaquam hos, qui vicinis in parietibus commorantur, à vana superstitione abducere possint, neque tamen & hoc negare ausim esse in Syria hæc Ihesu nomen adorantes, cum dictum sit per Dauidem de voce Euangelii per Apostolos in gentes spargenda in omnem terram exiit a me secretum, & in finem orbis oratio eorum. Porro non fuit excellenti am tuam dogma Mahometarum magna ex parte in leorum superstitionibus & somniis esse refertum. Tartari igitur Circumcisionem quoque retinent, sed diuersa ab Hebræis ratione. Secundo enim & tertio annis à natiuitate, prout Papa visum est, circumcidentur.

Lingua eorum à Polono idiomate tam longè abest, ut in Scythiam illi in Sarmatiam commigrantes, rana Scriphæ non intueria dici queant. Qui tamen in Polonia, & Lithuania, & traque Russi, longe lateque dispersi sunt, plerumque hominum quouscumque linguam addiscunt & callent.

Præterea illorum Papa hoc mihi in sermone dixit: In multis sua gentis regionibus, solem, ignem, malos item gentios, tanquam Deos coli. Moribus feris sunt, & duri laboris patientissimi, nec tamen una uxore contenti. Nam plurimas ducunt, quarum penè miranda domi est concordia. Sed prior ceteris gratior habetur & acceptabilior.

Mortuos

Mortuos hic non cremant, sed defodiunt. Sponsos etiam suo funali sabbato, & rebus Oeconomia necessariis, matrimonio iunxit. Reliquis meretricie ceremoniis, quos alio in orbe & rebus, utrosque & a se ipsos faturos autumant. De animabus demortuorum ita sentiunt, eas videlicet ex vno corpore in aliud tantisper deuiagare, donec præcellentem aliquam diu quesitam inueniant habitationem, & hinc magna ista munda lumina Casares & viros principenatos esse.

Victus illorum miserrimus & Cyclopicus: Nam prandentes aliquoties cum horore aspexi. Carnes certè equinas ac semicoctas audissimè deuorant, nullus illis mensarum & sediliorum est usus. Cutes equorum iam tunc sumantes, & recens bestia detractas pro scamnis confessuri consternunt. Lac equarum tanquam vinum Cretense admirantur & epotant. Hi bellis, acynacibus arcu & sigittis pugnant, bellatorum præstantia equorum omnibus facile anteponendi.

Præcopiensium legatus XIX. Iunij Vilnam adueniens Regi Euangelion adferebat, de re à suis contra Moscicos animosè & fortiter gesta. Quod videlicet non tantum maximas hostis prouincias ferrosummaque, scilicet peruagati sint, sed & ad ipsam Metropolitim Moschonicam penetrauerint. Horum studium voce sua Rex collaudant, magis se ipsis ob quando gratiam habiturum dicebat, si deinceps quousque magnanimo conatu in aduersam gentem arma & bellum inferant.

Iam de rebus Polonicis quales ea nunc sunt, scribendum aliquid erit. Quia nihil enim abs te literarum tribus penè mēsis accepimus, meas epistolas, quas Augusto & Iulio ex iram intercidisse video. Rex Stephanus videlicet, a 9. Aprilis ex Comitibus Warsauiensis Vilnam reuersus est, VIII. autem Kal. Iun. Bogdanus Bielscius, Moschus nobilissimus à suo principe profugus ad regem venit Vilnam qui non tantam hanc, sed nouam & insperatam hostitiam

Kk 3

excepit, sed & muneribus adfecit liberaliter. Sunt homines qui omnis loco illius aduentum excipiunt, & fore consulant, ut ex solius consilio Rex plurimis in rebus adiunetur.

Sequenti die, qui erat 26. Maij. Legatos Moschicos aduentare uiamus, comitatum habentes satis splendidum. Cum illis aliquot diebus de pace tractatum est effectum uero nihil. Cōditiones a Rege propositae tales sunt: Moschus Liouoniam tradat. Impedimenta bellica & commentum in arcibus deditis relinquat. Sumptus etiā duabus expeditionibus factos persoluat. Pice perpetuam sentiat. Danorum & Suecorum Reges hoc federe comprehendantur Captiui, & uel permutatione redimantur. In se Princeps in finibus utriusq; regni ad colloquium se sistat. Internuncij cum dicerent nihil horū suis in mandatis annotatum esse, intercessione Procerum, decem dierum spacium impetrarunt, ut interea per ueredarium Principis sui mentem explorarent. Ille quia die dicto reuersus non est, Rex quidem Legatos dimisit.

Ipse uero 19. Iunij equum in gyros tortum cōspondens. Vilna egressus est circiter decimā diu horam. caelo ita sereno & tam faustis hominum acclamationibus ut dubitare nemo possit hunc Principem diuinitus Polonorum gēti datum, ex his draista Lerna: feliciter debellare fana reportaturum esse: immortalem. Equitabant in agmine variarum gentium Proceres, inter quos non postremus erat legatus pontificius Ioannes Andreas Caligarius, Episcopus Brittonoriensis, qui pro confirmatione Regni pecuniam Papa debitam deposcens, indulgentias simul & peccatorum remissionem largissimam attulit. Proximum ab illo locum tenebat generosus vir, Leuius Bulonius, ab illustrissimo Marchione Brandeburgensi & Borussiae Duce in legatione huc missus, Qui postea Cannam reuersus, cum ad prandium me inuissset, amanter hoc à me petijt, ut suo nomine salutem tibi plurimam adscriberem addens

addens & illud: In Borussia quidem te hoc tempore non venturum, id quod ego summo cum dolore audiui: Statueram enim salutandi gratia Regiomontem ad te excurrere.

Tidemannus quoq; Gisius, I. V. D. & Regis intimus Secretarius, homo omnium hominum humanissimus, & optimis literis egregiè excultus. 21. Iunij, Historiam Augustanae Confessionis tuam, ab Ristero latina ciuitate donatam, Vilna mihi monstrauit. Cumq;, sūto semel iterumq; calamo scribere tibi uellet, neq; tamen tanta & indubitabili negotiorum mole oppressus, sibi ipsi satisfacere posset: inuitus quidem hoc tempore officium tuae excellentiae debitum intermisit, meq; per Apollinem rogauit, ut hanc candidissima mentis sua adfectionem per epistolam tibi significarem, id quod me facturum, uti debui, ita lubente promissi. De omnibus tamen rebus, quae hactenus gestae sunt, & quae deinceps numinis auspicio gerentur, faciet te paulo post certiores.

Regis nostri frater, Transyluaniae Princeps, nuper decessit, cuius obitum Rex grauitè tulit, ut par est. metuit fortassis aliquam in istis locis mutationem, quinquam filius de mortui, decē annorum puer, à subditis patris successor, nominatus est. Eodē die quo Transyluanorum Dominus extinctus est, Generosissimus Regis equus exanimis concidit & periit, qui non procul ab arce Vilnensi defessus est, & columnam habet ligneam.

« Belli suscepti moles hac estate Plesioniam tanget. Milites undiq; huc confluunt, ille ex Germania, alter ex Calydonia, tertius ex Britannia, ut nimirum uinales animas tantò citius Platonē propinent. Nam undiq; ad inferos tantundem uia est.

Rex dum foris hostem querit, nos domi pro pietate bellum gerimus. Proceres quidem Polonici, qui purioris doctrinae professoribus fauent, & partim Zinglianos defendūt, partim Augustanum Confessionem sequuntur: ante abitum suum de inuenda concordia

*suaserunt, certum esse adfirmantes qd N. Romæ ruper creatus in
perniciem Lutheranorum iuramentum præstiterit Pont. Max.
Huius verò tyrannidem non adeò metuenda esse si nos rē in re-
ligione consentiamus. Maio igitur mense c. n. n. c. n. u. s. i. l. n. e. effe-
cimus nihil. Summā actionis adiuncta continet pagina. Ipse Dei
filius, utinam gloriosissimo aduentu suo vulnere Ecclesie citò si-
net, & beatitudinem nobis donet sempiternam. In hoc quidem se-
culo sinceram sperare pacem non licet. Anabaptistas vicinos per
occasionem erroris admonui. Horum superintendentes Laurens
Crisconius, haresin se defensurum scribit. cum prodierint charta,
habebimus sanè qd aut contemnamus, aut etiam quod auctoritate
sanctarum scripturarum refutemus. Literas ipsius Crisconij ad
tuam Excellentiam transmittito. Iamq; Colophonis vice etiam atq;
etiam vehementer te rogo, ut hæc paginas tuo iudicio emendes,
ac vel legas, vel divulges, vel abicias, quidquid horum feceris,
meo facies consensu. Summū Pontificem Ecclesie Iesum Christum,
Dei ac virginis filium, qui solus est longitudo dierum nostrorum,
totopectore precor, ut tuam Excellentiam spiritu sanctissimo suo
gubernet, & diutissimè incolumem conseruet, meq; tua be-
neuolentia & amor totum trado. (VIII. Kalend.*

August. Anno. M. D. LXXXI.

* * * *

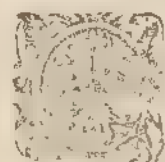
* * *

* *

*

DE

DE RELIGIONE ET SA-
CRIFICIIS VETERVM BO-
russorum, epistola Io. MELETII
Ad
GEORGIVM SABINVM.

*Vm elegiam illam tuam, quam ad Petrum Bembum
Cardinalem scripsisti, mihi legendam exhibuisset
Hieronymus filius meus, qui tuis scriptis plurimum
delectari solet, in qua de sacrificio capri, & anguium
cultu, qua nonnulla Sarmatica gentes faciunt, com-
memoras: continere me nō potui, quin ea qua de vano cultu earum
gentium comperi, ad te scriberem, tibi utique non ingratum fo-
re sperans, si earum gentium, ad quas fato quodam vocatus es,
& in quarum vicinia vitam agis, mores & idolatriam plenius
cognosceres. Multi enim superstitionis ritus, idolatriciq; cultus pas-
sim in his regionibus adhuc occultè seruantur, qui tibi aduena nō-
dum fortè cogniti sunt. Itaque visum est communicare tecum,
quicquid de illis compertum habeo. Ac ne longiore utar proœmio,
referam primo sacrificia, quibus olim Borussi, Samogita, Lithua-
ni, Ruteni & Livones, coluerunt demonia pro dijs, atque etiam
nunc multis in locis colunt occultè. deinde superstitionis quosdam
ritus, quibus nuptia, funera & parentalia apud easdem gentes
celebrantur.*

Die Georgij sacrificium facere solent Pergrubrio, qui florum

LI

plantarum, omniumq; germinum Deus creditur Huic Pergrubrio sacrificant hoc modo. Sacrificulus, quem Vursichayten appellant, tenet dextra obdam cereuisia plenam inuocatq; damony nomine, decantat illius laudes: Tu, inquit, abigis hyeme, tu reducis amantissimam veris p te agri & horti uirēt p te nemora & syluae frondēt. Hac cātulena finita, dētib; apprehēdēs obdā, ebibit cereuisiā nulla adhibita manu ipsamq; obdam ita mordicus epotam retro supra caput iacit. Quae cum ē terra sublata, iterumq; impleta est, omnes quot quod adsunt ex ea bibunt ordine, atque in laudem Pergrubrij hymnum canunt. Postea epulantur tota die, & choreas ducunt.

Similiter quando iam segetes sunt maturae, rustici in agris ad sacrificium congregantur, quod lingua Rutenica *Zazincē* vocatur, id est, initium messis. Hoc sacro pera To, unus ē multitudine electus, mensem auspicatur, manipulo demessit quē domum adfert. Postridie omnes, primo illius domestici, deinde ceteri quicunque volunt, mensem faciunt.

Facta autem messe, solenne sacrificium pro gratiarum ectione conficiunt, quod Rutenica lingua *D Zincē*, id est, consumatio messis dicitur. in hoc sacrificio, Sudini Borussiae populi, apud quos succinum colligitur, caprolitant, sicut in elegia tua ad Bembum scribis.

Litandi verò ritus est talis. Congregato populi cœtu in horreo, adducitur caper, quē Vursichaytes illorum sacrificulus mactaturus, imponit victima utrāq; manum, inuocatq; ordine damones, quos ipsi Deos esse credunt: videlicet, Occopirnum, deum cali & terra. Antrimpum, deum maris: Gardoaten, deum nautarum qualis olim apud Romanos fuit Portunus. Potrympum, deū fluminum ac fontium. Piluitum, deum diuinitatum, quem Latini Pluvium vocāt. Pergrubrium, deum veris. Pargnum, deum tonitruum ac tempestatum. Pocclum, deum inferni & tenebrarum. Poccollum

Deum

deum aëriorum spirituum. Putscatum, deum qui sacros lucos tuetur, Ascentum, deum incolumitatis & egritudinis: Marcoppolum, deum magnatum & nobiliū: Barstuccas quos Germani *Erds mulen*, hoc est, subterraneos vocant.

His demonibus inuocatis, quotquot adsunt in horreo, omnes simul extollunt caprū, sublimemq; tenent, donec canatur hymnus quo finito, rursus demittunt ac sistunt caprum in terram. Tum sacrificulus admonet populum, ut solenne hoc sacrificium à maioribus piè institutum, summa cum veneratione faciant, eiusq; memoriam religiosè ad posteros conferuent. Hac conciuicula ad populum habita, ipse mactat victimam, sanguinemq; patina exceptum dispergit. Carnem verò tradit mulieribus eodem in horreo coquendam. Ha interea dum caro coquitur, parant ē farina siliginea placentas, quas non imponunt in furnum, sed viri focum circumstantes hinc illinc per ignem iaciunt absque cessatione, tandiu quē id ille indurescant, & coquantur. His peractis epulantur atq; belluantur tota die ac nocte usque ad vomitum. Ebrj deinde summo mane extra villam progrediuntur, ubi reliquias epularum, quae remanserunt, certo in loco terra operiunt, ne vel à volatilibus vel à feris diripiantur. Postea dimisso cœtu suam quisque domum repetit.

Ceterum, ex omnibus Sarmatiae gentibus supra nominatis, multi adhuc singulari veneratione colunt Putscatum, qui sacris arboribus & lucis praest. Is sub arbore Sambuco domicilium habere creditur. Huic passim homines superstitiosi luant paxem, cereuisia, alyisque cibis sub arbore sambuco positis, precantes à Putscato ut placatum efficiat Marcoppolum deum magnatum & nobiliū ne grauiore seruitute à dominis ipsi premantur: utque sibi mittantur Barstuccae, qui ut supra dictum est, subterranei vocantur. His enim demonibus in domo versantibus se

fieri credunt fortunatores: eisq; collocant vesperi in horreo: super mensam mappastratam panes, caseos, butyrum, & ceruisiam nec dubitant de fortunarum accessione si mane reperiant cibis illic assumptis. Et si quando intactus cibus in mensa remanet, tunc magna anguntur cura nihil non adiciunt retinentes.

Eadem gentes colunt spiritus quosdam volubiles, qui lingua Rutenica *Colfy* Craca Coboli Germanica *Colodol*, vocantur. Hos spiritus credunt habitare in oculis arborum locis, vel in congerie lignorum: nutriuntq; eos laute omnibus omnium genere eo quod afferre soleat nutritoribus suis frumentum ex alienis horreis furto ablatum.

Cum verò hi spiritus alicubi habitare ac nutrirì cupiunt, hoc modo suà erga patremfamilias voluntatē declarant. In domo congerunt noctu segmenta lignorum, & mulctris lacte plenis imponunt varia animalium stercora. Quod ubi paterfamilias animaduertit, nec dissipauerit segmenta, nec stercora ē mulctris eiec- cerit sed de inquinato lacte cum omni familia sua comederit, tunc illi apparere & permanere dicuntur.

Praterea Lituani & Samogita in domibus sub fornace, vel in angulo vaporarij ubi mensa stat, serpētes fouent, quos numinis instar colentes, certo anni tempore precibus sacrificuli euocant ad mensam. Hi verò exeuntes, per mundum linteolam conscendunt, & super mensam assident. Vbi postquam singula fercula delibauerunt, rursus descendunt, seq; abdunt in cauernis. Serpentibus digressis homines lati fercula illa prae gustata comedunt & sperant illo anno omnia prosperè sibi euentura. Quod si ad preces sacrificuli non exierint serpentes aut fercula super mensam posita non delibauerint, tum credunt se anno illo subituros magnam calamitatem.

Ad hac eadem gentes habent inter se sortilegos, qui lingua Rutenica

Rutenica *Burty* vocantur, qui Potrimpum inuocantes, ceram in aquam fundunt, atque ex signis salina, quibus inter fundendum figuratis, pronuntiant & vaticinantur de quibuscunque rebus interrogati fuerint. Noui, ipse mulherculam, quæ cum diu reditum absentis filij frustra expectasset: erat enim filius ex Borussia in Daniam profectus: consulit sortilegum, a quo cōfecta est, illum naufragio perisse. Cera enim in aquam fusa, expressit formam fractæ nanis, & effigiem resupini hominis, iuxta nauim fluitantis.

Apud Samogitas est mons ad fluuium Nauuassam situs, in cuius vertice olim perpetuus ignis à sacerdote conseruabatur, in honorem ipsius Pargni, qui tonitruum & tempestatum potens à superstitione gente adhuc creditur. Haftenus de sacrificijs.

Nunc de ritibus Nuptiarum, funerum, & parentalium, narrabo non minus ridicula quàm superstitione. Apud Sudinos, Curonenses, Samogitas, & Lituanos, nobiles puella multis in locis gestant tintinnabulum, quod funiculo alligatum ē cingulo dependet usq; ad genua nec ducuntur, sed rapiuntur in matrimonium, veteri Lacedemoniorum more à Lycurgo instituto. Rapiuntur autem non ab ipso sponso, sed à duobus sponsi cognatis. Ac postquam raptae sunt, tunc primum requisito parentum consensu matrimonium contrahitur.

Cum nuptiae iam celebrantur sponsa ducitur ter circa focum. Deinde in sellam ibi collocatur. Sediti super sellam, pedes lauantur. Ea verò aqua, qua sponsa lauantur pedes, conspergitur lectus nuptialis ac tota supellex domestica. Consperguntur item hospites, qui ad nuptias inuitati sunt. Postea sponsa os oblinitur melle, & oculi teguntur velamine, velatis oculis ipsa ducitur ad omnes adiuuantes fores, quas iubetur contingere ac pulsare dextro pede. Ad singulas fores circumspargitur tritico, siligine, auena, hordeo, pisce,

fabis & papauere. Qui enim sequitur sponsam gestit saccum plenum omni genere frugum: cum igitur illam circumferat, ut nihil horum defuturum sponsae, si religionem propter eam ceciderit, rem hanc domesticam curauerit ea diligentia, qua debet. His actus, auferitur sponsae velamen ab oculis, & conuiuium celebratur.

Vespere cum sponsa ad lectum ducenda est, inter saltandum ei descenduntur crines, quibus abscisis, mulieres imponunt ei serturum niveo linteolo adornatum, quod uxoribus gestare licet de nec filium pepererint. Tam diu enim uxores pro virginibus sgerunt. Ad extremum introducit in cubiculum ubi pulsata & verberata, cohibetur in lectum sponsa, traditur. Tum pro bellis affertur testiculus caprini, vel ursini, quibus ipso nuptiarum die comanducatis, coniuges creduntur fieri secundum. Hac de causa, nullum quoque animal castratum illic ad nuptias maculatur.

In Funeribus hic seruatur ritus à rusticis defunctorum cadauera vestibus & calceis induuntur & erecta locantur super sellam, cui assidentes illorum propinqui, perpotant ac belluantur, epota cereuisia, fit lamentatio funebris, quae in lingua Rutenica sic sonat. *Ha le le le ty proc; ty mene vmar? ij za tij nie miel fio pesty albo pui? y prec; tij vmar? Ha le le le le ij za tij nie miel kraß ije miodzice? ij proc; tij vmar?* Id est, *Hei, hei mihi. Quare mortuus es? Num tibi decrat escere aut potus? Quare ergo mortuus es? Hei hei mihi. An non habuisti formosam coniugem? Quare ergo mortuus es? &c.* Hoc modo lamentantes enumerant ordine omnia externa illius bona, cuius mortem deplorant: nempe liberos, oues, boues, equos, anseres, gallinas, &c. Ad quae singula respondentes, occurrunt hanc *Naniam*, Cur ergo mortuus es, qui hac habebas?

Post lamentationem dantur cadaueri munuscula, nempe, mulieri fila cum acu: viro linteolum, idque eius collo implicatur. Cum

ad

ad sepulturam effertur cadauer, plerique in equis funus prosequuntur, & currum obequitant quo cadauer vehitur: eductis, gladiis, verberant auras, vociferantes *Wey gen the begay the yct eile.* id est, *ausugite vos demones in infernum.* Qui funus mortuo faciunt, nummos projiciunt in sepulchrum, tanquam viatico mortuum prosequentes. Collocant quoque panem, & lagenam cereuisiae plenam ad caput cadaueris in sepulchrum illati, ne anima vel sitiat vel esurias. Uxor mane & vespere, oriente & occidente sole, super extincti contagis sepulchrum sedens vel iacens, lamentatur diebus triginta. Cognati vero ineunt Conuiuia die tertio, sexto, nono, & quadragesimo. *A Funere.* Ad quae conuiuia animam defuncti inuitant praesentes ante ianuam. In his conuiuijs, quibus mortuo parentant, tacite assident mensa tanquam muti, nec utuntur cultris. Ad mensam vero ministrant duae mulieres, quae hospitibus cibum apportant, nullo etiam cultello utentes. Singuli de vnoquoque serculo aliquid sub mensam iaciunt, quo animam pasci credunt, cuique potum effundunt. Si quid forte deciderit de mensa in terram, id non tollunt, sed desertis (ut ipsi loquuntur, in manibus relinquunt, manducandum, quae nullus habent vel cognatos vel amicos viuentes, à quibus excipiantur conuiuiis. Peracto prandio, sacrificulus surgit de mensa, ac scopis domum purgat, animasque mortuorum cum puluere eicit, tanquam pulices, atque his precatur verbis, ut e domo recedant. *Iely! Pily ducisse nu wen, nu wen:* hoc est, *edistis ac bibistis anima dilecta, ite foras, ite foras.* Post haec incipiunt conuiuium inter se colloqui & certare poculis. Mulieres viris praeibunt & viri vicissim mulieribus, seque mutuo osculantur.

De hac oblatione ciborum super tumulos defunctorum meminuit etiam Augustinus sermone 15. de Sanctis, cuius verba haec sunt: *Atiror cui apud quosdam infideles hodie tam perniciosus*

error increuerit, ut super tumulos defunctorum cibos & vina cōferāt, quasi egressi de corporibus anime. carnales cibos regant. Epulas enim & refectiōnes caro tantum requirit. Spiritus autem & animas non indigent. Parare aliquis suis charis dicit quod ipse deuorat. Quod prastat ventri, imputat pietati, &c. Hactenus Augustinus.

Hac, qua de superstitiosis ritibus, & ceremonijs illarum gentium narraui, partim ipse vidi, partim ab hominibus fide dignis audiui. Tu verò prastantissime vir qui variarum rerum cognitione delectari solitus es, pro ea qua excellis humanitate, meum hoc qualecunque scriptum ab homine tui amantissimo, profectum boni consulas oro.

* * * *
* * *
* *
*

ALIA

ALIA QVAEDAM DE MODO IEIUNANDI CONFITENDI EVCHARI-

stiae vsu, item de matrimonio. Alexandri Magni, quæ supra folio 234 sunt omissa.

* *
*

Itheni in Ieiunio, put in cæteris ceremonijs, à Romanis discrepant, quatuorq; ieiunia magna, quibus carnibus abstinēt habent. Primū in quadragesima septē integris hebdomadis ab esu carniū abstinēt. In prima autem hebdomada quam nos vltimam Bachanaliū dicimus, illi lactarijs & butiraccis cibis vtuntur, eamq; Masina quasi butiraceam appellant, reliquis verò septem integris septimanis ad Pascha vsq; etiam piscibus abstinēt, oleribus, cauliculis raphano, fungiſq; contenti Quidam etiam deuotiores Dominicis tantum & Sabbatis diebus (quibus ieiunare peccatum putant) cibum sumunt, reliquis diebus, nisi frustulo panis in meridie confortati ab omni cibo abstinent. Alij die Dominico, feria tertia, quinta & septima, cibis coctis vescuntur, reliquis frustulo panis, cum

Mm

aqua fermentata sumpro, toties diebus inadiam tolleraant.

*Ieiunium
Petri.*

Secundò ieiunant post octauam Pentecostes vsq; ad ferias Petri & Pauli Apostolorum, appellantq; hoc ieiunium Diui Petri.

*Ieiunium
diue Vir-
ginis.*

Tertiò à prima Augusti vsq; ad Assumptionem Beatissimæ virginis Mariæ ieiunio se macerant. Quartò sex septimanis in aduentu Domini carnem & butirum abhorrent, vocaturque hoc ieiunium Philippi secundum Rutenicum Calendarium. Omnibus verò diebus sabbatis (exceptis temporibus ieiunij) carne vescuntur. Sed feria quarta & feria sexta grande peccatum carnibus uti credunt, ita ut si Petri & Pauli Assumptionisq; Mariæ festum feria quarta vel sexta contigerit tum ea quoque die carnibus non vesci peccatum putant, Romanosque hac de causa maximè redarguunt, argumèto Clementis Pontificis Romani id cōprobantes, qui dicit in statutis Apostolorum Canone Lxi iij. Si Ecclesiasticus die Sabbato vel Dominico ieiunans inuentus fuerit, exceptis ieiunij Sabbatis ab Ecclesia perscriptis, sacerdotio degradetur. Si autem sæcularis homo fuerit excommunicetur, & ab Ecclesia se iungatur. Nullius sancti vigiliam ieiunio veneratur, præter sancti Iohannis Baptistæ quam vigesima nona Augusti die, (ex præscriptione Calendarij sui) celebrant.

Monachi grauioribus ieiunijs, præ cæteris onerantur, quia aqua fermentata cum frustulo panis semel in die sumpta, contenti esse coguntur.

CON-

Iuca Paschatis festum Rutheni, præcipuè confiteri solent, hoc modò: Confessor vnà cum confitente, in medio Templi stat magna cordis cum deuotione, contritioneq; ad imaginem alicuius diui vltu reuerenter conuerso. Postea confitendi secundum peccati grauitatem iniuncta pœnitentia, ante ipsam imaginem confessor, & confitens magna cum deuotione reuerenter sese inclinant, signoque crucis frequentius frontem pectusque & brachia munientes, alto cum gemitu consuetam orationem proferunt. Iesu Christe Fili Dei viui miserere nostri. Quosdam etiam, qui grauius aliquid deliquerint aqua sacrata abluunt, quàm in Epiphania Domini toto fluuiio, vel stagno (secundum morem) consecrato hauriunt, & pro abluendis noxialibus delictis, per integrum annum in Templo reseruant. Quibusdam verò pro pœnitentia ieiunia, & breues facilesque orationes, iniunguntur. Dominicam enim orationem perpauci ex vulgo sciunt, dicuntque orationem Dominicam scire, Dominorum & Sacerdotum qui nullis laboribus occupantur opus esse. Confessionem etiam quamuis ex præscripto habeant eam tamen ad dominos pertinere agrestes dicunt, sibi autem in Deum & filium eius Iesum Christum & Spiritum sanctum simpliciter credere satis esse. Hacque oratione omnes Rutheni promiscuè, & peculiariter vtuntur, Iesu Christi Fili Dei viui miserere nobis.

*Aqua com-
secratio.*

✠

Man 2

Sacramento Eucharistiæ Rutheni sub vtraque specie vtuntur, aliud autem pro infirmis & aliud pro communicantibus secundum consuetudinem habent. Pro infirmis sacramentum in hebdomada magna ante Pascha, die Iouis consecratum, in vase mundo per integrum annum seruetur. Dum autem id Sacerdos pro infirmo daturus est, tum parum vini & aquæ tepidæ addit, portiunculamque benè humectatam egroti cocleari de calice porrigit. Si autem puer infirmus fuerit, adeò vt non possit de pane sumere, tunc infunditur ei gutta vini cōsecrati in os de calice. Pro communicantibus verò secundum consuetudinem, Sacramentum dum Sacrum siue Lyurgia peragitur consecratur, quod sacerdos cocleari ex calice in portiunculas minutas redactum, & vino commixtum communicantibus distribuit. Præscriptum communicandi tempus ante festum Paschæ (vel quotiescunque aliquis voluerit, modo confessus sit) habent. Pueros qui septem annos transigerunt ad Sacramentum admittunt dicuntque hominem septennio transacto contra Deum peccare incipere.

Porro omnes Rutheni pane fermentato & non azymo (prout Romanæ Ecclesiæ mos est) vtuntur, idque hac ratione approbant, quia Iudæi in memoriam liberarionis suæ ex Egypto, secundum mandatum Diuinum azymis vtuntur, se verò semel Christianos factos nunquam in labore

*Duplex a-
pud Rute-
nos Eucha-
ristia.*

labore Aegyptiorum fuisse, idcò de huiusmodi Iudæorum azymis. Sabbato & circumcisione obseruandis, seliberos esse dicunt, si enim aliquis sequatur vnum ex illis (Paulo attestante) totam legem adimplere tenetur. Eundemque Apostolum dicentem, fratres ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quia Dominus in qua nocte tradebatur accepit panem benedixit, &c. de pane fermentato & non azymo dixisse intelligunt, eò enim tempore nec azyma nec Pascha fuisse cū Dominus cœnaret, dicunt. Idque hoc argumento maximè approbant, quia Iudæorum Pascha stando fit & comeditur secundum legis præscriptum, hoc autem in cœna Christi non erat (vt Euangelista dicit) recubantibus eis duodecim, &c.

Item & discipulus recubuit super pectus ipsius in cœna, &c. Quod etiā Christus dicit ibidem desiderio desiderauit hoc Pascha manducare vobiscum, non de Iudæorum Pascha eum dixisse sentiunt, quod antea semper comme debat cum Apostolis. Neque azyma Christum Apostolis dedisse, sed panem fermentatum credunt, cum dicit, Ecce panis quem ego do vobis. Similiter ad Iudam, cui ego dabo panem intinctum, ipse traditurus est me.

Romanos autem in azymis communicantes confundunt, dicentes eos Iudaicos ritus obseruare, in hæresique Iuliani Apolinaris Laodicensis, & Pauli Syrii Samosatensis Machometi, Euthychij, & Diasterij ambulare, qui erant in sexta Synodo deprauatissimi hæretici, & ipartu Diabolico repleti.

Mulieres autem apud Ruthenos panem ad sacrificandum Proskura dictum conficere solent. Seliguntur autem ad id mulieres prouectæ ætatis quæ mensibus parti-

*N. m. 229.
m. s. hanc
nisi l fer-
mentato
pane vti-
tar.*

endis amplius non sunt obnoxii, necipue verò viduæ sacerdotum relicte, id nuncius obire solent.

DE MATRIMONIO.

Tertia Rutheni Matrimonium contrahunt, ut quartum consanguinitatis gradum nō attingunt. Terciam ducere uxorem viro vix concedunt, & non admodum legitimum matrimonium esse putant. Quartam verò nec concedunt, neque etiam Christianum esse iudicant. Pro adulterio non computant, si vir hāc uxorem cum soluta concubuerit, excepta uxore alterius.

Diuortia inter se frequenter celebrant, Episcopis permittentibus, literasque repudij dantibus.

Diuortium. Quidam etiam agrestium, quibus ad Episcopos propter longam itineris distantiam aditus difficilis est. Diuortium etiam tali modò (more gentili antiquitus obseruato) peragunt, cum sibi vir & uxor vtriusque displicent, tunc extra pagum in trinium ambo prodire solent, mantili accepto quod inter se manibus vtriusque tenendo per medium discindunt, hocque inter se diuiso matrimonium etiam, inter se diuisum esse putant, & uxori repudiatæ vir dicere solet, vade tu hac, ego illac pergā. Sed hic peruersus Diuortij modus nunc prorsus abolitus est.

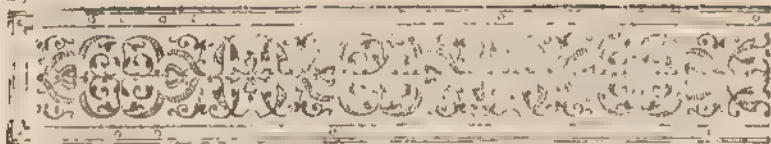
Hoc autem ritu Matrimonium inter spōsam & sponsum contrahitur. Imprimis mensa in medio templi adornatur, ingredientibusque templum sacerdos præcedens certas recitat orationes, deinde pro Patriarcha, Metropolitano. Episcopis, & toto clero, pro monarchaque suo

suo, & omni ordine equestri, & plebeio, qui ritus suæ fidei sequuntur sigillatim sacerdos cum Diacono clara voce orant. His peractis sponsus & sponsa mensam præparatam accedunt, in hancque secundam morem pedibus substrato vterque stat. Postea sacerdos ex præscripto an alicui olim non sponderent interrogat, stolaque manus vtriusque annulos commutans colligat. Deinde coronas ligneas vel extilæ libro pictas ad id munus in Ecclesia reſeruatæ capiti vtriusque imponit, dicens. Posuisti Domine coronam super caput eius de lapide pretioso, &c. Euangeliumque de nuptiis in Chana Galileæ celebratis recitat. Deinde panem & cereuisiam consecratam desponsatis ad prægustandum porrigit, postea stolam (qua sacerdotes collo appensa vti videmus) sponsus & sponsa ab vna parte, & sacerdos ab altera tenet, sacerdotemque præcuntem sequuntur (hæc verba dicentem. Cuius populi Sion & date gloriam nomini Dei altissimi, terque mensam circumeuntes loca sua occupant, & Sacerdos Psalmum Misereere nostri Domine secundum magnam misericordiam tuam, &c. recitat, Suffragijsque pro omnibus, tam spiritualibus quam sæcularibus Deo persolutis de templo egrediuntur.

* *

*

Mm 4

QV AEDAM DE LI
VONIA ANNO M. D.
LXXXII. POLONORVM
Imperio subiecta.

NE quod reliquum chartæ, benignè lector vacuum sic addere theologicis tua causa placet ea, quæ his omnibus ad finem perductis, à Palatino quodam primario, de bello cum Moscis, ob Liunioniam suscepto, iamque composito accepi. Vbi Duci illorum Iohanni Basilio, extrema necessitas lacrymas expressit, cum Possouum legatum Pontificium obsecraret, ut in pacem omnibus ingenij viribus incumberet. fallor, si is senator fallitur, qui id ex legato, in Moscouia audiuit nec inclutus Rex Stephanus licet felicissimus fortuna memor humana, homini satis superq. undiq. exagitato, admodum difficilem se præbuit. Iam igitur Liunia, seu manus Libonia (à Libone quodam Duce, aduersa tempestate cum Italis in illas oras nauibus delato, cognomen adeptæ) Deo sic volente, & regna à gente ob eius vitia, in gentem transferente nostra est. In qua cum & Rex Succorum Iohannes 3. nobis bello dissentis aliquot arcus occupauit (ne ea quæ pauca sunt Ducis Magni, Fridrici Regibus Danorum fratris commemorem) facilis erit cum ipso hac de re compositio, cum idcò quod affinis Stephani Regis sit, utiq. enim Sigismundi

mundi illius nostri, tot victorijs clarigenæ) tum quia Liunia, armis nostris iuste sumtis territa. Augusto Sigismundi filio, anno 1556. sese dederat. Regio Aquilonaria, ultra citroq. gradum latitudinis 60. figura triquetra qua maximè patet 80. amplius miliaria Germanica longa: ducentis propemodum arcibus insignis. Misus ab Oriente, Prusis & Lituanis à meridie sinu Venedico seu Oceano Sarmatico, ab Occidente & Septentrione cincta, quæ hodie, maxime à Moscis infestatur, antea hostes habuit, eosdem Moscos siue Russos, Lituanos, Samagitas, Semegallos, Curones, atq. Prussos, in qua quinq. lingua diuersa. Quatuor in pagis, videlicet Liouum (Latini quedam, etsi deprauata habentium) Estonum, Lottonum, atq. Curonum, Saxoniam ciuitates sibi vendicant, inde ab aduentu Germanorum Christianorū in Liunioniam. Sunt autem ciuitates primaria Riga, Derpata, Pernauia, Reualia, Harua. Portus item aliquot, ex quibus multum emolumenti percipit tota regio. Distat autem Riga ab Reualia, 50. miliaribus Germanicis à Derpata 30. ab Regiomonte Prussico 60. totidem à Plefcouia Moscouitica, à Vilna Lituanica 40. Fluviorum duo nobilissimi habentur alioqui tractus ille ut syluosus, ita & aquosus est, vnus Dvina, alijs Duna, Eridano Italico amplior, qui ex lacu emanans Moscouitico eiusdem cognominis, 10. à Borystene in sylua exoriente miliaribus supra Rizam in mare illibitur, alter Embecus est, ex ingenti ortus lacu Peibas vocato, & Liunioniam ab Oriente sole terminante qui in idem mare prope Pernauiam insluit. Hec olim Gottia Orientalis erat: ut illa altera, Suedica, quam undiq. alluit Oceanus Occidentalis. Ex utraque Gottia, Anno Christi 380. effusi per tractus secum finitimis, Imperium euastarunt Romanum, quod ad Occidentem vergit solem. Primus autem Liouones, quæ Gottis successerant, Atteopardus à Zegemberg theologus, Anno Domini 1186. Lubeca soluens cum mercatoribus, ad vitam

mansuetiorem & Religionem Christianam perduci lingua & cr-
 nacula diuturno labore percepta. qui utrodo. imo post anno datus
 ipsis, atque Riga constitutus Episcopus, ab Iheronimo secundo Bre-
 mensi Archiepiscopo, creati alij quoque post hos Derpate, Renalla,
 & alibi. Meinardo pio post multos exantlatos labores. satis ab-
 sumpto, qui arcendorum à suis causa, ferorum tunc Lituanorum
 arces nonnullas prope Rigam, ad ripas Dvinae erexit: Bertoldus
 Cisterciensium abbas, vir eiusdem studij surrogatus est. Huic verò
 Albertus Bremensis canonicus Anno 1246. alyc. post. Is an-
 nos 30. cum idololatræ tam suis quàm externis bella gessisse, & ordi-
 nem seu societatem ensiferorum militia Christi, concessa ipsi tertia
 Episcopa sua parte eo cōsilio instituisse dicitur, ut in promptu sem-
 per haberet, aduersus barbaros auxilium. Porro magistrorum, id
 est praefectorum Liouiensium primus fuit Vincentius, qui ar-
 ces Segenoldam, Vendam, & Ascherodam condidit Kokenhans. u
 expugnauit, Moschorum Principem acie victum interfecit. occi-
 sus & ipse per insidias à Vendensi praefecto una cū suo cōcomitorie.
 Secundus erat Volquinus, tertius Hermanus. quo rerum potente,
 Voldemarus Danorum Rex Ordinem Teutonicum terra Ieiueni,
 quæ est Liouiae pars, donauit. Quartus Theodorus, cateriq. dein-
 cept. qui Goldingam, Curonam & Ampotē arces exstruxit, Litua-
 norum sibi molestorum terram depopulatus est. Verum, ne omnes
 recenseam, secundus ille Volquinus Felinum à fundamentis crexit,
 cum Moscis saepe decertauit. Semegallos, australis Liouiae incolae
 atq. insulam Ozeliæ subegit. Renaliæ Danis eripuit, nam & hi
 tunc aliena innadebant. Ordinem suorum crucigerorum suasu Al-
 berti antistitis, maioris adiumenti gratia, Ordini Teutonico San-
 cta Maria, fœdere perpetuo inseruit. Iam enim euocati ex Ger-
 mania erant milites Mariani, Anno 1226. à Conrado Maso-
 uia duce, aduersus vim Prussorum idololatrarum, in Masouiam

atq.

atq. Poloniam incurfiones facientium, quibus pars Prussia si bar-
 baros debellasset assignata. Ut autem hi progressu temporis Prus-
 siam, ita illi Liouiam, ex inculta fecerunt cultissimam. Viri-
 que posteritate ut sit superbiores facti. aded ut à Marianus
 Prussi anno 1454. ad Polonos defecerint, quorum postremus
 fuit Albertus, Marchio Brandenburgensis, quem Rex Polonia Si-
 gismundus, saepe vano conatu rebellatē, abolito magistri cogno-
 mine, Ducem partis Prussia, altera sibi relicta anno 1526. Cra-
 conia appellauit suumq. stipendiarium fecit. Liouiensium item
 magistrorum. 47. hoc est, ultimus erat Wilhelmus Firtemberg,
 qui proditione militum Germanorum in arce Felina anno 1558.
 à Moscis captus, in vinculis vitam finijt, cui qui successerat Ket-
 lerus nobilis Vestfalus, eum Sigismundus Augustus Rex noster
 Anno 1564. Ducem Curlandia sibi vectigalem Rigæ declara-
 uit. Atq. ita uterque hic ordo. suis cum terris. quæ magna
 sunt, in potestatem Regum Polonia venit. Sequitur
 iam ea pacis factæ formula, quam legatus Gre-
 gorij tertij decimi Papæ Romani, tam Re-
 ge nostro quam Moscho compro-
 bantibus, in Moschouia
 praescripsit.

¶

CONDITIONES PA- CIS, A MAGNO MOSCOVIAE DVCE PETITAE A SERENISSI-

mo Poloniae Rege Stephano concessae, & per
Sanctissimi Domini nostri legatum tran-
sactae in Zapolstra Iama, Anno

Domini 1582. 15.
Ianuarij.

T suae Maiestatis exercitus, soluta Pleseouiae
obsidione à ditionibus Mosci deducatur.

Incendia & agrorum populationes prohi-
beantur.

Vt decennales induciae dentur.

Mos 1580.

Vt arces in Moschouia, anno superiore captae Vieli-
colucum, Chelma, Zamolocze, Nemella, tum & quae hoc
anno, Ostrow, Krassnihorodek, Voronecia, Veliza, cete-
teraque castella ad Pleseouiam pertinentia cum tormen-
tis, & apparatu bellico, quae exusta non essent, reddantur.

In praemium horum, Magnus Moscouiae Dux, omni-
bus arcibus & possessionibus, quas in Linonia quocun-
que modò quaesitas habuit, cum tormentis bellicis & ar-
mentarijs, cum quibus eas ceperat cedit.

Non

CONDITIONES.

Non repetet arces Vielsiam, Vismiatum, Ieziecisce,
Sokolum, ceterasque bello captas, & ad Polocziam spe-
ctantes.

Arces in Liuania statim ac primo loco Derpatum,
Felinum, Pernauia, & Nowohorodek ex parte Mosci tra-
dentur. Reliquae verò omnes ante proximam diem quar-
tam Martij, quarum series est ista. Kokenhausen, Krentz-
borg, Lande, Rositen, Lusen, Felsen, Sesswegen, Schwan-
tzburg, Marienhausen, Runtzburg, Adzel, Trikaton Ma-
riemburg, Wolnur, Perchel, Sales, Stara pernaua, Ander
Fikel, Margema, Kukelhaim, Leal, Lode, Hapsel, Sancta Bri-
gitta, Fegsser, Liel, Borcholm, Neisclos, Falkoffen, Biali
kamiē, Narew, Talkinaw, Worbeth, Kerempe, Oldetorn,
Neihaus, Odempe, Sommerpal, Kaelicht, Vltzen, Kun-
tzterh, Randen, Ringen, Oberpoln, Lais, Teiwess, Len-
warth, Asserath.

Arces 52.

Ex parte Naruae & aliarum arcium, per Sereniss. Re-
gem Sueciae captarum, protestati sunt legati Serenissimi
Poloniae Regis suam maiestatem. non obstat pacificatio-
ne, ius suum prosequuntur.

Ante praescriptam diem quartam Martij, ea quae Se-
renissimi Regis, tum & quae Mosci sunt, ex restituendis v-
trinque arcibus deduci debent.

Siquid per temporis breuitatem, deduci fortè non
posset, relictum sub custodia, donec deductum fuerit ma-
nere debet.

Custodes & vectores, vtrinque securi esse debent.

In deducendis hominibus, tormentis ceterisque re-
bus, vis atque omnis dolus abesse debet.

Ad praestandum à Mosco inuentum in ratihabi-

Na 3

tionem conditionum pacis, Sereniss. Regis Poloniae oratores in Moscouiam pro die decima Iunij, Oratores verò Moscouitici in Poloniam, ad quindecimam diem Augusti venire debent.

Transactio de captiuis intacta ad tractationem per Oratores relictæ est.

A D

* *

AD SERENISSIMUM
STEPHANVM, REGEM
POLONIAE,

CHRISTOPHORI WARSEVICII
Oratio.

Qua, exposito toto belli negotio, cum Ioanne, Magno Moscorum Duce, XV. Ianuari ad Zapolsciam confectam pacem gratulatur.

SERENISSIME REX.

CUM nuper ex castris ad conuentum tractandæ paci Zapolscia destinatum, me misisses: & confecta pace, rursus ad te in viam me dedissem, fallendi tēporis gratia, cōscripsi orationē, qua de hoc tam grato & magnifico munere, diuinitus tibi dato & oblato, gratularer. Quam, & adeo Vilnam cum venissem, typis diuulgandam esse duxi. Ut velin varias partes non solum fieri a verum etiam letitia de ea peruolare facilius possit. essetq; instar epistolæ alicuius quæ tum & ad tuos, tum & ad exteros hīs de rebus quæ hic geruntur, officij ergo scribi posset & deberet: & denique ut vel hac testificatione memoris nostræ mentis beneficiorum tuorum erga nos, & eorum qui viuunt & posterorum gratissimus sermo de tuo regio nomine nusquam conticescat. Bene vale. Vilnae IIII. Februarij. Anno Domini M. D. LXXXII.

S. R. Magestatis vestrae.

*Fidelissimus & addictissimus sub-
iectus & seruitor. V. Warseuicius.*

Am 4

num quod conatibus corū euentus non responderint in eo quo tempore necessitatiq; paruerant, & fortitudinis laudem secuti fuerāt protinus honorem & existimationem contoxerunt suam? Minime gentium. Magnorum enim hominum gestas res, exitu metiri par non est. sed iusticia & aequitate. Et quanquam prosper & aquabilis sine ulla offensione bellorū cursus in primis delectat, tamen nescio quo modo aduersis interdum casibus in bello etiam illustramur: & non semper cū volumus oblata, aliquando etiam desiderata res magis nos recreat atque reficit. Quo magis hoc tuum Pleiscouense bellum gloriosum est, & videri potest, in quo nec tentata irruptionis infestus casus, neq; alienum anni tempus, neq; multa alia incommoda de statu mentis solitaq; constantia animi te deturbauerunt. Quin etiam virtute & fortitudine tua talem exitum sortitum est, qualibus iusticie & aequitatis radicibus, & inde ab initio innitum fuerat. Petijt tandem is abs te pacem, qui intra quadraginta annos nullas ad te literas daturū se, missurumūq; internuntium, paullo anteminatebatur. Cessit Liuania is, qui ne Liuania infereretur literis pacis, mentione ulla de ea fieret, à legatis tuis ante omnia postulauit. Denique is qui tam gloriose & magnifice & loqui, & sentire de se multa ausus fuerat: quiq; diffidens suae, alienae virtuti & amplitudini frustra inuidebat, supplex tibi est factus: & eas conditiones pacis postremo accepit, quas tot latebris fallaciarum, & missione legationum subterfugere videbatur. At quomodo id non faceret? tua Rex & celeritate apparandi, & scientia administrandi, & fortitudine continuandi belli, tuūq; exercitus famis, frigoris, difficultatumq; omnium, incredibili tolerantia adactus & compulsus? Quid enim per Deum immortalem exercitu illo laboriosum? Quid ad omnes difficultates & discrimina vite ferenda, obfirmatum magis fuit aut esset: potuit. Equidem quoad per atatem grauissimasq; occupationes

Mosci elatus. & riu. midus am. mus ad pe. tendam pacem impellitur.

pationes licuit legi, & vidi aliquid, nec non meminisse possum ducum & exercitum multorum, quorum in omni genere belli gerendi, nobilitata est patientia, ita tamen statuo, nec pabuli vel commeatu quarendi difficultate: nec longitudine viarum: nec intensissimi frigoris magnitudine: nec ferocia & crudelitate hostium erga captiuos, ullius exercitus labores & pericula, cū tuo posse conferri. Memorabilis illa est eritq; semper, Alexandri Magni militum perseuerantia: quorū opulentos Persas inopia Gracos luxuriosos continentia: Indos desides vigilantia: Caucasum postremo ipsum, siti, labore, inedia superauit. Ac ne vetera memoria repetere videamur, quā graue & difficile bellum Caroli V. Caesaris ad Alligerium: quā molesta & exitialis Metensis obsidio fuit, quis ignorat, ut tot tantorūq; aliorum bellatorum, eorumq; exercituum incommoda silentio transeam. Sed inter horum gestas res, erit etiam, ut opinor, aliquid loci tuo, tuorumq; nominis: & haud scio, an exercitus fortitudinem & constantiam legens & audiens tui, non aliquis obstupecat. Quis enim media hyeme in media Moscouia in castris unquam permansit? Mansit miles tuus. Quis in praeduro & immensis frigoribus concreto solo vallum tulit, corbes vimineos contexuit, munitiones exstruxit? cuncta haec miles fecit & perfecit tuus. Quis adeo totis, & tam longis, tamq; intempestis noctibus hybernus excubias egit egit miles tuus. Quis non modo cum hostibus, sed etiam cum elementis ipsis pugnam sibi desumpsit. sumpsit miles tuus. Ac breuiter, nullum difficultatum, nullum laboris, nullum radij & patientia est genus, in quo non exercuerit exercitum tuum hac bellorum abs te gestorū ratto aut conditio, siue quarendi victus & pabuli gratia longissimas profectiones susceptas: siue tot manifesta mortis & fortunarum pericula adita à tuis quis consideret: siue cum ferocissima gente, varia eorum certamina, leuioraq; pralia, & ex-

curfiones hostium infimias. & uocatur, in quibus milites tui duce
 & authore te fere semper uideri. & iam reportarunt. Egit malicia
 insitita fraus & dolus ueritatem inter rationes. & rerum uirtutes:
 uis denique ipsa uis uictoria est: nec quod se ex parte. At si uis uictoria
 excuset, habet Fac Plefconiam irruptione tentata, in potestatem
 tuam non uenisse. Quid tum possit Enimuer. ignoramus opta-
 bilius esse semper. fuisse, in hostili ditione armorum suorum uim
 & terrerem longe lateque proferre, quam uis uel alterius expug-
 nata ciuitatis in manibus includi & mancipari: ita, & si optio cli-
 gendi detur, capienda & his spe, nonnunc uiam excutere quam
 capta & possessa: aduocatur hostia & opponere se. & uis uelle uide-
 res non nunc uim, & quod ex omnis belli genere & acutissimi an-
 di ratio difficilis est, cum condantur arcum & ciuitatum diff. illi-
 ma. Quid? & erit qui a se fiat, in quantam trepidatione. At si uis
 fuerat, cum tu hac eadem in bellum expeditione Plefconiam ipse
 profectus, aliquam exercitus tui partem in pœnitiora Plefconia
 Polotia dimissis. Quae sanè pars cum Christophoro Raduilo
 Castellano Trecentis die, imitatore a uita & patrie uirtutis singu-
 laris, maximis & difficilissimis itineribus Stariciam prope uenisset
 incredibile dicitur est, in quantam desperatione Moscus adductus
 fuerit, si quidem in fugam uersum breuiter triduo uenisse sunt,
 qui assueverant, suam certè filiorumque suorum coniuges, & ancilla-
 rum, & græcos, cum amandauisse Staricia constat: quando quidem non
 solum de uasitate agrorum, tantisque suorum castris ad ipsam au-
 res constans & perpetua fama quotidie peruolare: sed adio si im-
 mas & incendia a tuis excitatae sinistra ipse intueretur. & singu-
 lis momentis ipse adhuc deteriora cum metu & horrore expectaret.
 Hæc similiaque, vulnera, ac (quod horum non possumus est perpe-
 tua illa conscientia carnificina. Magni Duci de pace cogitationem
 iniecerunt, cum uideret, ne ei quidem exercitus tui parti resple-

Dux ipse
 Mosconia
 per nuntio
 terrore in
 ab hostibus
 lancearum
 locis de
 et uis uelle.

re se potuisse & in quædam ponere it maximam, menses aliquot
 effluxit quibus uel maximis illis frigoribus durantibus, utique
 obliuio Plefconia non soluebat. Quid de se futurum esset, si aut
 Plefconia caperetur, aut ea relict: in pœnitiora Plefconia ingre-
 deretur hostis, prospiciebat animo: & cum externa, tum & in-
 ternum malum magnopere verebatur: nempe morbi, qui in ve-
 nis & uisceribus inclusi latent quæ qui apparent, agrius curantur.
 Dimisit ergo ad te internuntium, & ut pacificationis cum eo gra-
 tia, Legatos Zipoleciam mitteres, quo propediem essent venturi
 sui, magnopere contendebat. Cuius tu postulatus, ne tui ipsius
 dissimilis uiderere, qui semper honestam pacem, uel explorata
 uictoria, anteferre te uelle testatus es, refragari nec potuisti, neque
 debuisti: præsertim cum uadeo Pon. At si uis uictoria eo quoque
 accessisset, qui a Mosco literis & legato habitis Antonium Posseni-
 num Societatis Iesui sacerdotem, maximis quibus & grauissimis
 rebus rectè & scienter tractandis, in primis probum u. ad te, &
 Moscos suo nomine obliuio querat, & ad Christi uiam pacem pater
 ne utrumque hortabatur. Proinde biduo ante, quam ipse ex castris
 discessisset, misisti Zipoleciam legationem amplissimam cum man-
 datis, non obscurè præfens, si causa belli, quæ esset Liuania à
 Aliquo Da. c. c. modum non tolleretur, bellum etiam ipsum cessare
 non posse nec debere. Distitit uero Zipolecia uiginti propè à Plefco-
 nia miliaribus: uia, quæ Magni ducis instituto, equi ad celerita-
 tem Niuegradia, Zanolociam & Felicolium, alias disponeban-
 tur. Cuius circiter in regione omnem, magno & incredi-
 bili metu hostibus incussis, milites tui uia occupauerat, ut nescio quo
 modo in media Poloniæ seu Lituaniam quam in Mosconia ipsa uer-
 sari securius potuisset. Quo quidem ipso Magni ducis legati,
 non nihil de se solliciti, ad locum tractandæ paci destinatum aliquan-
 to posterius, quam tui aduenerant, & Posseniurus, quæ spe & cupi-

Inter uim
 cum ad Re-
 gentia pa-
 te tran-
 da multi-
 tur.

Ad quæ ac-
 cessit an-
 thoras
 f. m. u. p. a.
 f. m. u. p. a.
 f. m. u. p. a.

Rex h. e. l.
 f. m. u. p. a.
 f. m. u. p. a.

*Tractatus
de pace.*

dirate constituenda pax exarserat, ad eos profectus fuerat, ut nulla interposita mora, pacis tractatio siqueretur. Id adde cum esset factum & varijs sermonibus, atq; disceptationibus, dies quamplurimi dati, tandem de Liunia tibi restituenda, qua ante omnia ab ijs postulabatur, mandata habere Mosci legati confissi sunt, & ut vicissim arces aliquot, eo bello abs te occupata Magno duci concederentur, asslagitauerunt. Est Moscis fides Græcia, siueritum & doctrinam, siue mores eorum spectes. Itaq; quidquid in questionem disceptationemq; ab eis veniebat, id diligenter versare animo & circumspicere cogitatione oportuit. Turpe namq; labi & decipi in iis, quamutare nunquam possis. Erat præterea memorie proditum, Ioannem magni istius ducis auum, sub Casmiro Polonia Rege, & Magno Lituania Duce præter fœdus ictum, Magnam Novogardiam possedisse. Qua alias libera & immunis per se ex pactione fœderis, à neutro eorum infestari, & subigi debuerat. Huius verò filium, & istius patrem Basylum, sub Alexandro, Starodubum, sub Sigismundo I. Regibus Smolensem, iurisiurandi religione violata, occupasse memorabant, nec non & ipsum hunc sub Sigismundo Augusto Poloziam, sub Henrico Pernauiam, usdem artibus possedisse. Quibus vestigijs & quasi impressis signis improbitatis atq; fraudis territus, vel legationis illius fidem suspectam habere aliquis potuisset, sed timidi & suspitiosi cogitatio impedit serisim, cum maxime dispicit & prouidet cuncta. Dandum erat temporibus aliquid: dandum rationi morique communi, cum verum sit illud, quod dicitur, milites licet homo fraudetur ab homine, utiq; hominem cum homine vivere debere: dandus Pont. Max. suus auctoritati & postulatis locus: qui diuino iussu & potestate, in altissima specula pastoralis vigilæ positus, per longissimam ætatem qua vixisset, maximarum rerum momentis, ad certam rationis normam toties ponderatis.

ratis, amplissimis legationibus pro Ecclesia obitis, & tot deniq; regnorum cladibus & mutationibus cognitis & perspectis, nunc in hanc, nunc in illam partem Christianæ Reipub. inferet oculos: & tanquam solers quidam prouidusq; nauarchus, Christianos reges & principes in his procellis & tempestate, ad concordiam hortaretur. Neq; verò & fletu ipso lachrimisq; legatorum Magni ducis vel ferreus aliquis commoueri non potuisset. Qui de cade & interitu suorum, cum aliquid inaudissent, inaudiebant autem quodidie) aut cum suos captiuos duci & longè à patria auehi cernerent (quod cernebant sapissime) supplices manus in cælum tendere, et ad nomen pacis suspiria geminare videbantur. Et horum quidem (ut opinio mea fert) fide aut simulatè nihil. Quinetiā si quis risus fuerat, fuerat à cordolio. Quis enim nō ingemisceret, tãta uastitate agrorum, exitio facultatum, direptionibus artium, cade & interitu ciuium, euerfione patriæ, commotus & excitatus. Graue erat Moscis Polocense bellū: nemo eorū non indoluit clade suorum ad Socolum. Velicolucensi excidio quid miserabilius fuit aut esse potuit? ad Turopecium suorum copias fusas & fugatas, præcipuos viros captos, tot arcium præfectos, tãtam commeatus & apparatus bellici, omnis generis vim interceptam meminerant. Harum rerum excruciat & torquebat eos recordatio. Hoc aut casu grauius, aut condatione peius, aut iactura fama & hominum, maius nihil eis videbatur. Quid verò de bello isto Plefconienfi loquebar? dies me deficeret, si quot Mosci in excursionibus ab urbe cossi: quot dum suis opem ferre conantur, per agros interfecti: quot capti quot in foruitatē abducti sint, vel fuerint, commemorare velim. Nam & tūc, cum in castris manebas, ferè singuli dies hostibus aut captis aut interfectis nouis gratulationibus celebrabantur. Post discessum tuum Ioannes Zamoscus regni Cancellarius, & exercituum tuorum Imperator, vir perpetua laudi & maximis muneribus

obeundis in Rep. natus, tot hostibus captis, tot interfectis, tot continuis vigilijs fameq; fatigatis. suam & exercitus tui persuerantiam ita probauerat, ut non modo legatis Moscouiticis ad conficiendam pacem stimulo fuisse, verumetsi vniuersa Moscouia maximum terrorē inieciſſe & dici & videri queat: presertim cū Spitzkone Iordano prefecto, vetustate generis. spectata virtute commendato certo militum numero, in pœnitiora Moscouia immisso, agrisq; vastatis, & hostium occisis plurimis, armorum suorum vim & terrorem in ipsam Nouogardiam intulisset. Non igitur mirum est, aut videri debet, si vel legati Magni Ducis tanto desiderio pacis & quietis, ut diximus tenebantur: & ipse Magnus dux, conditiones eas, quas subterfugere aliàs visus est tandem aliquando acceptauit. Non mirum si in Liouonia triginta quatuor arces, quas possidebat, tibi concessit. Non mirum si Derpatum sibi & ditionibus suis ad eodē adiunctum, quæ prima belli Liouonici eius materia & quoddam veluti integumentum fraudis fuerat, post tot suas suorumq; legatorum insidiationes, tergiversationesq; inter potius bellicos, fitas, reddidit. Non mirum si in Derpato septuaginta & octo maiora tormenta bellica, & in omnibus arcibus, pene trecenta & deniq; infinitum minorum bombardarum, apparatusq; belli vim & numerum, volens nolens, reliquit. Non mirum si tot & tam magni momenti captiuorum suorum liberationem conditionibus pacis non inseruit sed quoad eius fieri melius citiusq; posset ut quisq; eorū redimeretur non recusauit. Non mirū si Velioluca Zaf. feritur. nolota, Neneliq; abste redditis, & Plescouien castellis quibusdam relictis, decennalem ferre pacem tecum non dubitauit. Non mirum si premi b.lli trophæa & monimēta tua victoria, Polotiam Nieszerdam, Cozinam, Socolum, Turoulam, Sithno, Sussum Crasnum: si secundi vsuſatam, Velsiam, & Iezersum quas antea tenebas, cunctas in potestate tua reliquit. Non mirum si sole-

as illas licitationes & postulationes suas, de Liouonica hereditatis de Cazany & Astracany imperiorum titulis, tandem post habuit & neglexit. Non mirum si Legatos suos (ut ex verbis eorum. cū quid intemperantiū loqui capissent, multo sese admonentium, elici potuit) in dictis & factis ad moderationem est præter morem adhortatus. Non deniq; mirum, Graci ritus cū sit, atque adeo, cū Rex sacrorum quidam simulq; Imperator videri velit: & cū plusquam Regiam, & Pontificiam Maiestatem, in vestitu: confessu, & reliquis præferens, admirabilis nescio cuius potestatis & intelligentia rerum, diuinitus sibi data & concedita, apud suos existimationem certe quadam arte & diligentia tueatur: si à Pont. Max. cuius nominis & gloria amuli, leues & semerarij Graci semper sunt & fuerunt, ad consequendam à te pacem, fauorem & auctoritatem, implorauit: & Antonium Possuinum Pont. Max. nomine missum, tanquam quendam arbitrum, istius pacificationis fieri permisit. Quid enim illo stimulis conscientia compunctum? Quid infelicitate miserum? Quid voluntate perditum? Quid metu abiectum magis dici aut cogitari potest? Vetus est prouerbium: Nullam esse calamitatem solam. At ha non vna aus altera: sed conspirarunt in Moscum infinita. Vidit ille domi suæ proditorem: in castris desertorem: sociam thori repudiavit, liberos in omni turpitudine & ocio educauit. Sentit se esse suspectum & odiosum suis, cū & ipse fuerit semper hostis suorum. Grauiſſimas habet insidias eas, quæ latent in simulatione officij & aliquo vinculo sanguinis vel propinquitatis. Præceptis in furorem agitur, & nuper mortis filij est causa sui. Re stituit tandem vel inuitus Liouoniam: & cum Prusso nescio quogentis suæ auctore excogitato et conficito, Prussia ipsi adeo inhiasset, de qua ne verbum quidem apud se vllum fieri voluit: amisit et Liouoniam Dei Opt. Max. iusto iudicio, omninoq; admirando: belli.

quippe qui appetit aliena, perdit saepe ea quae aestimat sua: sicuti tu etiam hanc tam nobilem prouinciam, quam ille semper dixit es duxit suam, septimentum Lituania, decus et ornamentum Regni tui, tot distinctam cast. illis, refertam portibus, exag. geratam bonis omnibus, ex faucibus ipsius eripuisti. Quae si loqui posset, ita haud dubie ad te verba faceret. Grates tibi ago Rex optime, quod post tertium et vigesimum annum, ex quo Moscus libidine dominandi incitatus, me meaq. ag. gressus est, dextera tua forti, et non magis in bellis ac praelijs, quam in pactis et promissis seruandis firma et laudata, sublato metu et formidine belli in pristinam quandam dignitatis spem me reuocare dignatus es. Multa ego multis debeo. Sed uni tibi post Deum Opt. Max. acceptam fero libertatem Praclare olim Alenardus, & post eum Albertus Episcopus, Christiana religionis & pietatis nostra aucthores, non deterius Bremem: hoc eodem nomine de me meriti sunt & fuerunt. Grata Guilhelmi Cardinalis Mutinen. ex concilio apud Lugdunum habito, in has oras missi, apud me viget memoria. Sed enim decora & ornamenta omnium, situ iam pridem obsita, squalore sordida, tenebris vetustatis inuoluta, tu in pristinam lucem & dignitatem posuisti: ut cum multa illis plurima cruciferis, tibi demum cuncta iure optimo debeamus. & sicuti est iucundior valetudo ijs, qui graui aliqua infirmitate impediti & lecto affixi diu admodum iacuerunt, sic & nos tantopere desiderata, per te verò libertate parta vehementius recreamur. Sit clara & commemorabilis Platembergij apud nos: sit Hasencampij virtus qui ordinis Teuthonici Magistri hic aliquando fuerunt, & maxima grauisimaeq. bella pro cōmuni salute & dignitate cōfecerunt. Enimvero ea, quae tu pro nobis suscipere & gerere voluisti: & iniurijs laeta, & progressu gloriosa, & exitu salu. aria magis censentur, lateris monumentisq. nostris inferentur, ad memoriam posteritatis transi-

transmittentur: quādoquidem ut & pater benignissimus, & bellator sapientissimus à meis tectis & domicilijs, in hostiles agros armis conuersis & prolatis quod iam pridem sequutus, id assequutus es: ut ego à tot continuis bellis & calamitatibus respirare, & tandem nullam non gratiam à me tibi debitam, si non referre, attestari erga te possim. Sic olim ut virtus Mosis illustris & peruagata magis videretur, Populum Israeliticum seruire seruitutem in Aegyptio Deus Opt. Max. voluit, sic ut magnitudo animi Cyri esset clarior, Persas à Medis graui domatu opprimi contigit: sic ad ostendendam virtutis praestantiam Theser dispergi aliquando Atenien. oportuit, sic deniq. (ut ad me ipsa veniam) maximis & grauisimis malis affligi Liouoniam necesse fuit: ut de tua prestabili virtute, fortitudine, moderatione, iustitia, nulla unquam vetustas obmutescat. Vicit nempe is, qui non insolenter efferri victoria sua, sed cuncta aequitate metiri videatur: neq. cum Mosco immanitate sibi certandum, sed omni genere benignitatis, se ipsum superandum potius arbitraretur. En verò tibi bone vir superbia & tyrānis tua: qua tumens & inflatus, nescio quem non despicere prae te nuper videbare. Quin nec vides ipse, tanquam alicui Polyphemo oculo vno, Liouonia, quo in diuersas orbis terrarum partes prospectabas, tibi adempto et euulso: nimirum intelligis, quantas vires virtus habeat, et quā longè melius fuerit, Hieroni Syracusano, cum priuatus esset, quam Perseo Macedoni, cum Rex diceretur, esse similiorem. Hic enim prae regnum, regale in se habuit nihil: ille non tam regno, quam regnum eo, indigere videbatur. Cogita quantum intersit, inter veram et fucatam gloriam, et quomodo diligi, quā metui praestet: neq. suorum tantum, verum etiam et externorum beneuolentia ad incertos temporum casus, et bellorum exitus expediat obsepiri. terrent apud te vestigia multos (ut aliquando dixit Poëta ille: intro spectantia nulla

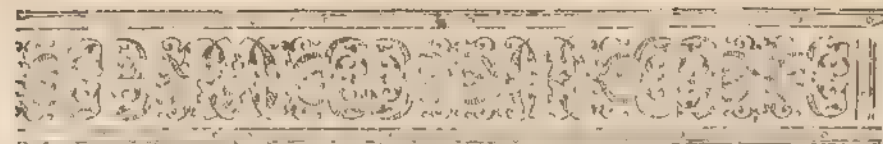
retro (et ferro gerirem, non semper aurum et argentum neruum belli esse, malo tuo experire. Denique, si sapias, cur non potius Agesilaum, Tymoleonem, Dionem, quam Nabidum, quàm Phalarim, quàm Dionysium imitandum putes? satiusque, esse vincere uitam Scipionis, quàm desiderare principatum Caesaris. Quorum enim aliquis imitatur mores, eorum et exitum expectare debet. Vide quomodo Titus, Nerva, Traianus, Adrianus, Antonius, et Marcus apparitoribus, et doryphoris non egchant Roma et rursus, quomodo Calligula, Neroni, Vitellio, neque Orientis, neque Occidentis exercitus, opem ferre potuerint. Animaduerte Tyrannorum vim et potentiam corporibus nostris esse persimilem, quæ quoad bona videntur valetudine, latet in ijs incommoda singula: nec facile morbum agitudinemque deprehendas: statim vero ut grauior morbus aliquis incurrerit, et corpus aduersa valetudine vexari incipit, omnia etiam minima cum doloris sensu maximo, repente commouentur et exitantur. Ad eum modum tyrannorum iniuria et contumelia, prosperitate veluti velo obducta, delitescunt: simul atque increpuit bellum, aut seditio tyrannus corruit: neque quicquam violentum potest esse diuturnum. Sed quid ego te admoneam? et num humanitatem ab hominum hoste, ab immoderato modum, ab effreni disciplinam, à barbaro expectem doctrinam? cur non potius ad te mea unde initium capit se conuertit oratio? Ego te Stephane Rex pro eo ac deo, veneror et colo: neque ullum premium virtutis ullum insigne honoris, ullum monumentum laudis esse fierique posse existimo, quod tibi à nobis iure et merito non debeatur. Tu ex seruitute in libertatem, ex profundissimis tenebris in lucem, à morte (ut ita dicam) in vitam reduxisti: tu calamitatem omnem et squallorem mihi ademisti: tu et subsidia belli et ornamenta pacis attulisti. Paruit olim orbis terrarum Romanis seruiuit Assyrijs subiectus fuit Persis: at enim et Persarum disciplina dignitate Assyriorum, et humanitate

nitate Romanorum videbatur tolerabilior conditio seruitutis. Huic vero tam fædo et impotenti domino, subiecta si fuisset, quæ lucis solatij, quæ persugium pacis, quæ portum quietis sperare poterat vel debebam in cuius regno, nihil aliud quam flagitiosissima luxuria, quàm deterrima crudelitas, quàm contumeliosissima superbia: nihil aliud, quàm dolor et gemitus perpetuus audiuntur. Ergo quàm maximas possum gratias tibi ago, Rex, maiores etiam habeo, eiusque beneficij tui, memoriam erga me, nulla unquam inobscurabit obliuio. Tu fac, ut sicuti speramus et optamus fore, pace concordia, tranquillitate, et ocio per te et in te perfruamur. Hæc Liuonia, si posset, apud te hodie diceret. Quia quoniam non potest, id à nobis tacita requirit, ut præstari virtute, rebusque, abs te gestis optimorum olim Regum et Principum memoriam in Polonia in animum nobis reuocemus et Lechos fortes, solertes Græcos Lesiones strenuos sapientes Cazimiros, audaces Boleslos, moderatos Iagellones in te uno contemplemur. Denique Opt. Max. cuncti precemur, ut eum, quem per omnes omnium honorum gradus, ad regiam dignitatem extulit quem potestatis suæ participem in terris, administrum iustitiæ, auctorem pacis exteris admirabilem, suis venerabilem hostibus fecit formidabilem, bonis omnibus auctum, et florentem, et quam maximè diuturnum, et in omnes partes victorem esse, perpetuoque fieri, patiatur.

FINIS.

SPIRAE NEMETVM, EX OF-
ficina Typographica Bernardi Albini.
CIC. IC. LXXXII.

INDEX RERVM ET VERBO- RVM IN HOC OPERE ME- morabilium.

A.

<i>Abrenuntiatio in Baptismo Mo-</i>		<i>Animarum transmigrationem</i>	
<i>scis vſitata.</i>	177.	<i>Tartari credunt.</i>	253.
<i>Achatius Episcopus Constantino-</i>		<i>Animas mortuorum neq; in calo</i>	
<i>pol Ecclesias turbat.</i>	205.	<i>neq; in inferno eſſe.</i>	233.
<i>Adagium Moscorum.</i>	13.	<i>Anima ſeparata à corpore non eſt</i>	
<i>Adoratio Italica.</i>	147.	<i>pœnis obnoxia.</i>	233.
<i>Adorationis geſtus.</i>	147.	<i>Animarum conditionem qualem</i>	
<i>Adulteriorum pœna apud Mos-</i>		<i>Ruſſi eſſe ſtatuant.</i>	233.
<i>cos.</i>	178.	<i>An Apoſtoli ſecum circumduxerint</i>	
<i>Adus ſine orcus.</i>	117.	<i>uxores.</i>	155.
<i>Ædificia Ruſſorum.</i>	249.	<i>Annuuſaria vna Moſcorum</i>	
<i>Ætiopes Circuſiſionem retinent</i>		<i>quo tempore ſiant.</i>	175.
<i>& ſimul etiam Baptiſmum.</i>	35.	<i>Antichriſtus.</i>	15.
<i>Agatho Papa.</i>	63.	<i>Antichriſtus qui ſit.</i>	76.
<i>Ageſilus.</i>	294.	<i>Antuheſis Chriſti & Antichriſti</i>	76.
<i>Albertus Bremēſis Canonicus ter-</i>		<i>Antichriſti doctrina & fabla.</i>	77.
<i>tius Episcopus Rigēſis ordinem</i>		<i>78. 79. & 80.</i>	
<i>enſiferorum inſtituit.</i>	274.	<i>Antichriſtiani qui.</i>	80.
<i>Aldad.</i>	22.	<i>Antichriſti Imperij fundamentū</i>	
<i>Anabaptiſta in Polonia.</i>	256.	<i>iactum Anno Domini 1241. ſub</i>	

INDEX.

<i>Hildebrando.</i>	81.	<i>Abgarus.</i>	128 & 134.
<i>Antiochenum Concilium.</i>	200.	<i>Augustinus de sacrificijs ad tumu-</i>	
<i>Antrimpius Deus.</i>	258.	<i>los defunctorum, & libationibus</i>	264.
<i>Apostoli quomodo à Moschis ho-</i>			
<i>norentur, & inuocentur.</i>	43.		
<i>Qui veri Apostolorum successores</i>			
<i>sint.</i>	21.		
<i>Apostoli sunt in cælo.</i>	26.		
<i>Apostolos Mosci venerantur.</i>	183.		
<i>Apostolica traditiones.</i>	73.		
<i>Apostoli & doctores Ecclesie cur</i>			
<i>honorandi.</i>	120.		
<i>Aquam lustralem quomodo Russi</i>			
<i>conficiant.</i>	267.		
<i>Archiepiscopi Mosconitarum se-</i>			
<i>des.</i>	170.		
<i>Arnobius.</i>	146.		
<i>Armenij.</i>	250.		
<i>Arrianam hæresin esse Moschus</i>			
<i>dicit: credere Deum Patrem pro-</i>			
<i>pter meritum Filij nos in grati-</i>			
<i>am recipere.</i>	45.		
<i>Artenius hæreticus.</i>	206.		
<i>Armeniorum metropolis</i>	250.		
<i>Asecutus Deus incolumitatis &</i>			
<i>morborem.</i>	259.		
<i>Assumptio Mariæ.</i>	137.		
<i>Asturcenses.</i>	250.		
<i>A. S. Andrea Russi fidem Christia-</i>			
<i>nam se accepisse iactant.</i>	226.		

B

<i>Baculis pro mitris utuntur Episcopi</i>	
<i>Mosci.</i>	172.
<i>Bagdanius Bicscius nobilis Moscu</i>	
<i>ad Regem Polonia profugit.</i>	253.
<i>Baldus in l. si tibi filius ff. de adop-</i>	
<i>ineptit.</i>	160.
<i>Baptismus in acetabulo apud Russos</i>	
	191.
<i>In Baptismo tolli peccatum.</i>	40.
<i>Baptismum non spernūt Mosci.</i>	176.
<i>Baptismi infantium neglectū quo-</i>	
<i>modo Mosci puniant.</i>	176.
<i>Baptismi apud Moscos non nisi sa-</i>	
<i>cerdotib. administrandi etiam</i>	
<i>tempore necessitatis datur copia.</i>	176.
<i>Baptizandi ritus apud Moscos.</i>	176.
<i>Baptismi Sacramento quomodo Ru-</i>	
<i>theni utantur.</i>	231.
<i>Baptismi apud Russos materia &</i>	
<i>forma.</i>	193.
<i>Baptizandi mos apud Russos.</i>	240.
<i>Barbas radere mortale peccatum a-</i>	
<i>pud Russos.</i>	195.
<i>Baf-</i>	

INDEX.

C

<i>Basirucca Erdmeimlin Dñ subter-</i>	
<i>rauit.</i>	269.
<i>Basilienſe Concilium Bohemis &</i>	
<i>Morauis Calicem Domini con-</i>	
<i>cedit.</i>	93.
<i>Basylius primus cælibatus author</i>	
	157.
<i>Basylij Casariensis miraculum.</i>	27.
<i>Bernhardi victus & diæta.</i>	167.
<i>Bertoldus Cisterciensium Abbas</i>	
<i>succedit Mainardo in Episco-</i>	
<i>patu Rigensi.</i>	274.
<i>Bertholdus Schwartz Franciscanus</i>	
<i>Magia & metallaria peritus Bō-</i>	
<i>bardus inuenit.</i>	165.
<i>Bigami qui Moscis sint.</i>	133.
<i>Blondus.</i>	148.
<i>Bohemorum fratrum sententia de</i>	
<i>Cæna Domini.</i>	115.
<i>Bohemi quando sint facti Christia-</i>	
<i>ni.</i>	63.
<i>Bohemorum Apologia qualia ieiun-</i>	
<i>nia approbet.</i>	105.
<i>Bohemorum fratrum ministri ple-</i>	
<i>riq. cælibes.</i>	157.
<i>Bombarda à quo & quando inuen-</i>	
<i>ta.</i>	165.
<i>Bombarda ubi inuenta.</i>	165.
<i>Bonifacius octauus.</i>	63.
<i>Bruschius.</i>	158.

<i>Calici Eucharistia rubrum vinum</i>	
<i>infundunt.</i>	175.
<i>Calicibus, & scutellis plumbeis in</i>	
<i>administratione cæna Domini-</i>	
<i>ca utantur Russi.</i>	239.
<i>Calicibus lingneis utantur in ad-</i>	
<i>ministratione cæna Russi.</i>	192.
<i>Campanas Tartari auersantur.</i>	251.
<i>Canes pluris quam homines aestimā-</i>	
<i>tur apud Russos.</i>	247.
<i>Canon missæ.</i>	111.
<i>Canones missæ diuersi.</i>	112.
<i>Canonica scripta in Biblijs qua Mo-</i>	
<i>sci esse credant.</i>	182.
<i>Cantica Moscorum.</i>	119.
<i>Carnibus die sabbathi vesti Grego-</i>	
<i>rius in Concilio Romano primus</i>	
<i>interdixit.</i>	159.
<i>Caro Christi certo in loco semper est.</i>	25.
<i>Caroli quinti expeditio in Lybiam.</i>	285.
<i>Casimirus Wladislai filius.</i>	161.
<i>Castorum venatio.</i>	248.
<i>Castitas in matrimonio.</i>	156.
<i>Castitas monachorum.</i>	158.
<i>Castrensis luis medicatio.</i>	246.
<i>Catholica Ecclesia qua sit.</i>	4.
<i>Cause imaginum.</i>	144.

INDEX.

Cercorum usus apud Moscos.	181.	Chrysostomus approbat imaginum cultum.	132.
Cestochouenses monachi.	136.	Circassij.	250.
Charitatē in hereticis non esse.	218.	Circumcisionem Tartari retinent, attamen diuersa ratione ab Hebræis.	252.
Cherubin cur facta.	135.	Cæna Dominica quibus temporibus populo administretur apud Moscos.	176.
Christus non precepit solitariam & monasticam vitam.	162.	Cæna Dominica institutioni ab hominibus adiecta.	111.
Christus non fuit ociosus etiam in iuuentute.	162.	Celibatus castus singulare Dei donum est.	154.
Christus aratra fecit, & tractauit.	162.	Coboli Spiritus lares domestici.	260.
Chrisma cōsecrandi potestatem soli Patriarcha suo tribuit Russi.	190.	Coboli quomodo sese in domibus habitare declarent.	260.
Christiana religio non est hæresis.	169.	Concilium Florentinum.	159.
Chrisma & olei cōfectio apud Moscos.	171.	Concilium Florentinum damnauit simoniacos, & fornicarios Episcopos.	159.
Christum sequi quid.	162.	Conciliorum decreta Moscouita non vocant in dubium.	170.
Solus Christus voluntati Diuina satisfecit.	49.	Concilium Ephesium primum.	201.
Christi Epistola ad Abgarum.	134.	Concilium sub Adriano Papa.	229.
Christus unicus mediator, redemptor iustificator noster.	55.	Concilium Chalcedonense.	203.
Christus nullum habet collegam in officio redemptionis.	56.	Concubinatus Sacerdotum pœna.	173.
Christiani cur sabbatum nō obseruant.	61.	Conditiones pacis inter Stephanum Regē Polonia, & Iohā. Basiladē, Moscum facta An. 1582.	276.
Christus non Papa pastoribus Ecclesiæ munus docendi confert.	82.		Condi-
Christus nihil reticuit.	73.		
Christophorus Raduilius.	286.		

INDEX.

Conditiones pacis Moscho à Rege Polonia lata.	254.	rant.	340.
Confessio quomodo fiat à Moscis coram sacerdote.	178.	Cucullum induere nō est sequi Christum	162.
Confirmationis sacramentum Russi non habent.	232.	Cur Christus homines sit indicatum secundum opera.	2.
Constituendi mos apud Russos.	267.	Curnenses Putet.	93.
Confirmatio.	177.	Czar gloria Christus.	115.
Confirmationis ritus apud Moscos.	171.		
Confirmationis sacramentum Russi contemnunt.	191.	D	
Consecrant Mosci alio modo quam Romana Ecclesia.	182.	Damasceus imaginum preco.	134.
Consecratio sacramenti per sacerdotes non est Apostolis tradita.	115.	Damianus à Goes.	36. & 123.
Constantinopolitani imagines coluerunt.	139.	Daniel printz.	114.
Constantinopolis capta.	217.	Decem precepta Moysis retinent Mosci.	182.
Constantinopolis expugnata.	101.	Deus tribus rebus colitur.	143.
Constitutiones Ecclesiasticae multiplices.	29.	Deus Romanum imperium constituit.	110.
Cōuiuorum funebrium ritus apud Russos.	245.	Dei institutis nihil addendum.	110.
Cænā Dominicā porrigunt pueris trium annorum Sacerdotes Russici.	241.	Solus Deus colendus innocandus.	55.
Crucem portare quid sit.	162.	Dei dona nostra merita	58.
Crux Evangelica.	44. & 57.	Decima apud Moscos cedunt Episcopis.	172.
Cucullos Russici sacerdotes ingno-		Decima Græcorum diuisio.	210.

INDEX.

<i>posse per Christum veniam consequi.</i>	48.	<i>ss.</i>	279.
<i>Diaboli colloquium cum S. Martino.</i>	48.	<i>Doctores Ecclesie honorandi.</i>	41.
<i>Diaconi non nisi coniugati, & in matrimonio viuentes consecrantur apud Russos.</i>	227.	<i>Quomodo.</i>	43.
<i>Diana Ephesina.</i>	156.	<i>Doctrina Daemonum est prohibere nuptias.</i>	161.
<i>Dies humanus: tempus hominis.</i>	20.	<i>Doctores corda hominum siue auditorum suorum, non illuminant, sed ss.</i>	52.
<i>Demonia meridiana Russorum</i>	246.	<i>Doctores veri non ex titulis sed fructibus agnoscuntur.</i>	19.
<i>Dij Tartarorum.</i>	252.	<i>Doctores quos Russi sequuntur.</i>	230.
<i>Dies Dominicus cur Christianis sit sacer.</i>	61.	<i>Dogmata Monachorum haeretica.</i>	164.
<i>Didacus Couarruias Hispanus.</i>	104.	<i>Dominicis diebus Russi populo fabulas praelegunt.</i>	236.
<i>Differt Missa Moscouitarum à Latinorum.</i>	17.	<i>Dorsi dolorum medicina.</i>	246.
<i>Dignitas hominum in Deo est.</i>	54.	<i>Demon unde dicatur.</i>	143.
<i>Diligere Deum, & proximum quid.</i>	35.	<i>Duo posteriora praecepta Decalogi, de non concupiscendo malè dissunguntur.</i>	62.
<i>Dion.</i>	294.	<i>Duodecima & vltima Græcorum diuisio à Rom. Eccl.</i>	217.
<i>Dispensationes & ordinationes Ecclesiasticas Russi despiciunt.</i>	191.	<i>Duna siue Dvina Liunia fluius.</i>	273.
<i>Diuortia apud Russos frequentissima esse.</i>	197.		
<i>Diuersi Canones Missæ.</i>	112.	E	
<i>Diuersitas opinionum inter doctores non obest veritati.</i>	31.	<i>Ebrietatis mala.</i>	210.
<i>Diuortia apud Russos creberrima.</i>	279.	<i>Ecclesia urbi capta similis.</i>	95.
<i>Diuortia quomodo fiant apud Russos.</i>		<i>Ecclesia, non solus Petrus habet potestatem ligandi & soluendi.</i>	24.
		<i>Ecclesia Romana doctores non profitentur</i>	

INDEX.

<i>fitentur veritatem.</i>	188.	<i>Episcoporum apud Moscos ornatus.</i>	172.
<i>Ecclesia nunquam caruit Imaginibus.</i>	132.	<i>Episcoporum nouorum mos.</i>	204.
<i>Ecclesiam Græcam à Romana damnatam.</i>	4.	<i>Episcopi Moscorum villas, & castra possident.</i>	172.
<i>Ecclesie Moscorum orationum dominus dicta.</i>	180.	<i>Episcopi plures in Moscouia.</i>	170.
<i>Ecclesia Romana non est princeps & rectrix aliarum.</i>	188.	<i>Episcopi visitatores.</i>	19.
<i>Ecclesia Patriarchales in Oriente quatuor.</i>	199.	<i>Episcoporum vicarij & officiales apud Moscos.</i>	171.
<i>Ecclesia Romana obdientes non sunt veri Christiani.</i>	188.	<i>Episcoporum in Russia uesitatus.</i>	227.
<i>Ecclesiarum ornatus.</i>	145.	<i>Erasmi Roterodami testimonium de Luthero.</i>	88.
<i>Ecclesiam diu absq. Imaginibus fuisse.</i>	145.	<i>Erasmi Roterodami de Luthero iudicium.</i>	16. 17.
<i>Eleander.</i>	16.	<i>Erasmus de Monachis.</i>	163.
<i>Electorum Dei ante Christi aduentum apud inferos cruciatus.</i>	119. 120.	<i>Eremitarum Priscorum disciplina.</i>	167.
<i>Embecus Liunia fluius.</i>	273.	<i>Eremita Prisci.</i>	166.
<i>Ensiferorum ordo à quo, & quando institutus.</i>	274.	<i>Eremitarum cum Monachis nulla collatio.</i>	166.
<i>Epiphanius Cypri Episcopus Imaginem concepit.</i>	132.	<i>Euangelia si non fuissent scripta, quomodo. verbum Diuinum potuisset intelligi.</i>	42.
<i>Epiphanius de Imaginib.</i>	145.	<i>Euangelicos non esse haereticos.</i>	13.
<i>Epiphanius Electio.</i>	132.	<i>Euangelium penitentiam requirere testatur confessio Augustana, & quomodo.</i>	57.
<i>Episcopi doceant & pascant oues, non regnent.</i>	149.	<i>Eucharistia in defectu vini Russi sic copiorum celebrant.</i>	191.
<i>Episcopi ministri non Domini sunt.</i>	149.	<i>Eucharistia panem quomodo Russi consecrant.</i>	231.

INDEX.

<i>Euangelium</i> quibus temporibus, & diebus annuntiatur plebi à sacerdotibus. 174.	<i>tur</i> 196.
<i>Eucharistia</i> usus apud Ruthenos 268.	<i>Fides</i> mortua. 3.
<i>Eucharistia</i> sacramentū pueris exhibetur. 183.	<i>Fides</i> in malis promissis non seruatur. 160.
<i>Eucratisa.</i> 155.	<i>Fides</i> à Gracis ad Romanos deriuata. 217.
<i>Eufiby</i> & comedienfis & Antiochensis dogmata. 200.	<i>Fides</i> si sine non sit, non potest inde iustitia esse. 213.
<i>Eutyches.</i> 13.	<i>Titus</i> Dei declarabit quinam sint orthodoxi, qui pro hæreticis 169.
<i>Eutychetis</i> error. 22.	<i>Flaccius</i> illyricus. 158.
<i>Examen</i> sacerdotum apud Moscos. 172.	<i>Fluuij</i> Rossorum. 250.
<i>Exempla</i> varia de imaginib. 128.	<i>Flauianus</i> in carcere ingulatur. 202.
<i>Excommunicationis</i> ritus apud Moscos. 183.	<i>Fræscius</i> Petrarca de Ecclesia Romana, & Roma. 83.
<i>Execrationes</i> creaturarum non esse prohibitas in verbo Dei. 183.	<i>Fratrum</i> Bohemorum sententia de descensu Christi ad inferos. 123.
<i>Exercitus</i> Polonicus commendatio. 285.	<i>Fridericus</i> Barbarossa. 148.
	<i>Fructus</i> coacta castitatis. 158.
	<i>Funebria</i> conuiuia Russorum. 245.
	<i>Funerum</i> ritus apud Tartaros. 253.
	<i>Funerum</i> ritus apud Russos. 243.
	<i>Funerum</i> ceremonia apud Russos. 233.
	G
<i>Fabula</i> de Christo obuiam facto B. Marie matri. 236.	<i>Gangrensis</i> Synodus permittit Sacerdotibus coniugia. 228.
<i>Festa</i> quatuor solemnia cum Romana Ecclesia celebrant Mosci 182.	<i>Gardaotes</i> nautarum Decs. 258.
<i>Festa</i> Maria virginis apud Moscos. 174.	<i>Georgius</i> Cassander. 146.
<i>Festa</i> Russorum. 229.	<i>Georgij</i> Sabini Elegia ad Bembum de

INDEX.

<i>de sacrificio</i> capri, & anguium cultu. 257.	<i>Grossus</i> Polonicus. 89.
<i>Gentilium</i> ieiunia. 101.	<i>Guicciardinus</i> de Luthero. 91.
<i>Geniculari</i> & adorare idem esse 141.	<i>Guilelmus</i> Cardinalis Mutinensis 292.
<i>Gilbertus</i> Cognatus. 112.	<i>Gymnasium</i> nullum per totam Moscouiam est. 69.
<i>Gilbertus</i> Gennebrardus. 15.	
<i>Gottia</i> Orientalis. 273.	H
<i>Gottfridus</i> Viterbiensis 159.	<i>Harduicus</i> Bremensium Episcopus 274.
<i>Gradus</i> consang. & affin. in contrahendis matrimonijs apud Moscos. 177.	<i>Hascencampus.</i> 292.
<i>Gradus</i> pœnitentia, & satisfactorum modi apud Moschos. 180.	<i>Hæreticus</i> quis hodie & quis olim. 168.
<i>Graci</i> Ienuensium auxilio imperium recuperant à Latinis. 214.	<i>Hæretici</i> charitatem non habent. 218.
<i>Graci</i> mendaces & superstitiosi. 136.	<i>Hæretici</i> humilitatem non habent. 218.
<i>Graci</i> qualia aduersus Romanam Ecclesiam ediderunt. 220.	<i>Hæretici</i> scripturas deprauant. 61.
<i>Græcorum</i> diuisio à Romanis prima. 199.	<i>Hæreses</i> in Polonia præsertim Ebionistica. 49.
<i>Græci</i> fides. 288.	<i>Hæresis</i> in Ecclesia Christi semper fuisse. 31.
<i>Graci</i> duodecies à Romana Ecclesia defecerunt. 198.	<i>Hæreticus</i> quisnam. 13.
<i>Graci</i> à Gallis & Venetis victi Imperium amittunt. 214.	<i>Helpis.</i> 110.
<i>Graci</i> Symbolum Latinum suscipiunt. 215.	<i>Helchefaita.</i> 136.
<i>Gracia</i> defecit à Papa Romano. 211.	<i>Haluetiorum</i> de ieiunijs sententia. 104.
<i>Græca</i> Ecclesia concedunt Sacerdotibus coniugium. 9.	<i>Henricus</i> septimus. 114.
	<i>Hermanus</i> Patriarcha Constantinopolitanus. 129.
	<i>Historia</i> de Abgaro. 128.

INDEX.

<i>Historia Tripar. de Monachis.</i>	163.	<i>Ieiuniorum varia species apud Mos-</i>	
<i>Historia belli Moscovitici adoci-</i>		<i>cos.</i>	179.
<i>um deducti die 15 Ianuarij An.</i>		<i>Ieiunium Petri.</i>	266.
1582.	271.	<i>Ieiunium D. virginis.</i>	266.
<i>Homicidij pœna apud Russos.</i>	247.	<i>Ieiunium Philippi.</i>	266.
<i>Homines quales natura sint.</i>	49.	<i>Ieiuniorum species.</i>	99.
<i>Hominem operibus saluari Moschi</i>		<i>Ieiuniorum rasis.</i>	101.
<i>contendunt.</i>	38.	<i>Ieiunia Turcarum.</i>	101.
<i>Horas Canonicas Sacerdotes Russici</i>		<i>Ieiunia apud Russos creberrima.</i>	241.
<i>non dicunt.</i>	194.	<i>Iesuita Cornuti quo auctore prodie-</i>	
<i>Horologys sciothericis Russi carent.</i>		<i>rint.</i>	165.
237.		<i>Iesuita Tartaros ad fidem Christia-</i>	
<i>Hyero Siracusinus.</i>	293.	<i>nam convertere debebant.</i>	252.
		<i>Iesuitis Rex Polonia templum Polo-</i>	
		<i>tia extruit.</i>	282.
I		<i>Iesuita herba mala citò crescentes.</i>	
<i>Iacobi & Pauli Conciliatio de ope-</i>			166.
<i>rum iustificatione.</i>	38.	<i>Iesuitarum patroni & promotores.</i>	
<i>Iacobus Spinula.</i>	148.		166.
<i>Iconomachi.</i>	207.	<i>Iesuitarum conatus.</i>	166.
<i>Ieiunia Christianorum,</i>	6.	<i>Iesuitarum hypocrisis.</i>	166.
<i>Ieiunium duplex.</i>	6.	<i>Idololatra punita.</i>	144.
<i>Ieiuniū in abstinentia consistere.</i>	6.	<i>Ignis perpetuus in Samogitia si. ut</i>	
<i>Ieiunij quadragesimalis tempus à</i>		<i>apud Persas Orymasda.</i>	261.
<i>Moscis religiose observatur.</i>	179.	<i>Indulgentia Moscorum.</i>	112.
<i>Ieiunia iuxta consensum Augustana</i>		<i>In ieiunij Russi etiam piscibus non</i>	
<i>confessionis.</i>	105.	<i>vescuntur.</i>	195.
<i>Ieiunia iuxta Bohemorum. Apologi-</i>		<i>In quibus Russi à Romana Ecclesia</i>	
<i>am.</i>	105.	<i>dysideant.</i>	223.
<i>Ieiuniorum tempora quæ Mosci ob-</i>		<i>In malis promissis rescindenda fides.</i>	
<i>servant.</i>	179.		100.

INDEX.

160.	<i>Imaginum cause.</i>	144.	
<i>Intercessio Sanctorum & Aposto-</i>	<i>Imaginum origo.</i>	140.	
<i>lorum.</i>	119.	<i>Imago Florentina.</i>	139.
<i>Iohan. Wicleuus.</i>	16.	<i>Imaginum usus in scripturis nus-</i>	
<i>Ioannes Faber.</i>	114.	<i>quam est interdictus.</i>	181.
<i>Ioannes Papa uniuersalis titulum</i>		<i>Imagines Diuina.</i>	130.
<i>assurpat.</i>	205.	<i>Imagines quales Russi venerentur</i>	
<i>Ioannes de Rupe scissi predixit Mo-</i>			189.
<i>nachatus interitum.</i>	164.	<i>Imaginum veneratio.</i>	125.
<i>Ioannes Zamoscius.</i>	289.	<i>Imaginum abusus quando creuerit.</i>	
<i>Ioannes Rochizana Bohemorum</i>			146.
<i>concionator.</i>	94.	<i>Imperator Papa equiso.</i>	211.
<i>Iodocus Chlichtouens</i>	15.	<i>Imperium ex Oriente in Occidentē</i>	
<i>Iodocus Decius.</i>	16.	<i>redit.</i>	214.
<i>Io. Gwalbertus.</i>	139.	<i>Imperatores ἡγεμόνες & quidam</i>	
<i>Imagines Iudei non adorarunt.</i>	135.	<i>αἱ γὰρ ἄνθρωποι.</i>	147.
<i>Imagines Dei Pontificij perdūt.</i>	135.	<i>Impositio manuum solis Episcopis</i>	
<i>Imagines esse Idola.</i>	133.	<i>conceditur apud Moscos.</i>	177.
<i>Imago & Idolum idem sunt.</i>	133.	<i>Immersio tina, tinctio, & asperatio</i>	
<i>Imago B. Maria in Mosconia spon-</i>		<i>apud Moscos indifferens.</i>	176.
<i>te facta.</i>	129.	<i>Indolentia garrulitate nihil difficilius</i>	
<i>Imaginum differentia.</i>	129 & 130.		121.
<i>Imagines cur non adoranda.</i>	7.	<i>Infames qui dicantur.</i>	218.
<i>Imagines nulla in templis Christia-</i>		<i>Informa & materia Baptismi Russi</i>	
<i>norum aliquot seculis post Chri-</i>		<i>ab Ecclesia discrepant.</i>	193.
<i>stum natum fuerunt.</i>	8.	<i>Infernus.</i>	122.
<i>Imaginum origo à Serach.</i>	129.	<i>Infinite calamitates subito Moscum</i>	
<i>Imaginibus Ecclesia nunquam ca-</i>		<i>obruunt.</i>	291.
<i>ruit.</i>	132.	<i>Intercessionēs sanctorum non esse i-</i>	
<i>Imaginum cultus apud Moscos.</i>	180.	<i>nanes.</i>	131.

INDEX.

<i>Inuocatio Sanctorum species idola-</i>	<i>Laurentius Ciconius Anabaptista-</i>
<i>latria praecipua.</i> 109.	<i>rum in Polonia Superintendens.</i>
<i>Irene impia Regina.</i> 208.	256.
<i>Isidorus Metropolita Kioniensis</i>	<i>Leo Pontifex cur Indulgentias in</i>
<i>à Russis indigne exceptus.</i> 186.	<i>Germania promulgarit.</i> 91
<i>Isidori canon.</i> 160.	<i>Leges & iudicia Russorum.</i> 247.
<i>Isidorus.</i> 170.	<i>Leonardus Ghiësis.</i> 101.
<i>Isidorus Metropolitanus Russia.</i>	<i>Leopolis Armeniorum metropolis</i>
230.	<i>est.</i> 250.
<i>Israëlitica, & Romana Ecclesia col-</i>	<i>Lex Moralis perpetua est.</i> 34.
<i>latio</i> 70.	<i>Legis Moralis definitio.</i> 34.
<i>Iter Sabbathi.</i> 74.	<i>Christiani à Lege liberati quomodo</i>
<i>Iudeorum Sententia de miraculis</i>	<i>& quatenus.</i> 34.
<i>Christi.</i> 25.	<i>Liberi arbitrij homo secundum</i>
<i>Iudas Taddaeus.</i> 128.	<i>Moschos.</i> 37.
<i>Iusticia aliena nobis ad salutem opus</i>	<i>Libo Dux Italus à quo Liouones &</i>
<i>esse.</i> 35.	<i>Liouonia.</i> 272.
<i>Iusti per Christum ab orco liberati.</i>	<i>Libri S. scriptura quibus Russi v-</i>
117.	<i>tuntur.</i> 236.
<i>Iustificatio hominis coram Deo.</i> 2.	<i>Litera Lutheri ad Ataguntinum</i>
K	<i>Cardinalem.</i> 87.
<i>Kiouia sedes Metropolitanì Russici.</i>	<i>Liouonia vnde dicta.</i> 272.
225.	<i>Liouones quando ad Christianam re-</i>
L	<i>ligionem sint conuersi.</i> 274.
<i>Laicis nulla datur potestas in prae-</i>	<i>Liouonia ad Regem Stephanum gra-</i>
<i>byteros animaduertendi apud</i>	<i>tiarum actio.</i> 291. 292. 293.
<i>Moscos.</i> 171.	294. & 295.
<i>Lambertus Asasunburgensis.</i> 15.	<i>Liouoniam recipit Polonia Rex Ste-</i>
<i>Latina Ecclesia errores.</i> 221.	<i>phanus.</i> 276.
<i>Latina Ecclesia versutissima.</i> 68.	<i>Liouonum primus concionator.</i> 273.
	Li-

INDEX.

<i>Liouonia descriptio.</i> 273	<i>Lutheriani Episcopi an rectè & le-</i>
<i>Lingua in Liouonia diuersa quinq;</i>	<i>gitimè vocati</i> 20.
273	<i>Luth. ubi natus quibus parent.</i> 14.
<i>Liouonia ciuitates primariae quatuor</i>	<i>quo tempore mortuus.</i> 15.
273.	<i>Lutheriani à Catholica Ecclesia nō</i>
<i>Liouonia fluuij.</i> 273.	<i>defecerunt.</i> 4.
<i>Librorum Euangelij veneratio a-</i>	<i>Latinam Ecclesiam à Catholica di-</i>
<i>puđ Russos.</i> 228.	<i>scēssisse.</i> 4.
<i>Lingua patria apud Russos sacra pe-</i>	<i>Lutheri duo magna peccata.</i> 17.
<i>raguntur.</i> 239.	<i>Lutherus de seipso ad Regem Anglia</i>
<i>Loyolas Hispanus Iesuitarum pri-</i>	17.
<i>mus auctor.</i> 165.	<i>Lutheriani truculenti.</i> 19.
<i>Lucas non fuit pictor.</i> 136.	<i>Lydorum templum ab Apostolis cō-</i>
<i>Lucidus.</i> 158.	<i>ditum.</i> 128.
<i>Luca pictura.</i> 129 & 134.	<i>Lyturgia Mosconitarum.</i> 175.
<i>Ludi Russorum.</i> 247.	<i>Liturgia.</i> 107. & 110.
<i>Luis Castrensis medicatio.</i> 246.	<i>Liturgia Moscorum.</i> 114.
<i>Lutherus.</i> 14.	<i>Liturgia Bohemica & Moscouiti-</i>
<i>Lutherus à quo vocatus</i> 84.	<i>ca collatio.</i> 113.
<i>Lutherus non corrumpit doctrinam</i>	M
<i>Christi.</i> 16	<i>Macedonius.</i> 200.
<i>Ostendit vitia Rom. Eccl. ibidem</i>	<i>Marcoppilus Deus magnatū.</i> 269.
<i>repurgat doctrinam.</i> 18.	<i>Magistri nomen Alberto Mar-</i>
<i>Lutherus coactus repurgauit do-</i>	<i>chioni Brandeburgico in Prussia</i>
<i>ctrinam</i> 70.	<i>aduentum.</i> 271.
<i>Lutherus quāta praestiterit his se-</i>	<i>Meinardus à Zigenberg primus</i>
<i>culis.</i> 124. & 125.	<i>Liouonum concionator.</i> 273.
<i>Lutherū Monachi produxerūt.</i> 165.	<i>Mala consilia mutanda.</i> 160.
<i>Lutherus Decretales comburit.</i> 90.	<i>Maqueda Regina Aethiopum.</i> 36.
<i>Lutheri Etymon.</i> 14.	<i>Maria virgo, nulla sua dignitate,</i>
	Rr 3

INDEX.

<i>sed gratia Divina est Electa.</i>	53.	<i>Marinus.</i>	16.
<i>& 54.</i>		<i>Medad.</i>	22.
<i>Maria beata quia credidit.</i>	54.	<i>Medicamentum anodynum contra dorsi dolores.</i>	247.
<i>Maria virginis veneratio.</i>	42.	<i>Memoria Sanctorum.</i>	43.
<i>eiusdem invocatio.</i>	43.	<i>Memoriam Christi fieri non posse absq. Liturgia.</i>	108.
<i>Per Mariam Deo nos reconciliatos esse. Mosci putant.</i>	42.	<i>Merces piorum gratuita.</i>	57.
<i>Mariobye.</i>	137.	<i>Merita nostra Dei dona.</i>	58.
<i>Maria mediatrix salutis hominū.</i>	120.	<i>Metropolitani Russia quomodo eligantur.</i>	226.
<i>Maria cur virgo, & mulier dicatur.</i>	157.	<i>Metropolitanus Russia & Moscovia olim unus fuit.</i>	225.
<i>Maria imago in Polonia.</i>	136.	<i>Metropolita, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Monachi carnis perpetuo abstinet in Moscovia.</i>	227.
<i>Maria Loretana.</i>	137.	<i>Michalo Lituanus.</i>	102.
<i>Maria virginis reuerentia apud Moscos.</i>	174.	<i>Ministrorum Evangelicorum officium.</i>	21.
<i>Martionita.</i>	155.	<i>Missæ S. Georgij apud Moscos de notio maxima.</i>	174.
<i>Martinus Bielscius.</i>	60.	<i>Missam unicam in die Russi celebrant.</i>	194.
<i>Massæus de indulgentijs, & Luthero.</i>	89.	<i>Missio Filij.</i>	45. 46.
<i>Matrimonium duo dirimunt tantum.</i>	156.	<i>Missæ pro quacung. necessitate.</i>	112.
<i>Matrimonia Moscorum.</i>	177.	<i>Missæ quomodo peragantur apud Russos.</i>	230.
<i>Matrimonij contrahendi ratio apud Russos.</i>	241.	<i>Miracula falsa ad quid fiant.</i>	139.
<i>Matthias Micchouiensis.</i>	161.	<i>Miracula</i>	
<i>Matrimoniorum contrahendorū mos apud Russos.</i>	270.		
<i>Matrimonio Sacerdotibus interdictum.</i>	159.		

INDEX.

<i>Miracula Ethnica ad idola edita.</i>	138.	<i>Monachis uxores ducere non conceditur apud Moscos.</i>	171.
<i>Miracula cur hodie non fiant.</i>	6. 12.	<i>Monachorum veterum victus.</i>	165.
<i>Miraculum ad sepulchrum Abbatæ Sergij.</i>	172.	<i>Monastica vita auctores Apostolus Moscus somniat.</i>	153.
<i>Miracula quæ hodie sunt in nostris Ecclesijs.</i>	37.	<i>Moneta Russorum.</i>	231.
<i>Miracula falsa Ecclesiæ quantum noceant.</i>	31.	<i>Monasterium non procul ab urbe Moscovia 300. fratrum Basilij Magni.</i>	172.
<i>Missæ Canones diuersi.</i>	112.	<i>Mortuorum status ante Christum natum secundum Moscos.</i>	36.
<i>Monachi mendicantes.</i>	164.	<i>Moscorum & Romanorum in consecratione Sacramenti dissensio.</i>	182.
<i>Monachatus interitus.</i>	164.	<i>Mosci detestantur Idolorum cultū.</i>	127.
<i>Monachi.</i>	9.	<i>Moschi quomodo excipiant Latine Ecclesiæ homines.</i>	60.
<i>Monachi uxores duxerunt.</i>	158.	<i>Cur Mosci existiment Sanctos mortuos esse innuocandos.</i>	124.
<i>Monachorum varij ordines subinde excogitati.</i>	164.	<i>Mosci salaces & libidinosi.</i>	161.
<i>Monachus bombardæ inuentor</i>	165.	<i>Moscius peruerit scripturas.</i>	47.
<i>Minialibus apud Moscos nubere denegatum.</i>	175.	<i>Moschorum ieiunia triplata.</i>	133.
<i>Monachi non sunt cibo digni</i>	163.	<i>Moscouiæ amplitudo.</i>	69.
<i>Monachi in India uxores habent, & laborant.</i>	163.	<i>Moscius in abdita speluncarum loca detruditur.</i>	286.
<i>Monachorum impudentia impulsit Lutherum ut scriberet contra Indulgentias.</i>	88.	<i>Moschi crudelitas.</i>	56.
<i>Monachorum Priscorum disciplina quomodo degeneravit.</i>	167.	<i>Moschorū de ieiunio sententia.</i>	98.
<i>Monachi Prisci.</i>	165.	<i>Moscorum vicia.</i>	64.
<i>Monachorum in Russia disciplina.</i>	227.	<i>Moscouia Archiep. & Episcopi</i>	226.

INDEX.

<i>Moscius cogitur pacem petere.</i>	284.	<i>Moscouita dabit religionis, & rituum ad archiepiscopum & reliquos Episcopos. ferunt.</i>	170.
<i>Mosci elatus animus.</i>	284.	<i>Mosci cur domos colant, & quis sit autor tanti studij.</i>	140.
<i>Mosci Græcis similimi.</i>	288.	<i>Mosci quam superstitiosè de imaginibus querant.</i>	147.
<i>Moscouitarum & Latinorum Mifse discrepantia.</i>	175.	<i>Moscouitici Episcopi omnes Patriarcham Constantinopolitanum pro Archiepiscopo agnouerunt.</i>	171.
<i>Moscouita utuntur pane fermentato in missa.</i>	175.	<i>Mosci quomodo capita Noui Testamenti distinguant.</i>	63.
<i>Mosci quomodo Liturgiam celebrant.</i>	114.	<i>A quo Mosci religionem Christianam acceperint.</i>	63.
<i>Mortuorum per Christum ex Ado liberatio.</i>	117.	<i>Moscouita gloriantur quod acceperint fidem Christianam ab Apostolo S. Andrea.</i>	170.
<i>Moscouita Patrum decreta rata habent.</i>	170.	<i>Moscouita quo tempore fidem Christianam receperint.</i>	190.
<i>Moscouitarum Archiepiscopi sedes in urbe Moscouia.</i>	170.	<i>Mosci in colendis imaginibus superstitiosi.</i>	62.
<i>Moscouitarum Episcopi & Archiepiscopi in perpetuum ab usu carnis abstinent.</i>	172.	<i>Mosci frustra in imaginum presidio confidunt, in expugnatione castri Vielcoluco.</i>	62.
<i>Moscius suas uxores detrudit in Monasteria.</i>	167.	<i>Moschorum ingenium.</i>	101.
<i>Moschi ossa sanctorum mortuorum uenerantur.</i>	57.	<i>Moschorum Principis ieiunia.</i>	102.
<i>Moscius cedit Liuania.</i>	290.	<i>Moschi Tyrannis.</i>	102.
<i>Moscius decennalem pacem Cum Rege Polonia facit.</i>	290.	<i>Filius Moschi patrem defendit.</i>	102.
<i>Moscius concedit Polono plures ciuitates.</i>	290.	<i>Moschus filium proprium occidit.</i>	102.
<i>Moscius filium suum necat.</i>	291.	<i>Moschus trecentos captiuos Polonos nobiles</i>	
<i>Moscius quamdiu Liouiam tenuerit.</i>	292.		

INDEX.

<i>nobiles in arce Isborg interemit.</i>	102.	<i>Oblatio ad imagines.</i>	127.
<i>Mulieres Russicæ bibula.</i>	249.	<i>Occipirius Deus.</i>	258.
		<i>Octaua Synodus.</i>	208.
		<i>Oleo & Chrismate in Baptismo infantum utuntur Mosci.</i>	176.
		<i>Occolampadij de Luthero iudiciū.</i>	17.
		<i>Opera quib. Deus honore afficitur.</i>	3.
		<i>Opera præcedentia iustificationem</i>	44. & 57.
		<i>Opinio Russorum de animabus.</i>	232.
		<i>Oppidum Angliæ Lutherwort.</i>	16.
		<i>Ordinatio Ministrorum Euangelij.</i>	5.
		<i>Ordinandi & confirmandi presbyteros apud Moscos ratio.</i>	171.
		<i>Ordo Monasticus edidit miracula non Apostoli.</i>	153.
		<i>Ordo Teutonicus.</i>	274.
		<i>Origo fratrum Bohemorum, quos Picardos vocant.</i>	93.
		<i>Orcus Moscis Adus.</i>	123.
		<i>Ostrouia capta.</i>	283.
			P
		<i>Palmas consecrant Mosci.</i>	123.
		<i>Panc azimo in Cæna utuntur Russi.</i>	239.
		<i>Panis Eucharistia apud Russos qualis, & quomodo formetur & diuidatur.</i>	192.
		<i>Pancem Similagineum pro bellantibus Russi in corpus Christi conse-</i>	
			33

N

<i>Nabides.</i>	394.
<i>Naianenes.</i>	250.
<i>Nestory error.</i>	201.
<i>Nestorius.</i>	13.
<i>Nicæna Synodus.</i>	208.
<i>Nicæna Synodi decreta Moscouita amplectuntur.</i>	170.
<i>Nicolaum Mosci pre cæteris sanctis colunt.</i>	183.
<i>Nicolai Hemmingij encomium.</i>	146.
<i>Non usus, sed abusus rerum à Deo creatorum prohibitus.</i>	161.
<i>Novogardiam quomodo Moschus occuparit.</i>	288.
<i>Nona Græcorum diuifio.</i>	209.
<i>Nostrium seculum falsissimum.</i>	124.
<i>Nuptias secundas & tertias Russi non concedunt.</i>	197.
<i>Nuptiarum ritus apud Russos.</i>	242.
<i>Nuptiarum ritus apud Samogitas.</i>	261.
<i>Nullus sanctus adorandus.</i>	142.

O

<i>Obitus Maria.</i>	137.
----------------------	------

INDEX.

<i>crant</i>	192	<i>Quomodo imitandi.</i>	30.
<i>Panc fermentato non azymo Rusi</i>		<i>Patriarchala Ecclesia in Oriente qua-</i>	
<i>in Eucharistia uiuntur.</i>	218.	<i>tuor.</i>	109.
<i>& cur.</i>	269.	<i>Patrum Autoritas.</i>	124.
<i>Panem Eucharistia apud Russos mu-</i>		<i>Patrum auctoritas non equiualeat</i>	
<i>lieres consueunt.</i>	269.	<i>authoritati Apostolorum</i>	124.
<i>Papa Romanus est hereticus.</i>	188.	<i>Patrimi adhibentur Baptismo apud</i>	
<i>Pape Romani nomen Rusi execran-</i>		<i>Moscos.</i>	176.
<i>tur.</i>	237.	<i>Patrum decreta Moscouita in du-</i>	
<i>Papa excommunicatur à Dioscuro</i>	203.	<i>bium non vacant.</i>	170.
<i>Papa legatus quomodo à Mosca tra-</i>		<i>Pauperum rationem habuit Mosci,</i>	
<i>ctatus.</i>	63.	<i>181.</i>	
<i>Papa de regno Christi inslav. aud-</i>		<i>Iherosolymis</i>	294.
<i>non est consulendus.</i>	97.	<i>Iherosolymis & publicanus Luc. 18.</i>	
<i>Papa Imperium à Grecis ad Germi-</i>		<i>103.</i>	
<i>nos transfudit.</i>	77.	<i>Pharisea instituta.</i>	75.
<i>Papa Imperatorē calcit pede.</i>	148.	<i>Phariseus hereticus.</i>	209.
<i>Papa sunt terrori Imperatoribus.</i>		<i>Philos de Eremitis.</i>	166.
	212.	<i>Pedes Papa osculantur Reges & Re-</i>	
<i>Papa equis Imperator.</i>	211.	<i>gina.</i>	149.
<i>Papa parit filium.</i>	155.	<i>Peisbas lacus.</i>	273.
<i>Papa expetit sese adorari.</i>	148.	<i>Pecunia indulgentiarum in mulie-</i>	
<i>Paphnutij dictum.</i>	156.	<i>brem libidinem conuersa.</i>	92.
<i>Pargius Deus tonitruum.</i>	258.	<i>Pelagiani.</i>	51.
<i>Parentalia Samogitarum.</i>	263.	<i>Persecutiones fratrum Bohemorum.</i>	
<i>Partes catechismi.</i>	3.		46.
<i>Patribus quatenus credendum.</i>	28.	<i>Perfidia Moscouiticorum Ducum.</i>	
<i>Patrum auctoritas non est similis</i>			288.
<i>Apost.</i>	30.	<i>Pergrubius Deus.</i>	258.
<i>is quatenus credendum</i>	30.	<i>Pergrubio quando & quomodo sa-</i>	
		<i>crificent</i>	

INDEX.

<i>trifcent Berussi.</i>	218.	<i>Pontificij imagines Dei disperdunt.</i>	
<i>Pernauiam quomodo possideat Mos-</i>			135.
<i>cos</i>	283.	<i>Pontificem Romanum pro vicario</i>	
<i>Peregrinationes ad sanctos Mosci</i>		<i>Christi Mosci agnoscunt.</i>	182.
<i>instituunt.</i>	181.	<i>Pontifex Romanus legatum misit</i>	
<i>Petrus Apost. mortuus scripsit.</i>	204.	<i>ad Polonia Regem, qui cum ipso</i>	
<i>Petrus significat Ecclesiam.</i>	24.	<i>ageret de pace cum Mosco faci-</i>	
<i>Petrum cur Christus ter compellet.</i>		<i>enda</i>	287.
	19.	<i>Pestellus.</i>	15.
<i>Petrus negatur sedis Romane Anti-</i>		<i>Precandi ratio apud Christianos.</i>	7.
<i>stes & Eccl militatis caput.</i>	187.	<i>Præparatio ad Sacra Synaxim.</i>	178.
<i>Persecutio Christianorum in Bohe-</i>		<i>Præcepta de ieiunio.</i>	106.
<i>mia.</i>	93.	<i>Præcepta etiam non scripta obser-</i>	
<i>Piluitus & Plutus idem sunt.</i>	258.	<i>uanda.</i>	66. & 73.
<i>Plethonia oppugnata</i>	283.	<i>Prima diuisio Græcorum à Romanis</i>	
<i>Plethenbergius.</i>	292.		199.
<i>Polocia Lituania iterum adiungi-</i>		<i>Procopius Lupatius.</i>	139.
<i>tur</i>	281.	<i>Propositiones de indulgentijs.</i>	86.
<i>Pocelus Deus inferni.</i>	258.	<i>Pro imaginum assertionem ad pontifi-</i>	
<i>Poccolus Deus aeriorum Spirituum</i>		<i>ciorum argumenta.</i>	146.
	259.	<i>Præstia quando regno Polonico sit ad-</i>	
<i>Puiscatus lucerum Deus.</i>	259.	<i>1. 71.</i>	161.
<i>Polotiam quomodo Moscos ceperit.</i>		<i>Psalmos Davidis Rusi inuentuti.</i>	
	288.	<i>tradunt.</i>	241.
<i>Polonicorum Regum precipuorum</i>		<i>Pueris quomodo Eucharistia exhi-</i>	
<i>nomina.</i>	295.	<i>beant.</i>	183.
<i>Polydorus Vergilius de monacho-</i>		<i>Pugna ad Solum.</i>	281.
<i>rum disciplina.</i>	167.	<i>Pugna ad Turopecium.</i>	289.
<i>Polidorus Vergilius de Evangelicis.</i>		<i>Purgatorium Rusi negant.</i>	232.
	29.	<i>& 196.</i>	

INDEX

<i>Purgatorij opinionem Faber sese probare velle putat etiam apud Moscos esse.</i>	175.	<i>Rex Polonia proficiscitur ad obfidendam Plefcouiam.</i>	254.
<i>Quomodo Christus sit mediator</i>	118. & 119.	<i>Regina cæli.</i>	144
<i>Quando ceperit reformare Ecclesiam Lutherus.</i>	85.	<i>Regis Polonici frater princeps Transylvania moritur.</i>	255.
<i>Quæ & à quibus institut: Cæna Dominica sint adicæta.</i>	111.	<i>Reges & Regina osculantur pedes Papa.</i>	149.
<i>Quando sit à Domino potestas data sacerdotibus.</i>	132.	<i>Religio Christiana hæresis appellatur.</i>	168.
<i>Quantam sibi pontifices Romani auctoritatem arrogent.</i>	63.	<i>Regnum Mosconiticum quam late pateat.</i>	69.
<i>Quatuor concilia principalia.</i>	13.	<i>Regiones ditionis Mosconitica.</i>	69.
<i>Quo ritu ordinem sacerdotes</i>	178.	<i>Regum Adoratio.</i>	142.
<i>Qui damnentur.</i>	56.	<i>Reliquias calicis & panis Russi afferunt.</i>	192.
<i>Quid sit Deus alienus.</i>	143.	<i>Ritus porrigendi Sacramenti Cæna apud Russos.</i>	129.
<i>Quarta Græcorum diuifio.</i>	204.	<i>Ritus baptizandi apud Ruthenos.</i>	231.
<i>Quinta Græcorum diuifio.</i>	205.	<i>Robertus Gagninus.</i>	167.
<i>Quinta Synodus.</i>	206.	<i>Rex Wladislaus Jagello.</i>	161.
<i>Quartū consanguinitatis gradum in contrahendis matrimonijs Russi non attingunt.</i>	270	<i>Rezhorenses.</i>	250.
<i>Quomodo Petrus & Angelus in Apocal. noluerint adorari.</i>	131.	<i>Rohita.</i>	1. 11. 12.
<i>Quomodo cū Patre & Filio, & SS. vnum simus.</i>	27.	<i>Rohita elogium.</i>	169.
<i>R</i>		<i>Roma omnis impietatis sentina.</i>	84.
<i>Raka quid significet Matth. 5. 60.</i>		<i>Roma Occidentalis Babylon.</i>	94.
		<i>Romanorum Pontificum præsumptio, & arrogantia.</i>	63.
		<i>Romanum imperium à Deo cõstitutum.</i>	110.
		<i>Romana</i>	

INDEX.

<i>Romana cum Israelitica Ecclesia collatio.</i>	70.	<i>Rufforum victus.</i>	249.
<i>Romani Imperatores ignauiores.</i>	294.	<i>Ruthenorum Ieiuniam.</i>	265.
<i>Romani Imperatores bellicosi.</i>	294.	<i>Rutheni Christiani quando facti.</i>	225.
<i>Romanum Pontificem vt Petri successorem agnoscunt Mosci.</i>	171.	<i>Rutheni Regi Polonia hodie subiecti partim Lutherani partim Zuinliani sunt.</i>	225.
<i>Romani Episcopi non sunt Christi & Apostolorum successores.</i>	188.	<i>Russi non nisi de calice aquæ euaporantis bibunt quando Cænam peragunt Sacram.</i>	192.
<i>Romano pontifici omnes sacerdotes totius orbis Christiani subsint.</i>	212	<i>Rufforum progenitor Czar Wladimirus primus, baptismo initatur.</i>	67.
<i>Roma Sodoma & Babylon.</i>	160.	<i>Russi fornicationem simplicem & usuram non existimans esse peccatum mortale.</i>	196.
<i>Rufforū sacerdotes in perpetua. viuunt asotia.</i>	241. 242.	<i>Russi quales sint erga hospites.</i>	248.
<i>Russi vinum adustū copiosè bibunt & cur.</i>	245.	<i>Rufforum vestitus.</i>	248.
<i>Russi in acie seipfos communicant.</i>	193.	<i>Russi non sunt de regno Dei.</i>	187
<i>Russica fides.</i>	67.	<i>Rufforum erronei articuli.</i>	187.
<i>Rufforum errores.</i>	222.	<i>Russi Græcis pertinaciores aduersus Ecclesiam.</i>	198.
<i>Russi libris & scriptis patrum Latina Ecclesia fidem non habent.</i>	189.	<i>Russi unde dicti</i>	82.
<i>Russi quatenus Græcorū doctõrum scripta recipiant.</i>	189.	<i>Rossi quasi dispersi.</i>	82.
<i>Russi duas aut tres guttas vini immiscent aquæ calidæ quādo Cænam Domini administrantur.</i>	191.	<i>Russi cum Græcis consentiunt.</i>	273.
<i>Russi quibus instrumentis Musices delectentur.</i>	249.	<i>Russi Bizantinum pōtiscem agnoscunt.</i>	237.
		<i>Russi duplicem habent Eucharistiam.</i>	268.
		<i>Russi integra Eucharistia vtuntur.</i>	268.

INDEX.

- Russi etiam uxorem viro ducere*
agere quartam omnino non conce-
dunt. 270.
Rusorum preces publica 238.
Russi quomodo missas celebrant. 238.
Russi iuni ludi. 247.
Russi venatores. 248.
Russiconcionatores non habent. 230.
*Russi tintinabulis populum ad sa-
cra vocant.* 237.
Rusorum summa deuotio. 237.
Russi pertinacis. schismatici. 184.
*Russi Christiani sanguinis sitientis-
simi.* 185.
*Russia metropolitanus in Lituania
eligitur.* 226.
*Russi Sacramentum in azymis non
consecrant.* 190.
Russi Conciliorum decreta spernunt.
190.
*Russi baptisant in aqua acida ex-
pressa de succo pomorum.* 191.
- S
- S. Andreas dicitur in Russia esse &
quomodo eò venerit.* 226.
Sabellicus. 148.
*Sacerdotes Moscorum ante & post
celebrationem Missæ concubi-*
tum uxorum una nocte prohi-
bentur. 174.
Sacerdotum ordinatio apud Mos-
cos. 178.
Sacerdotes in India sint uxorati.
163.
Sacerdotum vitia propria. 148.
*Sacramentum post consecrationem
in ara S. Nicolai reponunt Rus-*
si. 239.
*Sacerdotis in celebratione Missæ
habitus apud Moscos.* 175.
*Sacerdotes Moscorum unde viuunt
& alantur.* 172.
Sacerdotum in Russia habitus. 228.
Sacerdotum regula apud Russos.
228.
Sacerdotes Russi gratiores qui sint
240.
Sacerdotes Ruthenici uxores ha-
bent 340.
*Sacerdotibus licet ducere uxores
& quales.* 173.
Sacerdotum autoritas. 131.
Sacramenta Russi contemnunt. 190.
*Sacramentis Russi nullum honorem
exhibent.* 189.
Sacrificij capri ritus. 259.
*Sacramentum pro infirmis Russi in
die Cænæ Domini cōsecrant.* 193.

INDEX.

- Sacramenta Septem Mosci credunt*
181.
Sacrificium capri. & anguim cul-
tus apud Sarmatas. 257.
Sanctos pro nobis apud Deum in-
tercedere Mosci credunt. 183.
Sancti non sunt inuocandi. 109.
Sancti peccant. 50.
Sanctorum iusticia. 50.
Sancti quid impetrarint suis inter-
cessionibus. 131.
Sancti honorandi. 11.
*Sancti ubi per se sed gratiam Dei
agunt.* 52.
*Sancti non satisfecerunt voluntati
Diuinæ* 49.
*Sarmatia Europea descriptio per
Alexandrum Guagninum.* 107.
Satisfactionum modi apud Moscos.
180.
Scarga odium in Lutheranos. 224.
Scarga conspuat concionatores Euā-
gelicos. 224.
Schola Rusorum. 241.
Schol. 122.
Schyta nomen Iesu adorant. 252.
Scriptura Diuina absolutam viuē-
dirationem tradit. 73.
Secunda Græcorum diuisio. 201.
Secundum præceptum de non ado-
*randis & faciendis imaginibus
perperam omittitur.* 62.
Seculum nostrum fabulis delecta-
tur 134.
Sedes Russici metropolitani Kionia.
225.
Septem Sacramenta consistuntur Mo-
schi. 181.
Septem generalia cōcilia Russi tan-
tum amplius habent, cetera pro
hereticis habent. 223.
Septima Græcorum diuisio. 207.
Sepultura ritus apud Russos. 197.
Sergij Abbatis sepulchrum. 172.
Sergij Abbatis miraculum. 172.
Serpentes familiares Russi domi-
lunt. 246.
*Serpentum cultus apud Lituanos
& Samogitas.* 260.
*Serui & mācipia quomodo à Russis
dominis tractantur.* 247.
Seruus seruorum Dei Papa. 206.
Sexta Synodus. 107.
Sexta Græcorum diuisio. 206.
Sigismundi Regis Polonia pruden-
tia in administrando bello. 281.
Sigismundus Polonia Rex Magi-
strum ordinis Teutonici in Prus-
sia suum stipendiarium fecit.
273.

INDEX.

- Vincentij Speculum historicum.* 148.
Vndecima Græcorum diuifio. 215.
Vnius noui Testamenti Sequeſter
Chriſtus. 109.
Vocatio miniſtrorū Euangelicorum
 321.
Volatile occidens apud Ruſſos graui-
ter peccat & quomodo eiufmodi
peccatum expietur. 194.
Vota & caſtitas Monachorum.
 250 151.
Vota celibatus & alia in genere.
 157.
Votorum prauaricatores quomodo
puniantur à Moſcis. 163.
Vſus imaginum in ſcripturis non eſt
interdictus. 181.
Vxorati fuerunt Petrus & Paulus
Apoſtoli. 155.

W

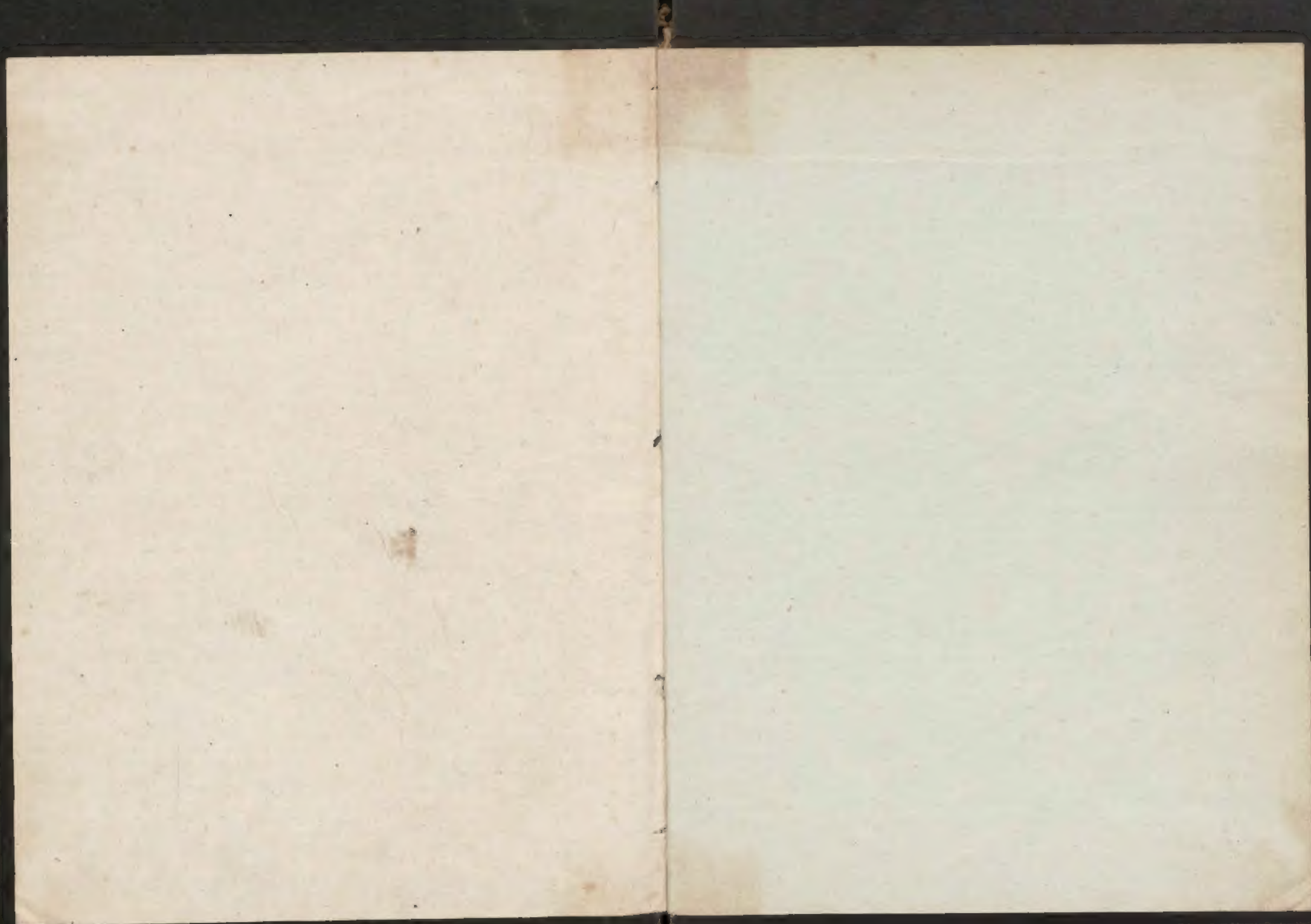
- Waldenſes Bohēmi dicti Picardi.*
 63.
Waldenſes quando ceperint. 21.
Witeberga 86.
Wilhelmus Firſtenberg vltimus
Magiſter Linoniensis. 275.
Wladislans Iagello. 161.

Z

- Zaga episcopus Aethiopiae.* 163.
Zapolciam legati mittuntur de pa-
ce ut tractent. 287.

FINIS.

SOLI DEO GLORIA.

Russia

I Topogr & Morum
Descriptio

at univ

